3. 8. 477

3 G. 9.

Digitized by Google

TITI LUCRETII CARI DE RERUM NATURA LIBRI VI.

Ad optimorum exemplarium veritatem exacti.

Quæ præterea in hac Patavina Editione acceſſerint, Epiſtolæ ſubſequentis poſtremæ paginæ declarant.

PATAVII. CIↃ IↃ CC XXI.
Excudebat JOSEPHUS COMINUS.
SUPERIORUM PERMISSU.

Viro Doctiſſimo Clariſſimoque

JOANNI GRATIANO

in Gymnaſio Patavino Philoſophiæ Profeſſori Primario

JO. ANTONIUS VULPIUS S.P.D.

CUM T. LUCRETII CARI, *poëtæ nobiliſſimi, ejuſdemque philoſophi acutiſſimi*, LIBROS DE RERUM NATURA, *ad optimarum editionum veritatem diligenter exactos, meoque ſumtu typis excuſos, in publico proponere ſtatuiſſem; quod videlicet bonorum exemplarium pænuria ſtudioſos juvenes jamdiu laborare intelligerem; prorſus autem neceſſarium mihi videretur, de utilitate ex tam egregio ſcriptore capienda, quidve in ejus lectione caveri, quid contra ſeligi ediſcique oporteret, paucis exponere; tu ſtatim animo occurriſti*, JOANNES GRATIANE, *noſtri temporis philoſophorum eloquentiſſime, ad quem potiſſimum, tamquam ad judicem harum rerum maxime peritum, orationem meam omnem diſputationemque converterem. Dolueram enim ſæpiſſime,*

has quæ libris præponuntur, & auctoris conſilium, ſuſceptique operis rationem declarant, ſive Epiſtolas, ſive, ut multis appellare libet, Præfationes, nemini ſcilicet e doctorum numero inſcriptas, ac tantum populari ſtudio commiſſas, plerumque neglectui eſſe, aut certe oſcitanter legi; quo fit, ut de incognitis rebus praviſſima quotidie judicia temere proferantur, utque eruditorum hominum labores non ea qua par fuerat, gratiæ atque honoris mercede excipiantur. Tibi igitur, præ ceteris, viro cum in veteri elegantia, tum in omnis ævi doctrina ſummopere exercitato, qualecumque hoc induſtriæ ac diligentiæ ſpecimen mittendum eſſe exiſtimavi; futurum enim ſperabam, ut nominis tui fama & celebritate, quæ ubique magna eſt, invitati complures, manum huic ſcriptioni noſtræ cupidius admoverent. Quod ſi etiam, præter te unum, qui noſtris hiſce legendis otium ſuum conſumere vellet, inventus nemo eſſet, non idcirco me laboris mei fructu, quem petiiſſem, cariturum videbam: ubi enim alia omnia adverſa atque inimica ſint, pulchrum tamen eſt, ſi minus ſucceſſum, at optimam ſaltem de diſciplinarum ſtudiis benemerendi voluntatem ſuffragio tuo graviſſimo comprobari. Sed quæ præterea me cauſſæ impulerint, ut hoc ad te literarum darem, breviſſime, ſi potero, exponam. Audiebam te admodum adoleſcens, ſumma juventutis frequentia, in hoc Patavino Gymnaſio e ſuperiore loco philoſophiæ decreta illuſtri cum laude tradentem: audiebam doctorum virorum honeſtiſſimos de te tota urbe ſermones: audiebam quæ de ingenii tui magnitudine, de tua in veterum recentiorumque phyſicorum commentariis evolvendis aſſiduitate ac ſolertia, de iſta præcipue, in homine philoſopho plane admirabili, qua ad Tullium proxime accedis, facultate dicendi, apud exteros eſſet opinio. Videram libros tuos quos DE REBUS GESTIS *inviĉtiſſimi ducis* FRANCISCI MAUROCENI PELOPONNESIACI, *tum quos de* THERMIS AGRI PATAVINI *copioſe*

atque

atque ornate conſcripſeras ; & quamvis ea ſubſidia omnia quæ ad recte judicandum requiruntur, nondum mihi per ætatem comparare potuiſſem, quo tamen in pretio habendus eſſes, ex ipſis librorum argumentis non inanem conjecturam faciebam. Acceperam etiam a majoribus natu, numquam te affinem fuiſſe earum rerum quas fert adoleſcentia ; numquam, turpe otium atque inertiam ſecutum, corporis voluptatibus, bonorum ingeniorum peſtibus, te enervandum tradidiſſe ; numquam ab honeſti rectique tramite vel tantulum deflexiſſe : at contra dies noctesque in bibliotheca tua deliteſcere, raro in foro aut in hominum conventibus conſpici ſolitum : ſemper ea meditatum quæ reipublicæ utilitatem, tibi ipſi gloriam afferre poſſent : virilem denique a puero ſeveritatem, prudentiam, animique conſtantiam, non ſine ingenti æqualium tuorum admiratione, præſtitiſſe. Quæ cum ego attentius conſiderarem, acres mihi ad virtutem ſtimulos exemplo tuo ſubjici ſentiebam ; cumque laudi tuæ incredibiliter faverem, illum aliquando diem illuceſcere optabam, quo quanti te facerem, certiſſimo teſtimonio omnino perſpectum haberes. Huic porro noſtræ, quam de tuo ingenio, doctrina, moribus, adoleſcens imbiberam, opinioni tantum abeſt ut grandior & confirmata ætas quidquam detraxerit, ut contra inſignis acceſſio facta fuerit : multa enim quæ propter judicii imbecillitatem antehac dignoſcere nullo pacto poteram, nunc demum penitus intueri licet. Hoc quidem tempore non id in te ſupra cetera admiror (quamvis id quoque vehementer admirer) quod tibi cum malis etiam hominibus commune eſſe nihil vetat ; multarum nempe rerum ſcientiam cum ſingulari eloquentia conjunctam ; verum præclaris illis virtutibus facile primas tribuo, quibus a te invidiam vulgi amoliris ; ut nemini, niſi ſceleratiſſimo, tuam conſuetudinem, vitæque rationem reprehendendi locus relinquatur. Quam enim demiſſe de te tuiſque rebus ſentis ! quam principum virorum, quorum ſecretioribus conſiliis non raro adhibe-

hiberis, familiaritate innocenter uteris! quam omnibus auxilio tuo indigentibus facilem humanumque te præbes! quam ab obtrectandi libidine, ac reliquorum contemtu abhorres! quam aliena ſtudia, honeſtoſque conatus, ac ſi tua de gloria commodiſque ageretur, quibuſcumque rebus potes, adjuvas, tueris, confirmas! Quid porro de pectoris tui candore dicam, nullo umquam malevolentiæ felle ſuffuſi? quid de oris tui verecundia, qua omnium vel qui te primum viderunt, animos tibi concilias? quid poſtremo de illa tua in amicitiis colendis admirabili fide atque conſtantia, cujus non ſemel illuſtria a te data ſunt documenta? Fuit hæc in amicos pietas, quemadmodum veteres tradidere, unum ex præcipuis Epicuri decretis, haud paullo gravioris philoſophi, quam vulgares cenſeant ludimagiſtri; cujus tu rationem philoſophiæ, ut eſt a viro incomparabili Petro Gaſſendo, nonnulliſque recentioribus emendata, & Chriſtianæ religioni accommodata, in pleriſque videris non improbare. Quo etiam nomine T. Lucretium Carum *a te benigne exceptum iri confido, vitio quidem temporum ſuorum idemtidem inſanientem, cetera vero ingenioſum, acutum, bonæ frugi poëtam; quodque tibi eum vehementius commendare debet, ſermonis elegantiæ ſtudioſiſſimum; quæ quamvis ab Epicureorum grege fere contemta, ad Epicuri tamen ſententias cognoſcendas, aliarum quoque ſectarum homines facile invitare poſſit. Hæ ſunt cauſſæ quibus adductus, te in rerum pulcherrimarum meditatione verſantem interpellare auſus ſum: nunc illud te rogo, ut ſi ea tantummodo in medium afferam quæ a te minime ignorantur, ne continuo mihi ſuccenſeas, quemadmodum Phormioni olim, inepto ac deliro ſeni, de re militari coram ſe diſputanti, fertur Hannibal ſuccenſuiſſe: hæc enim quæ in gratiam tironum a me conſcripta ſunt, eo conſilio ad te mittuntur, ut ea ſcilicet, ſi bona fuerint, auctoritate tua confirmare velis; ſin autem mala, caſtigare cenſura.*

Omnis

Omnis igitur quæ a Lucretii *poëmatis in legentium animos proficiſci poteſt utilitas, ea procul dubio non aliunde, quam ex rebus de quibus agit poëta, & ex ejus dicendi genere, oriatur neceſſe eſt. Si res ipſas conſideremus, tria potiſſimum diſpicienda occurrunt: quid videlicet de diis & religione, quid de animorum natura, quid de materia primiſque corporibus* Lucretius *noſter, vel potius* Lucretio *interprete doceat Epicurus. Hæc ſunt, niſi fallor, deſipientis bujus ſapientiæ præcipua capita; quæ tamen a nobis breviter ſummatimque attingentur; non enim ad commentarium ſcribendum aggredimur (præſtiterunt id magna cum laude viri doctiſſimi) nec eſt ſane bujus loci aut temporis longiorem inſtituere diſputationem. Satis erit ſi juventutem monuerimus, ut meminerit, in* Lucretii *lectione, tamquam in lubrico & periculoſo loco, ſibi caute ac ſuſpenſo pede incedendum: non omnibus quæ veritatis ſpeciem præ ſe ferre videantur, temere aſſentiendum: ad naturæ ſæpe judicium, rectæque rationis normam provocandum: delectu denique utendum, quo & profutura pauca arripiantur, & multa nocitura declinentur. Hinc autem orationis noſtræ initium ſumemus.*

Placet Lucretio, *& reliquis Epicureis, perturbationes omnes quibus bominum vita exercetur, metum in primis ac ſuperſtitionem, non alio pacto, quam rerum naturæ cognitione, leniri ac mitigari poſſe: dandam idcirco operam philoſophiæ, non ut tantummodo inanem quamdam ſciendi cupiditatem expleamus, indoctique vulgi plauſum & admirationem copia verborum, & linguæ mobilitate aucupemur; quod multis olim propoſitum fuiſſe, & hodie adbuc eſſe, intelligimus; verum ut, populari errore depulſo, nihil jam abjectum cogitantes, contraque fortunæ vim, ac mortis terrorem animum erigentes, boc, quod nobis datur, vivendi tempus tranquille beateque traducamus. Sapienter id quidem, ac bono exemplo; non enim ad boc nati videmur, ut noſmetipſos negligentes, ac, tamquam incul-*

tos agros, vitiorum ſitu ac ſqualore horreſcere ſinentes, cali terraque ambitum dimetiamur, & quæ natura denſiſſimis tenebris circumfuſa eſſe voluit, in iis veſtigandis toti ſimus: at potius ad ſtudium juſtitiæ atque honeſtatis; unde vera voluptas demum exſiſtit. Flagitioſum ſane ac miſerum eſt, homines in philoſophia diu multumque verſatos, plebejis adhuc & anilibus morbis laborare, adhuc lucelli amore flagrare, adhuc gloriolam captare, adhuc invidia tabeſcere, maliſque libidinibus tranſverſos rapi, adhuc ſpe ac metu jactatos fluctuare; cumque magnifica & ſublimi oratione ad populum uſi fuerint, in ea tandem probra incidere, quæ a vulgaribus hominibus, naturam tantum ducem ſecutis, facile devitari videmus. Hinc fit ut philoſophi plerumque male audiant; ipſumque nomen philoſophiæ apud eos præſertim qui rem familiarem vel publicam gerunt, in contemtionem fere ac ludibrium venerit: exiſtimant enim, rem eſſe leviſſimam, neque omnino aliud, quam callidam & ſpecioſam inertiam; quod ſcilicet neque locupletiores, nec adeo meliores familiares ſuos efficere ſoleat. Noſti, quid Centurio ille apud Perſium dicat: (2)

Quod ſapio ſatis eſt mihi: non ego curo
Eſſe quod Arceſilas, ærumnoſique Solones,
Obſtipo capite, & figentes lumine terram,
Murmura cum ſecum, & rabioſa ſilentia rodunt,
Atque exporrecto trutinantur verba labello,
Ægroti veteris meditantes ſomnia, gigni
De nihilo nihilum, in nihilum nil poſſe reverti.
Hoc eſt, quod palles: cur quis non prandeat, hoc eſt.

At vero ſi ad mores formandos, vitæque commoda amplificanda totum hoc ſtudiorum genus adhibeatur, intelli-

get

(2) Sat. 3. v. 78.

get profecto populus, nullum eſſe negotium quod tam operoſo ſalubrique otio anteponi mereatur, honeſtioremque aliquanto opinionem de graviſſimis diſciplinis mente comprehendet. Ajunt, Socratem eo nomine philoſophos reprehendere ſolitum, quod otioſis diſputationibus tempus tererent; & in rebus a vita uſu remotiſſimis, omnemque intelligentiæ noſtræ conatum exſuperantibus multam eamque inanem operam collocarent: quamobrem ipſe primus philoſophiam e cælo deduxit, ac ſtudium omne ſuum ad morum doctrinam convertit. Contra Epicurus, cum ſibi finem bonorum unicam ſtatuiſſet voluptatem, ſive, ut invidioſo vocabulo abſtineam, animi a metu ceteriſque perturbationibus omnino vacui, tranquillitatem, ac quodammodo libertatem; in abditas propterea rerum cauſſas iis inquirendum cenſuit, qui tale ac tantum bonum aſſequi voluiſſent: præcipuam enim malorum cauſſam hominibus eſſe arbitratus eſt veri ignorationem; quod non, uti Socrates, perdifficile inventu, vel, ut Arceſilas ceterique omnes novi Academici, omnino ἀκατάληπτον (a), ſed contra, ſenſuum ductu minime fallaci, promtum expeditumque, quin etiam ſtrenue veſtigantibus, ipſum per ſe benigne occurrere ſolitum exiſtimavit. Hactenus laudari poterat Epicurus; modo ex rerum natura contemplatione, falſis ratiunculis deceptus, non eos dementiæ, ſtuporis, atque impietatis fructus collegiſſet, qui ejus nomini perpetuas infamiæ notas apud poſteritatem inuſſerunt. Metum, ait, præ reliquis animi perturbationibus ei cavendum eſſe, cui curæ ſit beate vivere; amorem enim, odium, dolorem, iram, paullo rarius, & quaſi per intervalla, hominum vitam male habere: metum autem, tamquam Siſypho ſaxum, aſſidue capiti impendere, neque ullam adeo miſeris voluptatem puram & defæcatam relinquere; cum ſcilicet præſentibus bonis minus gaudere oporteat in futurorum malo-

rum

(a) quod comprehendi non poteſt.

rum cogitatione defixos. Eſt hoc Epicuro commune cum Stoicis, ex quorum præceptis hæc magnifice loquitur Epictetus: (a) κρεῖσσον γάρ ἐστι λιμῷ ἀποθανεῖν, ἄλυπον ϗ ἄφοβον γενόμενον, ἢ ζῆν ἐν ἀφθόνοις ταρασσόμενον. Sed ob id tamen Epicuri ratio vehementer improbari debet, quod nimirum religionem, ac inſculptam in hominum mentibus de Dei providentia, & de animorum immortalitate opinionem, earum quæ in vita ſunt moleſtiarum atque cruciatuum culpam pæne omnem ſuſtinere voluerit: propterea que ſumma ope contenderit ut perſuaderet, a diis neque mundum adminiſtrari, neque ullam rerum humanarum curam geri: animos item hominum, quod corporea natura præditi ſint, una cum ipſis corporibus interire. Hæc enim tam abſurda ſententia malis potius, quam bonis videtur conſultum velle. Boni ſiquidem ſuppliciorum terrore quæ apud inferos eſſe conſtat, quod videlicet ad ſe non pertineant, minime percelli ſolent: quemadmodum Lex Julia de adulteriis ei tantum formidanda eſt qui alienam uxorem corruperit; nemini autem, præterquam parricidæ, culleus metum incutere debet. Nec vero cum ſe a Deo curari cogitant, horrorem aliquem ex ea cogitatione percipiunt: quin etiam ſpes omnes ſuas in eo collocare, atque ab ipſo innocentiæ, virtutis, multorumque benefactorum præmia, poſtquam corporum vinculis effractis, ex hac turba & colluvione diſceſſerint, tamquam ſtrenui milites ab æquiſſimo imperatore, exſpectare conſueverunt. Quæ præmia ſi auferas, non quidem ab honeſtate ad turpitudinem traducentur; gratuito enim recte agere, id demum eſt bonum eſſe; at fortaſſe in virtutis curriculo aliquid de priſtina alacritate remittent. Mali contra, pœnarum metu depulſo, qui ſolus eos in officio continere, aut ſaltem ab ulti-

---

(a) Enchirid. cap. 16. Præſtat enim perire fame, timoris ac moleſtiæ expertem; quam copiis omnium rerum circumfluentem, animo vivere perturbato.

ultimis ſceleribus perpetrandis cohibere poterat ; ſi ſpes ulla ſe oſtendat , occulta fore magiſtratibus quæ peccaverint , jam libidinibus habenas laxabunt , jam ſe omnibus ſtupris , perjuriis , ſacrilegiis , cædibus contaminabunt . Egregiam vero diſciplinam , quæ bonos a ſtatu virtutis dejiciat , malos autem , propoſita ſcelerum impunitate , ad ſecurius peccandum invitet . At quibus tandem rationibus confirmat , humana diis curæ non eſſe ? Sollicitudinis , inquit , expertes deos eſſe convenit , atque a rebus gerendis omnino feriari ; id enim vel maxime ad beatitudinem pertinet . Quaſi vero , ut nos homunculi negotiorum varietate ac multitudine obruimur , ita præcellens illa ac divina natura aut laſſitudini obnoxia eſſet , aut diuturnæ adminiſtrationis tædio capi poſſet . Nonne hoc eſt , quemadmodum Ciceroni videtur (a) , verbis relinquere deos , re autem tollere ? *Porro , ſi dii neque gratia moveantur , neque ira tangantur , non video , quo pacto homines de eorum natura , vi , ac poteſtate quidquam ſuſpicari potuerint ; quam procul dubio , ſi per ipſius veſtigia cognoſci oportuit , beneficentia potiſſimum , ac vindicta oportuit innotuiſſe . Videtur autem* Epicurus *jocari potius , quam ſerio philoſophari voluiſſe , cum* deos non habere corpus , ſed quaſi corpus , non ſanguinem , ſed quaſi ſanguinem *(id quod teſtatur* (b) *M. Tullius) literis traditum reliquit . Poſuerat enim , duas tantummodo naturas in univerſo exſiſtere , materiam ſcilicet , ſive corpuſcula ſolida atque individua , & inane , quod locum corporibus daret , ipſiſque admixtum , rerum gignendarum cauſſa eſſet : nihil præterea excogitari poſſe quod per ſe exſiſteret ; reliqua vero omnia aut his duobus conjuncta , aut horum eventa appellari debere , ut ex his* Lucretii *noſtri verſibus conſtat :* (c) Præ-

(a) De Nat. Deor. l. 1. in calce .
(b) Ibidem c. 18. 25. 26.
(c) Lib. 1. v. 431. & ſequ.

Præterea, nihil eſt, quod poſſis dicere ab omni
Corpore ſejunctum, ſecretumque eſſe ab Inani:
Quod quaſi tertia ſit rerum natura reperta.

& paullo inferius: (a)

Ergo præter Inane, & Corpora, tertia per ſe
Nulla poteſt rerum in numero natura relinqui;
Nec, quæ ſub ſenſus cadat ullo tempore noſtros,
Nec, ratione animi quam quiſquam poſſit apiſci.
Nam quæcumque cluent, aut his conjuncta duabus
Rebus ea invenies; aut horum eventa videbis.

Igitur ſi dii corpore carent, juxta Epicuri *ſententiam nec omnino ſunt: naturam enim* ἀσώματον (b), *& ab omni materiæ concretione ſejunctam, præter inane, ipſe nullam agnoſcit. Secum igitur pugnantia docet. Viderat nimirum, ſi dii corpus habuiſſent, neceſſario futurum ut diſſolutis corporibus, ipſi quoque perinde ac homines, & univerſa mundi compages, aliquando interirent; quod cum alienum deorum majeſtate judicaret, ut ii qui malæ cauſſæ patrocinium ſuſcepere, ad ſermonis argutias ineptiaſque confugit. Turpem hanc magiſtri ſui ſententiarum inconſtantiam videtur* Lucretius *initio poëmatis imitatus: etenim qui contra deorum providentiam acerrime diſputaturus erat, quaſi prodito decreto, Venerem ſupplex rogat, ut ab amatore ſuo Marte Romanis civili diſcordia laborantibus pacem impetrare velit. Qui nodus vindice dignus eruditiſſimorum hominum ingenia torſit, veluti ex quadam Petri Victorii Epiſtola ad Joannem Caſam manifeſtum eſt. Ego vero exiſtimaverim, Veneris auxilium idcirco invocaſſe* Lucretium *ipſo in limine operis ſui, ut videlicet ſe poëtam oſtenderet, ſignificaretque, deos nuſquam eſſe niſi in fabulis poëtarum: quibus alioqui omnem fidem abrogare conatus eſt libro*

(a) Lib. 1. v. 446. & ſequ.
(b) expertem corporis.

libro ſecundo, ubi quid antiquitas de matre deorum Berecynthia, & de Curetibus ejus deæ ſacerdotibus commenta fuerit, elegantiſſimis verſibus exponit: & rurſus libro quinto, ubi ſilvarum incolas Faunos, Nymphaſque, tum Arcadiæ deum Pana, fiſtulatorem ſcientiſſimum, & ſi qua ſunt alia Græcorum ingeniorum φαντάσματα (a), *urbane admodum ac lepide irridet. Quæ mihi attentius conſideranti illud in mentem venit, tantam illam numinum multitudinem quæ infelicibus illis temporibus* urbes ararum compleverat, *ut noſtri poëtæ verbis utar, ſapientiæ ſtudioſis cauſſam fuiſſe, cur ad contrariam* (b) ἀθεότητος *opinionem turpiſſime laberentur; quis enim, quæſo, naris paullo emunctioris, & a ſenſu communi non deſtitutus, ferre poterat minutos illos, & patellarios, tum vappas, ac nebulones deos; in hortorum angulis, in ſtabulis, in culinis, in cloacis etiam ac ſterquiliniis, ſtultiſſimorum hominum vota captantes? Igitur, ſi minus excuſatione, at certe miſeratione digni ſunt veteres philoſophi, qui cum adeo indigna de diis ſentire non poſſent, cupientes proferre meliora, ipſi quoque a veritate longiſſime aberraverunt. Ceterum ea vis eſt naturæ, ut non ſolum Plato, Ariſtoteles, & plerique alii acerrimo ingenio viri, unum rerum omnium auctorem, & conſervatorem Deum, qui nobis Chriſtianis maximo ac ſingulari beneficio pleniorem ſui notitiam largiri voluit, cogitatione aſſecuti fuerint, tametſi qualis eſſet minime perſpexerint; verum etiam* Lucretius *ipſe vel invitus eum quodammodo agnoviſſe, immo & faſſus eſſe videatur. Quo enim illa pertinent e quinto libro?* (c)

Uſque adeo res humanas vis abdita quædam
Obterit, & pulchros faſceis, ſævaſque ſecureis
Proculcare, ac ludibrio ſibi habere videtur.

Pro-

(a) viſa, ſpectra. (b) impietatis, quæ deos eſſe negat. (c) v. 1232. & ſequ.

Profecto dii nihil agentes, & qui nullum ob ſcelus indignantur, a rebus humanis permiſcendis abſtinere dicendi ſunt.

Quam vero laborat poëta noſter, quam æſtuat, quam ſe expedire neſcit, ubi hominum animos, quemadmodum reliqua omnia, e corporeis particulis, tenuiſſimis illis quidem atque incredibili pernicitate agitatis, conſtare docet! Dixeris eum inſtituti ſui pœnitere, qui materiam quocumque tandem partium ordine diſpoſitam, motuque incitatam, ſenſus, cogitationem, prudentiam, memoriam denique efficere poſſe & ipſe crediderit, & alios perſuaſum habere voluerit. Quod certe ſi quis accuratius animadverterit, abſurdorum omnium abſurdiſſimum eſſe deprehendet. Calorem, aërem, ventum ad effingendum animum commiſcet Lucretius; quibus tamen propoſiti operis ſummam confici non poſſe, intelligit: addit igitur quartam naturam, expertem nominis, unde, tamquam a fonte, incipiant oriri ſenſus: eam perſubtilem eſſe dicit, corpoream tamen. At cum corpus, quantalibet tenuitate præditum, corpus numquam eſſe deſinat, ſemperque a cogitationis natura plurimum diſtet, idcirco iiſdem rurſus difficultatibus poëta premitur, quas, ut erat perſpicax, videre facile potuit; ut peſſimæ cauſſæ favebat, vitare nullo pacto potuit. Quamobrem argumenta quibus animos poſt mortem nequaquam ſupereſſe, at ſtatim retexi & diſſipari contendit, quod infirmo fundamento ſubnixa ſint, jam omnia ſua ſponte corruunt; quæ ſane, ſi primum illud concederetur, ipſos nimirum corporea conſtare natura, plurimum ponderis ac momenti habitura fuerant.

Venio nunc ad illam in qua fortunæ omnes Epicureorum poſitæ ſunt, de primis corporibus, & de materiæ ſoliditate ſententiam. Docet igitur Lucretius ex magiſtri præceptis, innumera eſſe in rerum natura corpuſcula, exiguitate ſua ſenſum omnem fugientia, compoſitionis, & ſenſilium qualitatum expertia, partes quidem habentia, ſed

eas quæ nequeant ſeparari, æterna, variis figuris prædita, per infinitum inane irrequieto motu deorſum tendentia, quorum fortuito concurſu, ſine ullo deorum adminiculo, non ſolus hic quem incolimus terrarum orbis, & circumfuſus ipſi æther aliquando procreatus fuerit, verum etiam alii extra hunc innumerabiles mundi omnibus minimis temporum punctis procreentur; quos tamen ſingulos, exacta ætate, ob aſſiduos materiæ niſus corrumpi oporteat, eadem ſemper incolumi permanente. Immodicam profecto corpuſculis hiſce vim atque licentiam tribuiſſe videtur Epicurus. Cum etenim ceteri philoſophi pæne omnes naturam, ut ait Cicero (a), *in duas res omnino dividerent, quarum altera eſſet efficiens, altera vero huic ſe formandam atque efficiendam præbens; cumque in ea quæ efficeret, vim quamdam & facultatem, in ea quæ efficeretur, materiam eſſe cenſerent: quemadmodum Plato mundi deum architectum, res pulcherrimas ex informi materia ſinu educentem deſcribit* (b), *Stoici vero calorem illum ac ſpiritum per cæli terraque ſpatia diffuſum jactare non deſinunt, quem mundi animum appellant* (c)*: placuit Epicuro, Democriti rationem ſecuto, materiam nullo alio indigere a quo moveatur, ipſamque ſuopte motu cieri. Hunc autem motum inferiora verſus eſſe dixit; credo, quod reliqua corpora ex primis apta deorſum ferri vidiſſet; in quo ille, mea quidem ſententia, vehementer falſus eſt. Quid ſit enim* deſcendere *in infinito inani, ubi nihil medium eſt, quo ex omni regione pondera detrudantur; quæ item ſupera, quæ infera partes in eodem appellari debeant, neminem arbitror poſſe intelligere. Porro, quæ de atomi recta deſcendentis levi declinatione, nec certo loco, nec tempore fieri ſolita, ut res nimirum effici poſſent, fatique neceſſitas*

(a) Academic. Quæſt. ad M. Varronem lib. 1. cap. 6.
(b) in Timæo, & in libro de Anima Mundi.
(c) Cicero de Nat. Deor. lib. 2.

tas tolleretur, arbitratu ſuo ſomniavit Epicurus, noſtra refutari oratione non poſtulant, cum eorum vanitatem copioſe ac luculenter ſuo more oſtenderit M. Tullius in libris quos de Finibus Bonorum & Malorum, ac de Fato conſcripſit. Neque a nobis exſpectandum eſt, ut puerilem ac ineptam illam de ſimulacris fabulam, in qua exponenda plurimos atque egregios verſus perdere non dubitavit Lucretius, *cachinno & ſibilo excipiamus. Ipſa quam ſit futilis, per ſe declarat: neminem autem ſanum in errorem poteſt inducere.*

Fatendum tamen eſt, cum tot ac tanta peccent Epicurei, multa nihilominus ex ipſorum diſciplina vitæ admodum utilia, & ipſi Chriſtianæ religioni conſentanea diſci poſſe. Quod enim ſenſus defendunt adverſus Academicorum argutias, neque animi errores iis tribuendos eſſe clamant; quod res certas a dubiis diligenter ſecernendas, nec cuiquam viſo temere aſſentiendum, monent; quod in fulminum, tonitruum, aliarumque rerum quæ in ſublimi gignuntur, terræmotuum item, ac morborum quorumdam cauſſis explicandis aut vera, aut ſaltem veris affinia proferunt; quod mundum denique ortum, atque aliquando interiturum teſtantur; gratiæ illis habendæ ſunt, nec eſt cur eorum cogitatis atque inventis uti nolimus. Præterea, ut ad Lucretium *referatur oratio, multa ſunt in hoc poëmate, de mortis contemtu fortiter, de temperantia graviter, de humanitate leniter, poſtremo de animi tranquillitate dicta ſapienter. Quibus rebus factum eſt, ut veteres illi Eccleſiæ patres, ſumma ſanctitate ac doctrina viri, Arnobius in primis, Lactantius, ac Prudentius, a* Lucretii *lectione non abhorruerint, ut ex eorum ſcriptis facile apparet; cum enim ſententiarum pondere, tum verborum luminibus, quibus totum hoc poëma, quaſi gemmulis quibuſdam, conſperſum eſt, mirifice capiebantur.*

Hactenus de operis argumento, quantum inſtituti noſtri ratio poſtulare videbatur, dictum a nobis eſt: deinceps de

ſer-

ſermonis genere quo uſus eſt Lucretius, *breviter conſiderandum. Si quis autem plura & pleniora expetiverit, is Dionyſii Lambini atque Oberti Giſanii, virorum doctiſſimorum, ac de poëta noſtro optime meritorum, lucubrationes adire ne gravetur; quibus pauca omnino ſuperſunt quæ adjiciamus. Mirus eſt igitur in* Lucretii *carminibus Romanæ orationis nitor, mirus verborum delectus ac ſplendor; quod ſcilicet ejus ætate nondum multitudo illa peregrinorum, atque inquinate loquentium in urbem confluxiſſet, quæ Latinam linguam iis quæ poëtæ mortem conſecuta ſunt temporibus, ita paullatim immutavit, ut alia prorſus eſſe videretur. Ex hac porro emendate, ac pure loquendi facultate, jucunda legentibus oritur perſpicuitas, quæ rebus alioquin obſcuris, & intellectu difficillimis, quales neceſſario ſunt quæ a philoſophis tractari ſolent, clariſſimam lucem affert; quo in genere* Lucretium *excellere, dubio procul fatendum eſt. Vix enim unus aut alter ex numero philoſophorum (te unum ſemper excipio,* JOANNES GRATIANE*) ſoluta oratione ea perſequi commode poſſit, quæ ſcriptor elegantiſſimus nullo negotio verſibus explicavit. Non ſolum autem proprietatem verborum, cauſſam eſſe crediderim cur Epicuri doctrina, quam* Lucretius *exponit, facile percipiatur; ſed præterea ordinem, ac totius operis partitionem; qua nimirum alia ex aliis præcognitis ita pendent, omniaque inter ſe apta & connexa ſunt, ut homini non hebeti ſciendi cupiditatem addant, de ſtudii vero tædio ac labore multum imminuant. Atque hac* Lucretium *ea tempeſtate præſtitiſſe, qua Græcorum inventa, ſubtileſque de rerum natura quæſtiones Latinis literis tradi ac perpoliri poſſe doctiſſimi etiam Romanorum diffidebant, quantum a juſtis æſtimatoribus haberi debet! Verbis quidem horridis, & obſoletis, numeris item præfractis, & aſperis, quos ab Ennio aliiſque antiquioribus poëtis acceperat, ſæpius utitur; ſed ut ſublimitatem,*

ac majeſtatem quamdam orationi conciliet, tum etiam ut ſatietatem devitet, in quam eos incidiſſe videmus, qui ſe ſuaves ſemper & comtos, numquam auſteros & grandes eſſe voluerunt. Non ſum neſcius, inveniri nonnullos, ab omni elegantia ſermonis, & præcipue a Muſarum familiaritate alieniſſimos, quibus Lucretium *vel digito attingere religio futura ſit: dictitant enim, ſe, rebus ſupervacaneis omnino abjectis (ita hæc ſtudia quæ ab humanitate nomen habent, ipſis appellare placet) nudam & ſimplicem colere veritatem, quam inanium verborum phaleris violari & obſcurari nolint: nihil eſſe poëticæ levitati cum philoſophia commune: hujuſcemodi nugis bona adoleſcentium ingenia depravari, aut obtundi: poſtremo, tempus omne male perire quod non in ſolidiorum diſciplinarum ſtudio & cognitione ponatur. Hi ſunt ſcilicet qui cum literis aſſidue bellum gerunt, qui Ariſtotelem, Platonem, Theophraſtum, ac veteres pæne omnes philoſophos præ ſe ſtupidos & nihili homines fuiſſe judicant, quod non, ut ipſi, infantes & barbaros ſe in philoſophando præbuerint, neque in diſputationibus graviſſimis, poëtarum teſtimonio abuti veriti ſint: hi ſunt qui M. Tullii Ciceronis nomine audito, ludimagiſtri cujuſdam de trivio mentionem fieri putant. Hos ego ſi cauſſas docere velim propter quas* Lucretius *philoſophiæ decreta carmine potiſſimum tradere aggreſſus fuerit, nihil profecto agam; non enim umquam adduci poterunt ut ſe omnium bonarum rerum ignaros, omnis eruditionis expertes eſſe fateantur. Valeant igitur præpoſteri homines, qui libellos ſuos (horribiles, boni Superi, & ſacros libellos!) quos ne ipſi quidem interdum ex animo ſatis probant, ætatem ferre, ac famæ antiquorum officere poſſe confidunt. Quamobrem optimos adoleſcentes, &* Lucretii *noſtri ſtudioſos, non hos honeſtarum artium oſores, quæ deinceps dicturus ſum, legere & cognoſcere cupio. Ea eſt ad permovendos tenendoſque hominum animos pulchritudinis vis atque natura,*

ut res

ut res quantumvis utiles, niſi hac, tamquam condimento aliquo ſuaviſſimo, adſperſæ fuerint, ob adjunctam ipſis difficultatem, paucos omnino amatores invenire videamus. Ex hoc fonte, non aliunde, artes pæne omnes quæ vitæ commodis inſerviunt, originem duxiſſe videri poſſunt. Non enim, ut exemplo rem illuſtremus, ſatis eſt architecto, ſi domum exſtruat firmam atque ſolidam, quæ diurnum lumen admittat, imbres & frigora nimioſque ardores excludat: verum etiam id propoſitum habet, ut apta partium diſpoſitione, ſpecieque operis grata & eleganti, decora ſit atque aſpectui jucunda. Idem in veſtium ornatu, idem in cibis parandis, idem in militaribus armis, idem in ſolemnibus pompis, omnique religionis cultu quotidie ſervari cernimus. Quid? non ille orbis conditor Deus, cum hanc rerum univerſitatem, tamquam ingentem aliquam domum, in uſum hominum creare ſtatuiſſet, eam ornamentorum omnium varietate diſtinguere ac inſignire voluit? quam Græci univerſitatem ab ornatu κόσμον, *Latini* mundum *appellavere. Sciebat enim ſapientiſſimus artifex, divinum hoc, & rationis particeps animal pulchritudine potiſſimum affectum iri. Sæpe quidem ſum admiratus, quidnam eſſet, cur, ut quæque res pulchritudinis plurimum in ſe contineret, ita maximis obſepta eſſet difficultatibus; vetus enim illud experientia comprobari videbam*, χαλεπὰ τὰ καλά (a). *Inveniebam autem, cum ad difficilia, eademque profutura, capeſſenda hortari natura homines vellet, eoſque a laboribus ſubeundis vehementer abhorrere intelligeret, honeſtatem, pulchritudinem, gloriam, uberrimam contentionis mercedem ipſis propoſuiſſe. Quæ cum ita ſint, magna profecto laus Empedocli, ac* Lucretio *noſtro debetur, qui philoſophiam, rem humano generi ſaluberrimam, at, ſi cultum ei omnem, & quaſi veſtem orationis detraxeris, triſtem ac moroſam futuram,* car-

(a) difficilia, quæ pulchra.

carminum ſuavitate ac pulchritudine, quibus nihil in vita dulcius, juventuti amabilem atque expetendam reddere voluerint. Operæ pretium eſt ipſum audire Lucretium, *conſilium ſuum his verſibus Memmio exponentem:* (a)

-- -- quoniam hæc ratio plerumque videtur
Triſtior eſſe, quibus non eſt tractata, retroque
Volgus abhorret ab hac; volui tibi ſuaviloquenti
Carmine Pierio rationem exponere noſtram,
Et quaſi muſæo dulci contingere melle,
Si tibi forte animum tali ratione tenere
Verſibus in noſtris poſſem, dum perſpicis omnem
Naturam rerum, qua conſtet comta figura.

Decebat præterea, niſi fallor, res minime humiles aut populares, non familiari & quotidiano dicendi genere, ſed maxime ſublimi, quale ſcilicet poëtarum eſt, explicari: quemadmodum ab Homero, pluribus in locis poëmatum ſuorum, ſapientiſſime fictum eſt, alia deos, alia homines lingua uti: mentis enim altitudinem, electa & magnifica verba, atque a vulgari conſuetudine remotiſſima ſubſequi neceſſe eſt. Quærat fortaſſe aliquis, quid ſibi voluerit Q. Cicero, cui aſſentitur (b) *Marcus frater, cum* Lucretii poëmata non ita multis luminibus ingenii, multæ tamen artis eſſe *judicavit: quod Q. Ciceronis judicium* (c) *Dionyſius Lambinus, ut ægre admodum ferebat,* Lucretio *ingenii laudem eripi, aut perperam explicaſſe, aut ſaltem callide videtur diſſimulaſſe. Multa occurrunt quæ reſponderi poſſint, at illa in primis; ex M. Tullii verbis modo memoratis nihil aliud colligi, niſi, præ admirabili artis*

(a) Lib. 1. v. 942. & ſequ. & Lib. 4. v. 18. & ſequ.
(b) Lib. 2. ad Q. Fratrem, Epiſt. 11.
(c) In Diſſertat. de T. Lucretii patria, genere &c. tertiæ ſuæ hujus poëtæ editioni præfixa.

artis præſtantia, *quam* Lucretius *in ſuis de rerum natura carminibus adhibuerit*, *ſi qua ipſis inſint ingenii lumina (inſunt autem plura*, *& egregia) non adeo apparere: vel ipſum operis argumentum arte magis*, *quam ingenio tractari poſtulaviſſe; quod poëta optime præſtiterit*. *Non enim eadem* Lucretii *ratio erat*, *Epicuri ſententiam exponentis*, *quæ Tragicorum*, *Epicorumque poëtarum eſſe ſolet*, *qui niſi res incredibiles*, *& monſtra paſſim confingant*, *ſtatim de manibus deponuntur*. *Utcumque vero res ſe habeat*, *(nam a Jano Grutero*, *& Jacobo Gronovio verba illa Ciceronis aliter leguntur) quoties ab anguſta philoſophiæ ſemita in late patentes eloquentiæ campos evagari libuit poëtæ noſtro*, *quantum ingenio valeret*, *ſatis oſtendit*. *Principiis & finibus librorum nihil elegantius*, *nihil ſplendidius*, *nihil jucundius excogitari poteſt*. *Quam copioſe atque eleganter deſcribit* Lucretius *mutuas inter Martem Veneremque blanditias! Religionem truculento aſpectu a cæli regionibus mortalium generi minitantem! Iphigeniam*, *ſuperſtitione Agamemnonis patris*, *ad aram Dianæ*, *hoſtiarum more*, *raptatam! Corybantes circum Cybelem æra quatientes! cruciatus denique illos quos poëtæ apud inferos eſſe finxerunt*, *ſceleſtis hominibus in hac vita ingenioſiſſime accommodatos! Porro quis negaverit ea eſſe pulcherrima quæ de malis ex amore naſci ſolitis*, *de puellularum & amatorum vitiis*, *de agreſtibus & immanſuetis primorum hominum moribus*, *de peſtilentia denique Athenis graſſante poëta noſter literis tradidit? In quibus omnibus profecto tanta vis elucet ingenii*, *ut plane dolendum ſit*, *tam illuſtre bonum ab egregio ſcriptore ad Epicuri potius*, *quam vel ad Platonis*, *vel ad Ariſtotelis*, *vel ad Zenonis etiam*, *meliorum longe philoſophorum*, *ſententias explicandas collatum eſſe*.

Jam omnium quæ propoſueram, *tractatione abſoluta*, *reliquum eſt*, *Vir doctiſſime*, *ut quid in* Lucretio *typis recudendo ego meuſque frater præſtiterimus*, *paucis enar-*

rem. Primum omnium, ut poëmatis contextum quam emendatiſſimum daremus, Editionem Londinenſem Anni 1712. *maxime accuratam atque elegantem, plerumque ſecuti ſumus, quæ fere cum* Dionyſii *Lambini Editione conſentit: nonnullas tamen* Thomæ *Creechii Angli caſtigationes, qui non ita multis ab hinc annis* Lucretium *interpretatus eſt, quod nobis vehementer probarentur, & ad veritatem proxime accedere viderentur, libenter ſumus amplexi. Utile autem gratumque lectoribus futurum exiſtimavimus, ſi ejuſdem* Creechii *Argumenta ſingulis libris præponeremus, & quæ idem adverſus impias ineptaſque Epicuri opiniones, breviter quidem, at nervoſe acuteque diſputavit, ſingulis pariter ſubjungeremus. Variarum Lectionum libellum, quem Londinenſes ex præſtantiſſimis Editionibus, ac MSS. Codd. congeſſerunt, omittere noluimus: quamvis non ignoraremus, fore ut hic labor noſter in multorum reprehenſiones incurreret, eorum videlicet qui cum ipſi minutam hujuſmodi diligentiam numquam adhibeant, in aliis etiam irrident. At publicis utilitatibus conſulentem, quid imperiti, aut malevoli homines de ſe in angulis tabernarum effutiant, non admodum curare oportet. Utinam vero ea nobis temporis copia ſuppeditaſſet, ut Codices duos manu exaratos, quos ex Bibliotheca Canonicorum Eccleſiæ hujus Patavinæ, antiquis voluminibus inſtructiſſima, depromtos, nobiſcum perbenigne communicavit Vir nobilitate, doctrina, vitæ integritate præcellens,* COMES TROJANUS BORROMÆUS, *ejuſdem Eccleſiæ Canonicus, per otium ſcrutari potuiſſemus! Horum alterum Petrus Barrocius, Epiſcopus Patavinus, homo, ut illis temporibus, non vulgariter doctus, ipſe ſua manu deſcripſit. At ſi novam aliquando* Lucretii *editionem nobis adornare contigerit, varias ex iis Codicibus lectiones, modo pretium operæ fuerit, proferre in animo eſt. Ne quid tamen diſſimulem; cum unam aut alteram utriuſque libri paginam attentius*

per-

perlegiſſem, eos adeo inter ſe ſimiles eſſe deprehendi, ut Terentianum illud (a) *de ipſis dici poſſe videatur:*

Qui utrumvis recte novit, ambos noverit.

Verborum denique obſoletorum, & numerorum rationem, tum ſingularium loquendi generum quæ a Lucretio *uſurpata ſunt, locupletiſſimum Indicem, ſummaque induſtria elaboratum, adjunxi: in quo conficiendo, ſi me ab Oberti Giſanii doctiſſimis Conlectaneis adjutum negem, impudens profecto ſim. Non tamen ejus viri auctoritatem ubique mihi ſequendam eſſe duxi, & quæ in illis dicta erant fuſius, ipſe in adoleſcentium gratiam contraxi, & multa denique de meis adverſariis quotidianis excerpta eodem importavi; ut quivis facile intelliget, qui opellam hanc noſtram cum Giſanii laboribus comparare voluerit.*

Hæc erant, Vir celeberrime, de quibus apud te verba facere non inutile arbitrati ſumus; quæ omnia, pro tua ſingulari humanitate, æqui bonique conſulas, rogamus, cum propter ipſarum rerum dignitatem, tum propter nos etiam tui ſtudioſiſſimos; qui non plane nulli ſumus; cœpimus enim, ut audimus, inſtituto hoc noſtro juvandi optimas literas, malorum invidiam promereri. Vale. Patavii Kal. Januarii Anno a Virginis Partu CIↃ IↃ CC XXI.

(a) Andriæ Prologo v. 10.

EX PRÆFATIONE THOMÆ CREECHII

In ſuam LUCRETII *Editionem.*

DE *Tito Lucretio Caro* quæ ſcire debes, Lector, hæc ſunt: Romæ natus eſt, An. V. C. IↃcLIX. nobili gente Lucretia, ea Romani imperii ætate, quæ ingeniorum feraciſſima vidit (1) „ Ciceronem, „ ſenemque Craſſum, Catonem, Sulpitium, mox- „ que Brutum, Calidium, Calvum, Cœlium, & „ proximum Ciceroni Cæſarem, eorumque velut alu- „ mnos Corvinum, ac Pollionem Aſinium, æmulum- „ que Thucydidis Salluſtium, auctoreſque carminum „ Varronem, & *Lucretium*, neque ullo in ſuſcepti „ operis ſui carmine minorem Catullum. „ Hoc tempore Græcorum diſciplinas tractare cœperunt Romani. Epicuri rationem *Lucretius* ſequitur, illiuſque Philoſophi doctrinam (2) ſex libris, elegantibus quidem & ornatis expoſuit. Vix abſoluto opere moritur, eo ipſo die quo natus eſt Virgilius; & aliquis Pythagoræus credat *Lucretii* animam in Maronis corpus tranſiiſſe, ibique longo uſu & multo ſtudio exercitatam, Poëtam perfectiſſimum evaſiſſe. An ſibi ipſi manus attulerit, incertum. Interiit Anno ætatis ſuæ XLIII. & miſerrimam, quam olim ludibrio habuerat, nimis cito expertus eſt immortalitatem.

(3) Omnium Poëtarum Latinorum qui hodie extant, & qui ad noſtram ætatem pervenerunt, elegantiſſimus & puriſſimus, idemque graviſſimus, at-

que

(1) *Vellejus Paterculus Lib. II.* (2) *Vide VI.* Lucretii *Librum, & Lib. II. Triſtium Ovidii.* (3) *Vide Lambini Epiſtolam ad Lectorem.*

que ornatiſſimus *Lucretius* eſt. Eum cum librarii ſcriptores, nondum inventa arte typographica, mendis innumerabilibus, maculiſque fœdiſſimis contaminaſſent, atque obruiſſent; ad illa a librariis illata vulnera acceſſerunt multo graviora, ab hominibus doctis quidem illis, ſed plus nimio ſuo ingenio indulgentibus (ut ſumus noſtri fere plus æquo amantes) impoſita atque inflicta; quibus hic, alioqui politiſſimus atque elegantiſſimus Scriptor, ita laceratus, confoſſus, depravatus, corruptus eſt, ut vix quiſquam eum legere, vix attingere, vix adſpicere auderet. Iſta de primis, Veronenſi, Pariſienſi, &c. *Lucretii* editionibus *Lambinus*. (4) Ipſe vero multis Codicibus uſus, *Lucretium* omni ex parte maculoſum, deformem, atque ulceroſum magna ex parte a maculis & ulceribus vindicavit, & commentariis brevibus, non tamen inutilibus illuſtravit.

Hunc ſequitur Giſanius non æquis paſſibus. Grammaticum potius dixeris, quam Philoſophum; & in illo non diligentiam, ſed judicium deſideres. (5) Multos evolvit libros, promiſit multa, ſed nihil effecit promiſſor iſte tanto hiatu dignum. Et ſi edidiſſet (6) Annotationes, proculdubio haberemus quæ magis diſplicerent. Illum excipit Pareus, qui noluit chartæ perituræ parcere. Nardius (7) ſexagenarius interpres de ponte dejiciendus. In Tanaquillo Fabro excellens eruditio, judicium, acumen admirabile. A (8) Gronovio multa exſpectare potuimus, ab (9) Iſaaci Voſſii obſervationibus omnia. &c....

VE-

(4) *Vid. Lambini Epiſt. ad Lect.* (5) *Vid. Epiſt. Giſanii ad Lect.* (6) *Vid. eamdem.* (7) *Vid. Epiſt. Nardii ad Baldium Libro VI.* Lucretii *præfixam*. (8) *Vide Salmaſii. Epiſt.* (9) *Vide Voſſium ad Catullum*, *pag.* 249.

VETERUM QUORUMDAM

DE

T. LUCRETIO

TESTIMONIA.

M. Cicero ad Q. Ciceronem fratrem Lib. II. Epiſt. XI.

Lucretii Poëmata, ut ſcribis, non ita ſunt multis luminibus ingenii, multæ tamen artis. *Ad eum locum Ciceronis ita doctiſſimus Victorius*: „ Quod ſi cui „ mirum videtur judicatum eſſe quandoque *Lucretium* „ elegantiſſimum & ornatiſſimum poëtam, non ſatis „ multis ingenii luminibus ſua poëmata ſcripſiſſe; is „ judicium Quincti reprehendat. nam ſuſpicari poſ- „ ſumus, cum quo modo poteſt, eum tueatur, & or- „ net M. Cicero, non valde (etſi videatur illud con- „ firmare) fratris judicio de hac re ſtetiſſe: noluiſſe „ tamen iracundo homini adverſari: qui fortaſſe, „ quod ipſe quoque verſus ſcribebat, invidia motus „ verum non videbat: potuit tamen ſic judicare, „ quod *Lucretius* poëma ſuum non contexuit ut in- „ genium ejus eluceſcat, ſed rationem ab Epicuro „ traditam ſumma induſtria & artificio explicavit. „

Cornelius Nepos in Vita Attici, cap. 12.

Idem L. Julium Calidium, quem poſt *Lucretii* Catullique mortem, multo elegantiſſimum poëtam noſtram tuliſſe ætatem vere videor poſſe contendere; in proſcriptorum numerum relatum expedivit.

M. Vi-

M. Vitruvius de Architectura Lib. IX. cap. 3.

Itaque qui literarum jucunditatibus inſtructas habent mentes, non poſſunt non in ſuis pectoribus dedicatum habere, ſicuti deorum, ſic & Ennii poëtæ ſimulacrum. Accii autem carminibus qui ſtudioſe delectantur, non modo verborum virtutes, ſed etiam figuram ejus videntur ſecum habere præſentem. Item plures poſt noſtram memoriam naſcentes, cum *Lucretio* videbuntur, velut coram, de rerum natura diſputare: de arte vero rhetorica cum Cicerone &c.

Virgilius Lib. II. Georgicorum v. 490.

Felix qui potuit rerum cognoſcere cauſſas:
Atque metus omnes & inexorabile fatum
Subjecit pedibus, ſtrepitumque Acherontis avari.
„ Hos verſus Giſanius vel de *Lucretio*, vel de Epicuro
„ feciſſe poëtam exiſtimat.

Ovidius Lib. II. Triſtium v. 425.

Explicat ut cauſſas rapidi *Lucretius* ignis,
Caſurumque triplex vaticinatur opus.

Idem Lib. I. Amor. Eleg. ultima.

Carmina ſublimis tunc ſunt peritura *Lucreti*,
Exitio terras cum dabit una dies.

Vellejus Paterculus Hiſt. Rom. Lib. II.

Jam pæne ſupervacaneum videri poteſt, eminentium ingeniorum notare tempora. Quis enim ignorat, diremtos gradibus ætatis floruiſſe hoc tempore Ciceronem,

nem, Hortenſium, ſenemque Craſſum, Catonem, Sulpicium, moxque Brutum, Calidium, Calvum, Cælium, & proximum Ciceroni Cæſarem, eorumque velut alumnos Corvinum, ac Pollionem Aſinium, æmulumque Thucydidis Salluſtium, auctoreſque carminum Varronem, ac *Lucretium*, neque ullo in ſuſcepti operis ſui carmine minorem Catullum?

Quinctilianus Libro X. cap. 1.

Nam Macer & *Lucretius* legendi quidem, ſed non ut phraſin, id eſt corpus eloquentiæ faciant: elegantes in ſua quiſque materia; ſed alter humilis, alter difficilis. ,, Hoc Quinctiliani judicium magnam par-
,, tem uno conſenſu damnatur a veteribus, & recen-
,, tioribus. *Giſanius*.

Statius Libro II. Silvarum Carm. 7.

Cedet Muſa rudis ferocis Ennî,
Et docti furor arduus *Lucretî*,
Et qui per freta duxit Argonautas.

Q. Serenus Libro de Medicina, *Edit. Keuchenii pag.* 20.

Irrita conjugii ſterilis ſi munera languent,
Et ſobolis ſpes eſt multos jam vana per annos,
Femineo fiat vitio res, necne, ſilebo:
Hoc poterit quartus magni monſtrare *Lucretî*.

JO-

JOANNIS ALBERTI
FABRICII
BIBLIOTHECÆ LATINÆ
CAPUT IV. DE
T. LUCRETIO CARO.

Lucretii *ætas*. 1. *Libri VI. de Rerum Natura*. 2. *Eorum editiones atque interpretes*. 3. *Poëtæ quos* Lucretius *imitatus fuit*. 4.

I. T. LUCRETIUS CARUS, patria ut videtur Romanus, natus eſt, teſte Euſebio, Olympiade CLXXI. 2., Anno V. C. DCLIX. ante CHRISTUM XCV. *Poſtea amatorio poculo* (a) *in furorem verſus, quum aliquot libros per intervalla inſaniæ* (b) *conſcripſiſſet, quos poſtea Cicero emendavit, propria ſe manu interfecit anno ætatis quadrageſimo quarto*, V.C. DCCIII. (*) ante CHRISTUM LI. Philoſophus de Epicuri Schola acutiſſimus, quem qui legunt, videntur ut IX. 3. ait Vitruvius, cum eo velut coram de rerum natu-

(a) *Euſebius Chron.*

(b) *Hoc vix credibile mihi videtur. Neque eo reſpicere putem Statium lib. 2. Silva 7. in verbis*, Et docti furor arduus Lucretii. *Poëtarum enim furor laudabilis*, ἐνθουσιασμός. *Pro arduo* difficilem *dixit Quintilianus Lib. X. cap.* 1.

(*) *Triennio citius mortem* Lucretii *aſſignat Iſ. Voſſius p.* 83. *ad Catullum, e Scriptore Vitæ Virgilii*.

natura diſputare. Poëta ſublimis, idemque elegans & multæ artis luminibus pictus, ac latinæ linguæ auctor egregius.

II. Exſtant ejus *Libri VI. de Rerum Natura* ad C. Memmium Gemellum (c) Heroico poëmate, verſibus jucundo antiquitatis ſapore conditis, Epicuri de rebus naturalibus ſententiam, ſed & impios ejus errores diſertiſſime explicantes. Non plures a *Lucretio* libros hujus argumenti ſcriptos eſſe, ut male conjiciebat Barthius LII. 4. Adverſar. *Lucretio* ipſi teſti credimus, qui libro ſexto v. 91. *ſupremæ præſcripta ad candida calcis ſpatium* currere ſe affirmat. Exordium Operis idem quoque quod nos hodie, legit olim Ovidius 2. Triſt. v. 261.

> Sumſerit, *Æneadum genetrix* ubi prima; requiret,
> Æneadum genetrix unde ſit alma Venus.

Hoc eſt, ſi in manus ſumſerit *Lucretium*, cujus prima hæc ſunt verba: *Æneadum genetrix, hominum divumque voluptas*, quem Ovidii ſenſum eſſe jampridem notavit Ludovicus Carrio lib. I. Emendationum, cap. VIII. Uſitatum enim fuiſſe veteribus ut vocibus initialibus ſcripta ipſa denotarent, pluribus exemplis docet Jo. Jonſius II. 5. de Scriptoribus Hiſt. Philoſ. p. 136. ſeq. & Scaliger ad Euſeb. num. M.DCCCCLX. Quod vero in limine Operis invocet Venerem *Lucretius* homo Epicureus, qui a Diis omnia humana ſuſque deque putabat haberi, ſatis ſe duxiſſe exiſtimandus eſt excuſari more vulgato Poëtarum, neque alia opus eſſe reſponſione arbitror ad dubitationem hanc diſſolvendam, quam multos viros doctos exercuiſſe docet præter interpretes *Lucretii* Creechium aliosque Petrus Bælius vir ingenioſiſſimus in Dictionario Hiſtorico pag. 1923.

(c) *De hoc conſulenda Giſanii Prolegomena.*

1923. editionis ſecundæ, quem de Poëta hocce lector ubi volet conſulet.

III. Prima *Lucretii* editio eſt *Veronenſis* curante Hieronymo Avantio A. 1486. fol.

Veneta apud Aldum A. 1500. 4. ex Avantii editione: atque iterum 1515. 8.

Florentina Phil. Juntæ A. 1512. 8. cum præfat. *Petri Candidi*, qui ex *Joviani Pontani* & *Michaëlis Marulli* caſtigatione & MStis Florentinis *Lucretium* emendatiorem ſe dare profitetur. Marullum vero nimis indulſiſſe ingenio, graviter conqueſtus eſt Petrus Victorius ad Ciceronis lib. XI. ad diverſos Epiſt. 20.

Bononienſis cum commentario *Jo. Baptiſtæ Pii* 1511. fol. recuſa Pariſiis 1514. fol. apud Aſcenſium.

Vicentina, Lambino memorata, & Giſanio, quam non vidi, uti neque illam quam Geſnerus in Bibl. cum commentariis *Petri Aponi* impreſſam dubius ipſe ſcripſit.

Baſileenſis apud Henr. Petri A. 1531. 8.

Lugdunenſes An. 1536. & 1540. 8. apud Seb. Gryphium, & 1564. 8.

Lovanienſis A. 1542. 4.

Lambinianæ editiones viri doctiſſimi Dionyſii Lambini, qui Codicibus quindecim MStis & Adr. Turnebi atque Jo. Aurati conſilio uſus octingenta *Lucretii* loca reſtituiſſe ſe profitetur, ac primum edidit *Lucretium* cum commentariis ſuis inſcriptum Carolo IX. Galliæ Regi, Pariſiis 1563. 4. Deinde ſine commentariis, tamen cum brevibus ſcholiis conjectis ad calcem, & emendationibus *Adr. Turnebi* Pariſ. 1565. 12. Denique ex tertia recognitione & cum commentariis locupletioribus & vita *Lucretii*. Pariſ. 1570. 4. quæ editio recuſa eſt Francofurti Anno 1583. 8. Præclare profecto de hoc Poëta promeritum Lambinum nemo æquus ac peritus lector negabit, etſi commentariorum

molem

molem reprehendit Janus Rutgerſius IV. 1. Variarum Lectionum, atque Lambinus ipſe in editione Anni 1570. iniquiorem ſe præbuit Giſanio. Confer quæſo Jac. Thomaſii librum de plagio literario §. 447. 448.

Oberti Giſanii utiliſſima editio, quam diligenti ſtudio adornavit adhibitis Codicibus plus quam octo, & editis ante ipſum fere omnibus, Turnebi præcipue atque Lambini, tum quæ *P. Nannius* (d) ad Codicem MStum Ultrajectinum contulerat, quæque obſervaverat Cornelius Valerius Giſanii præceptor, & Antonius Goldingamus Anglus. Præmiſit & e veteribus libris indicem argumentorum quæ ab Epicuro tractantur, & præter Laërtii & Ciceronis loca de Epicuri Philoſophia, & Thucydidis deſcriptionem peſtilentiæ Atticæ quam *Lucretius* libro ſexto imitatur, (e) ſubjunxit Collectanea ſua ſive commentarios in *Lucretium* ordine literarum digeſtos atque dictionem ejus cumprimis erudite illuſtrantes & Scioppio quantumvis inimico mirifice probatos. Antuerpiæ 1566. 8. & Lugd. Batav. 1595. 8. apud Plant. Joannes Sambucus, cui *Lucretium* ſuum inſcripſit, Giſanio copiam fecerat editionis Veronenſis manu Marulli caſtigatæ. Uberiores vero quos promiſit commentarii Giſaniani non viderunt lucem. In contextu ipſo non ſemper optimam videtur lectionem amplexus eſſe, ut obſervavi collatis lectionibus quas habeo Codicis antiquiſſimi Gottorpienſis. Vide ſis etiam Barthii Adverſaria lib. 50. pag. 2355. ſeq.

Lucretius cum variis lect. editus in *Corpore Poëtarum Lati-*

(d) *Eum* Lucretii *editionem molitum, ex Adr. Junii Epiſtolis obſervat Thomas Crenius* V. C. *parte* 6. *Animadverſ. pag.* 17.

(e) *Vide ſi lubet quæ notavi Bibliotheca Græca lib.* 2. *cap.* 25. §. 4.

Latinorum Genevæ 1611. 4. 1627. 4.

Amſtelodamenſis editio *Lucretii* 1620. 1631. forma minore.

Danielis Parei, veſtigia Giſanii fere legentis. Francofurti 1631. 8. quo anno etiam Lexicon ejus *Lucretianum* lucem vidit, e Giſanianis fere Collectaneis repetitum. Præ ceteris vero hoc habet eximium editio *Lucretii* Pareana, quod illi ſubjuncta ſunt duo Poëmata recentia lectu haud indigna, *Scipionis Capicii* Neapolitani de rerum principiis libri duo, & *Aonii Palearii* libri III. de immortalitate Animorum, quos ex merito laudat Jacobus Sadoletus lib. V. Epiſtolar. pag. 200. ſeq.

Cum explanatione paraphraſtica & notis *Jo. Nardi* Florentini, non adeo feliciter in illuſtrando *Lucretio* verſati. Florentiæ 1647. in 4.

Cum Gallica verſione proſaria Michaëlis Marolleſii. Pariſ. 1650. 8. dicata Reginæ Sveciæ Chriſtinæ, a qua ne reſponſum (f) quidem accepit; atque iterum 1663. 8. addito libro decimo Laërtii Gallice tranſlato. Laudat hanc Marolleſii verſionem Rolandus Mareſius p. 364. Epiſt.

Cum brevibus ſed eruditis notis *Tan. Fabri*. Salmurii 1662. 4. & Cantabrigiæ 1675. & 1686. 12.

In uſum *Delphini Lucretius* interpretatione & notis illuſtratus eſt a Michaële Fayo (g) Pariſ. 1680. 4. addito, ut in aliis ejuſmodi editionibus fieri ſolet, indice omnium vocabulorum. Pareo fere & Nardo uſus eſt, cujus etiam diatribam de funeribus Athenienſium, inte-

(f) *Balii Lexicon T. 2. p.* 1926. *edit.* 2.

(g) *Creechius notat eum*, barbara interpretatione inceſtaviſſe latinum Poëtam, in contextu uni Pareo fidere, eas vero adjeciſſe notas quæ Philoſophum faciant ſæpe abſurdum, ſe ipſum ſemper ridiculum.

tegram pag. 569. ſeq. ſubjunxit.

Cum interpretatione magis latina ac brevioribus ſed diſertioribus argumentis notiſque doctioribus & Philoſophum magis ſapientibus, in quibus tamen nec grammaticum acumen deſideres, edidit qui *Lucretium* totum imbiberat, ejuſdem poſtea inſauſtum exitum triſti fato imitatus (h) *Thomas Creech* Collegii omnium animarum in Academia Oxonienſi Socius. Oxonii 1695. 8. (i) In hac quoque editione index omnium vocabulorum Poëtæ occurrit. Idem Creechius jam ante *Anglico carmine* quam feliciſſime reddiderat *Lucretium*, cujus tertia mihi ad manum eſt editio excuſa Londini 1683. 8. In notis Anglicæ huic metaphraſi ſubjunctis potius cenſorem Poëtæ agit, erroreſque ejus graviores refellit, vel etiam a perverſis acceptionibus ſententiam ejus tuetur; quam Scholiis vel Commentariis *Lucretium* κατὰ πόδα illuſtrat. Ante Creechium *Jo. Evelinus* ſed primum dumtaxat librum verſione metrica Anglica donatum & notis illuſtratum edidit Londini 1656. 8.

Cum *Gallica* verſione proſaria & notis lectu dignis *Cultorii*. (Mr. Baron des Coutures) Pariſ. 1685. 12. & Amſtelod. 1692. 12. duobus voluminibus.

Vehementer laudari audivi *Italicam* metaphraſin poëticam *Lucretii* adornatam ab (k) *Alexandro Marchetti* Mathematum apud Senenſes nuper Profeſſore. Sed

(h) *Sibi ipſi necem conſcivit A.* 1700. *ſuſpendio propter perditos ut fertur amores, nondum natus annos quadraginta. Vide Jacobi Bernhardi V. C. novellas relationes Reip. literariæ A.* 1700. *menſe Septembri p.* 331. *&* *Novembri p.* 580. *& A.* 1701. *menſe Septembri p.* 267.

(i) „ *Recuſa Londini* 1717.8. *priore multo emendatior.* „

(k) *Memorat Gregorius Leti in* Italia regnante *T.* 3. *pag.* 497.

Sed editam non eſſe exiſtimo. (1) Ejus ſpes adipiſcendæ facta fuerat, cum in Italia verſaretur, Jacobo Tollio, viro doctiſſimo, qui novam *Lucretii* editionem meditabatur, & ineditas *Gaſp. Scioppii* in *Lucretium* notas Neapoli dono acceperat a Joſepho Valletta viro Nobiliſſimo. Tollius morti vicinus ſuas in *Lucretium* Animadverſiones commendavit Viro egregio *Gerardo de Uries*, qui Commentariis Philoſophicis illuſtrare *Lucretium* inſtituit, ut refert Henricus Chriſtianus Henninius in notis ad Epiſtolas Tollii itinerarias pag. 77. *Iſaaci* quoque *Voſſii* viri ſummi ineditas in *Lucretium* laudat Theodorus I. F. Grævius ad Callimachum pag. 174. Exſtat & Italica *Lucretii* translatio auctore *Hieronymo Fracchetta* Rhodigino.

Editio *Neapolitana Lucretii* Anno 1693. 12. præter notas Tan. Fabri, argumenta Fayi habet adjuncta.

Non paucis quoque *Lucretii* locis inſignem lucem attulit vir eruditiſſimus Petrus Gaſſendus in Opere de Philoſophia Epicuri, quamquam & Gaſſendum reprehendunt hinc inde interpretes *Lucretii*, qui alias paſſim eum libenter ſequi ſe profitentur, Creechius ac Couturius.

IV. Poëtas imitatus eſſe *Lucretius* cumprimis videtur e Græcis Homerum & Empedoclem, e Latinis Ennium. *Lucretii* veſtigia non puduit legere Virgilium, neque ſemper eum vicit, aut poſt ſe reliquit, ut præ ſe fert *Alexander Roſſæus*, qui loca *Lucretii* nonnulla cum Virgilianis contulit libro tertio *Virgilii triumphantis* capite VI.

(1) „ *Edita tandem fuit Londini* 1717. 8. *curante Paul-* „ *lo Antonio Rollo* „.

SUPPLEMENTUM
EJUSDEM CAPITIS.

DE hoc Poëta conſulendæ Caſp. Barthii notæ ad Statium T. 1. pag. 260. - 263. De eodem Barlæus lib. 2. Miſcell.

Hic Phœbi furiis, furiiſque exarſit Oreſtis.
Quam præſtat ſolis verſiculis furere!

Memmium cui poëma ſuum *Lucretius* inſcripſit, ſcripſiſſe & ipſum verſus, colligas ex Plinii lib. V. epiſt. 3. Eumdem Mæcenatibus ac liberalibus ſtudiorum Patronis accenſet Martialis XII. 36.

Piſones, Senecaſque, Memmioſque,
Et Criſpos mihi redde -- --

Prima *Lucretii* editio *Veronenſis* Anno 1486. ſol. curante *Hieron. Avantio* inſcribitur: *De rerum natura libri VI. ad Epicuri mentem deſcripti*. Hanc ſecuta eſt *Veneta* Anno 1495. 4. & altera 1500. 4. apud Aldum Avantii inſiſtens veſtigiis, atque iterum 1515. 8. *ad veterum exemplarium fidem caſtigata*.

Florentina Phil. Juntæ Anno 1512. 8. cum præfatione & caſtigationibus *Petri Candidi* &c.

Lugdunenſes Gryphianæ editiones plures exſtant, etiam minore forma An. 1546. 1558. atque A. 1564. 8. 1576. 12.

Excuſus etiam *Lucretius* Antuerp. 1589. 12. Lugd. Bat. A. 1597. 12. & 1611. 12. apud Rapheleng. Lugduni Anno 1606. 12. & Amſtelodami 1616. 1626. forma minore. Denique Londini An. 1709. 4. „ *&* 1712. 4.
„ *majori, luculentis characteribus, cum figuris æneis,*
„ *adjectis ad calcem variantibus Lectionibus ex optimis*
„ *MSS., omnibuſque fere alicujus nominis editionibus,*
„ *& ex Doctorum Virorum conjecturis; &* 1713. *in Corp.*
„ *Veter. Poëtar. Latinorum fol. Tom. I.* „ Poëma de

Ani-

Animorum immortalitate libris tribus, *Lucretio* oppoſitum & Aonii Palearii nomine ſæpius editum, a Paleario ſcriptum eſſe negavit, præter rem ut opinor, Robertus Titius literis ad Marcum Velſerum. Vide Velſeri opera pag. 878.

Gallicam Lucretii Verſionem proſariam a Marolleſio concinnatam & An. 1659. 8. primum Pariſiis cum Latino *Lucretio* ex Giſanii recenſione editam notiſque illuſtratam commendat præter Rob. Mareſium Guido Patinus in Epiſtolis a Joanne Brantio editis. Verſibus Gallicis pridem reddidit *Lucretium Guilelmus Altarius* ſive *des Autels*, circa An. 1560. ut notavit Franciſcus a Cruce Cænomana in Bibl. Gallica p. 138. Vidit & lucem Metaphraſis nova *Lucretii* Gallicis verſibus neſcio quo auctore Anno 1677. 4. Et proſaria interpretatio elegans ſecundis Baronis *Couturii* curis una cum Latino *Lucretio* recuſa eſt Pariſiis 1708. 12. duobus voluminibus, adjunctis novis notis, quibus priores vel emendantur vel defenduntur. Vide Ephemerides literarias Pariſ. A. 1709. menſe Decembri p. 468. ſeq.

Specimen venuſtiſſimæ Metaphraſeos *Lucretii Italicæ* auctore *Alexandro Marchetti* concinnatæ produxit nuper illuſtris Vir Guil. Godfridus Leibnizius in libro digniſſimo lectu cui titulum fecit: *Eſſais de Theodicée ſur la bonté de Dieu, la liberté de l'homme, & l' origine du mal*. p. 511. ſeqq.

Anglicam Metaphraſin libri primi quam ante Chreechium dedit *Jo. Evelinus* Eques, laudat Mericus Caſaubonus Epiſtola 17. Cum *Belgica* verſione proſaria *Joannis de Wit* eleganter excuſus *Lucretius* eſt Amſtelod. apud Sebaſtianum Petzoldum 1701. 8. Libris ſingulis diviſis in ſectiones quibus argumenta præmiſſa, uti toti operi præfixæ breves animadverſiones quibus præcipui errores poëtæ rejiciuntur, & venuſta Adriani Relandi V. C. Oda in poëſin *Lucretianam*.

Alſa-

Alſarium a Cruce Profeſſorem Patavinum An. 1632. *Lucretianis* Commentario vere Philoſophico illuſtrandis occupatum ſe inveniſſe teſtatur Gabriel Naudæus pag. 231. Epiſt. Promiſit etiam *Lucretium Iſ. Voſſius* notis ad Catullum p 249. cujus paucas quaſdam animadverſiones MSS. nactus ſum. Noviſſime cum Berolini adhuc verſaretur vir cultiſſimæ doctrinæ *Joannes Barbeyracus*, hodie ingens gloria Academiæ Lauſannenſis ſpem fecit editionis hujus Poëtæ novo ſtudio caſtigandi ad Codices MSS. ac veteres editiones, vulgandique cum paraphraſi Creechii notiſque ſuis & aliorum ſelectis atque ad examen revocatis. Conſilium ſuum & ſpecimen operis expoſuit in diatriba inſerta Tomo XVII. Bibliothecæ ſelectæ Joannis Clerici V. C. p. 242. ſeq.

Non opus eſt monere eruditos quod commentitia eſt inſcriptio Cæſenas obvia in Aldi Manutii Orthographia pag. 129. & Fulvii Urſini Imaginibus atque apud Gruterum pag. CCCCXXXII. *A. Lucretii Hiſtorici ac Poëtæ Conditoris veriſſimi, cui ob excellentiam ingenii ſtatua condonata, ac Civitati Cæſenæ Roman. Coloniæ deductæ in hoc ſacro monte dedicata.*

Claudant præſens de *Lucretio* caput hi verſus Marulliani:

Amor, Tibulle; Mars tibi, Maro, debet;
Terentio ſoccus levis.
Cothurnus olim nemini ſatis multum;
Horatio Satyra & chelys.
Natura magni verſibus Lucretii
Lepore muſæo illitis.
Epigramma cultum, teſte Rhallo, adhuc nulli;
Docto Catullo ſyllabæ.
Hos ſi quis inter ceteros locat vates,
Onerat quam honorat verius.

Edi-

Editiones nonnullæ T. Lucretii Cari *a Michaële Maittaire memoratæ in Annalibus Typographicis ab Artis inventæ origine ad annum MD. editis Hagæ Comitum* 1719.

Pag. 199. Lucretius cum Argumentis rerum : *per Paulum Fridenperger.* (a) fol. Veronæ. 1486

Pag. 310. -- -- -- cum comment. Omniboni Vicentini : *per Uldaric. Scinzenzeller.* fol. Mediolani. 1491

Pag. 333. -- -- -- impreſſ. *per Theodorum de Ragazonibus de Azula dictum Breſanum* (b) 4. Venetiis. 1495

Pag. 360.

(a) *Paulus hunc impreſſit Fridenperger in Verona Qui genitus eſt in Patavia Alamagnæ Ab incarnatione Chriſti* M. CCCC. LXXXVI. *Die Vigeſimo octavo Septembris. Calen. Octobris.*

Notandum eſt *Alamagnæ* hic poni pro *Alemaniæ*, i. e. *Germaniæ* : & *Patavia* ſignificare *Paſſavv.* At diei & menſis notationem non (*) intelligo.

(*) *Scilicet ſuam* Lucretii *editionem ad calcem deduxit die* XXVIII. *Septembris, frontem vero libri in Calendas Octobris excudendam diſtulit ; id moris enim apud typographos plerumque uſurpatur ut librorum frontes, ſeu initia, noviſſime excudant. Vel typographus nativitatis ſuæ diem deſignare voluit, quemadmodum & locum clare denotat, indicato tantum finis impreſſionis die, non anno; id ſui ævi hominibus ſufficere arbitratus, nulla poſterorum ratione habita ; quod paſſim invenire eſt in antiquis librorum editionibus. Quod ſi ponamus, multo recentior ſit editio illa quam hactenus creditum eſt.* C. V.

(b) *Die IIII. Septemb.*

Pag. 360. Lucretius (c) 4. Venetiis. 1499

Pag. 366. — — — — *per Theodorum de Ragazonibus de Azula* Venetiis. 1500

Ibid. -- — -- — Hieronymi Avantii Veronenſis ingenio & labore: *apud Aldum* 4. Venetiis. 1500

(c) *Biblioth. Heinſ.*

TITI

TITI
LUCRETII
CARI
DE
RERUM NATURA
LIBRI VI.

LIBRI PRIMI

ARGUMENTUM.

IN ipſo operis principio Venerem invocat. II. Deinde a v. 45. ad v. 159. libros ſuos de Rerum Natura dedicat Memmio: Epicurum, cujus rationes ſequitur, laudat; ab illius doctrina impietatis invidiam amolitur, & hujus & ſequentium librorum argumenta breviter proponit. III. Tum rem ipſam aggreditur, docetque a v. 160. ad v. 265. ex Nihilo nihil fieri, & in Nihilum nihil reverti poſſe. IV. a v. 265. ad v. 329. Minuta eſſe quædam Corpora, quæ licet ſub ſenſum non cadant, mente tamen poſſunt concipi, & e quibus res omnes componuntur. V. His corpuſculis a v. 330. ad v. 430. ſubjungit Vacuum ſeu Inane ſpatium: & VI. a v. 430. ad v. 483. probat nihil eſſe præter Corpus & Inane, reliqua autem quæ videntur eſſe ut Pondus, Calor, Paupertas, Bellum &c. eſſe tantum Conjuncta vel Eventa, Proprietates ſeu Accidentia Corporis & Inanis. VII. Docet a v. 483. ad v. 528. Prima corpuſcula eſſe perfecte ſolida, ideoque a v. 528. ad v. 635. Inſecabilia eſſe, Minima (neque enim Corpus in infinitum dividi poteſt) & æterna. VIII. Deinde, a v. 635. ad v. 712. refutat Heraclitum, qui Ignem, Alioſque qui Aërem, Aquam, aut Terram rerum omnium principium eſſe ſtatuerunt. IX. Tum a v. 712. ad v. 829. contra Empedoclem demonſtrat res non componi e quatuor Elementis; X. Demum a v. 829. ad v. 919. Anaxagoram refellit. XI. Poſtremo a v. 919. ad v. 1050. docet Univerſum eſſe ex omni parte Infinitum, Corpuſcula eſſe numero infinita, & Inane nullis terminis comprehendi poſſe. XII. Et a v. 1050. ad v. 1110. deridet illos qui exiſtimant eſſe aliquod Centrum in Univerſo, quo Gravia omnia deorſum tendant, dum Levia ſponte ſua ſurſum ferantur.

TI-

TITI LUCRETII CARI DE RERUM NATURA

LIBER PRIMUS.

AENEADUM genetrix, hominum divumque voluptas,
Alma Venus, cæli ſubter labentia ſigna
Quæ mare navigerum, quæ terras frugiferenteis
Concelebras; per te quoniam genus omne animantum
Concipitur, viſitque exortum lumina ſolis:
Te, dea, te fugiunt venti, te nubila cæli,
Adventumque tuum: tibi ſuaveis dædala tellus
Summittit flores, tibi rident æquora ponti,
Placatumque nitet diffuſo lumine cælum.
Nam ſimul ac ſpecies patefacta eſt verna diei,
Et reſerata viget genitabilis aura Favoni;
Aëriæ primum volucres te, diva, tuumque
Significant initum percuſſæ corda tua vi.
Inde feræ pecudes perſultant pabula læta,
Et rapidos tranant amneis; ita capta lepore,

Illecebriſque tuis omnis natura animantum
Te ſequitur cupide, quo quamque inducere pergis.
Denique per maria, ac monteis, fluvioſque rapaceis,
Frundiferaſque domos avium, campoſque virenteis,
Omnibus incutiens blandum per pectora amorem,
Efficis, ut cupide generatim ſæcla propagent.
Quæ quoniam rerum naturam ſola gubernas;
Nec ſine te quidquam dias in luminis oras
Exoritur, neque fit lætum, neque amabile quidquam;
Te ſociam ſtudeo ſcribundis verſibus eſſe,
Quos ego de rerum natura pangere conor
Memmiadæ noſtro: quem tu, dea, tempore in omni
Omnibus ornatum voluiſti excellere rebus.
Quo magis æternum da dictis, diva, leporem.
Effice, ut interea fera mœnera militiaï
Per maria, ac terras omneis ſopita quieſcant.
Nam tu ſola potes tranquilla pace juvare
Mortaleis, quoniam belli fera mœnera Mavors
Armipotens regit, in gremium qui ſæpe tuum ſe
Rejicit, æterno devinctus volnere amoris;
Atque ita ſuſpiciens tereti cervice repoſta
Paſcit amore avidos inhians in te, dea, viſus:
Eque tuo pendet reſupini ſpiritus ore.
Hunc tu, diva, tuo recubantem corpore ſancto
Circumfuſa ſuper, ſuaveis ex ore loquelas
Funde, petens placidam Romanis incluta pacem.
Nam neque nos agere hoc patriaï tempore iniquo
Poſſumus æquo animo: neque Memmî clara propago
Talibus in rebus communi deeſſe ſaluti.
Quod ſupereſt, vacuas aureis mihi, Memmiada, & te
Semotum a curis adhibe veram ad rationem,
Ne mea dona tibi ſtudio diſpoſta fideli,
Intellecta prius quam ſint, contemta relinquas.
Nam tibi de ſumma cæli ratione, deumque
Diſſerere incipiam, & rerum primordia pandam:

Unde

Unde omneis natura creet res, auctet, alatque :
Quove eadem rurſum natura peremta reſolvat :
Quæ nos materiem, & genitalia corpora rebus
Reddunda in ratione vocare, & ſemina rerum
Appellare ſuëmus, & hæc eadem uſurpare
Corpora prima, quod ex illis ſunt omnia primis.
  Omnis enim per ſe divum natura neceſſe eſt
Immortali ævo ſumma cum pace fruatur,
Semota ab noſtris rebus, ſejunctaque longe ;
Nam privata dolore omni, privata periclis,
Ipſa ſuis pollens opibus, nihil indiga noſtri,
Nec bene promeritis capitur, nec tangitur ira.
  Humana ante oculos fœde cum vita jaceret
In terris oppreſſa gravi ſub relligione ;
Quæ caput a cæli regionibus oſtendebat
Horribili ſuper aſpectu mortalibus inſtans ;
Primum Grajus homo mortaleis tollere contra
Eſt oculos auſus, primuſque obſiſtere contra :
Quem nec fama deum, nec fulmina, nec minitanti
Murmure compreſſit cælum, ſed eo magis acrem
Virtutem irritât animi, confringere ut arcta
Naturæ primus portarum clauſtra cupiret.
Ergo vivida vis animi pervicit, & extra
Proceſſit longe flammantia mœnia mundi :
Atque Omne immenſum peragravit mente animoque :
Unde refert nobis victor quid poſſit oriri,
Quid nequeat ; finita poteſtas denique quoique
Quanam ſit ratione, atque alte terminus hærens.
Quare relligio pedibus ſubjecta viciſſim
Obteritur, nos exæquat victoria cælo.
  Illud in his rebus vereor, ne forte rearis
Impia te rationis inire elementa, viamque
Endogredi ſceleris : quod contra ſæpius olim
Relligio peperit ſceleroſa atque impia facta :
Aulide quo pacto Triviaï virginis aram

Iphianaſſaï turparunt ſanguine fœde
Ductores Danaum, delecti, prima virorum.
Cui ſimul infula virgineos circumdata comtus
Ex utraque pari malarum parte profuſa eſt,
Et mæſtum ſimul ante aras adſtare parentem
Senſit, & hunc propter ferrum celare miniſtros;
Aſpectuque ſuo lacrimas effundere civeis:
Muta metu terram genibus ſummiſſa petebat:
Nec miſeræ prodeſſe in tali tempore quibat,
Quod patrio princeps donarat nomine regem.
Nam ſublata virum manibus tremebundaque ad aras
Deducta eſt, non ut, ſolenni more ſacrorum
Perfecto, poſſet claro comitari hymenæo:
Sed caſta inceſte nubendi tempore in ipſo,
Hoſtia concideret mactatu mæſta parentis,
Exitus ut claſſi felix fauſtuſque daretur.
Tantum relligio potuit ſuadere malorum.
  Tutemet a nobis jam quovis tempore vatum
Terriloquis victus dictis deſciſcere quæres;
Quippe etenim quam multa tibi jam fingere poſſum
Somnia, quæ vitæ rationes vertere poſſint,
Fortunaſque tuas omneis turbare timore?
Et merito: nam ſi certam finem eſſe viderent
Ærumnarum homines, aliqua ratione valerent
Relligionibus, atque minis obſiſtere vatum:
Nunc ratio nulla eſt reſtandi, nulla facultas;
Æternas quoniam pœnas in morte timendum.
Ignoratur enim quæ ſit natura animaï,
Nata ſit, an contra naſcentibus inſinuetur,
Et ſimul intereat nobiſcum morte diremta,
An tenebras Orci viſat, vaſtaſque lacunas;
An pecudes alias divinitus inſinuet ſe,
Ennius ut noſter cecinit, qui primus amœno
Detulit ex Helicone perenni fronde coronam,
Per genteis Italas hominum quæ clara clueret.

Etſi præterea tamen eſſe Acheruſia templa
Ennius æternis exponit verſibus, edens:
Quo neque permanent animæ, neque corpora noſtra;
Sed quædam ſimulacra modis pallentia miris:
Unde ſibi exortam ſemperflorentis Homeri
Commemorat ſpeciem, lacrumas & fundere ſalſas
Cœpiſſe, & rerum naturam expandere dictis.
  Quapropter bene, cum, ſuperis de rebus habenda
Nobis eſt ratio; ſolis lunæque meatus
Qua fiant ratione; & qua vi quæque genantur
In terris: tum, cum primis, ratione ſagaci
Unde anima, atque animi conſtet natura, videndum;
Et quæ res nobis vigilantibus obvia menteis
Terrificet, morbo affectis, ſomnoque ſepultis:
Cernere uti videamur eos, audireque coram,
Morte obita quorum tellus amplectitur oſſa.
Nec me animi fallit, Grajorum obſcura reperta
Difficile illuſtrare latinis verſibus eſſe,
(Multa novis verbis præſertim cum ſit agendum)
Propter egeſtatem linguæ, & rerum novitatem:
Sed tua me virtus tamen, & ſperata voluptas
Suavis amicitiæ, quemvis perferre laborem
Suadet, & inducit nocteis vigilare ſerenas,
Quærentem dictis quibus, & quo carmine demum
Clara tuæ poſſim præpandere lumina menti,
Res quibus occultas penitus conviſere poſſis.
  Hunc igitur terrorem animi, tenebraſque neceſſe eſt
Non radii ſolis, neque lucida tela diei
Diſcutiant, ſed naturæ ſpecies, ratioque:
Principium hinc cujus nobis exordia ſumet,
Nullam rem e nihilo gigni divinitus umquam.
Quippe ita formido mortaleis continet omneis,
Quod multa in terris fieri, cæloque tuentur,
Quorum operum cauſſas nulla ratione videre
Poſſunt, ac fieri divino numine rentur.

Quas ob res, ubi viderimus, nil poſſe creari
De nihilo: tum, quod ſequimur, jam rectius inde
Perſpiciemus; & unde queat res quæque creari,
Et quo quæque modo fiant opera ſine divum.
Nam ſi de nihilo fierent, ex omnibus rebus
Omne genus naſci poſſet; nil ſemine egeret:
E mare primum homines, e terra poſſet oriri
Squamigerum genus, & volucres; erumpere cælo
Armenta, atque aliæ pecudes: genus omne ferarum
Incerto partu culta, ac deſerta teneret.
Nec fructus iidem arboribus conſtare ſolerent,
Sed mutarentur: ferre omnes omnia poſſent.
Quippe, ubi non eſſent genitalia corpora quoique,
Qui poſſet mater rebus conſiſtere certa?
At nunc ſeminibus quia certis quidque creatur,
Inde enaſcitur, atque oras in luminis exit,
Materies ubi ineſt cujuſque & corpora prima.
Atque hac re nequeunt ex omnibus omnia gigni,
Quod certis in rebus ineſt ſecreta facultas.
Præterea, cur vere roſam, frumenta calore,
Viteis autumno fundi ſudante videmus:
Si non, certa ſuo quia tempore ſemina rerum
Cum confluxerunt, patefit quodcumque creatur,
Dum tempeſtates adſunt, & vivida tellus
Tuto res teneras effert in luminis oras?
Quod ſi de nihilo fierent, ſubito exorerentur
Incerto ſpatio, atque alienis partibus anni:
Quippe ubi nulla forent primordia, quæ genitali
Concilio poſſent arceri tempore iniquo.
Nec porro augendis rebus ſpatio foret uſus
Seminis ad coitum, e nihilo ſi creſcere poſſent.
Nam fierent juvenes ſubito ex infantibus parvis:
E terraque exorta repente arbuſta ſalirent.
Quorum nil fieri manifeſtum eſt, omnia quando
Paullatim creſcunt (ut par eſt) ſemine certo:

Creſcendoque genus ſervant ; ut noſcere poſſis
Quæque ſua de materia grandeſcere , alique .
Huc accedit , uti ſine certis imbribus anni
Lætificos nequeat fœtus ſummittere tellus :
Nec porro ſecreta cibo natura animantum
Propagare genus poſſit , vitamque tueri :
Ut potius multis communia corpora rebus
Multa putes eſſe , ut verbis elementa videmus ,
Quam ſine principiis ullam rem exſiſtere poſſe .
Denique cur homines tantos natura parare
Non potuit , pedibus qui pontum per vada poſſent
Tranſire , & magnos manibus divellere monteis ,
Multaque vivendo vitalia vincere ſæcla :
Si non materies quia rebus reddita certa eſt
Gignundis , e qua conſtat quid poſſit oriri ?
Nil igitur fieri de nilo poſſe fatendum eſt :
Semine quando opus eſt rebus , quo quæque creatæ
Aëris in teneras poſſint proferrier auras .
Poſtremo , quoniam incultis præſtare videmus
Culta loca , & manibus meliores reddere fœtus :
Eſſe videlicet in terris primordia rerum ,
Quæ nos fœcundas vertentes vomere glæbas ,
Terraïque ſolum ſubigentes , cimus ad ortus .
Quod ſi nulla forent , noſtro ſine quæque labore
Sponte ſua multo fieri meliora videres .
Huc accedit , uti quidque in ſua corpora rurſum
Diſſolvat natura , neque ad nihilum interimat res .
Nam , ſiquid mortale e cunctis partibus eſſet ,
Ex oculis res quæque repente erepta periret ;
Nulla vi foret uſus enim , quæ partibus ejus
Diſcidium parere , & nexus exſolvere poſſet .
At nunc , æterno quia conſtant ſemine quæque ,
Donec vis obiit , quæ res diverberet ictu ,
Aut intus penetret per inania , diſſolvatque ,
Nullius exitium patitur natura videri .

Præ-

Præterea, quæcumque vetuſtate amovet ætas,
Si penitus perimit conſumens materiem omnem,
Unde animale genus generatim in lumina vitæ
Redducit Venus? aut redductum dædala tellus
Unde alit, atque auget, generatim pabula præbens?
Unde mare ingenui fontes, externaque longe
Flumina ſuppeditant? unde æther ſidera paſcit?
Omnia enim debet, mortali corpore quæ ſunt,
Infinita ætas conſumſe anteacta dieſque.
Quod ſi in eo ſpatio, atque anteacta ætate fuere,
E quibus hæc rerum conſiſtit ſumma refecta:
Immortali ſunt natura prædita certe.
Haud igitur poſſunt ad nilum quæque reverti.
Denique res omneis eadem vis, cauſſaque volgo
Conficeret, niſi materies æterna teneret
Inter ſe nexas minus aut magis endopedite.
Tactus enim leti ſatis eſſet cauſſa profecto:
Quippe, ubi nulla forent æterno corpore, eorum
Contextum vis deberet diſſolvere quæque.
At nunc, inter ſe quia nexus principiorum
Diſſimiles conſtant, æternaque materies eſt,
Incolumi remanent res corpore, dum ſatis acris
Vis obeat pro textura cujuſque reperta:
Haud igitur redit ad nihilum res ulla; ſed omnes
Diſcidio redeunt in corpora materiaï.
Poſtremo pereunt imbres, ubi eos pater æther
In gremium matris terraï præcipitavit.
At nitidæ ſurgunt fruges, ramique vireſcunt
Arboribus; creſcunt ipſæ, fœtuque gravantur.
Hinc alitur porro noſtrum genus, atque ferarum:
Hinc lætas urbeis pueris florere videmus,
Frundiferaſque novis avibus canere undique ſilvas.
Hinc feſſæ pecudes pingues per pabula læta
Corpora deponunt, & candens lacteus humor
Uberibus manat diſtentis; hinc nova proles

Artu-

Artubus infirmis teneras laſciva per herbas
Ludit, lacte mero menteis percuſſa novellas.
Haud igitur penitus pereunt quæcumque videntur:
Quando alid ex alio reficit natura, nec ullam
Rem gigni patitur, niſi morte adjutam aliena.
  Nunc age, res quoniam docui non poſſe creari
De nihilo: neque item genitas ad nil revocari;
Nequa forte tamen cœptes diffidere dictis,
Quod nequeunt oculis rerum primordia cerni;
Accipe præterea, quæ corpora tute neceſſe eſt
Confiteare eſſe in rebus, nec poſſe videri.
  Principio, venti vis verberat incita pontum,
Ingenteiſque ruit naveis, & nubila differt;
Interdum rapido percurrens turbine campos
Arboribus magnis ſternit, monteiſque ſupremos
Silvifragis vexat flabris: ita perfurit acri
Cum fremitu, ſævitque minaci murmure pontus.
Sunt igitur venti nimirum corpora cæca,
Quæ mare, quæ terras, quæ denique nubila cæli
Verrunt, ac ſubito vexantia turbine raptant.
Nec ratione fluunt alia, ſtragemque propagant,
Ac cum mollis aquæ fertur natura repente
Flumine abundanti, quod largis imbribus auget
Montibus ex altis magnus decurſus aquaï,
Fragmina conjiciens ſilvarum, arbuſtaque tota;
Nec validi poſſunt pontes venientis aquaï
Vim ſubitam tolerare: ita magno turbidus imbri
Molibus incurrens validis cum viribus amnis,
Dat ſonitu magno ſtragem; volvitque ſub undis
Grandia ſaxa, ruit qua quidquid fluctibus obſtat.
Sic igitur debent venti quoque flamina ferri:
Quæ, veluti validum flumen, cum procubuere
Quamlibet in partem, trudunt res ante, ruuntque
Impetibus crebris; interdum vertice torto
Corripiunt, rapidoque rotantia turbine portant.

Qua-

Quare etiam atque etiam ſunt venti corpora cæca :
Quandoquidem factis ac moribus , æmula magnis
Amnibus inveniuntur , aperto corpore qui ſunt .
Tum porro varios rerum ſentimus odores ,
Nec tamen ad nareis venieteis cernimus umquam:
Nec calidos æſtus tuimur , nec frigora quimus
Uſurpare oculis , nec voces cernere ſuemus ;
Quæ tamen omnia corporea conſtare neceſſe eſt
Natura : quoniam ſenſus impellere poſſunt .
Tangere enim & tangi , niſi corpus , nulla poteſt res .
Denique fluctifrago ſuſpenſæ in litore veſtes
Uveſcunt , eædem diſpanſæ in ſole ſereſcunt ;
At neque quo pacto perſederit humor aquaï
Viſum eſt , nec rurſum quo pacto fugerit æſtu ;
In parvas igitur parteis diſpergitur humor ,
Quas oculi nulla poſſunt ratione videre .
Quin etiam multis ſolis redeuntibus annis
Annulus in digito ſubtertenuatur habendo :
Stillicidi caſus lapidem cavat : uncus aratri
Ferreus occulte decreſcit vomer in arvis :
Strataque jam volgi pedibus detrita viarum
Saxea conſpicimus : tum portas propter ahena
Signa manus dextras oſtendunt attenuari
Sæpe ſalutantum tactu , præterque meantum .
Hæc igitur minui , cum ſint detrita , videmus ;
Sed quæ corpora decedant in tempore quoque ,
Invida præcluſit ſpeciem natura videndi .
Poſtremo , quæcumque dies , naturaque rebus
Paullatim tribuit , moderatim creſcere cogens ,
Nulla poteſt oculorum acies contenta tueri ;
Nec porro quæcumque ævo , macieque ſeneſcunt ,
Nec mare quæ impendent veſco ſale ſaxa pereſa ,
Quid quoque amittant in tempore , cernere poſſis .
Corporibus cæcis igitur natura gerit res .
Nec tamen undique corporea ſtipata tenentur

Omnia

Omnia natura ; namque eſt in rebus inane .
Quod tibi cognoſſe in multis erit utile rebus :
Nec ſinet errantem dubitare , & quærere ſemper
De ſumma rerum , & noſtris diffidere dictis .
Quapropter locus eſt intactus inane , vacanſque .
Quod ſi non eſſet , nulla ratione moveri
Res poſſent ; namque , officium quod corporis exſtat ,
Officere atque obſtare , id in omni tempore adeſſet
Omnibus : haud igitur quidquam procedere poſſet ,
Principium quoniam cedendi nulla daret res .
At nunc per maria , ac terras , ſublimaque cæli ,
Multa modis multis varia ratione moveri
Cernimus ante oculos ; quæ , ſi non eſſet inane ,
Non tam ſollicito motu privata carerent ,
Quam genita omnino nulla ratione fuiſſent ;
Undique materies quoniam ſtipata quieſſet .
Præterea quamvis ſolidæ res eſſe putentur ,
Hinc tamen eſſe licet raro cum corpore cernas :
In ſaxis , ac ſpeluncis permanat aquarum
Liquidus humor , & uberibus flent omnia guttis :
Diffupat in corpus ſeſe cibus omne animantum :
Creſcunt arbuſta , & fœtus in tempore fundunt ,
Quod cibus in totas uſque ab radicibus imis
Per truncos , ac per ramos diffunditur omneis :
Inter ſæpta meant voces , & clauſa domorum
Tranſvolitant : rigidum permanat frigus ad oſſa .
Quod , niſi inania ſint , qua poſſent corpora quæque
Tranſire , haud ulla fieri ratione videres .
Denique cur alias aliis præſtare videmus
Pondere res rebus , nihilo majore figura ?
Nam , ſi tantumdem eſt in lanæ glomere , quantum
Corporis in plumbo eſt , tantumdem pendere par eſt ;
Corporis officium eſt quoniam premere omnia deorſum :
Contra autem natura manet ſine pondere inanis .
Ergo quod magnum eſt æque , leviuſque videtur ,

Nimi-

Nimirum plus eſſe ſibi declarat inanis.
At contra gravius plus in ſe corporis eſſe
Dedicat, & multo vacui minus intus habere.
Eſt igitur nimirum id, quod ratione ſagaci
Quærimus, admiſtum rebus, quod inane vocamus.
Illud in his rebus, te ne deducere vero
Poſſit, quod quidam fingunt, præcurrere cogor.
Cedere ſquamigeris latices nitentibus ajunt,
Et liquidas aperire vias; quia poſt loca piſces
Linquant, quo poſſint cedentes confluere undæ:
Sic alias quoque res inter ſe poſſe moveri,
Et mutare locum; quamvis ſint omnia plena.
Scilicet id falſa totum ratione receptum eſt.
Nam quo ſquamigeri poterunt procedere tandem,
Ni ſpatium dederint latices? concedere porro
Quo poterunt undæ, cum piſces ire nequibunt?
Aut igitur motu privandum eſt corpora quæque;
Aut eſſe admiſtum dicendum eſt rebus inane;
Unde initum primum capiat res quæque movendi.
Poſtremo duo de concurſu corpora lata
Si cita diſſiliant; nempe aër omne neceſſe eſt,
Inter corpora quod fuvat, poſſidat inane.
Is porro, quamvis circum celerantibus auris
Confluat, haud poterit tamen uno tempore totum
Compleri ſpatium: nam primum quẽque neceſſe eſt
Occupet ille locum, deinde omnia poſſideantur.
Quod ſi forte aliquis, cum corpora diſſiluere,
Tum putat id fieri, quia ſe condenſeat aër,
Errat; nam vacuum tunc fit, quod non fuit ante;
Et repletur item, vacuum quod conſtitit ante:
Nec tali ratione poteſt denſerier aër,
Nec, ſi jam poſſet, ſine inani poſſet, opinor,
Se ipſe in ſe trahere, & parreis conducere in unum.
Quapropter, quamvis cauſſando mulra moreris,
Eſſe in rebus inane tamen fateare neceſſe eſt.

Mul-

Multaque præterea tibi poſſum commemorando
Argumenta, fidem dictis conradere noſtris;
Verum animo ſatis hæc veſtigia parva ſagaci
Sunt, per quæ poſſis cognoſcere cetera tute.
Namque canes ut montivagæ perſæpe feraï
Naribus inveniunt intectas frunde quietes,
Cum ſemel inſtiterunt veſtigia certa viaï:
Sic alid ex alio per te tute ipſe videre
Talibus in rebus poteris, cæcaſque latebras
Inſinuare omneis, & verum protrahere inde:
Quod ſi pigraris, paullumve abſceſſeris ab re,
Hoc tibi de plano poſſum promittere, Memmi,
Uſque adeo largos hauſtus de fontibus magnis
Lingua meo ſuavis diti de pectore fundet,
Ut verear, ne tarda prius per membra ſenectus
Serpat, & in nobis vitaï clauſtra reſolvat,
Quam tibi de quavis una re verſibus omnis
Argumentorum ſit copia miſſa per aureis.
Sed nunc jam repetam cœptum pertexere dictis.
Omnis, ut eſt, igitur, per ſe, natura, duabus
Conſiſtit rebus; nam corpora ſunt, & inane,
Hæc in quo ſita ſunt, & qua diverſa moventur:
Corpus enim per ſe communis deliquat eſſe
Senſus; quo niſi prima fides fundata valebit,
Haud erit occultis de rebus quo referentes
Confirmare animi quidquam ratione queamus.
Tum porro locus, ac ſpatium, quod inane vocamus,
Si nullum foret, haud uſquam ſita corpora poſſent
Eſſe, neque omnino quaquam diverſa meare;
Id quod jam ſupera tibi paullo oſtendimus ante.
Præterea nihil eſt, quod poſſis dicere ab omni
Corpore ſejunctum, ſecretumque eſſe ab inani:
Quod quaſi tertia ſit rerum natura reperta.
Nam quodcumque erit, eſſe aliquid debebit id ipſum
Augmine vel grandi, vel parvo denique, dum ſit;
Cui

Cui ſi tactus erit quamvis levis , exiguuſque ,
Corporum augebit numerum , ſummamque ſequetur ;
Sin intactile erit , nulla de parte quod ullam
Rem prohibere queat per ſe tranſire meantem :
Scilicet hoc id erit vacuum , quod inane vocamus .
Præterea per ſe quodcumque erit , aut faciet quid ,
Aut aliis fungi debebit agentibus ipſum ;
Aut erit ut poſſint in eo res eſſe , gerique :
At facere & fungi ſine corpore nulla poteſt res :
Nec præbere locum por , niſi inane , vacanſque .
Ergo præter inane , & corpora , tertia per ſe
Nulla poteſt rerum in numero natura relinqui ;
Nec , quæ ſub ſenſus cadat ullo tempore noſtros ,
Nec , ratione animi quam quiſquam poſſit apiſci .
Nam quæcumque cluent , aut his conjuncta duabus
Rebus ea invenies ; aut horum eventa videbis .
Conjunctum eſt id , quod numquam ſine perniciali
Diſcidio potis eſt ſejungi , ſeque gregari :
Pondus uti ſaxis , calor ignibus , liquor aquaï ,
Tactus corporibus cunctis , intactus inani .
Servitium contra , libertas , divitiæque ,
Paupertas , bellum , concordia , cetera , quorum
Adventu manet incolumis natura , abituque ,
Hæc ſoliti ſumus , ut par eſt , eventa vocare .
Tempus item per ſe non eſt , ſed rebus ab ipſis
Conſequitur ſenſus , tranſactum quid ſit in ævo ,
Tum quæ res inſtet ; quid porro deinde ſequatur :
Nec per ſe quemquam tempus ſentire fatendum eſt
Semotum ab rerum motu , placidaque quiete .
Denique Tyndaridem raptam, belloque ſubactas
Trojugenas genteis cum dicunt eſſe , videndum eſt ,
Ne forte hæc per ſe, cogant nos , eſſe fateri :
Quando ea ſæcla hominum , quorum hæc eventa fuere
Irrevocabilis abſtulerit jam præterita ætas .
Namque aliud rebus , aliud regionibus ipſis

Even-

Eventum dici poterit, quodcumque erit actum.
  Denique materies ſi rerum nulla fuiſſet,
Nec locus, ac ſpatium, res in quo quæque geruntur;
Numquam Tyndaridis formæ conflatus amore
Ignis Alexandri Phrygio ſub pectore gliſcens
Clara accendiſſet ſævi certamina belli:
Nec clam durateus Trojaï Pergama partu
Inflammaſſet equus nocturno Grajugenarum:
Perſpicere ut poſſis res geſtas funditus omneis,
Non ita uti corpus per ſe conſtare, nec eſſe:
Nec ratione cluere eadem, qua conſtat inane:
Sed magis ut merito poſſis eventa vocare
Corporis, atque loci, res in quo quæque gerantur.
  Corpora ſunt porro partim primordia rerum,
Partim concilio quæ conſtant principiorum.
Sed quæ ſunt rerum primordia, nulla poteſt vis
Stringere; nam ſolido vincunt ea corpore demum:
Etſi difficile eſſe videtur credere quidquam
In rebus ſolido reperiri corpore poſſe;
Tranſit enim fulmen cæli per ſæpta domorum,
Clamor ut, ac voces: ferrum candeſcit in igne:
Diſſiliuntque fero ferventia ſaxa vapore:
Conlabefactatus rigor auri ſolvitur æſtu:
Tum glacies æris flamma devicta liqueſcit:
Permanat calor argentum, penetraleque frigus,
Quando utrumque, manu retinentes pocula rite,
Senſimus infuſo lympharum rore ſuperne:
Uſque adeo in rebus ſolidi nihil eſſe videtur.
Sed quia vera tamen ratio, naturaque rerum
Cogit, ades, paucis dum verſibus expediamus,
Eſſe ea, quæ ſolido, atque æterno corpore conſtent,
Semina quæ rerum, primordiaque eſſe docemus:
Unde omnis rerum nunc conſtet ſumma creata.
  Principio quoniam duplex natura duarum
Diſſimilis rerum longe conſtare reperta eſt,

Corporis atque loci, res in quo quæque geruntur;
Eſſe utramque ſibi per ſe, puramque neceſſe eſt.
Nam quacumque vacat ſpatium, quod inane vocamus,
Corpus ea non eſt: qua porro cumque tenet ſe
Corpus, ea vacuum nequaquam conſtat inane.
Sunt igitur ſolida, ac ſine inani corpora prima.
  Præterea quoniam genitis in rebus inane eſt,
Materiem circum ſolidam conſtare neceſſe eſt:
Nec res ulla poteſt vera ratione probari
Corpore inane ſuo celare, atque intus habere;
Si non, quod cohibet, ſolidum conſtare relinquas.
Id porro nihil eſſe poteſt, niſi materiaï
Concilium, quod inane queat rerum cohibere.
Materies igitur ſolido quæ corpore conſtat,
Eſſe æterna poteſt, cum cetera diſſolvantur.
  Tum porro ſi nil eſſet, quod inane vacaret,
Omne foret ſolidum; niſi contra corpora cæca
Eſſent, quæ loca complerent, quæcumque tenerent:
Omne quod eſt ſpatium, vacuum conſtaret inane.
Alternis igitur nimirum corpus inani
Diſtinctum eſt, quoniam nec plenum naviter exſtat;
Nec porro vacuum: ſunt ergo corpora cæca,
Quæ ſpatium pleno poſſint diſtinguere inane.
  Hæc neque diſſolvi plagis extrinſecus icta
Poſſunt: nec porro penitus penetrata retexi;
Nec ratione queunt alia tentata labare:
Id quod jam ſupera tibi paullo oſtendimus ante.
Nam neque conlidi ſine inani poſſe videtur
Quidquam, nec frangi, nec findi in bina ſecando:
Nec capere humorem, neque item manabile frigus,
Nec penetralem ignem, quibus omnia conficiuntur:
Et quam quæque magis cohibet res intus inane,
Tam magis his rebus penitus tentata labaſcit.
Ergo, ſi ſolida, ac ſine inani corpora prima
Sunt, ita uti docui, ſint hæc æterna neceſſe eſt.

Præ-

Præterea, niſi materies æterna fuiſſet,
Antehac ad nihilum penitus res quæque rediſſent,
De nihiloque renata forent quæcumque videmus.
At quoniam ſupera docui nil poſſe creari
De nihilo, neque quod genitum eſt ad nil revocari:
Eſſe immortali primordia corpore debent,
Diſſolvi quo quæque ſupremo tempore poſſint;
Materies ut ſuppeditet rebus reparandis.
Sunt igitur ſolida primordia ſimplicitate,
Nec ratione queunt alia ſervata per ævum
Ex infinito jam tempore res reparare.
Denique, ſi nullam finem natura paraſſet
Frangendis rebus, jam corpora materiaï
Uſque redacta forent, ævo frangente priore,
Ut nihil ex illis a certo tempore poſſet
Conceptum, ſummum ætatis pervadere florem:
Nam quidvis citius diſſolvi poſſe videmus,
Quam rurſus refici. Quapropter longa diei
Infinitæ ætas anteacti temporis omnis
Quod fregiſſet adhuc, diſturbans, diſſolvenſque,
Id numquam reliquo reparari tempore poſſet:
At nunc nimirum frangendi reddita finis
Certa manet: quoniam refici rem quamque videmus,
Et finita ſimul generatim tempora rebus
Stare, quibus poſſint ævi contingere florem.
Huc accedit, uti ſolidiſſima materiaï
Corpora cum conſtant, poſſint tamen omnia reddi
Mollia, quæ fiant aër, aqua, terra, vapores,
Quo pacto fiant, & qua vi cumque genantur,
Admiſtum quoniam ſimul eſt in rebus inane.
At contra, ſi mollia ſint primordia rerum,
Unde queant validi ſilices, ferrumque creari,
Non poterit ratio reddi. nam funditus omnis
Principio fundamenti natura carebit.
Sunt igitur ſolida pollentia ſimplicitate,

Quorum condenſo magis omnia conciliatu
Arctari poſſunt, validaſque oſtendere vireis.
  Denique jam quoniam generatim reddita finis
Creſcendi rebus conſtat, vitamque tuendi,
Et quid quæque queant per fœdera naturaï,
Quid porro nequeant, ſancitum quandoquidem exſtat;
Nec commutatur quidquam, quin omnia conſtant
Uſque adeo, variæ volucres ut in ordine cunctæ
Oſtendant maculas generaleis corpori ineſſe:
Immutabile materiæ quoque corpus habere
Debent nimirum. Nam ſi primordia rerum
Commutari aliqua poſſent ratione revicta,
Incertum quoque jam conſtet, quid poſſit oriri,
Quid nequeat; finita poteſtas denique quoique
Quanam ſit ratione, atque alte terminus hærens;
Nec toties poſſent generatim ſæcla referre
Naturam, motus, victum, moreſque parentum.
  Tum porro, quoniam extremum cujuſque cacumen
Corporis eſt aliquod, noſtri quod cernere ſenſus
Jam nequeunt; id nimirum ſine partibus exſtat,
Et minima conſtat natura; nec fuit umquam
Per ſe ſecretum, neque poſthac eſſe valebit:
Alterius quoniam eſt ipſum pars, primaque, & ima:
Inde aliæ, atque aliæ ſimiles ex ordine partes
Agmine condenſo naturam corporis explent.
Quæ quoniam per ſe nequeunt conſtare, neceſſe eſt
Hærere, ut nequeant ulla ratione revelli.
Sunt igitur ſolida primordia ſimplicitate:
Quæ minimis ſtipata cohærent partibus arcte,
Non ex ullorum conventu conciliata,
Sed magis æterna pollentia ſimplicitate:
Unde neque avelli quidquam, neque diminui jam
Concedit natura reſervans ſemina rebus.
  Præterea niſi erit minimum, parviſſima quæque
Corpora conſtabunt ex partibus infinitis;

Quip-

Quippe ubi dimidiæ partis pars ſemper habebit
Dimidiam partem, nec res perfiniet ulla :
Ergo rerum inter ſummam, minimamque quid eſcit ?
Non erit ut diſtent : nam quamvis funditus omnis
Summa ſit infinita, tamen parviſſima quæ ſunt,
Ex infinitis conſtabunt partibus æque.
Quoi quoniam ratio reclamat vera, negatque
Credere poſſe animum, victus fateare neceſſe eſt,
Eſſe ea quæ nullis jam prædita partibus exſtent,
Et minima conſtent natura : quæ quoniam ſunt,
Illa quoque eſſe tibi ſolida, atque æterna fatendum.
  Denique ni minimas in parteis cuncta reſolvi
Cogere conſueſſet rerum natura creatrix,
Jam nihil ex illis eadem reparare valeret :
Propterea quia, quæ multis ſunt partibus aucta,
Non poſſunt ea quæ debet genitalis habere
Materies, varios connexus, pondera, plagas,
Concurſus, motus, per quæ res quæque geruntur.
  Porro, ſi nulla eſt frangendis reddita finis
Corporibus, tamen ex æterno tempore quædam
Nunc etiam ſuperare neceſſe eſt corpora rebus,
Quæ nondum clueant ullo tentata periclo :
At quoniam fragili natura prædita conſtant,
Diſcrepat æternum tempus potuiſſe manere
Innumerabilibus plagis vexata per ævum.
  Quapropter qui materiem rerum eſſe putarunt
Ignem, atque ex igni ſummam conſiſtere ſolo,
Magnopere a vera lapſi ratione videntur.
Heraclitus init quorum dux prœlia primus,
Clarus ob obſcuram linguam magis inter inaneis,
Quamde graveis inter Grajos, qui vera requirunt.
Omnia enim ſtolidi magis admirantur, amantque
Inverſis quæ ſub verbis latitantia cernunt :
Veraque conſtituunt, quæ belle tangere poſſunt
Aureis, & lepido quæ ſunt fucata ſonore.

Nam cur tam variæ res poſſent eſſe, requiro,
Ex vero ſi ſunt igni, puroque creatæ.
Nil prodeſſet enim calidum denſerier ignem,
Nec rarefieri, ſi partes ignis eamdem
Naturam, quam totus habet ſuper ignis, haberent.
Acrior ardor enim conductis partibus eſſet:
Languidior porro disjectis, diſque ſupatis.
Amplius hoc fieri nihil eſt quod poſſe rearis
Talibus in cauſſis, nedum variantia rerum
Tanta queat denſis, rariſque ex ignibus eſſe.
Atque hi ſi faciant, admiſtum rebus inane;
Denſeri poterunt ignes, rarique relinqui:
Sed, quia multa ſibi cernunt contraria, muſſant,
Et fugitant in rebus inane relinquere purum, &
Ardua dum metuunt, amittunt vera viaï:
Nec rurſum cernunt exemto rebus inani,
Omnia denſeri, fierique ex omnibus unum
Corpus, nil ab ſe quod poſſit mittere raptim,
Æſtifer ignis uti lumen jacit, atque vaporem:
Ut videas non e ſtipatis partibus eſſe.
Quod ſi forte ulla credunt ratione poteſſe
Igneis in cœtu ſtingui, mutareque corpus;
Scilicet ex ulla facere id ſi parte reparcent,
Occidet ad nihilum nimirum funditus ardor
Omnis, & ex nihilo fient quæcumque creantur.
Nam quodcumque ſuis mutatum finibus exit,
Continuo hoc mors eſt illius quod fuit ante:
Proinde aliquid ſuperare neceſſe eſt incolume olli,
Ne tibi res redeant ad nilum funditus omnes,
De nihiloque renata vireſcat copia rerum.
Nunc igitur, quoniam certiſſima corpora quædam
Sunt, quæ conſervant naturam ſemper eamdem,
Quorum abitu, aut aditu, mutatoque ordine, mutant
Naturam res, & convertunt corpora ſeſe;
Scire licet non eſſe hæc ignea corpora rerum.

Nil referret enim quædam decedere , abire ,
Atque alia attribui , mutarique ordine quædam ;
Si tamen ardoris naturam cuncta tenerent .
Ignis enim foret omnimodis quodcumque crearent.
Verum,ut opinor, ita eſt:ſunt quædam corpora,quorum
Concurſus , motus , ordo , poſitura , figuræ ,
Efficiunt igneis , mutatoque ordine mutant
Naturam ; neque ſunt igni ſimulata , neque ullæ
Præterea reij , quæ corpora mittere poſſit
Senſibus , & noſtros adjectu tangere tactus .
  Dicere porro ignem res omneis eſſe , neque ullam
Rem veram in numero rerum conſtare , niſi ignem ,
Quod facit hic idem , perdelirum eſſe videtur .
Nam contra ſenſus ab ſenſibus ipſe repugnat :
Et labefactat eos , unde omnia credita pendent :
Unde hic cognitus eſt ipſi , quem nominat ignem .
Credit enim ſenſus ignem cognoſcere vere ,
Cetera non credit , nihilo quæ clara minus ſunt :
Quod mihi cum vanum , tum delirum eſſe videtur .
Quo referemus enim ? quid nobis certius ipſis
Senſibus eſſe poteſt , quo vera ac falſa notemus ?
  Præterea , quare quiſquam magis omnia tollat ,
Et velit ardoris naturam linquere ſolam ,
Quam neget eſſe ignis, ſummam tamen eſſe relinquat?
Æqua videtur enim dementia dicere utrumque .
  Quapropter qui materiem rerum eſſe putarunt
Ignem , atque ex igni ſummam conſiſtere poſſe ;
Et qui principium gignundis aëra rebus
Conſtituere : aut humorem quicumque putarunt
Fingere res ipſum per ſe : terramve creare
Omnia , & in rerum naturas vertier omneis :
Magnopere a vero longeque erraſſe videntur .
  Adde etiam qui conduplicant primordia rerum ,
Aëra jungentes igni , terramque liquori :
Et qui quatuor ex rebus poſſe omnia rentur ,

Ex igni, terra, atque anima procreſcere, & imbri:
Quorum Acragantinus cumprimis Empedocles eſt:
Inſula quem Triquetris terrarum geſſit in oris:
Quam fluitans circum magnis amfractibus æquor
Ionium glaucis aſpergit virus ab undis:
Anguſtoque fretu rapidum mare dividit undis
Italiæ terraï oras a finibus ejus:
Hic eſt vaſta Charybdis; & hic Ætnæa minantur
Murmura flammarum rurſum ſe colligere iras,
Faucibus eruptos iterum ut vis evomat igneis:
Ad cælumque ferat flammaï fulgura rurſum:
Quæ cum magna modis multis miranda videtur
Gentibus humanis regio, viſendaque fertur,
Rebus opima bonis, multa munita virum vi:
Nil tamen hoc habuiſſe viro præclarius in ſe,
Nec ſanctum magis, & mirum, carumque videtur.
Carmina quin etiam divini pectoris ejus
Vociferantur, & exponunt præclara reperta;
Ut vix humana videatur ſtirpe creatus.
Hic tamen, & ſupera quos diximus, inferiores
Partibus egregie multis, multoque minores,
Quamquam multa bene, ac divinitus invenientes
Ex adyto tamquam cordis reſponſa dedere
Sanctius, & multo certa ratione magis, quam
Pythia, quæ tripode ex Phœbi, lauroque profatur;
Principiis tamen in rerum fecere ruinas,
Et graviter magni magno cecidere ibi caſu:
Primum, quod motus, exemto rebus inani,
Conſtituunt, & res molleis, raraſque relinquunt,
Aëra, ſolem, ignem, terras, animalia, fruges:
Nec tamen admiſcent in eorum corpus inane.
Deinde quod omnino finem non eſſe ſecandis
Corporibus faciunt, neque pauſam ſtare fragori;
Nec prorſum in rebus minimum conſiſtere quidquam:
Cum videamus id extremum cujuſque cacumen
Eſſe,

Eſſe , quod ad ſenſus noſtros minimum eſſe videtur :
Conjicere ut poſſis ex hoc , quod cernere non quis ,
Extremum quod habent , minimum conſiſtere rebus .
  Huc accedit item , quod jam primordia rerum
Mollia conſtituunt , quæ nos nativa videmus
Eſſe , & mortali cum corpore funditus ; atqui
Debeat ad nihilum jam rerum ſumma reverti ,
De nihiloque renata vireſcere copia rerum :
Quorum utrumque quid a vero , jam, diſtet , habebas .
  Deinde inimica modis multis ſunt,atque venena
Ipſa ſibi inter ſe ; quare aut congreſſa peribunt ,
Aut ita diffugient , ut tempeſtate coorta ,
Fulmina diffugere , atque imbreis ventoſque videmus .
  Denique quattuor ex rebus ſi cuncta creantur ,
Atque in eas rurſum res omnia diſſolvuntur ,
Qui magis illa queunt rerum primordia dici ,
Quam contra res illorum , retroque putari ?
Alternis gignuntur enim , mutantque colorem ,
Et totam inter ſe naturam tempore ab omni .
Sin ita forte putas , ignis , terræque coire
Corpus , & aërias auras , roremque liquorum ,
Nil in concilio naturam ut mutet eorum :
Nulla tibi ex illis poterit res eſſe creata ;
Non animans , non exanimo quid corpore , ut arbos :
Quippe ſuam quidque in cœtu variantis acervi
Naturam oſtendet , miſtuſque videbitur aër
Cum terra ſimul , atque ardor cum rore manere .
At primordia gignundis in rebus oportet
Naturam clandeſtinam , cæcamque adhibere ,
Emineat nequid , quod contra pugnet , & obſtet ,
Quo minus eſſe queat proprie quodcumque creatur .
  Quin etiam repetunt a cælo , atque ignibus ejus ,
Et primum faciunt ignem ſe vertere in auras
Aëris : hinc imbrem gigni , terramque creari
Ex imbri , retroque a terra cuncta reverti ,

Hu-

Humorem primum, poſt aëra, deinde calorem:
Nec ceſſare hæc inter ſe mutare, meare
De cælo ad terram, de terra ad ſidera mundi:
Quod facere haud ullo debent primordia pacto.
Immutabile enim quiddam ſuperare neceſſe eſt;
Ne res ad nihilum redigantur funditus omnes.
Nam quodcumque ſuis mutatum finibus exit,
Continuo hoc mors eſt illius quod fuit ante.
Quapropter, quoniam quæ paullo diximus ante,
In commutatum veniunt, conſtare neceſſe eſt
Ex aliis ea, quæ nequeant convertier umquam:
Ne tibi res redeant ad nilum funditus omnes:
Quin potius tali natura prædita quædam
Corpora conſtituas, ignem ſi forte crearint,
Poſſe eadem demtis paucis, paucisque tributis,
Ordine mutato, & motu, facere aëris auras:
Sic alias aliis rebus mutarier omneis.
  At manifeſta palam res indicat, inquis, in auras
Aëris e terra res omneis creſcere, alique;
Et niſi tempeſtas indulget tempore fauſto,
Imbribus, & tabe nimborum arbuſta vacillant;
Solque ſua pro parte fovet, tribuitque calorem:
Creſcere non poſſunt fruges, arbuſta, animantes.
Scilicet: & niſi nos cibus aridus, & tener humor
Adjuvat, amiſſo jam corpore, vita quoque omnis
Omnibus e nervis atque oſſibus exſolvatur:
Adjutamur enim dubio procul, atque alimur nos
Certis ab rebus, certis aliæ atque aliæ res.
Nimirum quia multa modis communia multis
Multarum rerum in rebus primordia miſta
Sunt, ideo variis variæ res rebus aluntur.
Atque eadem magni refert primordia ſæpe
Cum quibus, & quali poſitura contineantur:
Et quos inter ſe dent motus, accipiantque.
Namque eadem cælum,mare,terras,flumina,ſolem
Con-

Conſtituunt ; eadem fruges , arbuſta , animanteis :
Verum aliis , alioque modo commiſta moventur .
Quin etiam paſſim noſtris in verſibus ipſis
Multa elementa vides multis communia verbis :
Cum tamen inter ſe verſus , ac verba neceſſe eſt
Confiteare & re , & ſonitu diſtare ſonanti :
Tantum elementa queunt permutato ordine ſolo :
At rerum quæ ſunt primordia , plura adhibere
Poſſunt , unde queant variæ res quæque creari .
Nunc & Anaxagoræ ſcrutemur homœomeriam ,
Quam Græci memorant , nec noſtra dicere lingua
Concedit nobis patrii ſermonis egeſtas :
Sed tamen ipſam rem facile eſt exponere verbis ,
Principium rerum quam dicit homœomeriam :
Oſſa videlicet e pauxillis atque minutis
Oſſibus : ſic & de pauxillis atque minutis
Viſceribus viſcus gigni : ſanguenque creari ,
Sanguinis inter ſe multis coëuntibus guttis :
Ex aurique putat micis conſiſtere poſſe
Aurum : & de terris terram concreſcere parvis :
Ignibus ex ignem : humorem ex humoribus eſſe :
Cetera conſimili fingit ratione , putatque .
Nec tamen eſſe ulla parte idem in rebus inane
Concedit , neque corporibus finem eſſe ſecandis :
Quare in utraque mihi pariter ratione videtur
Errare , atque illi , ſupera quos diximus ante .
Adde quod imbecilla nimis primordia fingit ,
Si primordia ſunt , ſimili quæ prædita conſtant
Natura , atque ipſæ res ſunt ; æqueque laborant ,
Et pereunt , neque ab exitio res ulla refrenat :
Nam quid in oppreſſu valido durabit eorum ,
Ut mortem effugiat leti ſub dentibus ipſis ?
Ignis? an humor?an aura? quid horum?ſanguen?an oſſa?
Nil , ut opinor , ubi ex æquo res funditus omnis
Tam mortalis erit , quam quæ manifeſta videmus

Ex oculis noſtris aliqua vi victa perire .
At neque recidere ad nihilum res poſſe , neque autem
Creſcere de nihilo , teſtor res ante probatas .
  Præterea quoniam cibus auget corpus , alitque :
Scire licet , nobis venas , & ſanguen , & oſſa ,
Et nervos alienigenis ex partibus eſſe :
Sive cibos omneis commiſto corpore dicent
Eſſe , & habere in ſe nervorum corpora parva ,
Oſſaque , & omnino venas , parteiſque cruoris ;
Fiet , uti cibus omnis & aridus , & liquor ipſe ,
Ex alienigenis rebus conſtare putetur ,
Oſſibus , & nervis , veniſque , & ſanguine miſto.
  Præterea quæcumque e terra corpora creſcunt ;
Si ſunt in terris , terras conſtare neceſſe eſt
Ex alienigenis , quæ terris exoriuntur .
Transfer item , totidem verbis utare licebit :
In lignis ſi flamma latet , fumuſque , ciniſque :
Ex alienigenis conſiſtant ligna neceſſe eſt .
  Linquitur hic tenuis latitandi copia quædam :
Id quod Anaxagoras ſibi ſumit,ut omnibus omneis
Res putet immiſtas rebus latitare : ſed illud
Apparere unum , cujus ſint pluria miſta ,
Et magis in promtu , primaque in fronte locata :
Quod tamen a vera longe ratione repulſum eſt .
Conveniebat enim fruges quoque ſæpe minutas ,
Robore cum ſaxi franguntur , mittere ſignum
Sanguinis , aut aliûm noſtro quæ corpore aluntur :
Cum lapidi lapidem terimus , manare cruorem .
Conſimili ratione herbas quoque ſæpe decebat ,
Et laticis dulceis guttas , ſimilique ſapore
Mittere , lanigeræ quali ſunt ubera lactis :
Scilicet & glæbis terrarum ſæpe friatis
Herbarum genera , & fruges , frondeiſque videri
Diſpertita , atque in terris latitare minute :
Poſtremo , in lignis cinerem fumumque videri ,

Cum

Cum præfracta forent, igneiſque latere minutos.
Quorum nil fieri quoniam manifeſta docet res,
Scire licet non eſſe in rebus res ita miſtas:
Verum ſemina multimodis immiſta latere
Multarum rerum in rebus communia debent.
At ſæpe in magnis fit montibus, inquis, ut altis
Arboribus vicina cacumina ſumma terantur
Inter ſe, validis facere id cogentibus Auſtris,
Donec fulſerunt flammæ fulgore coorto:
Scilicet: & non eſt lignis tamen inſitus ignis,
Verum ſemina ſunt ardoris multa, terendo
Quæ cum confluxere, creant incendia ſilvis.
Quod ſi tanta foret ſilvis abſcondita flamma;
Non poſſent ullum tempus celarier ignes:
Conficerent volgo ſilvas, arbuſta cremarent.
Jamne vides igitur, paullo quod diximus ante,
Permagni referre eadem primordia ſæpe
Cum quibus, & quali poſitura contineantur,
Et quos inter ſe dent motus, accipiantque,
Atque eadem paullo inter ſe mutata creare
Igneis e lignis, quo pacto verba quoque ipſa
Inter ſe paullo mutatis ſunt elementis,
Cum ligna, atque igneis diſtincta voce notemus?
Denique jam quæcumque in rebus cernis apertis,
Si fieri non poſſe putas, quin materiaï
Corpora conſimili natura prædita fingas,
Hac ratione tibi pereunt primordia rerum:
Fiet uti riſu tremulo concuſſa cachinnent,
Et lacrimis ſalſis humectent ora, genaſque.
Nunc age, quod ſupereſt, cognoſce, & clarius audi.
Nec me animi fallit quam ſint obſcura, ſed acri
Percuſſit thyrſo laudis ſpes magna meum cor,
Et ſimul incuſſit ſuavem mi in pectus amorem
Muſarum: quo nunc inſtinctus, mente vigenti
Avia Pieridum peragro loca, nullius ante

Trita

Trita ſolo : juvat integros accedere fonteis ,
Atque haurire : juvatque novos decerpere flores :
Inſignemque meo capiti petere inde coronam ,
Unde prius nulli velarint tempora Muſæ :
Primum quod magnis doceo de rebus , & arctis
Relligionum animos nodis exſolvere pergo :
Deinde quod obſcura de re tam lucida pango
Carmina , muſæo contingens cuncta lepore ;
Id quoque enim non ab nulla ratione videtur :
Sed veluti pueris abſinthia tætra medentes
Cum dare conantur , prius oras pocula circum
Contingunt mellis dulci flavoque liquore ,
Ut puerorum ætas improvida ludificetur
Labrorum tenus , interea perpotet amarum
AbſynthI laticem , deceptaque non capiatur ,
Sed potius tali facto recreata valeſcat :
Sic ego nunc , quoniam hæc ratio plerumque videtur
Triſtior eſſe , quibus non eſt tractata , retroque
Volgus abhorret ab hac ; volui tibi ſuaviloquenti
Carmine Pierio rationem exponere noſtram ,
Et quaſi muſæo dulci contingere melle ,
Si tibi forte animum tali ratione tenere
Verſibus in noſtris poſſem , dum perſpicis omnem
Naturam rerum , qua conſtet comta figura .
Sed quoniam docui , ſolidiſſima materiaï
Corpora perpetuo volitare invicta per ævum ;
Nunc age ſummaï ecquænam ſit finis eorum ,
Necne ſit , evolvamus : item, quod inane repertum eſt,
Seu locus , ac ſpatium , res in quo quæque genantur ,
Pervideamus utrum finitum funditus Omne
Conſtet, an immenſum pateat vel aduſque profundum.
Omne quod eſt , igitur , nulla regione viarum
Finitum eſt : namque extremum debebat habere .
Extremum porro nullius poſſe videtur
Eſſe , niſi ultra ſit quod finiat , ut videatur ,

Quo non longius hæc ſenſus natura ſequatur.
Nunc extra ſummam quoniam nihil eſſe fatendum eſt,
Non habet extremum: caret ergo fine, modoque:
Nec refert quibus adſiſtas regionibus ejus,
Uſque adeo quem quiſque locum poſſidit, in omneis
Tantumdem parteis infinitum omne relinquit.
  Præterea, ſi jam finitum conſtituatur
Omne quod eſt ſpatium, ſi quis procurrat ad oras
Ultimus extremas, jaciatque volatile telum;
Id validis utrum contortum viribus ire
Quo fuerit miſſum mavis, longeque volare,
An prohibere aliquid cenſes, obſtareque poſſe?
Alterutrum fatearis enim, ſumaſque neceſſe eſt.
Quorum utrumque tibi effugium præcludit, & omne
Cogit ut exemta concedas fine patere.
Nam ſive eſt aliquid, quod prohibeat, officiatque
Quo minus quo miſſum eſt veniat, finique locet ſe,
Sive foras fertur, non eſt ea finis profecto.
Hoc pacto ſequar, atque oras ubicumque locaris
Extremas, quæram quid telo denique fiat.
Fiet uti nuſquam poſſit conſiſtere finis:
Effugiumque fugæ prolatet copia ſemper.
  Præterea ſpatium ſummaï totius omne
Undique ſi incluſum certis conſiſteret oris,
Finitumque foret; jam copia materiaï
Undique ponderibus ſolidis confluxet ad imum;
Nec res ulla geni ſub cæli tegmine poſſet:
Nec foret omnino cælum, neque lumina ſolis:
Quippe ubi materies omnis cumulata jaceret
Ex infinito jam tempore ſubſidendo.
At nunc nimirum requies data principiorum
Corporibus nulla eſt: quia nil eſt funditus imum,
Quo quaſi confluere, & ſedes ubi ponere poſſint;
Semper & aſſiduo motu res quæque genuntur
Partibus in cunctis, æternaque ſuppeditantur

Ex infinito cita corpora materiaï.
  Poſtremo ante oculos rem res finire videtur,
Aër diſſæpit colleis, atque aëra montes;
Terra mare, & contra mare terras terminat omneis.
Omne quidem vero nihil eſt quod finiat extra:
Eſt igitur natura loci, ſpatiumque profundi,
Quod neque clara ſuo percurrere flumina curſu
Perpetuo poſſint ævi labentia tractu:
Nec prorſum facere, ut reſtet minus ire, meando:
Uſque adeo paſſim patet ingens copia rebus,
Finibus exemtis in cunctas undique parteis.
  Ipſa modum porro ſibi rerum ſumma parare
Ne poſſit, natura tenet: quia corpus inani,
Et quod inane autem eſt, finiri corpore cogit:
Ut ſic alternis infinita omnia reddat.
Aut etiam, alterutrum niſi terminet alterum eorum,
Simplice natura & pateat tantum immoderatum:
Nec mare, nec tellus, nec cæli lucida templa,
Nec mortale genus, nec divum corpora ſancta
Exiguum poſſent horaï ſiſtere tempus.
Nam diſpulſa ſuo de cœtu materiaï
Copia ferretur magnum per inane ſoluta,
Sive adeo potius numquam concreta creaſſet
Ullam rem, quoniam cogi disjecta nequiſſet.
  Nam certe neque conſilio primordia rerum
Ordine ſe quæque, atque ſagaci mente locarunt;
Nec quos quæque darent motus pepigere profecto:
Sed quia multimodis, multis, mutata, per Omne
Ex infinito vexantur percita plagis,
Omne genus motus, & cœtus experiundo,
Tandem deveniunt in taleis diſpoſituras,
Qualibus hæc rebus conſiſtit ſumma creata:
Et multos etiam magnos ſervata per annos,
Ut ſemel in motus conjecta eſt convenienteis,
Efficit, ut largis avidum mare fluminis undis

Inte-

Integrent amnes, & ſolis terra vapore
Fota novet fœtus, ſummiſſaque gens animantum
Floreat, & vivant labentes ætheris ignes.
Quod nullo facerent pacto, niſi materiaï
Ex infinito ſuboriri copia poſſet:
Unde amiſſa ſolent reparari in tempore quoque.
Nam veluti privata cibo natura animantum
Diffluit amittens corpus, ſic omnia debent
Diſſolvi, ſimul ac defecit ſuppeditare
Materies recta regione averſa viaï.
Nec plagæ poſſent extrinſecus undique ſummam
Conſervare omnem, quæcumque eſt conciliata.
Cudere enim crebro poſſunt, partemque morari,
Dum veniant aliæ, ac ſuppleri ſumma queatur;
Interdum reſilire tamen coguntur, & una
Principiis rerum ſpatium, tempuſque fugaï
Largiri, ut poſſint a cœtu libera ferri.
Quare etiam atque etiam ſuboriri multa neceſſe eſt.
Et tamen ut plagæ quoque poſſint ſuppetere ipſæ,
Infinita opus eſt vis undique materiaï.
Illud in his rebus longe fuge credere, Memmi,
In medium ſummæ (quod dicunt) omnia niti,
Atque ideo mundi naturam ſtare ſine ullis
Ictibus externis, neque quoquam poſſe reſolvi (
Summa atque ima, quod in medium ſint omnia nixa,
(Ipſum ſi quidquam poſſe in ſe ſiſtere credis:
Et quæ pondera ſunt ſub terris omnia ſurſum
Nitier, in terraque retro requieſcere poſta:
Ut per aquas quæ nunc rerum ſimulacra videmus:)
Et ſimili ratione animalia ſubtus vagari
Contendunt, neque poſſe e terris in loca cæli
Recidere inferiora magis, quam corpora noſtra
Sponte ſua poſſint in cæli templa volare:
Illî cum videant ſolem, nos ſidera noctis
Cernere, & alternis nobiſcum tempora cæli

Dividere, & nocteis parileis agitare, dieſque.
Sed vanus ſtolidis hæc omnia finxerit error,
Amplexi quod habent perverſe prima viaï.
Nam medium nihil eſſe poteſt, ubi inane, locuſque
Infinita: neque omnino, ſi jam medium ſit,
Poſſit ibi quidquam hac potius conſiſtere cauſſa,
Quam quavis alia longe regione manere.
Omnis enim locus, ac ſpatium, quod inane vocamus,
Per medium, per non medium concedat oportet
Æquis ponderibus, motus quacumque feruntur.
Nec quiſquam locus eſt, quo corpora cum venere,
Ponderis amiſſa vi poſſint ſtare in inani:
Nec quod inane autem eſt, illis ſubſiſtere debet,
Quin, ſua quod natura petit, concedere pergat.
Haud igitur poſſunt tali ratione teneri
Res in concilio, medii cuppedine victæ.
Præterea quoque jam non omnia corpora fingunt
In medium niti, ſed terrarum, atque liquorum,
Humorem ponti, magniſque e montibus undas,
Et quaſi terreno quæ corpore contineantur:
At contra tenueis exponunt aëris auras,
Et calidos ſimul a medio differrier igneis:
Atque ideo totum circumtremere æthera ſignis,
Et ſolis flammam per cæli cærula paſci,
Quod calor a medio fugiens ibi colligat igneis.
(Quippe etiam veſci e terra mortalia ſæcla:
Nec prorſum arboribus ſummos frundeſcere ramos
Poſſe, niſi a terris paullatim cuique cibatum
Terra det) at ſupra circumtegere omnia cælum,
Ne volucrum ritu flammarum mœnia mundi
Diffugiant ſubito magnum per inane ſoluta,
Et ne cetera conſimili ratione ſequantur:
Neve ruant cæli tonitralia templa ſuperne,
Terraque ſe pedibus raptim ſubducat, & omnes
Inter permiſtas terræ, cælique ruinas

Cor-

Corpora ſolventes, abeant per inane profundum,
Temporis ut puncto nihil exſtet relliquiarum,
Deſertum præter ſpatium, & primordia cæca.
Nam quacumque prius de parti corpora ceſſe
Conſtitues, hæc rebus erit pars janua leti:
Hac ſe turba foras dabit omnis materiaï.
Hæc ſi pernoſces, parva perfunctus opella,
(Namque alid ex alio clareſcet) non tibi cæca
Nox iter eripiet, quin ultima naturaï
Pervideas; ita res accendent lumina rebus.

CREECHII CENSURA.

INterpretationem primi libri, & in illum notas abſolvi: labore meo fruatur lector, & erroribus ignoſcat. Sed quid ego candidos judices expoſcerem, cum acrem & iniquam forſan in ipſum Lucretium cenſuram in animo inſtituam? Inquiram enim quid recte, quid perperam commentus eſt Poëta, & ut non omnia rejiciam, ſic non omnia probabo. Qui laudem ingenii Lucretio denegavit, artem conceſſit: & quis invidebit illi iſtum honorem quem ſumma malignitas agnovit? Opus igitur optime diſpoſitum aſſerimus: ubique nitet ordo, & ita ſe invicem adjuvant argumenta, ut niſi in Epicuri opinionibus quædam fuiſſet deformitas quæ nulla venuſtate cohoneſtari, quædam infirmitas quæ nullis ingenii viribus ſuſtentari poſſit; pulcherrimam ſimul & firmiſſimam Philoſophiam Poëta exhibuiſſet.

Felicitatis non minimam partem exiſtimat Epicurus ſine metu vivere, & hanc felicitatem ſola naturæ cognitione acquiri poſſe;

-- -- terrores animi tenebraſque neceſſe eſt
Non radii ſolis, non lucida tela diei
Diſcutiant, ſed naturæ ſpecies, ratioque. *Lucr.*

tius ? Semina ipſa non fuiſſe e nihilo producta ? aut nihil Numinis nutu & Providentia fieri ? Neutrum concludet ; ideoque decem argumenta peribunt , licet non tam ingenii ſui , quam cauſſæ vitio . V. 266. *Semina ſua exilia & minuta contra illos qui ſolis oculis credunt , egregie tuetur ; & v.* 330. *Inane eſſe argumentis quatuor , quibus nemo umquam meliora protulit , evincit : quorum primo & quarto (ſecundum enim ac tertium non ſunt ejuſdem firmitatis) numquam vidi quod reponi poſſit .*

V. 420. *Nihil eſſe præter* Corpus *& Inane duobus argumentis confirmat , reliquaque omnia quæ alii inter res numerant , detrudit in claſſem Accidentium , quæ ſola opinione a* Corpore *& Inani diſtinguuntur , & ſubſiſtunt . Hic vero callide ſupponit quod probare debuit , ſolum* Corpus *agere & pati , tangere & tangi poſſe ; hanc enim definitionem humanæ Animæ , omneſque immateriales ſubſtantiæ averſantur .*

V. 484. *Seminibus ſuis perfectam ſoliditatem attribuit multis argumentis ; nec repugno . At vero ideo illa diſſolvi non poſſe nulla ſuadet ratio . Soliditas enim Seminum oritur ex partium quæ concipi poſſunt , contactu . At in omnibus concretis* Corporibus *datur partium contactus , æqualis ſaltem iſti qui eſt inter partes Seminum , contactui : ideoque* Corpora *concreta eſſent æque indiſſolubilia ac ipſa Semina . Reliqua argumenta quibus ſuis Seminibus æternitatem adſtruit , vitioſa ſuppoſitione innituntur : aſſumit quod probare debuit . Et cum demum ad* Minimum *quod vocant* Mathematicum *fugit v.* 609. *magnis difficultatibus , fateor , adverſarios premit , ſed ipſe non minoribus tenetur .*

V. 630. *De Heraclito , Empedocle , Anaxagora , & aliis triumphos agit , & demum v.* 950. *Univerſo , quod ex Corpore & Inani conſtat , Infinitionem longa diſputatione attribuit , ubi multa contra Stoicos in Univerſo Infinito Medium ſtatuentes copioſe , multa ſecundum Epicu-*

ti placita ornate ; ſed illa falſis ſuppoſitionibus ſubnixa corruunt . Deinde Antipodas extorres agit , quos in veteres ſedes olim reſtituit ſanior Philoſophia , & experientia . Utcumque tamen ſuis argumentis adblanditur hominum imaginationi , quæ in Infinitum deferri amat , nec umquam ſpatio fixit terminos , nec figere audebit .

LIBRI SECUNDI

ARGUMENTUM.

AD ſtudium Philoſophiæ, quæ ſola lenire curas, & animum metu liberare poteſt, Memmium ſuum a v. 1. ad v. 61. Lucretius hortatur. Inde II. de Seminum ſeu Atomorum affectionibus diſputat, quarum prima eſt Motus. *Moveri Semina ex rerum generatione demonſtratur. Motus vero hic eſt deorſum; omnia enim Semina ſunt gravia; cum autem concurrant Semina ſolida, neceſſe eſt quoquo verſum a ſe invicem diſſiliant. Ita quædam Semina aliis implicantur: quæ arctius conjunguntur, res duras & denſas conſtituunt; quæ laxius, res molles & raras. Quædam autem Semina numquam coaleſcunt; ſed, uti ramenta pulveris in radiis Solis videmus, perpetuo motu per Inane feruntur, & alia corpora ſubinde percutiunt & agitant, ad v. 140. III. Celeritatem motus Seminum deorſum tendentium explicat ad v. 166. IV. Inde pro more ſuo quædam ſcommata contra illos qui Providentiam agnoſcunt, intexit ad v. 182. V. Tum argumentum repetit, aſſeritque omnia Corpora deorſum tendere ad v. 215. VI. Deinde Semina deorſum tendentia a recta linea paullulum declinare; niſi enim declinarent Semina, nihil umquam, ſaltem nullum liberum Agens, oriretur, ad v. 293. VII. Demum docet eodem motu Semina jam ferri quo ab æterno ferebantur, nec quemquam huic opinioni diffidere debere, quia motus non videt, cum ipſa Semina percipi non poſſunt, ad v. 332. Secunda Seminum affectio eſt* Figura: *docet autem VIII. Semina non eſſe ejuſdem figuræ, quædam vero rotunda, quædam quadrata, quædam lævia, & alia aſpera, hamata, &c. fuſeque oſtendit quæ Figuræ amara, quæ dulcia, quæ dura, quæ mollia corpora componant, ad v. 476. IX. Hanc Figurarum varietatem non eſſe infinitam, Se-*

mina tamen ejuſdem Figuræ infinita ; videlicet rotunda infinita , quadrata infinita , &c. ad v. 580. X. *Demum oſtendit res non componi e Seminibus ejuſdem figuræ , & variis argumentis probat Concreta omnia , Semina variarum figurarum continere ad v.* 728. XI. *Deinde docet Semina nullas habere qualitates , quas* ſenſibiles *vocamus , colorem videlicet , ſaporem , frigus , calorem &c. Item ſenſu non donari , quamvis res coloratæ , ſapidæ , calidæ , frigidæ , & ſenſibiles ex iis componantur , ad v.* 1201. XII. *Demum Infinita Semina per Infinitum Inane volitantia Infinitos Mundos conſtituere , eoſque Mundos augeri aliquando a Seminibus ex Infinito delapſis , aliquando etiam avolantibus in Infinitum Seminibus diminui & diſſolvi , ut plantæ , & animalia naſcuntur , adoleſcunt , ſeneſcunt , & demum intereunt .*

TI.

T I T I
LUCRETII CARI
DE RERUM NATURA
LIBER SECUNDUS.

SUAVE, mari magno turbantibus æquora ventis,
E terra magnum alterius ſpectare laborem;
Non quia vexari quemquam eſt jucunda voluptas,
Sed, quibus ipſe malis careas, quia cernere ſuave eſt.
Suave etiam belli certamina magna tueri
Per campos inſtructa, tua ſine parte pericli;
Sed nil dulcius eſt, bene quam munita tenere
Edita doctrina ſapientum templa ſerena;
Deſpicere unde queas alios, paſſimque videre
Errare, atque viam palanteis quærere vitæ;
Certare ingenio; contendere nobilitate;
Nocteis atque dies niti præſtante labore
Ad ſummas emergere opes, rerumque potiri.
O miſeras hominum menteis! o pectora cæca!
Qualibus in tenebris vitæ, quantiſque periclis
Degi-

Digitized by Google

Degitur hoc ævi, quodcumque eſt! nonne videre
Nil aliud ſibi naturam latrare, niſi ut, cum
Corpore ſejunctus dolor abſit, mente fruatur
Jucundo ſenſu, cura ſemota, metuque?
  Ergo corpoream ad naturam pauca videmus
Eſſe opus omnino, quæ demant quemque dolorem,
Delicias quoque uti multas ſubſternere poſſint;
Gratius interdum neque natura ipſa requirit.
Si non aurea ſunt juvenum ſimulacra per ædeis
Lampadas igniferas manibus retinentia dextris,
Lumina nocturnis epulis ut ſuppeditentur;
Nec domus argento fulget, auroque renidet;
Nec citharis reboant laqueata aurataque templa:
Attamen inter ſe proſtrati in gramine molli
Propter aquæ rivum, ſub ramis arboris altæ,
Non magnis opibus jucunde corpora curant;
Præſertim cum tempeſtas arridet, & anni
Tempora conſpergunt viridanteis floribus herbas.
Nec calidæ citius decedunt corpore febres,
Textilibus ſi in picturis, oſtroque rubenti
Jactaris, quam ſi plebeja in veſte cubandum eſt.
  Quapropter quoniam nil noſtro in corpore gazæ
Proficiunt, neque nobilitas, neque gloria regni:
Quod ſupereſt, animo quoque nil prodeſſe putandum.
Si non forte tuas legiones per loca campi
Fervere cum videas belli ſimulacra cienteis;
Fervere cum videas claſſem, lateque vagari;
His tibi tum rebus timefactæ relligiones
Effugiunt animo pavidæ, mortiſque timores:
Tum vacuum pectus linquunt, curaque ſolutum.
  Quod ſi ridicula hæc, ludibriaque eſſe videmus,
Re veraque metus hominum, curæque ſequaces,
Nec metuunt ſonitus armorum, nec fera tela:
Audacterque inter reges, rerumque potenteis
Verſantur, neque fulgorem reverentur ab auro,

Nec

Nec clarum veſtis ſplendorem purpureaï:
Quid dubitas, quin omne ſit hoc rationis egeſtas,
Omnis cum in tenebris præſertim vita laboret?
  Nam veluti pueri trepidant, atque omnia cæcis
In tenebris metuunt: ſic nos in luce timemus
Interdum nihilo quæ ſunt metuenda magis, quam
Quæ pueri in tenebris pavitant, finguntque futura.
Hunc igitur terrorem animi, tenebraſque neceſſe eſt
Non radii ſolis, neque lucida tela diei
Diſcutiant, ſed naturæ ſpecies, ratioque.
  Nunc age, quo motu genitalia materiaï
Corpora res varias gignant, genitaſque reſolvant;
Et qua vi facere id cogantur; quæve ſit ollis
Reddita mobilitas magnum per inane meandi,
Expediam: tu te dictis præbere memento.
  Nam certe non inter ſe ſtipata cohæret
Materies, quoniam minui rem quamque videmus;
Et quaſi longinquo fluere omnia cernimus ævo,
Ex oculiſque vetuſtatem ſubducere noſtris:
Cum tamen incolumis videatur ſumma manere.
Propterea quia, quæ decedunt corpora cuique,
Unde abeunt, minuunt: quo venere, augmine donant:
Illa ſeneſcere, at hæc contra floreſcere cogunt.
Nec remorantur ibi: ſic rerum ſumma novatur
Semper, & inter ſe mortales mutua vivunt.
Augeſcunt aliæ gentes, aliæ minuuntur:
Inque brevi ſpatio mutantur ſæcla animantum;
Et, quaſi curſores, vitaï lampada tradunt.
  Si ceſſare putas rerum primordia poſſe,
Ceſſandoque novos rerum progignere motus:
Avius a vera longe ratione vagaris.
Nam, quoniam per inane vagantur, cuncta neceſſe eſt
Aut gravitate ſui ferri primordia rerum,
Aut ictu forte alterius: nam cita ſuperne
Obvia cum flixere, fit, ut diverſa repente

Diſſi-

Diſſiliant : neque enim mirum , duriſſima quæ ſint ,
Ponderibus ſolidis : neque quidquam a tergis obſtet .
  Et quo jactari magis omnia materiaî
Corpora pervideas , reminiſcere totius imum
Nil eſſe in ſumma : neque habere ubi corpora prima
Conſiſtant : quoniam ſpatium ſine fine , modoque eſt ,
Immenſumque patere in cunctas undique parteis ,
Pluribus oſtendi , & certa ratione probatum eſt .
  Quod quoniam conſtat , nimirum nulla quies eſt
Reddita corporibus primis per inane profundum :
Sed magis aſſiduo , varioque exercita motu ,
Partim intervallis magnis conflicta reſultant :
Pars etiam brevibus ſpatiis nexantur ab ictu .
Et quæcumque magis condenſo conciliatu ,
Exiguis intervallis connexa reſultant ,
Endopedita ſuis perplexis ipſa figuris ;
Hæc validas ſaxi radices , & fera ferri
Corpora conſtituunt , & cetera de genere horum
Paucula : Quæ porro magnum per inane vagantur ,
Et cita diſſiliunt longe , longeque recurſant
In magnis intervallis ; hæc aëra rarum
Sufficiunt nobis , & ſplendida lumina ſolis .
  Multaque præterea magnum per inane vagantur ,
Conciliis rerum quæ ſunt rejecta , nec uſquam
Conſociare etiam motus potuere recepta :
Cujus , uti memoro , reii ſimulacrum , & imago
Ante oculos ſemper nobis verſatur , & inſtat .
Contemplator enim , cum ſolis lumina cumque
Inſertim fundunt radios per opaca domorum :
Multa minuta modis multis per inane videbis
Corpora miſceri radiorum lumine in ipſo :
Et velut æterno certamine prælia , pugnaſque
Edere turmatim certantia ; nec dare pauſam ,
Conciliis , & diſcidiis exercita crebris :
Conjicere ut poſſis ex hoc , primordia rerum ,

Qua-

Quale ſit, in magno jactari ſemper inani.
Dumtaxat rerum magnarum parva poteſt res
Exemplare dare, & veſtigia notitiaï.
  Hoc etiam magis hæc animum te advertere par eſt
Corpora, quæ in ſolis radiis turbare videntur:
Quod tales turbæ motus quoque materiaï
Significant clandeſtinos, cæcoſque ſubeſſe.
Multa videbis enim plagis ibi percita cæcis
Commutare viam, retroque repulſa reverti
Nunc huc, nunc illuc, in cunctas denique parteis.
Scilicet hic a principiis eſt omnibus error.
  Prima moventur enim per ſe primordia rerum:
Inde ea, quæ parvo ſunt corpora conciliatu,
Et quaſi proxima ſunt ad vireis principiorum,
Ictibus illorum cæcis impulſa cientur;
Ipſaque, quæ porro paullo majora, laceſſunt.
Sic a principiis aſcendit motus, & exit
Paullatim noſtros ad ſenſus; ut moveantur
Illa quoque, in ſolis quæ lumine cernere quimus:
Nec quibus id faciant plagis apparet aperte.
  Nunc, quæ mobilitas ſit reddita materiaï
Corporibus, paucis licet hinc cognoſcere, Memmi.
Primum Aurora novo cum ſpargit lumine terras,
Et variæ volucres nemora avia pervolitantes
Aëra per tenerum liquidis loca vocibus opplent:
Quam ſubito ſoleat ſol ortus tempore tali
Conveſtire ſua perfundens omnia luce,
Omnibus in promtu, manifeſtumque eſſe videmus.
At vapor is, quem ſol mittit, lumenque ſerenum,
Non per inane meat vacuum; quo tardius ire
Cogitur, aërias quaſi cum diverberet undas:
Nec ſingillatim corpuſcula quæque vaporis,
Sed complexa meant inter ſe, conque globata:
Quapropter ſimul inter ſe retrahuntur, & extra
Officiuntur, uti cogantur tardius ire.

At,

At, quæ ſunt ſolida primordia ſimplicitate,
Cum per inane meant vacuum, nec res remoratur
Ulla foris; atque ipſa ſuis e partibus unum,
Unum in quem cœpere locum, connixa feruntur:
Debent nimirum præcellere mobilitate;
Et multo citius ferri, quam lumina ſolis,
Multiplexque loci ſpatium tranſcurrere eodem
Tempore, quo ſolis pervolgant fulgura cælum:
Nam neque conſilio debent tardata morari;
Nec perſcrutari primordia ſingula quæque,
Ut videant, qua quidque geratur cum ratione.
  At quidam contra hæc ignari, materiaï
Naturam non poſſe deum ſine numine rentur
Tantopere humanis rationibus, ac moderatis,
Tempora mutare annorum, frugeſque creare:
Nec jam cetera, mortaleis quæ ſuadet adire,
Ipſaque deducit dux vitæ dia voluptas;
Ut res per veneris blanditim ſæcla propagent;
Ne genus occidat humanum: quorum omnia cauſſa
Conſtituiſſe deos fingunt: ſed in omnibus rebus
Magnopere a vera lapſi ratione videntur.
Nam quamvis rerum ignorem primordia quæ ſint,
Hoc tamen ex ipſis cæli rationibus auſim
Confirmare, aliiſque ex rebus reddere multis;
Nequaquam nobis divinitus eſſe creatam
Naturam mundi, quæ tanta eſt prædita culpa:
Quæ tibi poſterius, Memmi, faciemus aperta.
Nunc id quod ſupereſt de motibus expediemus.
  Nunc locus eſt, ut opinor, in his illud quoque rebus
Confirmare tibi, nullam rem poſſe ſua vi
Corpoream ſurſum ferri, ſurſumque meare.
Ne tibi dent in eo flammarum corpora fraudem;
Surſus enim vorſus gignuntur, & augmina ſumunt:
Et ſurſum nitidæ fruges, arbuſtaque creſcunt: (
Pondera, quantum in ſe eſt, cũ deorſum cuncta ferantur.

Nec

Nec cum ſubſiliunt ignes ad tecta domorum,
Et celeri flamma deguſtant tigna, trabeiſque;
Sponte ſua facere id ſine vi ſubigente putandum eſt.
Quod genus, e noſtro cum miſſus corpore ſanguis
Emicat exſultans alte, ſpargitque cruorem.
Nonne vides etiam, quanta vi tigna, trabeiſque
Reſpuat humor aquæ? nam quam magis merſimus altũ
Directa, & magna vi multi preſſimus ægre;
Tam cupide ſurſum revomit magis, atque remittit,
Plus ut parte foras emergant, exſiliantque
Nec tamen hæc, quantum eſt in ſe, dubitamus, opinor,
Quin vacuum per inane deorſum cuncta ferantur.
Sic igitur debent flammæ quoque poſſe per auras
Aëris expreſſæ ſurſum ſuccedere; quamquam
Pondera, quantum in ſe eſt, deorſum deducere pugnent.
Nocturnaſque faces cæli ſublime volanteis,
Nonne vides longos flammarum ducere tractus,
In quaſcumque dedit parteis natura meatum?
Non cadere in terram ſtellas, & ſidera cernis?
Sol etiam ſummo de vertice diſſupat omneis
Ardorem in parteis, & lumine conſerit arva:
In terras igitur quoque ſolis vergitur ardor.
Tranſverſoſque volare per imbres fulmina cernis:
Nunc hinc, nunc illinc abrupti nubibus ignes
Concurſant, cadit in terras vis flammea volgo.
Illud in his quoque te rebus cognoſcere avemus:
Corpora cum deorſum rectum per inane feruntur,
Ponderibus propriis, incerto tempore ferme,
Incertiſque locis, ſpatio decedere paullum;
Tantum quod momen mutatum dicere poſſis.
Quod niſi declinare ſolerent, omnia deorſum,
Imbris uti guttæ, caderent per inane profundum:
Nec foret offenſus natus, nec plaga creata
Principiis: ita nil umquam natura creaſſet.
Quod ſi forte aliquis credit graviora poteſſe

Cor-

Corpora, quo citius rectum per inane feruntur,
Incidere e ſupero levioribus, atque ita plagas
Gignere, quæ poſſint genitaleis reddere motus:
Avius a vera longe ratione recedit.
Nam per aquas quæcumque cadūt,atque aëra deorſum,
Hæc pro ponderibus caſus celerare neceſſe eſt:
Propterea, quia corpus aquæ, naturaque tenuis
Aëris haud poſſunt æque rem quamque morari:
Sed citius cedunt gravioribus exſuperata.
At contra nulli de nulla parte, neque ullo
Tempore, inane poteſt vacuum ſubſiſtere reii,
Quin, ſua quod natura petit, concedere pergat.
Omnia quapropter debent per inane quietum
Æque ponderibus non æquis concita ferri.
Haud igitur poterunt levioribus incidere umquam
Ex ſupero graviora; neque ictus gignere per ſe,
Qui varient motus, per quos natura genat res.
Quare etiam atque etiam paullum clinare neceſſe eſt
Corpora, nec pluſquam minimum: ne fingere motus
Obliquos videamur, & id res vera refutet.
Namque hoc in promtu, manifeſtumque eſſe videmus;
Pondera, quantum in ſe eſt, non poſſe obliqua meare,
Ex ſupero cum præcipitant: quod cernere poſſis,
Sed nihil omnino recta regione viaï
Declinare, quis eſt, qui poſſit cernere ſeſe?
Denique ſi ſemper motus connectitur omnis,
Et vetere exoritur ſemper novus ordine certo;
Nec declinando faciunt primordia motus
Principium quoddam, quod fati fœdera rumpat;
Ex infinito ne cauſſam cauſſa ſequatur:
Libera per terras unde hæc animantibus exſtat,
Unde eſt hæc (inquam) fatis avolſa voluntas,
Per quam progredimur, quo ducit quemque voluptas?
Declinamus item motus, nec tempore certo,
Nec regione loci certa, ſed ubi ipſa tulit mens.

Nam dubio procul his rebus ſua cuique voluntas
Principium dat ; & hinc motus per membra rigantur.
Nonne vides etiam patefactis tempore puncto
Carceribus, non poſſe tamen prorumpere equorum
Vim cupidam tam deſubito, quam mens avet ipſa?
Omnis enim totum per corpus materiaï
Copia conquiri debet, concita per artus
Omneis, ut ſtudium mentis connexa ſequatur.
Ut videas initium motus a corde creari;
Ex animique voluntate id procedere primum:
Inde dari porro per totum corpus, & artus.
Nec ſimile eſt, ut cum impulſi procedimus ictu,
Viribus alterius magnis, magnoque coactu;
Nam tum materiem totius corporis omnem
Perſpicuum eſt, nobis invitis, ire, rapique,
Donicum eam refrenavit per membra voluntas.
Jamne vides igitur, quamquam vis extera multos
Pellit, & invitos cogit procedere ſæpe,
Præcipiteiſque rapit, tamen eſſe in pectore noſtro
Quiddam, quod contra pugnare, obſtareque poſſit;
Cujus ad arbitrium quoque copia materiaï
Cogitur interdum flecti per membra, per artus;
Et projecta refrenatur, retroque reſidit?
Quare in ſeminibus quoque idem fateare neceſſe eſt,
Eſſe aliam præter plagas, & pondera cauſſam
Motibus, unde hæc eſt nobis innata poteſtas:
De nihilo quoniam fieri nil poſſe videmus.
Pondus enim prohibet ne plagis omnia fiant,
Externa quaſi vi: ſed ne mens ipſa neceſſum
Inteſtinum habeat cunctis in rebus agendis;
Et devicta quaſi cogatur ferre, patique;
Id facit exiguum clinamen principiorum,
Nec regione loci certa, nec tempore certo.
Nec ſtipata magis fuit umquam materiaï
Copia; nec porro majoribus intervallis.

Nam neque adaugeſcit quidquam, neque deperit inde.
Quapropter quo nunc in motu principiorum
Corpora ſunt, in eodem anteacta ætate fuere;
Et poſthac ſemper ſimili ratione ferentur:
Et quæ conſuerunt gigni, gignentur eadem
Conditione; & erunt, & creſcent, inque valebunt,
Quantum cuique datum eſt per fœdera naturaï.
Nec rerum ſummam commutare ulla poteſt vis.
Nam neque quo poſſit genus ullum materiaï
Effugere ex Omni,quidquam eſt:neque rurſus,in Omne
Unde coorta queat nova vis irrumpere; & omnem
Naturam rerum mutare, & vertere motus.
  Illud in his rebus non eſt mirabile, quare,
Omnia cum rerum primordia ſint in motu,
Summa tamen ſumma videatur ſtare quiete;
Præterquam ſi quid proprio dat corpore motus.
Omnis enim longe noſtris ab ſenſibus infra
Primorum natura jacet: quapropter ubi illa
Cernere jam nequeas, motus quoque ſurpere debent:
Præſertim cum, quæ poſſimus cernere, celent
Sæpe tamen motus, ſpatio diducta locorum.
Nam ſæpe in colli tondentes pabula læta
Lanigeræ reptant pecudes, quo quamque vocantes
Invitant herbæ gemmantes rore recenti:
Et ſatiati agni ludunt, blandeque coniſcant:
Omnia quæ nobis longe confuſa videntur;
Et veluti in viridi candor conſiſtere colli.
Præterea magnæ legiones cum loca curſu
Camporum complent, belli ſimulacra cientes;
Et circumvolitant equites, medioſque repente
Tranſmittunt valido quatientes impete campos;
Fulgur ibi ad cælum ſe tollit; totaque circum
Ære renideſcit tellus; ſubterque virum vi
Excitur pedibus ſonitus; clamoreque montes
Icti rejectant voces ad ſidera mundi:

Et tamen eſt quidam locus altis montibus, unde
Stare videtur, & in campis conſiſtere fulgur.
Nunc age jam deinceps cunctarum exordia rerum,
Qualia ſint, & quam longe diſtantia formis,
Percipe, multigenis quam ſint variata figuris:
Non quod multa parum ſimili ſint prædita forma,
Sed quia non volgo paria omnibus omnia conſtant.
Nec mirum: nam cum ſit eorum copia tanta,
Ut neque finis, uti docui, neque ſumma ſit ulla:
Debent nimirum non omnibus omnia prorſum
Eſſe pari filo, ſimilique affecta figura.
Præterea genus humanum, mutæque natantes
Squamigerum pecudes, & læta armenta, feræque,
Et variæ volucres, lætantia quæ loca aquarum
Concelebrant, circum ripas, fonteiſque, lacuſque;
Et quæ pervolgant nemora avia pervolitantes:
Horum unum quodvis generatim ſumere perge:
Invenies tamen inter ſe diſtare figuris.
Nec ratione alia proles cognoſcere matrem,
Nec mater poſſet prolem; quod poſſe videmus,
Nec minus atque homines inter ſe nota cluere.
Nam ſæpe ante deum vitulus delubra decora
Turicremas propter mactatus concidit aras,
Sanguinis exſpirans calidum de pectore flumen:
At mater virideis ſaltus orbata peragrans,
Linquit humi pedibus veſtigia preſſa biſulcis,
Omnia conviſens oculis loca, ſi queat uſquam
Conſpicere amiſſum fœtum; completque querelis
Frundiferum nemus adſiſtens; & crebra reviſit
Ad ſtabulum, deſiderio perfixa juvenci:
Nec teneræ ſalices, atque herbæ rore vigentes,
Fluminaque ulla queunt ſummis labentia ripis
Oblectare animum, ſubitamque avertere curam:
Nec vitulorum aliæ ſpecies per pabula læta
Derivare queunt alio, curaque levare:

Uſque adeo quiddam proprium, notumque requirit.
Præterea teneri tremulis cum vocibus hædi
Cornigeras norunt matres, agnique petulci
Balatum pecudes: ita, quod natura repoſcit,
Ad ſua quiſque fere decurrunt ubera lactis.
  Poſtremo quodvis frumentum, non tamen omne
Quodque ſuo in genere inter ſe ſimile eſſe videbis,
Quin intercurrat quædam diſtantia formis.
Concharumque genus parili ratione videmus
Pingere telluris gremium, qua mollibus undis
Litoris incurvi bibulam pavit æquor arenam.
Quare etiam atque etiam ſimili ratione neceſſe eſt,
Natura quoniam conſtant, neque facta manu ſunt,
Unius ad certam formam primordia rerum,
Diſſimili inter ſe quædam volitare figura.
  Perfacile eſt jam animi ratione exſolvere nobis,
Quare fulmineus multo penetralior ignis,
Quam noſter fluat e tædis terreſtribus ortus.
Dicere enim poſſis cæleſtem fulminis ignem
Subtilem magis e parvis conſtare figuris:
Atque ideo tranſire foramina, quæ nequit ignis
Noſter hic e lignis ortus, tædaque creatus.
  Præterea lumen per cornu tranſit; at imber
Reſpuitur: quare? niſi luminis illa minora
Corpora ſunt, quam de quibus eſt liquor almus aquarũ.
  Et quamvis ſubito per colum vina videmus
Perfluere; at contra tardum cunctatur olivum:
Aut quia nimirum majoribus eſt elementis;
Aut magis hamatis inter ſe, perque plicatis.
Atque ideo fit, uti non tam deducta repente
Inter ſe poſſint primordia ſingula quæque
Singula per cujuſque foramina permanare.
  Huc accedit, uti mellis lactiſque liquores
Jucundo ſenſu linguæ tractentur in ore:
At contra tætra abſinthI natura, ferique

Centaurl, fœdo pertorquent ora ſapore:
Ut facile agnoſcas e lævibus, atque rotundis
Eſſe ea, quæ ſenſus jucunde tangere poſſunt:
At contra quæ amara, atque aſpera cumque videntur,
Hæc magis hamatis inter ſe nexa teneri;
Propterea que ſolere vias reſcindere noſtris
Senſibus, introituque ſuo perrumpere corpus.
  Omnia poſtremo bona ſenſibus, & mala tactu,
Diſſimili inter ſe pugnant perfecta figura:
Ne tu forte putes ſerræ ſtridentis acerbum
Horrorem conſtare elementis lævibus æque,
Ac muſæa mele, per chordas organici quæ
Mobilibus digitis expergefacta figurant.
  Neu ſimili penetrare putes primordia forma
In nareis hominum, cum tætra cadavera torrent,
Et cum ſcena croco Cilici perfuſa recens eſt,
Araque Panchæos exhalat propter odores.
  Neve bonos rerum ſimili conſtare colores
Semine conſtituas, oculos qui paſcere poſſunt;
Et qui compungunt aciem, lacrimareque cogunt;
Aut fœda ſpecie tætri, turpeſque videntur.
Omnis enim, ſenſus quæ mulcet cauſſa, juvatque,
Haud ſine principiali aliquo lævore creata eſt:
At contra, quæcumque moleſta, atque aſpera conſtat,
Non aliquo ſine materiæ ſqualore reperta eſt.
  Sunt etiam quæ jam nec lævia jure putantur
Eſſe, neque omnino flexis mucronibus unca;
Sed magis angululis paullum proſtantibus; & quæ
Titillare magis ſenſus, quam lædere poſſunt:
Fæcula jam quo de genere eſt, inulæque ſapores.
Denique jam calidos igneis, gelidamque pruinam,
Diſſimili dentata modo compungere ſenſus
Corporis, indicio nobis eſt tactus uterque.
  Tactus enim, tactus (pro divum numina ſancta!)
Corporis eſt ſenſus, vel cum res extera ſeſe

Inſinuat; vel cum lædit, quæ in corpore nata eſt;
Aut juvat egrediens genitaleis per Veneris res;
Aut ex offenſu cum turbant corpore in ipſo
Semina, confunduntque inter ſe concita ſenſum:
Ut ſi forte manu quamvis jam corporis ipſe
Tute tibi partem ferias, æque experiare.
Quapropter longe formas diſtare neceſſe eſt
Principiis, varios quæ poſſint edere ſenſus.
  Denique, quæ nobis durata ac ſpiſſa videntur,
Hæc magis hamatis inter ſeſe eſſe neceſſe eſt,
Et quaſi ramoſis alte compacta teneri.
In quo jam genere in primis adamantina ſaxa,
Prima acie conſtant, ictus contemnere ſueta;
Et validi ſilices, ac duri robora ferri,
Æraque quæ clauſtris reſtantia vociferantur.
  Illa autem debent ex lævibus atque rotundis
Eſſe magis, fluido quæ corpore liquida conſtant.
Nec retinentur enim inter ſe glomeramina quæque;
Et procurſus item in proclive volubilis exſtat.
  Omnia poſtremo, quæ puncto tempore cernis
Diffugere, ut fumum, nebulas, flammaſque, neceſſe eſt,
Si minus omnibus ſunt e lævibus atque rotundis,
At non eſſe tamen perplexis endopedita,
Pungere uti poſſint corpus, penetrareque ſaxa:
Nec tamen hærere inter ſe, quod quiſque videmus
Senſibus eſſe datum: facile ut cognoſcere poſſis
Non e perplexis, ſed acutis eſſe elementis.
  Sed quod amara vides eadem, quæ fluvida conſtant,
Sudor uti maris eſt, minime id mirabile habendum.
Nam quod fluvidum eſt, e lævibus atque rotundis
Eſt: at lævibus atque rotundis miſta doloris
Corpora; nec tamen hæc retineri hamata neceſſum:
Scilicet eſſe globoſa, tamen cum ſqualida conſtent;
Provolvi ſimul ut poſſint, & lædere ſenſus.
  Et quo miſta putes magis aſpera lævibus eſſe

Prin-

Principiis, unde eſt Neptuni corpus acerbum;
Eſt ratio ſecernundi, ſeorſumque videndi.
Humor dulcit, ubi per terras crebrius idem
Percolatur, ut in foveam fluat, ac manſueſcat.
Linquit enim ſupra tætri primordia viri
Aſpera, quo magis in terris hæreſcere poſſunt.
Quod quoniam docui, pergam connectere rem, quæ
Ex hoc apta fidem ducit: primordia rerum
Finita variare figurarum ratione.
Quod ſi non ita ſit, rurſum jam ſemina quædam
Eſſe infinito debebunt corporis auctu.
Namque in eadem una cujuſcujus brevitate
Corporis, inter ſe multum variare figuræ
Non poſſunt. Fac enim minimis e partibus eſſe
Corpora prima: tribus, vel paullo pluribus auge:
Nempe ubi eas parteis unius corporis omneis,
Summa atque ima locans, tranſmutans dextera lævis,
Omnimodis expertus eris, quam quiſque det ordo
Formaï ſpeciem totius corporis ejus;
Quod ſupereſt, ſi forte voles variare figuras,
Addendum parteis alias erit: inde ſequetur
Adſimili ratione, alias ut poſtulet ordo,
Si tu forte voles etiam variare figuras.
Ergo formaï novitatem corporis augmen
Subſequitur: quare non eſt ut credere poſſis,
Eſſe infinitis diſtantia ſemina formis:
Ne quædam cogas immani maximitate
Eſſe; ſupra quod jam docui non poſſe probari.
Jam tibi barbaricæ veſtes, Melibœaque fulgens
Purpura, Theſſalico concharum tincta colore, &
Aurea pavonum ridenti imbuta lepore
Sæcla, novo rerum ſuperata colore jacerent:
Et contemtus odor myrrhæ, melliſque ſapores;
Et cycnea mele, Phœbeaque dædala chordis
Carmina, conſimili ratione oppreſſa ſilerent.

Namque aliis aliud præſtantius exoreretur.
Cedere item retro poſſent in deteriores
Omnia ſic parteis; ut diximus in meliores:
Namque aliis aliud retro quoque tætrius eſſet
Naribus, auribus, atque oculis, oriſque ſapori.
Quæ quoniam non ſunt in rebus reddita, certa &
Finis utrimque tenet ſummam: fateare neceſſe eſt
Materiam quoque finitis differre figuris.
Denique, ab ignibus ad gelidas hiemiſque pruinas
Finitum eſt, retroque pari ratione remenſum eſt.
Finit enim calor, ac frigus; mediique tepores
Inter utrumque jacent, explentes ordine ſummam.
Ergo finita diſtant ratione creata;
Ancipiti quoniam mucrone utrimque notantur,
Hinc flammis, illinc rigidis infeſſa pruinis.
Quod quoniam docui, pergam connectere rem, quæ
Ex hoc apta fidem ducit: primordia rerum,
Inter ſe ſimili quæ ſunt perfecta figura,
Infinita cluere: etenim diſtantia cum ſit
Formarum finita, neceſſe eſt, quæ ſimiles ſint,
Eſſe infinitas: aut ſummam materiaï
Finitam conſtare: id quod non eſſe probavi.
Quod quoniam docui, nunc ſuaviloquis, age, paucis
Verſibus oſtendam, corpuſcula materiaï
Ex infinito ſummam rerum uſque tenere,
Undique protelo plagarum continuato.
Nam quod rara vides magis eſſe animalia quædam,
Fœcundamque minus naturam cernis in illis;
At regione, locoque alio, terriſque remotis,
Multa licet genere eſſe in eo, numerumque repleri.
Sicuti quadrupedum cum primis eſſe videmus
In genere anguimanos elephantos, India quorum
Millibus e multis vallo munitur eburno,
Ut penitus nequeat penetrari; tanta ferarum
Vis eſt, quarum nos perpauca exempla videmus.

Sed

Sed tamen id quoque uti concedam , quamlibet eſto
Unica res quædam , nativo corpore ſola ,
Cui ſimilis toto terrarum non ſit in orbe :
Infinita tamen niſi erit vis materiaï ,
Unde ea progigni poſſit concepta ; creari
Non poterit: neque, quod ſupereſt, procreſcere,alique.
Quippe etenim ſumant oculi , finita per Omne
Corpora jactari unius genitalia reii ;
Unde , ubi , qua vi , & quo pacto congreſſa coibunt
Materiæ tanto in pelago , turbaque aliena ?
Non (ut opinor) habent rationem conciliandi :
Sed quaſi , naufragiis magnis multiſque coortis ,
Disjectare ſolet magnum mare tranſtra , guberna ,
Antennas , proram , malos , tonſaſque natanteis ;
Per terrarum omneis oras fluitantia apluſtra
Ut videantur ; & indicium mortalibus edant ,
Infidi maris inſidias , vireiſque , dolumque
Ut vitare velint ; neve ullo tempore credant ,
Subdola cum ridet placidi pellacia ponti .
Sic tibi ſi finita ſemel primordia quædam
Conſtitues , ævum debebunt ſparſa per omne
Disjectare æſtus diverſi materiaï :
Numquam in concilium ut poſſint compulſa coire ;
Nec remorari in concilio ; nec creſcere adaucta .
Quorum utrumque palam fieri manifeſta docet res;
Et res progigni ; & genitas procreſcere poſſe .
Eſſe igitur genere in quovis primordia rerum
Infinita palam eſt , unde omnia ſuppeditantur .
Nec ſuperare queunt motus utique exitialeis
Perpetuo , neque in æternum ſepelire ſalutem :
Nec porro rerum genitales , auctificique
Motus perpetuo poſſunt ſervare creata .
Sic æquo geritur certamine principiorum
Ex infinito contractum tempore bellum :
Nunc hic , nunc illic ſuperant vitalia rerum ;

Et ſuperantur item : miſcetur funere vagor,
Quem pueri tollunt viſentes luminis oras.
Nec nox ulla diem, neque noctem Aurora ſecuta eſt,
Quæ non audierit miſtos vagitibus ægris
Ploratus, mortis comites, & funeris atri.
  Illud in his obſignatum quoque rebus habere
Convenit, & memori mandatum mente tenere:
Nil eſſe, in promtu quorum natura tenetur,
Quod genere ex uno conſiſtat principiorum:
Nec quidquam, quod non permiſto ſemine conſtet.
Et quam quidque magis multas vis poſſidet in ſe,
Atque poteſtates, ita pluria principiorum
In ſeſe genera, ac varias docet eſſe figuras.
  Principio, tellus habet in ſe corpora prima,
Unde mare immenſum volventes flumina fontes
Aſſidue renovent: habet, ignes unde oriantur:
Nam multis ſuccenſa locis ardent ſola terræ;
Eximiis vero furit ignibus impetus Ætnæ.
Tum porro nitidas fruges, arbuſtaque læta
Gentibus humanis habet unde extollere poſſit:
Unde etiam fluidas frondeis, & pabula læta
Montivago generi poſſit præbere ferarum.
  Quare magna deum mater, materque ferarum,
Et noſtri genetrix hæc dicta eſt corporis una.
Hanc veteres Grajum docti cecinere poëtæ
Sublimem in curru bijugos agitare leones:
Aëris in ſpatio magnam pendere docentes
Tellurem; neque poſſe in terra ſiſtere terram.
Adjunxere feras, quia quamvis effera proles
Officiis debet molliri victa parentum.
Muralique caput ſummum cinxere corona;
Eximiis munita locis quod ſuſtinet urbeis.
Quo nunc inſigni per magnas prædita terras
Horrifice fertur divinæ matris imago.
Hanc variæ gentes, antiquo more ſacrorum,

Idæam vocitant matrem, Phrygiaſque catervas
Dant comites; quia primum ex illis finibus edunt
Per terrarum orbem fruges cœpiſſe creari.
Gallos attribuunt, quia numen qui violarint
Matris, & ingrati genitoribus inventi ſint,
Significare volunt indignos eſſe putandos,
Vivam progeniem qui in oras luminis edant.
Tympana tenta tonant palmis, & cymbala circum
Concava; rauciſonoque minantur cornua cantu;
Et Phrygio ſtimulat numero cava tibia menteis,
Telaque præportant violenti ſigna furoris;
Ingratos animos, atque impia pectora volgi
Conterrere metu quæ poſſint numine divæ.
  Ergo cum primum magnas invecta per urbeis
Munificat tacita mortaleis muta ſalute:
Ære atque argento ſternunt iter omne viarum,
Largifica ſtipe ditantes; ninguntque roſarum
Floribus, umbrantes matrem, comitumque catervas.
Hic armata manus (Curetas nomine Graji
Quos memorant Phrygios) inter ſe forte catenas
Ludunt, in numerumque exſultant, ſanguine læti, &
Terrificas capitum quatientes numine criſtas:
Dictæos referunt Curetas: qui Jovis illum
Vagitum in Creta quondam occultaſſe feruntur;
Cum pueri circum puerum pernice chorea
Armati in numerum pulſarent æribus æra,
Ne Saturnus eum malis mandaret adeptus,
Æternumque daret matri ſub pectore volnus.
Propterea magnam armati matrem comitantur:
Aut quia ſignificant divam prædicere, ut armis,
Ac virtute velint patriam defendere terram;
Præſidioque parent, decorique parentibus eſſe.
  Quæ bene, & eximie quamvis diſpoſta ferantur,
Longe ſunt tamen a vera ratione repulſa.
  Omnis enim per ſe divum natura neceſſe eſt
Im-

Immortali ævo, ſumma cum pace fruatur,
Semota a noſtris rebus, ſejunctaque longe.
Nam privata dolore omni, privata periclis,
Ipſa ſuis pollens opibus, nihil indiga noſtri,
Nec bene promeritis capitur, nec tangitur ira.

Terra quidem vero caret omni tempore ſenſu:
Sed quia multarum potitur primordia rerum,
Multa modis multis effert in lumina ſolis.
Hic ſi quis mare Neptunum, Cereremque vocare
Conſtituet fruges, & Bacchi nomine abuti
Mavolt, quam laticis proprium proferre vocamen:
Concedamus ut hic terrarum dictitet orbem
Eſſe deum matrem, dum re non ſit tamen apſe.

Sæpe itaque ex uno tondentes gramina campo
Lanigeræ pecudes, & equorum duellica proles,
Buceriæque greges, ſub eodem tegmine cæli,
Ex unoque ſitim ſedantes flumine aquaï,
Diſſimili vivunt ſpecie; retinentque parentum
Naturam; & mores generatim quæque imitantur:
Tanta eſt in quovis genere herbæ materiaï
Diſſimilis ratio: tanta eſt in flumine quoque.

Jam vero quamvis animantem ex omnibus unam
Oſſa, cruor, venæ, calor, humor, viſcera, nervi
Conſtituunt; quæ ſunt porro diſtantia longe
Diſſimili perfecta figura principiorum.

Tum porro quæcumque igni flammata cremantur;
Si nil præterea, tamen ex ſe ea corpora tradunt,
Unde ignem jacere, & lumen ſummittere poſſint;
Scintillaſque agere, ac late differre favillam.
Cetera conſimili mentis ratione peragrans
Invenies intus multarum ſemina rerum
Corpore celare, & varias cohibere figuras.

Denique multa vides, quibus eſt odor, & ſapor una
Reddita ſunt cum odore; in primis pleraque dona,
Relligione animum turpi cum tangere parto.

Hæc

Hæc igitur variis debent conſtare figuris,
Nidor enim penetrat, qua ſuccus non it in artus:
Succus item ſeorſum, & rerum ſapor inſinuatur
Senſibus; ut noſcas primis differre figuris.
Diſſimiles igitur formæ glomeramen in unum
Conveniunt: & res permiſto ſemine conſtant.
Quinetiam paſſim noſtris in verſibus ipſis
Multa elementa vides multis communia verbis;
Cum tamen inter ſe verſus, ac verba neceſſe eſt
Confiteare alia ex aliis conſtare elementis.
Non quod multa parum communis litera currat;
Aut nulla inter ſe duo ſint ex omnibus iiſdem:
Sed quia non volgo paria omnibus omnia conſtant.
Sic aliis in rebus item communia multa,
Multarum rerum cum ſint primordia, longe
Diſſimili tamen inter ſe conſiſtere ſumma
Poſſunt: ut merito ex aliis conſtare ferantur
Humanum genus, ac fruges, arbuſtaque læta.
Nec tamen omnimodis connecti poſſe putandum eſt
Omnia: nam volgo fieri portenta videres;
Semiferas hominum ſpecies exſiſtere; & altos
Interdum ramos egigni corpore vivo;
Multaque connecti terreſtria membra marinis:
Tum flammam tætro ſpiranteis ore Chimæras
Paſcere naturam per terras omniparenteis.
Quorum nil fieri manifeſtum eſt: omnia quando
Seminibus certis, certa genetrice creata
Conſervare genus creſcentia poſſe videmus.
Scilicet id certa fieri ratione neceſſe eſt.
Nam ſua cuique cibis ex omnibus intus in artus
Corpora diſcedunt; connexaque convenienteis
Efficiunt motus: at contra aliena videmus
Rejicere in terras naturam: multaque cæcis
Corporibus fugiunt e corpore percita plagis;
Quæ neque connecti cuiquam potuere, neque intra
Vita-

Vitaleis motus conſentire, atque animari.
Sed ne forte putes animalia ſola teneri
Legibus his: eadem ratio res terminat omneis.
Nam veluti tota natura diſſimiles ſunt
Inter ſe genitæ res quæque; ita quamque neceſſe eſt
Diſſimili conſtare figura principiorum.
Non quod multa parum ſimili ſint prædita forma;
Sed quia non volgo paria omnibus omnia conſtent.
Semina cum porro diſtent, differre neceſſe eſt
Intervalla, vias, connexus, pondera, plagas,
Concurſus, motus: quæ non animalia ſolum
Corpora ſejungunt, ſed terras, ac mare totum
Secernunt, cælumque a terris omne retentant.
Nunc age, dicta meo dulci quæſita labore
Percipe: ne forte hæc albis ex alba rearis
Principiis eſſe; ante oculos quæ candida cernis:
Aut ea, quæ nigrant, nigro de ſemine nata:
Neve alium quemvis quæ ſunt induta colorem,
Propterea gerere hunc credas, quod materiaï
Corpora conſimili ſint ejus tincta colore:
Nullus enim color eſt omnino materiaï
Corporibus, neque par rebus, neque denique diſpar.
In quæ corpora ſi nullus tibi forte videtur
Poſſe animi injectus fieri, procul avius erras.
Nam cum cæcigeni, ſolis qui lumina numquam
Aſpexere, tamen cognoſcant corpora tactu,
Ex ineunte ævo, nullo contincta colore:
Scire licet, menti quoque noſtræ corpora poſſe
Verti in notitiam nullo circumlita fuco.
Denique nos ipſi cæcis quæcumque tenebris
Tangimus, haud ullo ſentimus tincta colore.
Quod quoniam vinco fieri, nunc eſſe docebo.
Omnis enim color omnino mutatur in omneis:
Quod facere haud ullo debent primordia pacto.
Immutabile enim quiddam ſuperare neceſſe eſt;

Ne res ad nihilum redigantur funditus omnes.
Nam quodcumque ſuis mutatum finibus exit,
Continuo hoc mors eſt illius, quod fuit ante.
Proinde colore cave contingas ſemina rerum:
Ne tibi res redeant ad nilum funditus omnes.
  Præterea, ſi nulla coloris principiis eſt
Reddita natura; at variis ſunt prædita formis,
E quibus omnigenos gignunt, variantque colores.
Præterea magni quod refert, ſemina quæque
Cum quibus, & quali poſitura contineantur,
Et quos inter ſe dent motus, accipiantque:
Perfacile extemplo rationem reddere poſſis,
Cur ea, quæ nigro fuerint paullo ante colore,
Marmoreo fieri poſſint candore repente.
Ut mare, cum magni commorunt æquora venti,
Vertitur in canos candenti marmore fluctus.
Dicere enim poſſis nigrum, quod ſæpe videmus,
Materies ubi permiſta eſt illius, & ordo
Principiis mutatus, & addita, demtaque quædam,
Continuo id fieri ut candens videatur, & album:
Quod ſi cæruleis conſtarent æquora ponti
Seminibus, nullo poſſent albeſcere pacto.
Nam quocumque modo perturbes, cærula quæ ſint
Numquam in marmoreum poſſunt migrare colorem.
  Sin alio, atque alio ſunt ſemina tincta colore,
Quæ maris efficiunt unum, purumque nitorem:
Ut ſæpe ex aliis formis, variiſque figuris
Efficitur quiddam quadratum, unæque figuræ:
Conveniebat, uti in quadrato cernimus eſſe
Diſſimileis formas; ita cernere in æquore ponti,
Aut alio in quovis uno, puroque nitore,
Diſſimileis longe inter ſe, varioſque colores.
  Præterea, nihil officiunt, obſtantque figuræ
Diſſimiles, quo quadratum minus omne ſit extra:
At varii rerum impediunt, prohibentque colores,

Quo minus eſſe uno poſſit res tota nitore.
Tum porro, quæ ducit, & inlicit, ut tribuamus
Principiis rerum nonnumquam, cauſſa, colores,
Occidit, (ex albis quoniam non alba creantur;
Nec quæ nigra cluent, de nigris; ſed variis de.)
Quippe etenim multo proclivius exorientur
Candida de nullo, quam de nigrante colore,
Aut alio quovis, qui contra pugnet, & obſtet.
Præterea, quoniam nequeunt ſine luce colores
Eſſe, neque in lucem exſiſtunt primordia rerum:
Scire licet quam ſint nullo velata colore.
Qualis enim cæcis poterit color eſſe tenebris
Lumine qui mutatur in ipſo, propterea quod
Recta aut obliqua percuſſus luce refulget?
Pluma columbarum quo pacto in ſole videtur,
Quæ ſita cervices circum, collumque coronat:
Namque alias fit, uti rubro ſit clara pyropo;
Interdum quodam ſenſu fit, uti videatur
Inter cæruleum virideis miſcere zmaragdos.
Caudaque pavonis, larga cum luce repleta eſt,
Conſimili mutat ratione obverſa colores:
Qui, quoniam quodam gignuntur luminis ictu,
Scilicet, id ſine eo fieri non poſſe putandum eſt.
Et quoniam plagæ quoddam genus excipit in ſe
Pupula, cum ſentire colorem dicitur album;
Atque aliud porro, nigrum cum, & cetera ſentit;
Nec refert ea, quæ tangas, quo forte colore
Prædita ſint, verum quali magis apta figura:
Scire licet, nil principiis opus eſſe colores:
Sed variis formis varianteis edere tactus.
Præterea, quoniam non certis certa figuris
Eſt natura coloris, & omnia principiorum
Formamenta queunt in quovis eſſe nitore:
Cur ea, que conſtant ex illis, non pariter ſunt
Omnigenis perfuſa coloribus in genere omni?

Con-

Conveniebat enim corvos quoque ſæpe volanteis
Ex albis album pennis jactare colorem ;
Et nigros fieri nigro de ſemine cycnos ,
Aut alio quovis uno , varioque colore .
Quin etiam quanto in parteis res quæque minutas
Diſtrahitur magis , hoc magis eſt ut cernere poſſis
Evaneſcere paullatim , ſtinguique colorem :
Ut fit ubi in parvas parteis diſcerpitur aurum ,
Purpura , pœniceuſque color clariſſimus multo ,
Filatim cum diſtractus diſperditur omnis :
Noſcere ut hinc poſſis , prius omnem efflare colorem
Particulas , quam diſcedant ad ſemina rerum .
Poſtremo , quoniam non omnia corpora vocem
Mittere concedis , neque odorem : propterea fit ,
Ut non omnibus attribuas ſonitus , & odores :
Sic , oculis quoniam non omnia cernere quimus ,
Scire licet , quædam tam conſtare orba colore ,
Quam ſine odore ullo quædam , ſonituque remota .
Nec minus hæc animum cognoſcere poſſe ſagacem ,
Quam quæ ſunt aliis rebus privata , notiſque .
Sed ne forte putes ſolo ſpoliata colore
Corpora prima manere : etiam ſecreta teporis
Sunt , ac frigoris omnino , calidique vaporis :
Et ſonitu ſterila , & ſucco jejuna feruntur :
Nec jaciunt ullum proprio de corpore odorem .
Sicut amaracini blandum , ſtactæque liquorem ,
Et nardi florem , nectar qui naribus halant ,
Cum facere inſtituas : cum primis quærere par eſt ,
(Quoad licet , ac potis es reperire) inolentis olivi
Naturam , nullam quæ mittat naribus auram :
Quam minime ut poſſit miſtos in corpore odores ,
Concoctoſque , ſuo contactos perdere viro .
Propterea demum debent primordia rerum
Non adhibere ſuum gignundis rebus odorem ,
Nec ſonitum, quoniam nihil ab ſe mittere poſſunt:

Nec ſimili ratione ſaporem denique quemquam ;
Nec frigus; neque item calidum, tepidumque vaporẽ;&
Cetera,quæ cum ita ſunt tandem, ut mortalia conſtent,
Molli lenta , fragoſa putri , cava corpore raro ,
Omnia ſint a principiis ſejuncta neceſſe eſt .
Immortalia ſi volumus ſubjungere rebus
Fundamenta , quibus nitatur ſumma ſalutis :
Ne tibi res redeant ad nilum funditus omnes .
  Nunc ea , quæ ſentire videmus cumque neceſſe eſt
Ex inſenſilibus tamen omnia confiteare
Principiis conſtare : neque id manifeſta refutant ,
Nec contra pugnant , in promtu cognita quæ ſunt :
Sed magis ipſa manu ducunt , & credere cogunt ,
Ex inſenſilibus , quod dico , animalia gigni .
  Quippe videre licet , vivos exſiſtere vermeis
Stercore de tætro , putrorem cum ſibi nacta eſt
Intempeſtivis ex imbribus humida tellus .
  Præterea cunctas itidem res vertere ſeſe .
Vertunt ſe fluvii , frondes , & pabula læta
In pecudes : vertunt pecudes in corpora noſtra
Naturam : & noſtro de corpore ſæpe ferarum
Augeſcunt vires , & corpora pennipotentum .
Ergo omneis natura cibos in corpora viva
Vertit , & hinc ſenſus animantum procreat omneis :
Non alia longe ratione , atque arida ligna
Explicat in flammas , & in igneis omnia verſat .
  Jamne vides igitur , magni primordia rerum
Referre in quali ſint ordine quæque locata ,
Et commiſta quibus dent motus , accipiantque ? (
  Tum porro quid id eſt,animum quod percutit ipſum?
Quod movet ? & varios ſenſus expromere cogit ,
Ex inſenſilibus ne credas ſenſile gigni ?
Nimirum lapides , & ligna , & terra quod una
Miſta , tamen nequeunt vitalem reddere ſenſum .
Illud in his igitur fœdus meminiſſe decebit ;

Non

Non ex omnibus omnino quæcumque creant res,
Senſilia extemplo, & ſenſus me dicere gigni:
Sed magni referre, ea primum quantula conſtent,
Senſile quæ faciunt, & qua ſint prædita forma,
Motibus, ordinibus, poſituris denique quæ ſint:
Quarum nil rerum in lignis, glæbiſque videmus.
Et tamen hæc cum ſunt quaſi putrefacta per imbreis,
Vermiculos pariunt; quia corpora materiaï
Antiquis ex ordinibus permota nova re,
Conciliantur ita, ut debent animalia gigni.

Deinde ex ſenſilibus cum ſenſile poſſe creari
Conſtituunt, porro ex aliis ſentire ſuetis;
Mollia tum faciunt: nam ſenſus jungitur omnis
Viſceribus, nervis, venis, quæcumque videmus
Mollia mortali conſiſtere corpore creta.

Sed tamen eſto jam poſſe hæc æterna manere:
Nempe tamen debent aut ſenſum partis habere,
Aut ſimilia totis animalibus eſſe putari.
At nequeant per ſe parteis ſentire, nec eſſe:
Namque aliũm ſẽſus membrorum reſpuit omnium:
Nec manus a nobis potis eſt ſecreta, neque ulla
Corporis omnino ſenſum pars ſola tenere.
Linquitur, ut totis animalibus adſimulentur;
Vitali ut poſſint conſentire undique ſenſu.
Qui poterunt igitur rerum primordia dici,
Et leti vitare vias, animalia cum ſint,
Atque animalibus ſint mortalibus una, eademque?

Quod tamen ut poſſint: ab cœtu concilioque,
Nil facient, præter volgum, turbamque animantum:
Scilicet ut nequeant homines, armenta, feræque
Inter ſeſe ullam rem gignere conveniendo
Per Veneris res, extra homines, armenta, feraſque.
Sic itidem quæ ſunt minimis ſentire neceſſe eſt.

Quod ſi forte ſuum dimittunt corpore ſenſum,
Atque alium capiunt: quid opus fuit attribui, quod

Detrahitur? Tum præterea, (quod fugimus ante)
Quatinus in pullos animaleis vertier ova
Cernimus alituum, vermeiſque effervere, terram
Intempeſtivos cum putror cepit ob imbreis:
Scire licet gigni poſſe ex non ſenſibus ſenſus.
Quod ſi forte aliquis dicet, dumtaxat oriri
Poſſe ex non-ſenſu ſenſus, ſed mobilitate
Ante aliqua tamquam partum, quam proditur extra:
Huic ſatis illud erit planum facere, atque probare,
Non fieri partum, niſi concilio ante coacto:
Nec commutari quidquam ſine conciliatu
Primorum; ut nequeunt ullius corporis eſſe
Senſus ante ipſam genitam naturam animantis.
Nimirum quia materies disjecta tenetur
Aëre, fluminibus, terris, flammaque creatis:
Nec congreſſa modo vitaleis convenienti
Contulit inter ſe motus, quibus omnituentes
Accenſi ſenſus animantem quamque tuentur.
Præterea quamvis animantem grandior ictus,
Quam patitur natura, repente adfligit, & omneis
Corporis, atque animi pergit confundere ſenſus.
Diſſolvuntur enim poſituræ principiorum;
Et penitus motus vitales impediuntur;
Donec materies omneis concuſſa per artus
Vitaleis animæ nodos e corpore ſolvit,
Diſperſamque foras per caulas ejicit omneis.
Nam quid præterea facere ictum poſſe reamur
Oblatum, niſi diſcutere, ac diſſolvere quæque?
Fit quoque, uti ſoleant minus oblato acriter ictu,
Relliquiæ motus vitalis vincere ſæpe,
Vincere, & ingenteis plagæ ſedare tumultus,
Inque ſuos quidquid rurſus revocare meatus,
Et quaſi jam leti dominantem in corpore motum
Diſcutere, ac pæne amiſſos accendere ſenſus.
Nam, quare potius leti jam limine ab ipſo

Ad vitam poſſint conlecta mente reverti ,
Quam quo decurſum prope jam ſiet , ire , & abire ?
Præterea , quoniam dolor eſt ubi materiaï
Corpora vi quadam per viſcera viva , per artus
Sollicitata ſuis trepidant in ſedibus intus :
Inque locum quando remigrant , fit blanda voluptas :
Scire licet , nullo primordia poſſe dolore
Tentari ; nullamque voluptatem capere ex ſe :
Quandoquidem non ſunt ex ullis principiorum
Corporibus , quorum motus novitate laborent ;
Aut aliquem fructum capiant dulcedinis almæ .
Haud igitur debent eſſe ullo prædita ſenſu .
Denique uti poſſint ſentire animalia quæque ,
Principiis ſi etiam eſt ſenſus tribuendus eorum :
Quid? genus humanum propritim de quibus factum eſt?
Scilicet & riſu tremulo concuſſa cachinnant ,
Et lacrimis ſpargunt rorantibus ora , genaſque ,
Multaque de rerum miſtura dicere callent ,
Et ſibi proporro quæ ſint primordia quærunt .
Quandoquidem totis mortalibus adſimulata
Ipſa quoque ex aliis debent conſtare elementis ;
Inde alia ex aliis , nuſquam conſiſtere ut auſis .
Quippe ſequar , quodcumque loqui , ridereque dices ,
Et ſapere , ex aliis eadem hæc facientibus , ut ſit .
Quod ſi delira hæc , furioſaque cernimus eſſe ;
Et ridere poteſt ex non ridentibus factus ,
Et ſapere , & doctis rationem reddere dictis ,
Non ex ſeminibus ſapientibus , atque diſertis :
Qui minus eſſe queant ea , quæ ſentire videmus
Seminibus permiſta carentibus undique ſenſu ?
Denique cæleſti ſumus omnes ſemine oriundi :
Omnibus ille idem pater eſt , unde alma liquenteis
Humorum guttas mater cum terra recepit ,
Fœta parit nitidas fruges , arbuſtaque læta ,
Et genus humanum,& parit omnia ſæcla ferarum ,

Pabula cum præbet, quibus omnes corpora paſcunt,
Et dulcem ducunt vitam, prolemque propagant.
Quapropter merito maternum nomen adepta eſt.
Cedit item retro de terra quod fuit ante,
In terras: & quod miſſum eſt ex ætheris oris,
Id rurſum cæli rellatum templa receptant.
Nec ſic interimit mors res, ut materiaï
Corpora conficiat, ſed cœtum diſſupat ollis:
Inde aliis aliud conjungit, & efficit, omnes
Res ut convertant formas, mutentque colores,
Et capiant ſenſus, & puncto tempore reddant:
Ut noſcas referre, eadem primordia rerum
Cum quibus, & quali poſitura contineantur,
Et quos inter ſe dent motus, accipiantque:
(Neve putes æterna penes reſidere poteſſe
Corpora prima, quod in ſummis fluitare videmus
Rebus, & interdum naſci, ſubitoque perire:)
Quin etiam refert noſtris in verſibus ipſis,
Cum quibus, & quali ſint ordine quæque locata. (
Namque eadem cælum, mare, terras, flumina, ſolem
Significant; eadem fruges, arbuſta, animanteis;
Si non omnia ſint, at multo maxima pars eſt
Conſimilis: verum poſitura diſcrepitant hæc.
Sic ipſis in rebus item jam materiaï
Intervalla, viæ, connexus, pondera, plagæ,
Concurſus, motus, ordo, poſitura, figuræ
Cum permutantur, mutari res quoque debent.
Nunc animum nobis adhibe veram ad rationem.
Nam tibi vehementer nova res molitur ad aureis
Accidere, & nova ſe ſpecies oſtendere rerum.
Sed neque tam facilis res ulla eſt, quin ea primum
Difficilis magis ad credendum conſtet: itemque
Nil adeo magnum, nec tam mirabile quidquam
Principio, quod non minuant mirarier omnes
Paullatim: ut cæli clarum purumque colorem,

Quem-

Quemque in ſe cohibent palantia ſidera paſſim,
Lunæque, & ſolis præclara luce nitorem:
Omnia quæ ſi nunc primum mortalibus adſint,
Ex improviſo ceu ſint objecta repente;
Quid magis his rebus poterat mirabile dici,
Aut minus ante quod auderent fore credere gentes?
Nil, ut opinor; ita hæc ſpecies miranda fuiſſet:
Quom tibi jam nemo feſſus ſatiate videndi
Suſpicere in cæli dignatur lucida templa.
Deſine quapropter novitate exterritus ipſa
Exſpuere ex animo rationem: ſed magis acri
Judicio perpende, & ſi tibi vera videtur,
Dede manus: aut ſi falſa eſt, accingere contra.
Quærit enim ratione animus, cum ſumma loci ſit
Infinita foris hæc extra mœnia mundi;
Quid ſit ibi porro, quo proſpicere uſque velit mens;
Atque animi jactus liber quo pervolet ipſe.
Principio, nobis in cunctas undique parteis,
Et latere ex utroque, infra, ſuperaque, per Omne
Nulla eſt finis, (uti docui) res ipſaque per ſe
Vociferatur, & elucet natura profundi.
Nullo jam pacto veriſimile eſſe putandum eſt,
(Undique cum vorſus ſpatium vacet infinitum,
Seminaque innumero numero, ſummaque profunda
Multimodis volitent æterno percita motu:)
Hunc unum terrarum orbem, cælumque creatum;
Nil agere illa foris tot corpora materiaï:
Cum præſertim hic ſit natura factus; & ipſa
Sponte ſua forte offenſando ſemina rerum
Multimodis, temere, incaſſum, fruſtraque coacta
Tandem cooluerint ea, quæ conjecta repente
Magnarum rerum fierent exordia ſemper,
Terraï, maris, & cæli, generiſque animantum.
Quare etiam atque etiam taleis fatcare neceſſe eſt
Eſſe alios alibi congreſſus materiaï,

Qualis hic eſt, avido complexu quem tenet æther.
Præterea, cum materies eſt multa parata;
Cum locus eſt præſto; nec res, nec cauſſa moratur
Ulla; geni debent nimirum, & confieri res.
Nunc & ſeminibus ſi tanta eſt copia, quantam
Enumerare ætas animantum non queat omnis;
Viſque eadem, & natura manet, quæ ſemina rerum
Conjicere in loca quæque queat ſimili ratione,
Atque huc ſunt conjecta: neceſſe eſt confiteare
Eſſe alios aliis terrarum in partibus orbeis,
Et varias hominum genteis, & ſæcla ferarum.
Huc accedit, ut in ſumma res nulla ſit una,
Unica quæ gignatur, & unica ſolaque creſcat:
Quin cujuſque ſient ſæcli, permultaque eodem
Sint genere: in primis animalibus, indice mente.
Invenies ſic montivagum genus eſſe ferarum,
Sic hominum genitam prolem, ſic denique mutas
Squamigerum pecudes, & corpora cuncta volantum.
Quapropter cælum ſimili ratione fatendum eſt, (
Terramque, & ſolem, lunam, mare, cetera, quæ ſunt,
Non eſſe unica, ſed numero magis innumerali:
Quandoquidem vitæ depactus terminus alte
Tam manet his, & tam nativo hæc corpore conſtant,
Quam genus omne, quod his generatim rebus abundat.
Quæ bene cognita ſi teneas: natura videtur
Libera continuo, dominis privata ſuperbis,
Ipſa ſua per ſe ſponte omnia diis agere expers.
Nam (pro ſancta deum tranquilla pectora pace,
Quæ placidum degunt ævum, vitamque ſerenam!)
Quis regere immenſi ſummã? quis habere profundi
Endo manu validas potis eſt moderanter habenas?
Quis pariter cælos omneis convertere? & omneis
Ignibus ætheriis terras ſuffire feraceis?
Omnibus inque locis eſſe omni tempore præſto?
Nubibus ut tenebras faciat, cælique ſerena

Con-

Concutiat ſonitu ? tum fulmina mittat , & ædeis
Sæpe ſuas diſturbet , & in deſerta recedens
Sæviat , exercens telum , quod ſæpe nocenteis
Præterit , exanimatque indignos , inque merenteis ?
Multaque poſt mūdi tempus genitale, diemque
Primigenum maris , & terræ , ſoliſque coortum ,
Addita corpora ſunt extrinſecus ; addita circum
Semina , quæ magnum jaculando contulit Omne ;
Unde mare , & terræ poſſent augeſcere ; & unde
Adpareret ſpatium cæli domus , altaque tecta
Tolleret a terris procul ; & conſurgeret aër .
Nam ſua cuique locis ex omnibus omnia plagis
Corpora diſtribuuntur , & ad ſua ſæcla recedunt :
Humor ad humorem ; terreno corpore terra (
Creſcit ; & ignem ignes procudunt , ætheraque æther :
Donicum ad extremum creſcendi perfica finem
Omnia perduxit rerum natura creatrix .
Ut fit , ubi nihilo jam plus eſt , quod datur intra
Vitaleis venas , quam quod fluit , atque recedit :
Omnibus his ætas debet conſiſtere rebus :
His natura ſuis refrenat viribus auctum .
Nam , quæcumque vides hilaro grandeſcere adauctu,
Paullatimque gradus ætatis ſcandere adultæ ;
Plura ſibi adſumunt , quam de ſe corpora mittunt .
Dum facile in venas cibus omnis diditur ; & dum
Non ita ſunt late diſperſa , ut multa remittant ;
Et plus diſpendI faciant , quam veſcitur ætas .
Nam certe fluere , ac decedere corpora rebus
Multa , manus dandum eſt : ſed plura accedere debent,
Donicum oleſcendi ſummum tetigere cacumen .
Inde minutatim vireis , & robur adultum
Frangit ; & in partem pejorem liquitur ætas .
Quippe etenim quanto eſt res amplior,augmine demto,
Et quo latior eſt , in cunctas undique parteis
Pluria eo diſpergit , & a ſe corpora mittit :

Nec

Nec facile in venas cibus omnis diditur eii :
Nec ſatis eſt , pro quam largos exæſtuat æſtus ,
Unde queat tantum ſuboriri , ac ſuppeditare ,
Quantum opus eſt : & quod ſatis eſt , natura novare .
Jure igitur pereunt , cum rarefacta fluendo
Sunt ; & cum externis ſuccumbunt omnia plagis :
Quandoquidem grandi cibus ævo denique deſit ;
Nec tuditantia rem ceſſant extrinſecus ullam
Corpora conficere , & plagis infeſta domare .
Sic igitur magni quoque circum mœnia mundi
Expugnata dabunt labem , putreiſque ruinas .
Omnia debet enim cibus integrare novando :
Nequidquam : quoniam nec venæ perpetiuntur
Quod ſatis eſt,neque quantũ opus eſt,natura miniſtrat.
Jamque adeo affecta eſt ætas ; effœtaque tellus
Vix animalia parva creat , quæ cuncta creavit
Sæcla , deditque ferarum ingentia corpora partu .
Haud (ut opinor) enim mortalia ſæcla ſuperne
Aurea de cælo demiſit funis in arva :
Nec mare , nec fluctus plangentes ſaxa crearunt :
Sed genuit tellus eadem , quæ nunc alit ex ſe .
Præterea nitidas fruges , vinetaque læta
Sponte ſua primum mortalibus ipſa creavit ;
Ipſa dedit dulceis fœtus , & pabula læta :
Quæ nunc vix noſtro grandeſcunt aucta labore :
Conterimuſque boves , & vireis agricolarum :
Conficimus ferrum : vix arvis ſuppeditati
Uſque adeo pereunt fœtus , augentque labores .
Jamque caput quaſſans grandis ſuſpirat arator
Crebrius incaſſum magnum cecidiſſe laborem :
Et cum tempora temporibus præſentia confert
Præteritis , laudat fortunas ſæpe parentis :
Et crepat , antiquum genus ut pietate repletum
Perfacile anguſtis tolerarit finibus ævum ;
Cum minor eſſet agri multo modus ante viritim :

Nec

Nec tenet, omnia paullatim tabeſcere, & ire
Ad ſcopulum ſpatio ætatis defeſſa vetuſto.

CREECHII CENSURA.

In hoc libro poſitæ ſunt omnes Epicuri fortunæ, exiguæ quidem iſtæ; quas tamen multi olim afflixerunt, & Tullius diripuit: inſtaurare demum magno conatu nititur Lucretius, eo ſucceſſu quem meretur. Idem enim Epicuri opinionibus accidit quod fœtui mali ſtaminis, cui copioſum licet, & ſaluberrimum alimentum ingeras, debilis tamen manet & infirmus.

A v. 66. *ad v.* 82. *docet Poëta Motum eſſe; nec diffitemur. Motum etiam rerum omnium e Motu Seminum oriri, illud quoque agnoſcimus. Sed dum v.* 82. *Pondus Seminibus, & inde Motum attribuit, nimium ſibi, & ſuis Atomis indulget. Quis pondus omni Materiæ, & quis Corporibus ejuſdem molis idem pondus concedat? Senſus enim & experientia reclamant. Vidit autem Epicurus lapides, ligna, cuncta denique intra Mundi bujus ambitum contenta, deorſum tendere, atque ideo credidit omnia ab æterno deſcendiſſe; quam opinionem qui amplectitur, næ ille erit nitidiſſimus de grege Epicuri Philoſophus. Idem enim ac ſi diceret, rotas, elateres, & reliqua machinæ alicujus membra id factura ſeorſim, quod conjunctim faciunt. Sed ut hoc quoque largiamur, habemus tandem infinita Semina per Inane infinitum pari paſſu & æquali velocitate deorſum tendentia. In immenſitate Latitudinum, Longitudinum, Altitudinum, infinita vis innumerabilium volitat Atomorum, quæ interjecto Inani cohæreſcunt tamen inter ſe, & aliæ alias apprehendentes continuantur; ex quo efficiuntur hæ rerum formæ & figuræ. Unde vero aliæ alias apprehendant, cum pari velocitate omnes ferantur? videlicet,*

licet paullum, & quam minimum declinant, v. 221. Sed ipſa hæc declinatio ad libidinem fingitur (ait enim Lucretius declinare Atomos ſine cauſſa, quo nihil turpius Phyſico) & illum motum naturalem omnium ponderum e regione inferiorem locum petentium, ſine cauſſa eripuit Atomis. Nec tamen id cujus cauſſa hæc finxerat, aſſecutus eſt; nam ſive omnes Atomi declinabunt, nullæ umquam cohæreſcent; ſive aliæ declinabunt, aliæ ſuo nutu recte ferentur, erit hoc quaſi provincias Atomis dare, quæ recte, quæ oblique ferantur. Tullius primo de Finibus.

Hanc difficultatem ſenſit ipſe Lucretius v. 225. ubi non tam ſolvit, quam vi ejus ſuccumbit oppreſſus & proſtratus. Sed v. 251. aliam difficultatem movet, cujus ope vim prioris effugere conatur; vel, ut ſepia, tenebras & caliginem offundit, ut difficilius inveniri & capi poſſit. Aſſerit enim, ſine iſta Seminum Declinatione Libertatem voluntatis, quam in omnibus Animalibus ſentimus, explicari non poſſe. Reſpondet Cicero lib. 1. de Natura Deorum: Hoc perſæpe facitis, Epicurei, ut cum aliquid non veriſimile dicatis, & reprehenſionem effugere velitis, efferatis aliquid quod omnino nec fieri poſſit: ut ſatius fuerit illud ipſum de quo ambigebatur, concedere, quam tam impudenter reſiſtere. Velut Epicurus, cum videret, ſi Atomi ferrentur in locum inferiorem ſuopte pondere, nihil fore in noſtra poteſtate, quod eſſet eorum motus certus & neceſſarius; invenit quo modo neceſſitatem effugeret, quod videlicet Democritum fugerat. Ait Atomum, cum pondere & gravitate directo deorſum feratur, declinare paullum. Hoc dicere turpius eſt, quam illud quod vult non poſſe defendere. Et libro de Fato: Epicurus uno tempore res duas ſuſcipit inenodabiles; unam, ut ſine cauſſa fiat aliquid, ex quo exſiſtet ut de nihilo quippiam fiat; quod nec ipſi, nec cuiquam Phyſico placet: alteram, ut cum duo Individua per Inanitatem ferantur, alterum e regione moveatur, alterum declinet. Fuſius deinde hanc cauſſam

agit

agit in eodem libro. Quæ ergo nova cauſſa in Natura eſt quæ declinat Atomum? Aut num ſortiuntur inter ſe, quæ declinet, quæ non? Aut cur minimo declinet intervallo, majore non? Aut cur declinet uno minimo, non declinet duobus, aut tribus? Optare hoc quidem eſt, non diſputare; nam neque extrinſecus impulſam Atomum loco moveri & declinari dicis, neque in illo Inani per quod feratur Atomus, quidquam fuiſſe cauſſæ cur ea non e regione ferretur, nec in ipſa Atomo mutationis aliquid factum eſt, quamobrem naturalem ſui ponderis motum non teneret. Ita cum attuliſſet Epicurus nullam cauſſam quæ iſtam declinationem efficeret, tamen aliquid ſibi dicere videtur, quum id dicat quod omnium mentes aſpernentur & reſpuant. Ita hortos Epicuri vaſtat Cicero, & evertit totam illam quæ Providentiæ iniquior eſt, Philoſophiam.

Melius tamen ſuccedit longa illa a v. 333. *ad* v. 580. *diſputatio de varietate Figurarum quæ in Seminibus invenitur: ſimiliter illa de Seminibus diverſimode figuratis in unoquoque Compoſito contentis, a* v. 581. *ad* v. 728. *Argumentum enim fabulis ſubinde introductis ornat, & ſententiam ſuam variis, iiſque firmiſſimis rationibus confirmat.*

Nec ullus umquam Epicureæ Philoſophiæ adverſarius effugiet iſta argumenta, quibus a v. 729. *ad* v. 1021. *demonſtrat, Semina coloris, odoris, caloris, omnis denique qualitatis, & ſenſus eſſe expertia: originem ſenſus ipſe, fateor, non recte explicat, at ſenſum animalium ſenſilibus principiis (quod unum in hoc libro agit) minime deberi, eo quo Lucretium decuit, acumine perſuadet.*

Quod denique a v. 1022. *ad* v. 1103. *innumerabiles Mundos exſtruit, hoc etiam ferri poſſet, ſi aliquem Architectum adhibuiſſet. Sed quis credat ex Atomorum concurſione fortuita hunc Mundi pulcherrimum ornatum eſſe perfectum? An cum machinatione quadam aliquid moveri videmus, ut Sphæram, ut Horas, ut alia permulta,*

non

non dubitamus quin ſint opera illa rationis: cum autem impetum cæli cum admirabili celeritate moveri, vertique videamus, conſtantiſſime conficientem viciſſitudines anniverſarias cum ſumma ſalute & conſervatione rerum omnium, dubitamus quin ea non ſolum ratione fiant, ſed etiam excellenti quadam divinaque ratione? Quod ſi Mundos efficere poteſt concurſus Atomorum, cur Porticum, cur Templum, cur Domum non poteſt, quæ ſunt minus operoſa, & multo quidem faciliora? Hæc Cicero Providentiæ gratiſſimus vindex.

Demum a v. 1104. *ad v.* 1172. *Mundos innumerabiles quotidie naſcentes, & intereuntes contemplare, & beatum te judicabis, Lector, qui inter tot tantaſque ruinas integer manes & illæſus. Interim ridebis lactentes iſtos, & ſeneſcentes Mundos, modo fame enectos, modo pinguedine nimis obeſos. Certo enim certius, tum perire omne Lucretii acumen cum Providentiæ adverſatur.*

Digitized by Google

LIBRI TERTII

ARGUMENTUM.

HActenus , duobus nempe ſuperioribus libris , naturam & affectiones quas dicimus Atomorum , rite explicaſſe ſibi viſus eſt Poëta . Nunc quatuor reliquis libris ea quæ ex Atomis iſtis fiunt , attentius ſpeculatur . Atque , uti par fuit , primas detulit partes Animæ & Animo , de quibus hoc toto libro jam diſputat . Hunc autem auſpicatur librum ab Epicuri laudibus , quem a v. 1. ad v. 94. prædicat primum docuiſſe non a Deo , ſed ex fortuito Atomorum concurſu Mundum hunc & omnia fuiſſe facta ; atque inde hominum mentes Deorum , Mortis , & Pœnarum poſt mortem metu liberaſſe . Hoc autem unus Epicurus feliciter perfecit , quod alii Philoſophi fruſtra conati ſunt . Pauca hæc de Epicuro præfatus , docet a v. 94. ad v. 137. Animum & Animam partem eſſe hominis æque ac pedes , manus , brachia , caput , & reliqua membra , & non habitum vitalem totius corporis , ſeu omnium partium corporis intentionem , & concentum , quam quidam veteres Philoſophi Harmoniam dixerunt . Ne vero minus diſtincte diſputare videatur , dum vocibus Animus & Anima promiſcue utitur , a v.138. ad v. 161. docet Animum & Animam unam quidem rem eſſe , Animum vero præcipuam eſſe partem , & in corde reſidere , quippe ibi metus , gaudium , & reliquæ paſſiones quæ Animum ſequuntur , ſeſe oſtentant ; dum Anima , in qua loco-motiva facultas unice ſita eſt , per totum corpus diſſita ad nutum Animi movetur . Inde a v. 162. ad v. 177. demonſtrare conatur Animi & Animæ naturam eſſe corpoream : Animus enim tangit Animam , quam movet , Anima autem corpus ; nullus vero niſi inter corpora Contactus . A v. 178. ad v. 323. docet corporeum hunc Animum componi e Seminibus minutiſſimis qui-

Digitized by Google

quidem, tenuiſſimis , & maxime rotundis : & ſi rem ipſam ſpectemus , e Calore , *Vento , ſeu Vapore , & Aëre ; & alia inſuper re , quæ ex tenuiſſimis , minutiſſimis , & maxime mobilibus Seminibus conſtans , eſt ſenſus principium & origo . Quo vero modo Calor , Ventus , Aër , & quarta illa res innominata miſceantur , explicare ſe non poſſe liquido fatetur . A v.* 324. *ad v.* 350. *aſſerit Animam & Corpus ita conjuncta eſſe , ut ſine utriuſque pernicie ſeparari non poſſint . Deinde a v.* 351. *ad v.* 370. *non ſolum Animum , ſed etiam Corpus* ſentire *affirmat , ſeu potius totum Animal, rem e Corpore & Anima compoſitam . Poſthæc a v.* 371. *ad v.* 417. *refutat opinionem Democriti , qui ſingulas Animæ partes ſingulis Corporis partibus appoſitas & conjunctas eſſe docuit . Et ut olim affirmaſſet Animum eſſe potiorem totius Compoſiti partem , ſic ab Animo potius quam ab Anima vitam dependere , & ſalutem Animalis conſervari aſſerit . Deinde a v.* 418. *ad v.* 842. *Animos & Animas naſci & interire cum Corporibus , viginti octo argumentis demonſtrare conatur , &* Tranſmigrationem Pythagoræ *obiter deridet . Demum a v.* 842. *ad v.* 882. *Mortem nihil eſſe docet , cum poſt Mortem nihil eſt mortali Animæ timendum ; immo ſi Anima immortalis (ut Platoni viſum eſt) concedatur , Mortem tamen nihil eſſe , cum Anima ſeparata non meminerit ſe umquam antea extitiſſe . Proinde ad v.*906. *ridet hominum vanam de ſepultura ſollicitudinem . Deinde demonſtrat Mortem non eſſe malum , quia mortui non indigent iſtis bonis quibus vivi gaudent , neque iſtis doloribus afficiuntur qui miſeros mortales cruciant , ad v.* 943. *Vitam etiam ipſam non eſſe deſiderabilem , quippe quæ nihil novi afferat , ſed eaſdem ſemper voluptates uſque ad nauſeam ſubminiſtret , ad v.* 988. *Ne vero iſtæ fabulæ quas Poëtæ narrant , de Inferis & Pœnis poſt Mortem, terreant mortales, ad v.* 1036. *omnes illas commoda interpretatione elevat . Deinde uſque ad finem hujus libri monet , pleroſque mortalium inepte & abſurde de Mor-*

Morte queri, cum ſapientiſſimi hominum, & potentiſſimi ducum & imperatorum vim diræ neceſſitatis ſenſerint. Docet, ideo mortales vitam ſollicitam & inquietam agere, quod hanc Mortis contemplationem refugiant, & inepte votis omnibus vitam expetere, quam aliquando amiſſuri ſunt, quæ nullam novam voluptatem afferat, innumeris vero doloribus & periculis obnoxia reddatur; præſertim cum vivendo nihil detrahunt de tempore Mortis, quæ omnes manet æterna.

TITI LUCRETII CARI DE RERUM NATURA

LIBER TERTIUS.

E Tenebris tantis tam clarum extollere lumen
Qui primus potuiſti, illuſtrans commoda vitæ;
Te ſequor o Grajæ gentis decus; inque tuis nunc
Fixa pedum pono preſſis veſtigia ſignis;
Non ita certandi cupidus, quam propter amorem,
Quod te imitari aveo. Quid enim contendat hirundo
Cycnis? aut quidnam tremulis facere artubus hædi
Conſimile in curſu poſſint, ac fortis equi vis?
Tu pater, & rerum inventor: tu patria nobis
Suppeditas præcepta: tuiſque ex, inclute, chartis,
Floriferis ut apes in ſaltibus omnia limant,
Omnia nos itidem depaſcimur aurea dicta,
Aurea, perpetua ſemper digniſſima vita.
Nam ſimul ac ratio tua cœpit vociferari
Naturam rerum haud divina mente coortam;

Diſ-

Diffugiunt animi terrores; mœnia mundi
Diſcedunt; totum video per inane geri res.
Apparet divum numen, ſedeſque quietæ;
Quas neque concutiunt venti, neque nubila nimbis
Adſpergunt, neque nix acri concreta pruina
Cana cadens violat: ſemperque innubilus æther
Integit, & large diffuſo lumine ridet.
Omnia ſuppeditat porro natura; neque ulla
Res animi pacem delibrat tempore in ullo.
At contra nuſquam apparent Acheruſia templa:
Nec tellus obſtat, quin omnia diſpiciantur,
Sub pedibus quæcumque infra per inane geruntur.
His tibi me rebus quædam divina voluptas
Percipit, atque horror, quod ſic natura tua vi
Tam manifeſta patens ex omni parte retecta.
Et quoniam docui, cunctarum exordia rerum
Qualia ſint; & quam variis diſtantia formis
Sponte ſua volitent æterno percita motu;
Quoque modo poſſint ex his res quæque creari:
Haſce ſecundum res animi natura videtur,
Atque animæ claranda meis jam verſibus eſſe:
Et metus ille foras præceps Acheruntis agendus
Funditus, humanam qui vitam turbat ab imo;
Omnia ſuffundens mortis nigrore; neque ullam
Eſſe voluptatem liquidam, puramque relinquit.
Nam, quod ſæpe homines morbos magis eſſe timēdos
Infamemque ferunt vitam, quam tartara leti;
Et ſe ſcire animi naturam ſanguinis eſſe;
Nec prorſum quidquam noſtræ rationis egere:
Hic licet advertas animum, magis omnia laudis,
Aut etiam venti, ſi fert ita forte voluntas,
Jactari cauſſa, quam quod res ipſa probetur.
Extorres iidem patria, longeque fugati
Conſpectu ex hominum, fœdati crimine turpi,
Omnibus ærumnis affecti denique vivunt:

Et quocumque tamen miſeri venere, parentant,
Et nigras mactant pecudes, & Manibus divis
Inferias mittunt: multoque in rebus acerbis
Acrius advertunt animos ad relligionem.
Quo magis in dubiis hominem ſpectare periclis
Convenit; adverſiſque in rebus noſcere qui ſit.
Nam veræ voces tum demum pectore ab imo
Ejiciuntur; & eripitur perſona, manet res.
Denique avarities, & honorum cæca cupido,
Quæ miſeros homines cogunt tranſcendere fineis
Juris, & interdum ſocios ſcelerum, atque miniſtros
Nocteis atque dies niti præſtante labore
Ad ſummas emergere opes: hæc vulnera vitæ
Non minimam partem mortis formidine aluntur.
Turpis enim fama, & contemtus, & acris egeſtas
Semota ab dulci vita ſtabilique videntur;
Et quaſi jam leti portas cunctarier ante:
Unde homines dum ſe falſo terrore coacti
Refugiſſe volunt longe, longeque receſſe;
Sanguine civili rem conflant; divitiaſque
Conduplicant avidi, cædem cædi accumulantes.
Crudeles gaudent in triſti funere fratris:
Et conſanguineum menſas odere, timentque.
Conſimili ratione ab eodem ſæpe timore
Macerat invidia: ante oculos illum eſſe potentem,
Illum aſpectari, claroque incedere honore:
Ipſi ſe in tenebris volvi, cœnoque queruntur.
Intereunt partim ſtatuarum, & nominis ergo:
Et ſæpe uſque adeo, mortis formidine, vitæ
Percipit humanos odium, luciſque videndæ,
Ut ſibi conſciſcant mœrenti pectore letum;
Obliti fontem curarum hunc eſſe timorem,
Hunc vexare pudorem, hunc vincula amicitiaï
Rumpere, & in ſumma pietatem evertere fundo.
Nam jam ſæpe homines patriam, caroſque parenteis
Pro-

Prodiderunt, vitare Acheruſia templa petentes.
Nam veluti pueri trepidant, atque omnia cæcis
In tenebris metuunt: ſic nos in luce timemus
Interdum, nihilo quæ ſunt metuenda magis, quam
Quæ pueri in tenebris pavitant, finguntque futura.
Hunc igitur terrorem animi, tenebraſque neceſſe eſt
Non radii ſolis, neque lucida tela diei
Diſcutiant, ſed naturæ ſpecies, ratioque.
Primum animum dico (mentem quē ſæpe vocamus,)
In quo conſilium vitæ, regimenque locatum eſt,
Eſſe hominis partem nihilo minus, ac manus, & pes,
Atque oculi partes animantis totius exſtant.
Quamvis multa quidem ſapientum turba putarunt
Senſum animi certa non eſſe in parte locatum:
Verum habitum quemdam vitalem corporis eſſe,
Harmoniam Graji quam dicunt; quod faciat nos
Vivere cum ſenſu, nulla cum in parte ſiet mens:
Ut bona ſæpe valetudo cum dicitur eſſe
Corporis, & non eſt tamen hæc pars ulla valentis:
Sic animi ſenſum non certa parte reponunt:
Magnopere in quo mi diverſi errare videntur.
Sæpe utique in promtu corpus, quod cernitur, ægrit,
Cum tamen ex alia lætamur parte latenti:
Et retro fit, uti contra ſit ſæpe viciſſim,
Cum miſer ex animo, lætatur corpore toto:
Non alio pacto, quam ſi pes cum dolet ægri,
In nullo caput interea ſit forte dolore.
Præterea molli cum ſomno dedita membra,
Effuſumque jacet ſine ſenſu corpus onuſtum:
Eſt aliud tamen in nobis, quod tempore in illo
Multimodis agitatur, & omneis accipit in ſe
Lætitiæ motus, & curas cordis inaneis.
Nunc animam quoque ut in mēbris cognoſcere poſſis
Eſſe, neque harmoniam corpus retinere ſolere:
Principio fit, uti detracto corpore multo,

Sæpe tamen nobis in membris vita moretur.
Atque eadem rurſus cum corpora pauca caloris
Diffugere, foraſque per os eſt editus aër;
Deſerit extemplo venas, atque oſſa relinquit:
Noſcere ut hinc poſſis, non æquas omnia parteis
Corpora habere, neque ex æquo fulcire ſalutem:
Sed magis hæc, venti quæ ſunt, calidique vaporis
Semina, curare in membris ut vita moretur.
Eſt igitur calor, ac ventus vitalis in ipſo
Corpore, qui nobis moribundos deſerit artus.
  Quapropter, quoniam eſt animi natura reperta,
Atque animæ, quaſi pars hominis: redde harmoniaï
Nomen ab organico ſaltu delatum Heliconis;
Sive aliunde ipſi porro traxere, & in illam
Tranſtulerunt, proprio quæ tum res nomine egebat;
Quidquid id eſt, habeant: tu cetera percipe dicta.
  Nunc animum, atque animam dico conjuncta teneri
Inter ſe, atque unam naturam conficere ex ſe:
Sed caput eſſe quaſi, & dominari in corpore toto (
Conſilium, quod nos animum, mentemque vocamus:
Idque ſitum media regione in pectoris hæret.
Hic exſultat enim pavor, ac metus; hæc loca circum
Lætitiæ mulcent; hic ergo mens animuſque eſt.
Cetera pars animæ per totum diſſita corpus
Paret; & ad numen mentis, momenque movetur:
Idque ſibi ſolum per ſe ſapit, & ſibi gaudet:
Cum neque res animam, neque corpus commovet ulla.
Et quaſi cum caput aut oculus, tentante dolore,
Læditur in nobis, non omni concruciamur
Corpore: ſic animus nonnumquam læditur ipſe,
Lætitiaque viget, cum cetera pars animaï
Per membra, atque artus nulla novitate cietur.
Verum ubi vehementi magis eſt commota metu mens,
Conſentire animam totam per membra videmus:
Sudores itaque, & pallorem exſiſtere toto
Cor-

Corpore, & infringi linguam, vocemque aboriri;
Caligare oculos, ſonere aureis, ſuccidere artus.
Denique concidere ex animi terrore videmus
Sæpe homines:facile ut quivis hinc noſcere poſſit,
Eſſe animā cum animo conjunctam; quæ cum animi vi
Percuſſa eſt, exin corpus propellit, & icit.
Hæc eadem ratio naturam animi, atque animaï
Corpoream docet eſſe: ubi enim propellere membra,
Conripere ex ſomno corpus, mutareque voltum,
Atque hominem totum regere ac verſare videtur:
(Quorum nil fieri ſine tactu poſſe videmus;
Nec tactum porro ſine corpore) nonne fatendum eſt
Corporea natura animum conſtare, animamque?
Præterea pariter fungi cum corpore; & una
Conſentire animum nobis in corpore cernis.
Si minus offendit vitam vis horrida teli,
Oſſibus ac nervis diſclufis intus adacta;
Attamen inſequitur languor, terræque petitus
Suavis, & in terra mentis qui gignitur æſtus,
Interdumque quaſi exſurgendi incerta voluntas.
Ergo corpoream naturam animi eſſe neceſſe eſt:
Corporeis quoniam telis, ictuque laborat.
Is tibi nunc animus quali ſit corpore, & unde
Conſtiterit, pergam rationem reddere dictis.
Principio eſſe ajo perſubtilem atque minutis
Perquam corporibus factum conſtare: id ita eſſe,
Hinc licet advertas animum, ut pernoſcere poſſis.
Nil adeo fieri celeri ratione videtur,
Quam ſi mens fieri proponit, & inchoat ipſa.
Ocyus ergo animus, quam res ſe perciet ulla,
Ante oculos quarum in promtu natura videtur.
At quod mobile tantopere eſt, conſtare rotundis
Perquam ſeminibus debet, perquamque minutis;
Momine uti parvo poſſint impulſa moveri.
Namque movetur aqua, & tantillo momine flutat;

Quippe volubilibus, parviſque creata figuris.
At contra mellis conſtantior eſt natura,
Et pigri latices magis, & cunctantior actus;
Hæret enim inter ſe magis omnis materiaï
Copia: nimirum quia non tam lævibus exſtat
Corporibus, neque tam ſubtilibus atque rotundis.
Namque papaverum, aura poteſt ſuſpenſa, leviſque
Cogere, ut ab ſummo tibi diffluat altus acervus:
At contra lapidum conjectum, ſpiclorumque
Nenu poteſt: igitur parviſſima corpora quanto
Et læviſſima ſunt, ita mobilitata feruntur.
At contra quo quæque magis cum pondere magno,
Aſperaque inveniuntur, eo ſtabilita magis ſunt.
Nunc igitur, quoniam eſt animi natura reperta
Mobilis egregie; perquam conſtare neceſſe eſt
Corporibus parvis & lævibus atque rotundis.
Quæ tibi cognita res in multis, o bone, rebus
Utilis invenietur, & opportuna cluebit.
Hæc quoque res etiam naturam deliquat ejus,
Quam tenui conſtet textura; quamque loco ſe
Contineat parvo, ſi poſſit conglomerari;
Quod ſimul atque hominem leti ſecura quies eſt
Indepta, atque animi natura, animæque receſſit:
Nil ibi limatum de toto corpore cernas
Ad ſpeciem, nil ad pondus: mors omnia præſtat,
Vitalem præter ſenſum, calidumque vaporem.
Ergo animam totam perparvis eſſe neceſſe eſt
Seminibus, nexam per venas, viſcera, nervos:
Quatinus omnis ubi e toto jam corpore ceſſit,
Extima membrorum circum-cæſura tamen ſe
Incolumem præſtat; nec deſit ponderis hilum:
Quod genus eſt, Bacchi cum flos evanuit, aut cum
Spiritus unguenti ſuavis diffugit in auras;
Aut aliquo cum jam ſuccus de corpore ceſſit:
Nil oculis tamen eſſe minor res ipſa videtur

Pro-

Propterea, neque detractum de pondere quidquam.
Nimirum, quia multa, minutaque ſemina ſuccos
Efficiunt, & odorem in toto corpore rerum.
Quare etiam atque etiam mentis naturam, animæque
Scire licet perquam pauxillis eſſe creatam
Seminibus: quoniam fugiens nil ponderis auſert.
Nec tamen hæc ſimplex nobis natura putanda eſt.
Tenuis enim quædam moribundos deſerit aura,
Miſta vapore; vapor porro trahit aëra ſecum;
Nec calor eſt quiſquam, cui non ſit miſtus & aër.
Rara quod ejus enim conſtat natura, neceſſe eſt
Aëris inter eum primordia multa cieri.
Jam triplex animi eſt igitur natura reperta.
Nec tamen hæc ſat ſunt ad ſenſum cuncta creandum:
Nil horum quoniam recipit mens poſſe creare
Senſiferos motus, quædam qui mente volutent.
Quarta quoque his igitur quædam natura neceſſe eſt
Attribuatur; (ea eſt omnino nominis expers:)
Qua neque mobilius quidquam, neque tenuius exſtat,
Nec magis e parvis, aut lævibus ex elementis;
Senſiferos motus quæ didit prima per artus.
Prima cietur enim parvis perfecta figuris;
Inde calor motus, & venti cæca poteſtas
Accipit; inde aër; inde omnia mobilitantur:
Tum quatitur ſanguis; tum viſcera perſentiſcunt
Omnia; poſtremo datur oſſibus, atque medullis,
Sive voluptas eſt, ſive eſt contrarius ardor. (acre
Nec temere huc dolor uſque poteſt penetrare, neque
Permanare malum, quin omnia perturbentur:
Uſque adeo ut vitæ deſit locus; atque animaï
Diffugiant partes per caulas corporis omneis.
Sed plerumque fit in ſummo quaſi corpore finis
Motibus: hanc ob rem vitam retinere valemus.
Nunc, ea quo pacto inter ſeſe miſta, quibuſque
Comta modis vigeant, rationem reddere aventem

Ab-

Abſtrahit invitum patrii ſermonis egeſtas.
Sed tamen, ut potero ſummatim attingere, tangam.
Inter enim curſant primordia principiorum
Motibus inter ſe, nihil ut ſecernier unum
Poſſit; nec ſpatio fieri diviſa poteſtas:
Sed quaſi multæ vis unius corporis exſtant.
Quod genus in quovis animantum viſcere volgo
Eſt odor, & quidam calor, & ſapor; & tamen ex his
Omnibus eſt unum perfectum corporis augmen.
Sic calor, atque aër, & venti cæca poteſtas
Miſta creant unam naturam, & mobilis illa
Vis, initium motus ab ſe quæ dividit ollis;
Senſifer unde oritur primum per viſcera motus.
Nam penitus prorſum latet hæc natura, ſubeſtque;
Nec magis hac infra quidquã eſt in corpore noſtro:
Atque anima eſt animæ proporro totius ipſa.
Quod genus in noſtris membris, & corpore toto
Miſta latens animi vis eſt, animæque poteſtas;
Corporibus quia de parvis, paucisque creata eſt.
Sic tibi nominis hæc expers vis, facta minutis
Corporibus latet; atque animaï totius ipſa
Proporro eſt anima, & dominatur corpore toto.
Conſimili ratione neceſſe eſt ventus, & aër,
Et calor inter ſe vigeant commiſta per artus;
Atque aliis aliud ſubſit magis, emineatque;
Ut quiddam fieri videatur de omnibus unum:
Ne calor, ac ventus ſeorſum, ſeorſumque poteſtas
Aëris interimant ſenſum, diductaque ſolvant.
Eſt etiam calor ille animo, quem ſumit in ira;
Cum ferviſcit, & ex oculis micat acribus ardor.
Eſt & frigida multa comes formidinis aura;
Quæ ciet horrorem in membris, & concitat artus.
Eſt etiam quoque pacati ſtatus aëris ille,
Pectore tranquillo qui fit, voltuque ſereno.
Sed calidi plus eſt illis, quibus acria corda,

Ira-

Iracundaque mens facile effervifcit in ira :
Quo genere in primis vis eſt violenta leonum ;
Pectora qui fremitu rumpunt plerumque gementes ,
Nec capere irarum fluctus in pectore poſſunt .
At ventoſa magis cervorum frigida mens eſt ,
Et gelidas citius per viſcera concitat auras ;
Quæ tremulum faciunt membris exſiſtere motum .
At natura boum placido magis aëre vivit ;
Nec nimis iraï fax umquam ſubdita percit
Fumida , ſuffundens cæcæ caliginis umbras ;
Nec gelidis torpet telis perfixa pavoris :
Inter utroſque ſita eſt , cervos , ſævoſque leones .
Sic hominum genus eſt : quamvis doctrina politos
Conſtituat pariter quoſdam , tamen illa relinquit
Naturæ cujuſque animæ veſtigia prima .
Nec radicitus evelli mala poſſe putandum eſt ,
Quin proclivius hic iras decurrat ad acreis ;
Ille metu citius paullo tentetur ; at ille
Tertius accipiat quædam clementius æquo .
Inque aliis rebus multis differre neceſſe eſt
Naturas hominum varias , moreſque ſequaceis :
Quorum ego nunc nequeo cæcas exponere cauſſas ,
Nec reperire figurarum tot nomina , quot ſunt
Principiis , unde hæc oritur variantia rerum .
Illud in his rebus video firmare poteſſe ,
Uſque adeo naturarum veſtigia linqui
Parvola , quæ nequeat ratio depellere dictis :
Ut nihil impediat dignam diis degere vitam .
  Hæc igitur natura tenetur corpore ab omni ;
Ipſaque corporis eſt cuſtos , & cauſſa ſalutis ;
Nam communibus inter ſe radicibus hærent :
Nec ſine pernicie divelli poſſe videntur .
Quod genus , e turis glæbis evellere odorem
Haud facile eſt , quin intereat natura quoque ejus .
Sic animi , atque animæ naturam corpore toto

Extrahere haud facile eſt, quin omnia diſſolvantur.
Implexis ita principiis ab origine prima
Inter ſe fiunt conſorti prædita vita:
Nec ſine vi quidquam alterius ſibi poſſe videtur
Corporis, atque animi ſeorſum ſentire poteſtas:
Sed communibus inter eos conflatur utrimque
Motibus accenſus nobis per viſcera ſenſus.
Præterea, corpus per ſe nec gignitur umquam,
Nec creſcit, nec poſt mortem durare videtur.
Non enim, ut humor aquæ dimittit ſæpe vaporem,
Qui datus eſt, neque ab hac cauſſa convellitur ipſe,
Sed manet incolumis: non, inquam, ſic animaï
Diſcidium poſſunt artus perferre relicti:
Sed penitus pereunt convolſi, conque putreſcunt.
Ex ineunte ævo ſic corporis atque animaï
Mutua vitaleis diſcunt contagia motus,
Maternis etiam in membris, alvoque repoſta;
Diſcidium ut nequeat fieri ſine peſte, maloque:
Ut videas, quoniam conjuncta eſt cauſſa ſalutis,
Conjunctam quoque naturam conſiſtere eorum.
Quod ſupereſt, ſiquis corpus ſentire renutat;
Atque animam credit permiſtam corpore toto
Suſcipere hunc motum, quem ſenſum nominitamus;
Vel manifeſtas res contra, veraſque repugnat.
Quid ſit enim corpus ſentire quis afferet umquam?
Si non ipſa palam quod res dedit ac docuit nos?
At dimiſſa anima corpus caret undique ſenſu:
Perdit enim quod non proprium fuit ejus in ævo:
Multaque præterea perdit, cum expellitur ævo.
Dicere porro oculos nullam rem cernere poſſe;
Sed per eos animum ut foribus ſpectare recluſis;
Deſipere eſt: contra cum ſenſus dicat eorum:
Senſus enim trahit, atque acies detrudit ad ipſas;
Fulgida præſertim cum cernere ſæpe nequimus,
Lumina luminibus quia nobis præpediuntur:

Quod foribus non fit : neque enim, qua cernimus ipſi,
Oſtia ſuſcipiunt ullum recluſa laborem.
 Præterea, ſi pro foribus ſunt lumina noſtra,
Jam magis exemtis oculis debere videtur
Cernere res animus ſublatis poſtibus ipſis.
 Illud in his rebus nequaquam ſumere poſſis,
Democriti quod ſancta viri ſententia ponit,
Corporis atque animi primordia ſingula primis
Adpoſita alternis variare, ac nectere membra.
Nam cum multo ſunt animaï elementa minora,
Quam quibus e corpus nobis & viſcera conſtant;
Tum numero quoque concedunt, & rara per artus
Diſſita ſunt; dumtaxat ut hoc promittere poſſis,
Quantula prima queant nobis injecta ciere
Corpora ſenſiferos motus in corpore, tanta
Intervalla tenere exordia prima animaï.
Nam neque pulveris interdum ſentimus adhæſum
Corpore, nec membris incuſſam inſidere cretam;
Nec nebulam noctu; nec aranei tenuia fila
Obvia ſentimus, quando obretimur euntes;
Nec ſupra caput ejuſdem cecidiſſe vietam
Veſtem, nec plumas avium, papposque volanteis,
Qui nimia levitate cadunt plerumque gravatim:
Nec repentis itum cujuſviſcumque animantis
Sentimus; nec priva pedum veſtigia quæque,
Corpore quæ in noſtro culices, & cetera ponunt.
Uſque adeo prius eſt in nobis multa ciendum
Semina, corporibus noſtris immiſta per artus,
Quam primordia ſentiſcant concuſſa animaï;
Et quam intervallis tantis tuditantia poſſint
Concurſare, coire, & diſſultare viciſſim.
 Et magis eſt animus vitaï clauſtra coërcens,
Et dominantior ad vitam, quam vis animaï.
Nam ſine mente, animoque nequit reſidere per artus
Temporis exiguam partem pars ulla animaï:

Sed

Sed comes inſequitur facile, & diſcedit in auras;
Et gelidos artus in leti frigore linquit.
At manet in vita, cui mens animuſque remanſit,
Quamvis eſt circum-cæſis lacer undique membris:(
Truncus, ademta anima circum, membriſque remotis,
Vivit, & ætherias vitaleis ſuſcipit auras:
Si non omnimodis, at magna parte animaï
Privatus, tamen in vita cunctatur, & hæret.
Ut lacerato oculo circum ſi pupula manſit
Incolumis, ſtat cernendi vivata poteſtas;
Dummodo ne totum corrumpas luminis orbem,
Sed circumcidas aciem, ſolamque relinquas:
Id quoque enim ſine pernicie confiet eorum.
At ſi tantula pars oculi media illa pereſa eſt,
Incolumis quamvis alioqui ſplendidus orbis,
Occidit extemplo lumen, tenebræque ſequuntur:
Hoc anima atque animus vincti ſunt fœdere ſemper.
Nunc age, nativos animantibus, & mortaleis
Eſſe animos, animaſque leveis, ut noſcere poſſis;
Conquiſita diu, dulcique reperta labore,
Digna tua pergam diſponere carmina vita.
Tu ſac utrumque uno ſubjungas nomen eorum;
Atque animam, verbi cauſſa, cum dicere pergam,
Mortalem eſſe docens; animum quoque dicere credas:
Quatinus eſt unum inter ſe, conjunctaque res eſt.
Principio, quoniam tenuem conſtare minutis
Corporibus docui, multoque minoribus eſſe
Principiis factam, quam liquidus humor aquaï eſt,
Aut nebula, aut fumus: nam longe mobilitate
Præſtat, & a tenui cauſſa magis icta movetur:
Quippe ubi imaginibus fumi, nebulæque movetur:
Quod genus, in ſomnis ſopiti ubi cernimus alta
Exhalare vapore altaria, ferreque fumum:
Nam procul hæc dubio nobis ſimulacra genuntur:
Nunc igitur quoniam quaſſatis undique vaſis
Diſ-

Digitized by Google

Diffluere humorem, & laticem diſcedere cernis:
Et nebula, ac fumus quoniam diſcedit in auras,
Crede animam quoque diffundi, multoque perire
Ocyus, & citius diſſolvi corpora prima,
Cum ſemel omnibus e membris ablata receſſit.
Quippe etenim corpus, quod vas quaſi conſtitit ejus,
Cum cohibere nequit conquaſſatum ex aliqua re,
Ac rarefactum detracto ſanguine venis;
Aëre qui credas poſſe hanc cohiberier ullo?
Corpore qui noſtro rarus magis am cohibeſſit?
  Præterea, gigni pariter cum corpore, & una
Creſcere ſentimus, pariterque ſeneſcere mentem.
Nam velut infirmo pueri, teneroque vagantur
Corpore, ſic animi ſequitur ſententia tenuis.
Inde ubi robuſtis adolevit viribus ætas;
Conſilium quoque majus, & auctior eſt animi vis.
Poſt ubi jam validis quaſſatum eſt viribus ævi
Corpus, & obtuſis ciciderunt viribus artus:
Claudicat ingenium, delirat linguaque, menſque;
Omnia deficiunt, atque uno tempore deſunt.
Ergo diſſolvi quoque convenit omnem animaï
Naturam, ceu fumus in altas aëris auras:
Quandoquidem gigni pariter, pariterque videmus
Creſcere, & (ut docui) ſimul ævo feſſa fatiſcit.
  Huc accedit, uti videamus, corpus ut ipſum
Suſcipere immaneis morbos, durumque dolorem:
Sic animum curas acreis, luctumque, metumque.
Quare participem leti quoque convenit eſſe.
  Quin etiam morbis in corporis avius errat
Sæpe animus; dementit enim, deliraque fatur:
Interdumque gravi lethargo fertur in altum,
Æternumque ſoporem, oculis, nutuque cadenti:
Unde neque exaudit voces, neque noſcere vultus
Illorum potis eſt, ad vitam qui revocantes
Circumſtant, lacrimis rorantes ora, genaſque.

Qua-

Quare animum quoque diſſolvi fateare neceſſe eſt :
Quandoquidem penetrant in eum contagia morbi .
Nam dolor , ac morbus , leti fabricator uterque eſt ;
Multorum exitio perdocti quod ſumus ante .
Denique cur , hominem cum vini vis penetravit
Acris , & in venas diſceſſit diditus ardor ;
Conſequitur gravitas membrorum ? præpediuntur
Crura vacillanti ? tardeſcit lingua ? madet mens ?
Nant oculi ? clamor , ſingultus , jurgia gliſcunt ?
Et jam cetera de genere hoc quæcumque ſequuntur?
Cur ea ſunt , niſi quod vehemens violentia vini
Conturbare animam conſuevit corpore in ipſo?
At quæcumque queunt conturbari , inque pediri ,
Significant , (paullo ſi durior inſinuarit
Cauſſa ,) fore ut pereant , ævo privata futuro .
Quinetiam , ſubita vi morbi ſæpe coactus
Ante oculos aliquis noſtros , ut fulminis ictu ,
Concidit , & ſpumas agit , ingemit , & tremit artus ;
Deſipit , extentat nervos , torquetur , anhelat
Inconſtanter , & in jactando membra fatigat :
Nimirum , quia vis morbi diſtracta per artus
Turbat agens animum , ſpumans ut in æquore ſalſo
Ventorum validis ferviſcit viribus unda .
Exprimitur porro gemitus , quia membra dolore
Afficiuntur ; & omnino quod ſemina vocis
Ejiciuntur , & ore foras glomerata feruntur ,
Qua quaſi conſuerunt , & ſunt munita viaï .
Deſipientia fit , quia vis animi , atque animaï
Conturbatur , & (ut docui) diviſa ſeorſum
Disjectatur , eodem illo diſtracta veneno .
Inde , ubi jam morbi ſe flexit cauſſa , reditque
In latebras ater corrupti corporis humor ,
Tum quaſi talipedans primum conſurgit ; & omneis
Paullatim redit in ſenſus , animamque receptat .
Hæc igitur tantis ubi morbis corpore in ipſo

Jacte-

Jactetur, miſeriſque modis diſtracta laboret:
Cur eamdem credis ſine corpore, in aëre aperto,
Cum validis ventis ætatem degere poſſe?
Et quoniam mentem ſanari, corpus ut ægrum,
Cernimus, & flecti medicina poſſe videmus:
Id quoque præſagit mortalem vivere mentem.
Addere enim parteis, aut ordine trajicere æquum eſt,
Aut aliud prorſum de ſumma detrahere illûm;
Commutare animum quicumque adoritur, & infit;
Aut aliam quamvis naturam flectere quærit.
At neque transferri ſibi parteis, nec tribui vult,
Immortale quod eſt quidquam, neque defluere hilum.
Nam quodcumque ſuis mutatum finibus exit,
Continùo hoc mors eſt illius quod fuit ante.
Ergo animus ſive ægreſcit, mortalia ſigna
Mittit (uti docui;) ſeu flectitur a medicina:
Uſque adeo falſæ rationi vera videtur
Res occurrere, & effugium præcludere eunti;
Ancipitique refutatu convincere falſum..
Denique ſæpe hominem paullatim cernimus ire,
Et membratim vitalem deperdere ſenſum:
In pedibus primum digitos liveſcere, & ungueis;
Inde pedes, & crura mori: poſt inde per artus
Ire alios tractim gelidi veſtigia leti.
Scinditur atqui animæ quoniam natura, nec uno
Tempore ſincera exſiſtit, mortalis habenda eſt.
Quod ſi forte putas ipſam ſe poſſe per artus
Introrſum trahere, & parteis conducere in unum;
Atque ideo cunctis ſenſum deducere membris:
At locus ille tamen, quo copia tanta animaï
Cogitur, in ſenſu debet majore videri.
Qui quoniam nuſquam eſt, nimirum (ut diximus ante)
Dilaniata foras diſpergitur; interit ergo.
Quin etiam, ſi jam libeat concedere falſum,
Et dare, poſſe animam glomerari in corpore eorũ,

Lumina qui linquunt moribundi particulatim :
Mortalem tamen eſſe animam fateare neceſſe eſt .
Nec refert , utrum pereat diſperſa per auras ,
An contractis in ſe partibus obbruteſcat :
Quando hominem totum magis, ac magis ũdique ſenſus
Deficit ; & vitæ minus , & minus undique reſtat .
Et quoniam mens eſt hominis pars una , locoque
Fixa manet certo , velut aures , atque oculi ſunt ,
Atque alii ſenſus , qui vitam cumque gubernant :
Et veluti manus , atque oculus , nareſve ſeorſum
Secreta a nobis nequeant ſentire , neque eſſe :
Sed tamen in parvo linquuntur tempore tali :
Sic animus per ſe non quit ſine corpore , & ipſo
Eſſe homine ; illius quaſi quod vas eſſe videtur :
Sive aliud quidvis potis es conjunctius eii
Fingere ; quandoquidem connexus corpori adhæret .
Denique corporis , atque animi vivata poteſtas
Inter ſe conjuncta valent , vitaque fruuntur .
Nec ſine corpore enim vitaleis edere motus
Sola poteſt animi per ſe natura ; nec autem
Caſſum anima corpus durare , & ſenſibus uti .
Scilicet , avolſus radicitus ut nequit ullam
Diſpicere ipſe oculus rem , ſeorſum corpore toto :
Sic anima atque animus per ſe nil poſſe videntur :
Nimirum , quia per venas , & viſcera miſtim
Per nervos , atque oſſa tenentur corpore ab omni .
Nec magnis intervallis primordia poſſunt
Libera diſſultare ; ideo concluſa moventur
Senſiferos motus ; quos extra corpus in auras
Aëris haud poſſunt poſt mortem ejecta moveri :
Propterea quia non ſimili ratione tenentur .
Corpus enim atque animans erit aër , ſi cohibere
Seſe anima , atque in eo poterit concludere motus ,
Quos ante in nervis , & in ipſo corpore agebat .
Quare etiam atque etiam reſoluto corporis omni
Tegmi-

Tegmine, & ejectis extra vitalibus auris,
Diſſolvi ſenſus animi fateare neceſſe eſt,
Atque animam, quoniam conjuncta eſt cauſſa duobus.
Denique cum corpus nequeat perferre animaï
Diſcidium, quin id tætro tabeſcat odore:
Quid dubitas, quin ex imo, penituſque coorta
Emanarit, uti fumus, diffuſa animæ vis?
Atque ideo tanta mutatum putre ruina
Conciderit corpus penitus, quia mota loco ſunt
Fundamenta foras animæ; manantque per artus,
Perque viarum omneis flexus, in corpore qui ſunt,
Atque foramina? multimodis ut noſcere poſſis
Diſpertitam animæ naturam exiſſe per artus:
Et prius eſſe ſibi diſtractam corpore in ipſo,
Quam prolapſa foras enaret in aëris auras.
Quin etiam fineis dum vitæ vertitur intra,
Sæpe aliqua tamen e cauſſa labefacta videtur
Ire anima, & toto ſolvi de corpore membra;
Et quaſi ſupremo langueſcere tempore voltus,
Molliaque exſâgui cadere omnia corpore membra:
Quod genus eſt, animo male factum cum perhibetur,
Aut animam liquiſſe, ubi jam trepidatur, & omnes
Extremum cupiunt vires reprendere vinclum.
Conquaſſatur enim tum mens, animæque poteſtas
Omnis: & hæc ipſo cum corpore collabefiunt:
Ut gravior paullo poſſit diſſolvere cauſſa.
Quid dubitas, tandem quin extra prodita corpus
Imbecilla foras, in aperto, tegmine demto,
Non modo non omnem poſſit durare per ævum,
Sed minimum quodvis nequeat conſiſtere tempus?
Nec ſibi enim quiſquam moriens ſentire videtur
Ire foras animam incolumem de corpore toto;
Nec prius ad jugulum, & ſuperas ſuccedere fauceis:
Verum deficere in certa regione locatam:
Ut ſenſus alios, in parti quemque ſua, ſcit

Diſſolvi : quod ſi immortalis noſtra foret mens ,
Non jam ſe moriens diſſolvi conquereretur :
Sed magis ire foras , veſtemque relinquere , ut anguis ,
Gauderet , prælonga ſenex aut cornua cervus .
Denique cur animi numquam mens , conſiliumque
Gignitur in capite , aut pedibus , manibuſve ; ſed unis
Sedibus , & certis regionibus omnis inhæret :
Si non certa loca ad naſcendum reddita cuique
Sunt : & ubi quidquid poſſit durare creatum :
Atque ita multimodis pro totis artubus eſſe ,
Membrorum ut numquam exſiſtat præpoſterus ordo ?
Uſque adeo ſequitur res rem ; neque flamma creari in
Fluminibus ſolita eſt , neque in igni gignier algor .
Præterea , ſi immortalis natura animaï eſt ;
Et ſentire poteſt ſecreta a corpore noſtro :
Quinque (ut opinor) eam faciendum eſt ſenſibus auctã:
Nec ratione alia noſmet proponere nobis
Poſſumus infernas animas Acherunte vagare .
Pictores itaque , & ſcriptorum ſæcla priora
Sic animas introduxerunt ſenſibus auctas .
At neque ſeorſum oculi , neque nares , nec manus ipſa
Eſſe poteſt anima : neque ſeorſum lingua , nec aures
Abſque anima per ſe poſſunt ſentire , nec eſſe .
Et quoniam toto ſentimus corpore ineſſe
Vitalem ſenſum , & totum eſſe animale videmus :
Si ſubito medium celeri præciderit ictu
Vis aliqua , ut ſeorſum partem ſecernat utramque ;
Diſpertita proculdubio quoque vis animaï ,
Et diſciſſa , ſimul cum corpore disjicietur :
At quod ſcinditur , & parteis diſcedit in ullas ,
Scilicet æternam ſibi naturam abnuit eſſe .
Falciferos memorant currus abſcindere membra
Sæpe ita deſubito permiſta cæde calenteis ,
Ut tremere in terra videatur ab artubus id ,quod
Decidit abſciſſum: cum mens tamen,atque hominis vis
Mo-

Mobilitate mali non quit ſentire dolorem :
Et ſimul , in pugnæ ſtudio quod dedita mens eſt ,
Corpore cum reliquo pugnam , cædeiſque petiſſit :
Nec tenet , amiſſam lævam cum tegmine ſæpe
Inter equos abſtraxe rotas , falceiſque rapaceis :
Nec cecidiſſe alius dextram , cum ſcandit , & inſtat .
Inde alius conatur ademto ſurgere crure ,
Cum digitos agitat propter moribundus humi pes :
Et caput abſciſſum calido , viventeque trunco ,
Servat humi voltum vitalem,oculoſque patenteis;
Donec relliquias animaï reddidit omneis .
Quin etiam tibi ſi lingua vibrante minantis
Serpentis caudam procero corpore , utrimque
Sit libitum in multas parteis diſcindere ferro ;
Omnia jam ſeorſum cernes amciſa recenti
Volnere tortari , & terram conſpergere tabo ;
Ipſam ſeque retro partem petere ore priorem ,
Volneris ardenti ut morſu premat icta dolore .
Omnibus eſſe igitur totas dicemus in illis
Particulis animas ? at ea ratione ſequetur ,
Unam animantem animas habuiſſe in corpore multas .
Ergo diviſa eſt ea , quæ fuit una ſimul cum
Corpore : quapropter mortale utrumque putandum eſt,
In multas quoniam parteis diſcinditur æque .
  Præterea , ſi immortalis natura animaï
Conſtat , & in corpus naſcentibus inſinuatur :
Cur ſuper anteactam ætatem meminiſſe nequimus ?
Nec veſtigia geſtarum rerum ulla tenemus ?
Nam ſi tantopere eſt animi mutata poteſtas ,
Omnis ut actarum exciderit retinentia rerum :
Non (ut opinor) id ab leto jam longiter errat .
Quapropter fateare neceſſe eſt , quæ fuit ante ,
Interiiſſe : & quæ nunc eſt , nunc eſſe creatam .
  Præterea , ſi jam perfecto corpore nobis
Inferri ſolita eſt animi vivata poteſtas ,

Tum cum gignimur, & vitæ cum limen inimus.
Haud ita conveniebat, uti cum corpore, & una
Cum membris videatur in ipſo ſanguine creſſe:
Sed velut in cavea, per ſe ſibi vivere ſolam
Convenit; ut ſenſu corpus tamen affluat omne.
Quare etiam atque etiam nec originis eſſe putādum eſt
Experteis animas, nec leti lege ſolutas.
Nam neque tantopere adnectꝭi potuiſſe putandum eſt
Corporibus noſtris extrinſecus inſinuatas:
Quod fieri totum contra manifeſta docet res.
Namque ita connexa eſt per venas, viſcera, nervos,
Oſſaque, uti dentes quoque ſenſu participentur:
Morbus ut indicat, & gelidaï ſtringor aquaï,
Et lapis oppreſſus ſub dente e frugibus aſper:
Nec tam contextæ cum ſint, exire videntur
Incolumes poſſe, & ſalvas exſolvere ſeſe
Omnibus e nervis, atque oſſibus, articuliſque.
Quod ſi forte putas extrinſecus inſinuatam
Permanare animam nobis per membra ſolere;
Tanto quæque magis cum corpore fuſa peribit.
Quod permanat enim, diſſolvitur: interit ergo.
Diſpertitur enim per caulas corporis omneis:
Ut cibus in membra atque artus cum diditur omneis,
Diſperit; atque aliam naturam ſufficit ex ſe:
Sic anima atque animus quamvis integra recēs in
Corpus eunt, tamen in manando diſſolvuntur:
Dum quaſi per caulas omneis diduntur in artus
Particulæ, quibus hæc animi natura creatur,
Quæ nunc in noſtro dominatur corpore, nata
Ex illa, quæ tunc peritat partita per artus.
Quapropter neque natali privata videtur
Eſſe die natura animæ, nec funeris expers.
Semina præterea linquuntur, necne, animaï
Corpore in exanimo? quod ſi linquuntur, & inſunt,
Haud erit, ut merito immortalis poſſit haberi:

Par-

Partibus amiſſis quoniam libata receſſit.
Sin ita ſinceris membris ablata profugit,
Ut nullas parteis in corpore liquerit ex ſe;
Unde cadavera rancenti jam viſcere vermeis
Exſpirant? atque unde animantum copia tanta
Exos, & exſanguis tumidos perfluctuat artus?
Quod ſi forte animas extrinſecus inſinuari
Vermibus, & privas in corpora poſſe venire
Credis; nec reputas, cur millia multa animarum
Conveniant, unde una receſſerit: hoc tamen eſt ut
Quærendum videatur, & in diſcrimen agendum:
Utrum tandem animæ venentur ſemina quæque
Vermiculorum, ipſæque ſibi fabricentur ubi ſint:
An jam corporibus perfectis inſinuentur.
At neque cur faciant ipſæ, quareve laborent,
Dicere ſuppeditat; neque enim ſine corpore cum ſint,
Sollicitæ volitant morbis, algoque, fameque.
Corpus enim magis his vitiis adfine laborat:
Et mala multa animus contage fungitur ejus.
Sed tamen his eſto quamvis facere utile corpus,
Quod ſubeant: at qua poſſint, via nulla videtur.
Haud igitur faciunt animæ ſibi corpora, & artus.
Nec tamen eſt ut jam perfectis inſinuentur
Corporibus: neque enim poterunt ſubtiliter eſſe
Connexæ; neque conſenſu contagia fient.
Denique cur acris violentia triſte leonum
Seminium ſequitur: dolus volpibus, & fuga cervis
A patribus datur, & patrius pavor incitat artus?
Et jam cetera de genere hoc, cur omnia membris
Ex ineunte ævo ingeneraſcunt, inque genuntur;
Si non certa ſuo quia ſemine, ſeminioque
Vis animi pariter creſcit cum corpore toto?
Quod ſi immortalis foret, & mutare ſoleret
Corpora, permiſtis animantes moribus eſſent:
Effugeret canis Hyrcano de ſemine ſæpe

Cornigeri incurſum cervi ; tremeretque per auras
Aëris accipiter fugiens veniente columba :
Deſiperent homines ; ſaperent fera ſæcla ferarum .
Illud enim falſa fertur ratione , quod ajunt ,
Immortalem animam mutato corpore flecti :
Quod mutatur enim , diſſolvitur : interit ergo .
Trajiciuntur enim partes , atque ordine migrant ;
Quare diſſolvi quoque debent poſſe per artus ,
Denique ut intereant una cum corpore cunctæ .
Sin animas hominum dicent in corpora ſemper
Ire humana ; tamen quæram cur e ſapienti
Stulta queat fieri , nec prudens ſit puer ullus ?
Nec tam doctus equæ pullus , quam fortis equi vis?
Si non certa ſuo quia ſemine , ſeminioque
Vis animi pariter creſcit cum corpore toto .
Scilicet in tenero teneraſcere corpore mentem
Confugient ; quod ſi jam fit , fateare neceſſe eſt ,
Mortalem eſſe animam ; quoniam mutata per artus
Tantopere amittit vitam , ſenſumque priorem .
Quove modo poterit pariter cum corpore quoque
Confirmata cupitum ætatis tangere florem
Vis animi , niſi erit conſors in origine prima ?
Quidve foras ſibi vult membris exire ſenectis ?
An metuit concluſa manere in corpore putri ?
Et domus ætatis ſpatio ne feſſa vetuſto
Obruat ? at non ſunt immortali ulla pericla .
Denique connubia ad Veneris , partuſque ferarum
Eſſe animas præſto , deridiculum eſſe videtur ;
Et ſpectare immortaleis mortalia membra
Innumero numero ; certareque præproperanter
Inter ſe quæ prima , potiſſimaque inſinuetur :
Si non forte ita ſunt animarum fœdera pacta ,
Ut quæ prima volans advenerit , inſinuetur
Prima ; neque inter ſe contendant viribus hilum .
Denique in æthere non arbor,non æquore in alto
Nu-

Nubes eſſe queunt , nec piſces vivere in arvis ;
Nec cruor in lignis , nec ſaxis ſuccus ineſſe :
Certum ac diſpoſitum eſt,ubi quidquid creſcat, & inſit :
Sic animi natura nequit ſine corpore oriri
Sola , neque a nervis , & ſanguine longius eſſe .
Hoc ſi poſſet enim , multo prius ipſa animi vis
In capite , aut humeris , aut imis calcibus eſſe
Poſſet ; & innaſci quavis in parte ſoleret :
Tandem in eodẽ homine,atque in eodem vaſe maneret.
Quod quoniam in noſtro quoque conſtat corpore certũ ;
Diſpoſitumque videtur , ubi eſſe , & creſcere poſſit
Seorſum anima,atque animus: tanto magis inficiandum
Totum poſſe extra corpus durare , genique .
Quare , corpus ubi interiit , periiſſe neceſſe eſt
Confiteare animam diſtractam in corpore toto .

Quippe etenim mortale æterno jungere , & una
Conſentire putare , & fungi mutua poſſe ,
Deſipere eſt : quid enim diverſius eſſe putandum eſt ,
Aut magis inter ſe disjunctum , diſcrepitanſque ,
Quam, mortale quod eſt, immortali,atque perenni
Junctum , in concilio ſævas tolerare procellas ?

Præterea , quæcumque manent æterna , neceſſe eſt ,
Aut quia ſunt ſolido cum corpore , reſpuere ictus ,
Nec penetrare pati ſibi quidquam , quod queat arctas
Diſſociare intus parteis ; ut materiaï
Corpora ſunt ; quorum naturam oſtendimus ante :
Aut ideo durare ætatem poſſe per omnem ,
Plagarum quia ſunt expertia ; ſicut inane eſt ;
Quod manet intactum , neque ab ictu fungitur hilum :
Aut ideo , quia nulla loci ſit copia circum ,
Quo quaſi res poſſint diſcedere , diſſolvique :
Sicut ſummarum ſumma eſt æterna , neque extra
Quis locus eſt , quo diffugiat : neque corpora ſunt, quæ
Poſſint incidere , & valida diſſolvere plaga .
At neque (uti docui) ſolido cum corpore mentis

Na-

Natura eſt ; quoniam admiſtum eſt in rebus inane :
Nec tamen eſt ut inane : neque autem corpora deſunt ,
Ex infinito quæ poſſint forte coorta
Proruere hanc mentis violento turbine molem ;
Aut aliam quamvis cladem importare pericli :
Nec porro natura loci , ſpatiumque profundi
Deficit , exſpergi quo poſſit vis animaï ;
Aut alia quavis poſſit vi pulſa perire .
Haud igitur leti præcluſa eſt janua menti .
  Quod ſi forte ideo magis immortalis habẽda eſt,
Quod letalibus ab rebus munita tenetur ;
Aut quia non veniunt omnino aliena ſalutis ;
Aut quia quæ veniunt , aliqua ratione recedunt
Pulſa prius , quam , quid noceant , ſentire queamus :
Scilicet a vera longe ratione remotum eſt .
Præter enim quam quod morbis tum corporis ægrit ,
Advenit id , quod eam de rebus ſæpe futuris
Macerat , inque metu male habet , curiſque fatigat .
Præteritiſque admiſſa annis peccata remordent .
Adde furorem animi proprium , atque oblivia rerum ;
Adde quod in nigras lethargi mergitur undas .
  Nil igitur mors eſt ; ad nos neque pertinet hilum ;
Quandoquidem natura animi mortalis habetur :
Et velut anteacto nil tempore ſenſimus ægri ,
Ad confligendum venientibus undique Pœnis ;
Omnia cum belli trepido concuſſa tumultu
Horrida contremuere ſub altis ætheris auris :
In dubioque fuit ſub utrorum ad regna cadendum
Omnibus humanis eſſet , terraque marique :
Sic ubi non erimus , cum corporis , atque animaï
Diſcidium fuerit , quibus e ſumus uniter apti ;
Scilicet haud nobis quidquam , qui non erimus tum ,
Accidere omnino poterit , ſenſumque movere :
Non ſi terra mari miſcebitur , & mare cælo .
  Et , ſi jam noſtro ſentit de corpore , poſtquam
Di-

Diſtracta eſt animi natura, animæque poteſtas:
Nil tamen hoc ad nos, qui cœtu, conjugioque
Corporis, atque animæ conſiſtimus uniter apti.
Nec, ſi materiam noſtram conlegerit ætas
Poſt obitum, rurſumque redegerit, ut ſita nunc eſt;
Atque iterum nobis fuerint data lumina vitæ;
Pertineat quidquam tamen ad nos id quoque factum,
Interrupta ſemel cum ſit repetentia noſtra.
Et nunc nil ad nos de nobis attinet, ante
Qui fuimus; nec jam de illis nos afficit angor,
Quos de materia noſtra nova proferet ætas.
Nam cum reſpicias immenſi temporis omne
Præteritum ſpatium; tum motus materiaï
Multimodi quam ſint; facile hoc adcredere poſſis,
Semina ſæpe in eodem, ut nunc ſunt, ordine poſta:
Nec memori tamen id quimus deprendere mente.
Inter enim jecta eſt vitaï pauſa, vageque
Deerrarunt paſſim motus ab ſenſibus omnes.
  Debet enim, miſere quoi forte ægreque futurum eſt,
Ipſe quoque eſſe in eo tum tempore, cũ male poſſit
Accidere: At quoniam mors eximit im, prohibetque
Illum, cui poſſint incommoda conciliari
Hæc eadem, in quibus & nunc nos ſumus, ante fuiſſe;
Scire licet nobis nihil eſſe in morte timendum:
Nec miſerum fieri, qui non eſt, poſſe: neque hilum
Differre, an nullo fuerit jam tempore natus,
Mortalem vitam mors cui immortalis ademit.
  Proinde ubi ſe videas hominem miſerarier ipſum,
Poſt mortem fore, ut aut putreſcat corpore poſto,
Aut flammis interfiat, maliſve ferarum:
Scire licet, non ſincerum ſonere; atque ſubeſſe
Cæcum aliquem cordi ſtimulum, quamvis neget ipſe
Credere ſe quemquam ſibi ſenſum in morte futurum.
Non (ut opinor) enim dat, quod promittit; & inde
Nec radicitus e vita ſe tollit, & eicit;

Sed

Sed facit eſſe ſui quiddam ſuper inſcius ipſe.
Vivus enim ſibi cum proponit quiſque, futurum
Corpus uti volucres lacerent in morte, feræque;
Ipſe ſui miſeret: neque enim ſe vindicat hilum,
Nec removet ſatis a projecto corpore; & illud
Se fingit, ſenſuque ſuo contaminat adſtans.
Hinc indignatur ſe mortalem eſſe creatum;
Nec videt, in vera nullum fore morte alium ſe;
Qui poſſit vivus ſibi ſe lugere peremtum;
Stanſque jacentem; nec lacerari, urive dolore.
Nam ſi in morte malum eſt malis morſuque ferarum
Tractari; non invenio qui non ſit acerbum
Ignibus impoſitum calidis torreſcere flammis;
Aut in melle ſitum ſuffocari; atque rigere
Frigore cum in ſummo gelidi cubat æquore ſaxi:
Urgerive ſuperne obtritum pondere terræ.
At jam non domus accipiet te læta; neque uxor
Optima, nec dulces occurrent oſcula nati
Præripere, & tacita pectus dulcedine tangent:
Non poteris factis tibi fortibus eſſe, tuiſque
Præſidio: Miſer! o miſer! ajunt, omnia ademit
Una dies infeſta tibi tot præmia vitæ.
Illud in his rebus non addunt, Nec tibi earum
Jam deſiderium rerum ſuper inſidet una.
Quod bene ſi videant animo, dictiſque ſequantur,
Diſſolvant animi magno ſe angore, metuque.
Tu quidem ut es leto ſopitus, ſic eris ævi
Quod ſupereſt, cunctis privatus doloribus ægris:
At nos horrifico cinefactum te prope buſto
Inſatiabiliter deflebimus; æternumque
Nulla dies nobis mœrorem e pectore demet.
Illud ab hoc igitur quærendum eſt, quid ſit amari
Tantopere, ad ſomnum ſi res redit, atque quietem,
Cur quiſquam æterno poſſit tabeſcere luctu?
Hoc etiam faciunt, ubi diſcubuere, tenentque
Pocu-

Pocula ſæpe homines, & inumbrant ora coronis,
Ex animo ut dicant, Brevis hic eſt fructus homullis:
Jam fuerit, neque poſt umquam revocare licebit.
Tamquam in morte mali cum primis hoc ſit eorum,
Quod ſitis exurat miſeros, atque arida torreat;
Aut aliæ cujus deſiderium inſideat rei.
Nec ſibi enim quiſquam tum ſe, vitamque requirit,
Cum pariter mens & corpus ſopita quieſcunt:
(Nam licet æternum per nos ſic eſſe ſoporem)
Nec deſiderium noſtri nos adtigit ullum:
Et tamen haudquaquam noſtros tunc illa per artus
Longe ab ſenſiferis primordia motibus errant:
Quin conreptus homo ex ſomno ſe conligit ipſe.
Multo igitur mortem minus ad nos eſſe putandum;
Si minus eſſe poteſt, quam quod nihil eſſe videmus.
Major enim turbæ disjectus materiaï
Conſequitur leto; nec quiſquam expergitus exſtat,
Frigida quem ſemel eſt vitaï pauſa ſecuta.
Denique ſi vocem rerum natura repente
Mittat, & hoc aliquoi noſtrum ſic increpet ipſa:
Quid tibi tantopere eſt, mortalis, quod nimis ægris
Luctibus indulges? quid mortem congemis, ac fles?
Nam ſi grata fuit tibi vita anteacta, priorque;
Et non omnia, pertuſum cōngeſta quaſi in vas,
Commoda perfluxere, atque ingrata interiere:
Cur non, ut plenus vitæ conviva, recedis?
Æquo animoque capis ſecuram, ſtulte, quietem?
Sin ea, quæ fructus cumque es, periere profuſa;
Vitaque in offenſu eſt; cur amplius addere quæris,
Rurſum quod pereat male, & ingratum occidat omne?
Non potius vitæ finem facis, atque laboris?
Nam tibi præterea quod machiner, inveniamque
Quod placeat, nihil eſt: eadem ſunt omnia ſemper.
Si tibi non annis corpus jam marcet, & artus
Confecti languent, eadem tamen omnia reſtant,

Omnia

Omnia ſi pergas vivendo vincere ſæcla :
Atque etiam potius , ſi numquam ſis moriturus .
Quid reſpondeamus , niſi juſtam intendere litem
Naturam ? & veram verbis exponere cauſſam ?
At qui obitum lamentetur miſer amplius æquo ,
Non merito inclamet magis , & voce increpet acri ?
Aufer ab hinc lacrimas,barathro,& compeſce querelas.
Grandior hic vero ſi jam , ſeniorque queratur :
Omnia perfructus vitaï præmia , marces :
Sed quia ſemper aves , quod abeſt , præſentia temnis ,
Imperfecta tibi elapſa eſt , ingrataque vita :
Et nec-opinanti mors ad caput adſtitit ante ,
Quam ſatur , ac plenus poſſis diſcedere rerum .
Nunc aliena tua tamen ætate omnia mitte ;
Æquo animoque,agedum,jam aliis côcede: neceſſe eſt.
Jure (ut opinor) agat , jure increpet , incilietque :
Cedit enim rerum novitate extruſa vetuſtas
Semper ; & ex aliis aliud reparare neceſſe eſt :
Nec quidquam in barathrum, nec tartara decidit atra .
Materies opus eſt , ut creſcant poſtera ſæcla :
Quæ tamen omnia te , vita perſuncta , ſequentur .
Nec minus ergo ante hæc,quã nunc, cecidere,cadẽtque.
Sic alid ex alio numquam deſiſtet oriri ;
Vitaque mancupio nulli datur , omnibus uſu .
Reſpice item quam nil ad nos anteacta vetuſtas
Temporis æterni fuerit , quam naſcimur ante .
Hoc igitur ſpeculum nobis natura futuri
Temporis exponit , poſt mortem denique noſtram .
Numquid ibi horribile apparet ? num triſte videtur
Quidquam ? nonne omni ſomno ſecurius exſtat ?
Atque ea nimirum, quæcumque Acherunte profundo
Prodita ſunt eſſe , in vita ſunt omnia nobis .
Nec miſer impendens magnum timet aëre ſaxum
Tantalus , ut fama eſt , caſſa formidine torpens :
Sed magis in vita divum metus urget inanis
Mor-

Mortaleis ; caſumque timent, quemcumque ferat fors.
  Nec Tityon volucres ineunt Acherunte jacentem ;
Nec, quod ſub magno ſcrutentur pectore, quidquam
Perpetuam ætatem poterunt reperire profecto,
Quamlibet immani projectu corporis exſtet :
Qui non ſola novem diſpenſis jugera membris
Obtineat, ſed qui terraï totius orbem :
Non tamen æternum poterit perferre dolorem,
Nec præbere cibum proprio de corpore ſemper :
Sed Tityos nobis hic eſt, in amore jacentem
Quem volucres lacerant, atque exeſt anxius angor,
Aut alia quavis ſcindunt cuppedine curæ.
  Siſyphus in vita quoque nobis ante oculos eſt,
Qui petere a populo faſceis, ſævaſque ſecureis
Imbibit, & ſemper victus, triſtiſque recedit :
Nam petere imperium, quod inane eſt, nec datur umquã;
Atque in eo ſemper durum ſufferre laborem ;
Hoc eſt adverſo nixantem trudere monte
Saxum ; quod tamen a ſummo jam vertice rurſum
Volvitur, & plani raptim petit æquora campi.
  Deinde animi ingratam naturam paſcere ſemper,
Atque explere bonis rebus, ſatiareque numquam :
Quod faciunt nobis annorum tempora, circum
Cum redeunt, fœtuſque ferunt, varioſque lepores ;
Nec tamen explemur vitaï fructibus umquam :
Hoc (ut opinor) id eſt, ævo florente puellas
Quod memorant, laticem pertuſum congerere in vas ;
Quod tamen expleri nulla ratione poteſtur.
  Cerberus, & Furiæ jam vero, & lucis egenus
Tartarus, horriferos eructans faucibus æſtus,
Hæc neque ſunt uſquam, neque poſſunt eſſe profecto.
Sed metus in vita pœnarum pro malefactis
Eſt inſignibus inſignis, ſceleriſque luela
Carcer, & horribilis de ſaxo jactus deorſum ;
Verbera, carnifices, robur, pix, lamina, tædæ :

Quæ

Quæ tamen etſi abſunt, at mens ſibi conſcia facti,
Præmetuens, adhibet ſtimulos, torretque flagellis;
Nec videt interea, qui terminus eſſe malorum
Poſſit, nec quæ ſit pœnarum denique finis:
Atque eadē metuit, magis hæc ne in morte graveſcant:
Hinc Acheruſia fit ſtultorum denique vita.
  Hoc etiam tibi tute interdum dicere poſſis:
Lumina ſis oculis etiam bonus Ancus reliquit,
Qui melior multis, quam tu, fuit, improbe, rebus.
Inde alii multi reges, rerumque potentes
Occiderunt, magnis qui gentibus imperitarunt.
  Ille quoque ipſe, viam qui quondam per mare magnū
Stravit, iterque dedit legionibus ire per altum,
Ac pedibus ſalſas docuit ſuper ire lacunas,
Et contemſit aquis inſultans murmura ponti;
Lumine ademto, animam moribundo corpore fudit.
  Scipiades belli fulmen, Carthaginis horror,
Oſſa dedit terræ, proinde ac famul infimus eſſet.
  Adde repertores doctrinarum, atque leporum;
Adde Heliconiadum comites; quorum unus Homerus
Sceptra potitus, eadem aliis ſopitus quiete eſt.
  Denique Democritum poſtquam matura vetuſtas
Admonuit memorem motus langueſcere mentis;
Sponte ſua leto caput obvius obtulit ipſe.
  Ipſe Epicurus obît decurſo lumine vitæ,
Qui genus humanum ingenio ſuperavit, & omneis
Præſtinxit, ſtellas exortus uti ætherius ſol.
  Tu vero dubitabis, & indignabere obire,
Mortua quoi vita eſt prope jam vivo, atque videnti?
Qui ſomno partem majorem conteris ævi?
Et vigilans ſtertis, nec ſomnia cernere ceſſas,
Sollicitamque geris caſſa formidine mentem?
Nec reperire potes, quid ſit tibi ſæpe mali, cum
Ebrius urgeris multis miſer undique curis,
Atque animo incerto fluitans errore vagaris?

Si poſſent homines, proinde ac ſentire videntur,
Pondus ineſſe animo, quod ſe gravitate fatiget;
Et quibus id fiat cauſſis cognoſcere; & unde
Tanta malî tamquam moles in pectore conſtet: (
Haud ita vitam agerent, ut nunc plerumque videmus,
Quid ſibi quiſque velit, neſcire, & quærere ſemper;
Commutare locum, quaſi onus deponere poſſit.
Exit ſæpe foras magnis ex ædibus ille,
Eſſe domi quem pertæſum eſt; ſubitoque revertit:
Quippe foris nihilo melius qui ſentiat eſſe.
Currit agens mannos ad villam hic præcipitanter,
Auxilium tectis quaſi ferre ardentibus inſtans:
Oſcitat extemplo, tetigit cum limina villæ;
Aut abit in ſomnum gravis, atque oblivia quærit;
Aut etiam properans urbem petit, atque reviſit.
Hoc ſe quiſque modo fugit: at, quem ſcilicet, ut fit,
Effugere haud potis eſt, ingratis hæret, & angit:
Propterea, morbi quia cauſſam non tenet æger:
Quam bene ſi videat, jam, rebus quiſque relictis
Naturam primum ſtudeat cognoſcere rerum:
Temporis æterni quoniam, non unius horæ,
Ambigitur ſtatus; in quo ſit mortalibus omnis
Ætas poſt mortem, quæ reſtat cumque, manenda.
Denique tantopere in dubiis trepidare periclis
Quæ mala nos ſubigit vitaï tanta cupido?
Certa quidem finis vitæ mortalibus adſtat;
Nec devitari letum pote, quin obeamus.
Præterea, verſamur ibidem, atque inſumus uſque:
Nec nova vivendo procuditur ulla voluptas.
Sed dum abeſt, quod avemus, id exſuperare videtur
Cetera: poſt aliud, cum contigit illud, avemus;
Et ſitis æqua tenet vitaï ſemper hianteis:
Poſteraque in dubio eſt fortunam quam vehat ætas;
Quidve ferat nobis caſus; quive exitus inſtet.
Nec prorſum, vitam ducendo, demimus hilum

Tempore de mortis ; nec delibrare valemus ,
Quo minus eſſe diu poſſimus morte peremti .
Proinde licet quotvis vivendo condere ſæcla ;
Mors æterna tamen nihilo minus illa manebit :
Nec minus ille diu jam non erit , ex hodierno
Lumine qui finem vitaï fecit , & ille ,
Menſibus , atque annis qui multis occidit ante .

CREECHII CENSURA.

Cum de materia , ejuſque motibus , (ſi modo opiniones quæ Providentiam impugnent excipias) diſputet Lucretius , quis Philoſophorum prudentius , aut rei ipſi accommodatius ? De rebus vero a ſenſu remotis , de Anima , ejuſque facultatibus differente nemo vanior aut ineptior . Qualem vero ſibi Animam effingit ? En ipſa adeſt . Subſtantia Corporea tenuis , compoſita e minutis & volubilibus particulis Auræ , Aëris , & Caloris , quæ ita per totum corpus ſitæ ſunt , ut parvis intervallis ſint a ſe invicem disjunctæ . His tribus addas quartum Neſcio quid innominatum , perſubtile , & maxime mobile , quod in pectore ſitum ſit ſenſus principium , & imagines ab omnibus rebus venientes percipiat ; & tum perfecta & conſummata erit Epicuri Anima . Breviter , concipe araneum in pyxide , qui per totam iſtius pyxidis cavitatem telam texat , mediamque ipſe incolat : advolent deinde muſcæ , & fila moveant , quo motu excitatus araneus filamenta tractet , muſcas irretiat , & captas devoret . Hæc concipe , & habebis imaginem Epicureæ Animæ captantis εἴδωλα , qua nulla umquam fuerit ſimilior . Hæc vero digna ſunt Philoſopho commenta !

Animam non eſſe corporis Harmoniam , a v. 94. *ad v.* 136. *ſatis probatum . Inde uſque ad v.* 162. *fruſtra Animum ,*

mum, dominum videlicet, vili ſervo Animæ conjungit. Vehementi metu concuſſo Animo, laborat Anima, fateor: ſic tremente citharædo debitos ſonos cithara non reddit. Pari ſucceſſu uſque ad v. 177. Animum corporeum eſſe evincere conatur; quod enim argumentis confirmare debuit, id tamquam certum ſibi ſumit: pertinaciter enim affirmamus Contactum poſſe eſſe ſine corpore.

Dum vero Animam corpoream eſſe nondum probaverit, quid de illius ſubtilitate uſque ad v. 231. inquiramus? Fatendum tamen Poëtam evidenter demonſtraſſe, Animæ particulas (ſi modo corporea foret) debere eſſe ſubtiles & volubiles. Nec de compoſitione Animæ uſque ad v. 323. litigemus, nam ex Aëris, Auræ, & Caloris Seminibus non minus apte componat Animum quam ex alicujus altius materiæ particulis. Quod vero, v. 280. tribus hiſce rebus quartum aliquod innominatum addat, ideo confitetur nullum genus Corporis concipi, aut excogitari poſſe, quod ſenſus ſit principium.

Prudenter autem tenuis Animi ſalutem denſo validoque Corpori commendat uſque ad v. 350. & uſque ad v. 370. Corpori etiam facultatem ſentiendi largitur. Quid autem ſtultius? quid a communi ſenſu remotius? quid denique ipſius placitis minus accommodatum? Unde enim Corpus ſit ſenſus particeps; cui nihil quartæ iſtius innominatæ rei immiſcetur? Deinde ad v. 396. contra Democritum feliciter diſputet, nec repugno; non enim inquiro utra ſententia potior ſit, dum utraque eſt abſurda. Et ut modo Animum Corpori conſervandum credidit, ſic ad v. 417. Corporis cuſtodiam viciſſim Animo commendet: iſtam tutelam non invideo. Argumenta vero quibus ipſum Animum expugnat, conſideremus.

Primum a v. 425. ad v. 445. tenuem & ſubtilem corpoream ſubſtantiam, qualem Animum ſupponit eſſe, diſtrabit & diſpergit. Atque id fiat per me licet: Corporeus ſit Animus, & quamvis craſſus, & e particulis implexis

conjunctus ſit, eum tamen diſſolubilem fatebor.

Secundum, a v. 445. *ad v.* 459. *Tertium, a v.* 460. *ad v.* 464. *& Quartum, a v.* 464. *ad v.* 473. *nihil efficiunt: Animum enim una cum corpore naſci, adoleſcere, & ſeneſcere minime ſentimus. Corpus naſci, adoleſcere, atque ſeneſcere ſentimus: in Animo neque decrementum, neque incrementum experimur. At vero in Infante non viget Animus, in Sene deficit. Quo argumento? nempe ineptus eſt Puer, & Senex deſipit. Similiter artificem peritiſſimum in machina colloces, aliæ vero partes iſtius machinæ nimis rigeſcant, aliæ ſint æquo flaccidiores, deterantur aliæ, aliæ autem nimis turgeſcant; & deinde ſtulte exſpectabis ordinatos motus, licet maxime elaboret peritiſſimus ille artifex. Deinde curas, luctumque ſuſcipit Animus: ergo eſt diſſolubilis. Quia, videlicet (alia non jam occurrit ratio) luctus* penetrans, *& curæ* edaces *alibi appellantur. Digna mortali & corporeo Animo iſta ratiocinatio! Quarto autem argumento eadem reſponſio quæ Secundo, ſatisfacit.*

Tribus ſequentibus argumentis, a v. 475. *ad v.* 524. *Medici reſpondeant; quamquam nil opus eſt reſponſo. Crura vacillent, tardeſcat lingua, & natent oculi: quid hæc ad Animum? Jurgia denique gliſcant; neque id quidem mirum: quemadmodum quantumlibet alioquin peritus fuerit cithariſtes, non poterit tamen non diſſonantes cantilenas exprimere, ſi perturbate intenderis, ac diſtenderis chordas citharæ, quæ harmonice ante pulſabatur. Similiter in morbo Epileptico ater ille humor organa deturbat, atque inde iſti motus incompoſiti. Cum vero organa tantum afficiat, & debilitet Morbus, quid aliud reſtituat Medicina? Septimum, a v.* 525. *ad v.* 546. *aſſerit Animam hominis membratim morientis ſenſim deficere atque interire: quaſi frigeſcere non poſſint Artus, niſi Anima etiam frigeſcat. Hoc vero argumentum ſupponit Animam Corpoream eſſe, & per totum corpus diffuſam; quod nondum probavit,*

&,

&, certo ſcio, nemo umquam demonſtrabit.

Octavum, a v. 547. ad v. 556. nihil agit. Neque enim ab alio intelligendi aut ratiocinandi vim habet Anima, quemadmodum Auris audiendi, aut Oculus videndi mutuatur; verum a ſeipſa id habet, ac idcirco mirum non eſt, ſi ſejuncta a Corpore Auris non audiat, neque ſejunctus Oculus videat, ſecreta autem a Corpore Mens intelligat ac ratiocinetur.

Nono a v. 557. ad v. 578. hoc modo reſpondendum: Ut dum videmus Militem gladio aliiſque armis pugnantem, non dicimus tamen illum armis deſtitutum non poſſe plagam ullam inferre, cum manus adhuc ſuppetant quibus infligere ictus poſſit; ſic cum Anima membris undique, ut panoplia quadam induatur, organiſque adeo corporeis varias functiones obeat, dicendum tamen non eſt, ubi iſtum omnem quaſi militarem apparatum exuerit, nullam ipſi neque intelligendi neque ſentiendi ſupereſſe functionem.

Decimi argumenti, a v. 579. ad v. 590. vires nemo agnoſcet, niſi qui ſenſerit Animum eſſe quaſi fundamentum totius Animalis, & Corpus Animo tamquam ſale aliquo condiri, ne fœteat & putreſcat.

Undecimum, a v. 591 ad v. 605. nihil aliud eſt quam in verbo luſus; ideo enim vim aliquam videtur habere, quia iſta ſpirituum defectio appellatur Animi deliquium.

Duo ſequentia, a v. 606. ad v. 623. negant Animam exire poſſe integram, niſi per fauces exſpiretur; nec abſurde quidem, ſi Corporeus foret Animus. Addunt inſuper Animam futuram diſſolutionem metuentem ægre atque invito exire. Reſpondet apud Ciceronem Cato: Quid quod ſapientiſſimus quiſque æquiſſimo Animo moritur: ſtultiſſimus iniquiſſimo? Nonne vobis videtur Animus is qui plus cernat & longius, videre ſe ad meliora proficiſci: ille autem cujus obtuſior acies, non videre? Equidem efferor ſtudio patres veſtros, quos colui & dilexi, videndi: neque vero eos ſolum convenire aveo,

ſed illos etiam de quibus audivi, & legi, & ipſe conſcripſi. Quo quidem me proficiſcentem haud ſcio quis facile retraxerit. Quod ſi quis Deus mihi largiatur ut ex hac ætate repueraſcam, & in cunis vagiam, valde recuſem: nec vero velim, quaſi decurſo ſpatio, a calce ad carceres revocari. *Demum affirmant Animum, quoniam in pectore hominis ſemper ſitus eſt (ſi Epicurum videlicet audiamus) extra pectus non poſſe integrum manere; quaſi aves in nido natæ extra illum verſari nequeant.*

Decimum quintum, a v. 624. ad v. 633. ejuſdem eſt cum reliquis farinæ, & vulgus ſapit. Nec Decimum ſextum a v. 634. ad v. 669. tam fuſe explicaſſet Poëta, ſi motum animalem, eaque inſtrumenta quæ iſti perficiendo inſerviunt, perſpexiſſet. Sequenti a v. 670. ad v. 678. Plato & Pythagoras reſpondeant; iſtos enim ſolos premit, & alia jam ago. Decimum ſeptimum & octavum, a v. 679. ad v. 712. ſupponunt Animum Corporeum per totum corpus diffundi, & cunctis illius partibus alligari; quo nihil falſius aut abſurdius. In capite, tamquam princeps in ſolio, reſidet, ibique dominatur.

Quam futilis ſit iſta, a v. 713. ad v. 740. de Vermibus obſervatio, omnes ſentiunt qui vermes in terra, planta, caſeo, rebus profecto numquam animatis, genitos viderunt.

Qui Animarum Tranſmigrationem defendunt, iſti effugiant nodos quos nectit Poëta, a v. 741. ad v. 769. Et deinde a v. 770. ad v. 776. abſurdus foret Animus, niſi cuperet Corpus vividum & vigens, fugeretque ſenio confectum. De ſequentibus a v. 777. ad v. 784. iſti videant, ſi qui ſint, qui Pythagoricas nugas aliquid eſſe putent. Quoniam vero Vigeſimum quartum, a v. 785. ad v. 800. idem eſt cum Decimo quarto, ideo non alia hic quam illic adhibenda eſt reſponſio.

A v. 801. ad v. 866. Rem immortalem rei mortali conjun-

jungere præſtantiſſimis Philoſophis nondum viſum fuit incongruum, aut abſurdum. Deinde contra, a v. 807. ad v. 829. quartum genus rerum conſtituo, incorporeas videlicet ſubſtantias immortales: idque impudenter negabit Epicurus, cum Deos ſuos æternos & indiſſolubiles conſtituerit. Demum, a v. 830. ad v. 841. luctu penetranti affici, & curis edacibus vexari Animum, & corpore morbis quibuſdam correpto, illum debitas functiones exercere non poſſe confitemur: at vero Animum inde fieri mortalem pertinaciter negamus.

Jam vero copioſius oſtenderem, fruſtra hæc omnia argumenta congerere & explicare Lucretium; Mortis enim metum non tollunt. Quippe iis qui bonis proſperiſque rebus utuntur, quid calamitoſius iſta Morte quæ ſit στέρησις αἰσθήσεως? *Et miſeris talem Mortem proponere qua exſtinguantur penitus, ſicque miſeriarum ſit finis, perinde eſt ac ſi jactato tempeſtatum ſævitia proponatur naufragium, quo ſubmerſus ſuffocatuſque procellam deinceps ſenſurus non ſit. Hoc eſt egregium quod præſtant Epicuri dogmata, ſolatium. Quod tamen, quale quale eſt, Bonis omnibus & Piis inviſum ac ingratum: & Impios ſolos, quos nulla Philoſophia curare debuit, juvabit.*

LIBRI QUARTI
ARGUMENTUM.

QUa ſupra libro primo uſus eſt comparatione Lucretius, ut Memmii ſui animum tantiſper a contentione relaxaret, eadem hunc librum quartum a v. 1. ad v. 26. auſpicatur, ut auditorem ſibi docilem reddat, & attentum. II. Libri bujus proponit argumentum, quod ex induſtria cum ſuperioribus connectit. Cum enim primo & ſecundo libro abunde docuerit, quæ & qualia ſint rerum Primordia, quibus figuris diſtincta, quo motu ferantur, ac ceteras res procreent; libro vero tertio Animæ atque Animi naturam fuſius explicaverit; merito ſane a v. 26. ad v. 46. banc aliam ſubnectit diſputationem de ſenſatione tam vigilantium quam dormientium. Quam diſputationem ut ex ordine abſolvat, a Simulacris exorditur, quibus omnem ſenſationem fieri contendit. Docet itaque III. a rerum ſuperficie tenuia quædam & ſubtiliſſima Simulacra mitti, quæ paſſim per aëra volitant, ſigillatim tamen ſub viſum non cadunt, niſi a ſpeculis aut aqua repulſa in oculos incurrant, a v. 46. ad v. 108. IV. Subtilitatem horum Simulacrorum demonſtrat, & ſubinde exiguitatem Primordiorum confirmat, ad v. 129. V. Simulacrorum duplex diſtinguit genus, alterum eorum quæ ſponte ſua generantur in aëre, qualia nonnumquam videmus fieri in nubibus, quæ modo gigantum, modo montium, aut belluarum imagines imitantur; alterum eorum quæ a rerum ſuperficie avolant, quaſi tenues rerum exuviæ: & deinde a rerum ſuperficie has exuvias perpetuo oriri docet, & ea motus celeritate per aëra ferri, ut luminis ſolaris jactum facile ſuperent, a v. 129. ad v. 217. VI. Quia Viſus omnium ſenſuum primus habetur,

betur, ab eo exorditur ; quem ex Simulacrorum ſeu Imaginum incurſu fieri docet. Interim autem explicat ea omnia quæ ad Viſus cauſſas ſpectant, variaque de Viſu problemata proponit, quæ rite ſolvit & explicat, a v. 217. ad v. 471. VII. Ne vero aliquis ex problematis modo explicatis ſenſus fallaciæ arguat, illorum dignitatem copioſe adſtruit, a v. 471. ad v. 524. Et ſubinde Scepticos præcipue a v. 471. ad v. 479. refutat: & demum aſſerit omnem Veritatem fidei ſenſuum inniti. VIII. His ita de Viſu diſputatis, ceteros ſenſus aggreditur, ac primum docet Vocem ac Sonum corporeas eſſe Imagines, quæ aurem pariter feriant & auditum faciant: Vocis naturam atque formaturam explicat. Cur eadem Vox percipiatur a multis, rationem reddit. Quid ſit Echo, quomodo fiat, a v. 524. ad v. 619. IX. Deinde de Sapore, & Guſtu, de Odore, & Olfactu docet; quid nempe ſit Sapor, quid Odor, & cur non ab omnibus ſentiantur. Cur Cibus idem aliis dulcis, aliis amarus fiat: cur Odor alius aliis ſit magis aptus, & Vox aliis terrorem incutiat, quæ alios juvet, ſaltem non terreat, a v. 619. ad v. 726. X. de Imaginatione atque Cogitatione agit, quas per tenuiſſima rerum Simulacra ſeu Imagines quæ in mentem incurrant, fieri pariter ait: inde varia de Cogitationibus problemata proponit & explicat. Cur, v. g. videamur in ſomnis videre illos qui jam mortui ſunt: cur Simulacra rerum ſeu Imagines videantur nobis morari dum cogitamus ea: cur ſubito quiſque cogitat quæ lubuerit: cur in ſomnis cernimus moveri, a v. 726. ad v. 820. XI. a v. 821. ad v. 905. Docet linguam, oculos, aures, nares, omnia denique ſenſationis organa prius nata eſſe quam eorum uſum: ſecus vero in artificioſis rebus, quæ pendent ex præviſa indigentia. XII. De Somno, ac Inſomniis agit, inprimiſque docet qua ratione fiat Somnus in nobis, & in ceteris animantibus: Somniorum varias aſſignat cauſſas: & demum

mum

enum ad res Venereas delapſus a v. 1050. *uſque ad finem libri, de Amore, Sterilitate, Fœcunditate, &c. liberius forſan & apertius quam par erat, (ſed Philoſophi in hiſce rebus ſibi maxime indulgent) diſputat.*

TI-

TITI LUCRETII CARI DE RERUM NATURA

LIBER QUARTUS.

AVIA Pieridum peragro loca, nullius ante
Trita ſolo: juvat integros accedere fonteis,
Atque haurire: juvatque novos decerpere flores,
Inſignemque meo capiti petere inde coronam,
Unde prius nulli velarint tempora Muſæ.
Primum, quod magnis doceo de rebus; & arctis
Relligionum animos nodis exſolvere pergo:
Deinde, quod obſcura de re tam lucida pango
Carmina, muſæo contingens cuncta lepore.
Id quoque enim non ab nulla ratione videtur.
Nam veluti pueris abſinthia tætra medentes
Cum dare conantur, prius oras pocula circum
Contingunt mellis dulci, flavoque liquore,
Ut puerorum ætas improvida ludificetur
Labrorum tenus; interea perpotet amarum

Abſinthl laticem, deceptaque non capiatur;
Sed potius tali tactu recreata valeſcat:
Sic ego nunc, quoniam hæc ratio plerumque videtur
Triſtior eſſe, quibus non eſt tractata; retroque
Volgus abhorret ab hac; volui tibi ſuaviloquenti
Carmine Pierio rationem exponere noſtram,
Et quaſi muſæo dulci contingere melle:
Si tibi forte animum tali ratione tenere
Verſibus in noſtris poſſem, dum percipis omnem
Naturam rerum; ac perſentis utilitatem.
  Sed quoniam docui, cunctarum exordia rerum
Qualia ſint; & quam variis diſtantia formis
Sponte ſua volitent, æterno percita motu;
Quoque modo poſſint res ex his quæque creari:
Atque animi quoniam docui natura quid eſſet,
Et quibus e rebus cum corpore comta vigeret;
Quove modo diſtracta rediret in ordia prima:
Nunc agere incipiam tibi, quod vehementer ad has res
Attinet, eſſe ea, quæ rerum ſimulacra vocamus:
Quæ quaſi membranæ ſummo de corpore rerum
Dereptæ volitant ultro citroque per auras:
Atque eadem nobis vigilantibus obvia menteis
Terrificant, atque in ſomnis, cum ſæpe figuras
Contuimur miras, ſimulacraque luce carentum;
Quæ nos horrifice languenteis ſæpe ſopore
Excierunt: ne forte animas Acherunte reamur
Effugere, aut umbras inter vivos volitare:
Neve aliquid noſtri poſt mortem poſſe relinqui,
Cum corpus ſimul, atque animi natura peremta,
In ſua diſceſſum dederunt primordia quæque.
  Dico igitur, rerum effigias, tenueiſque figuras
Mittier ab rebus, ſummo de corpore earum;
Quæ quaſi membrana, vel cortex nominitanda eſt;
Quod ſpeciem, ac formam ſimilem gerit ejus imago,
Quojuſcumque cluet de corpore fuſa vagari.

Id licet hinc quamvis hebeti cognoſcere corde.
Principio, quoniam mittunt in rebus apertis
Corpora res multæ; partim diffuſa ſolute;
Robora ceu fumum mittunt, igneſque vaporem:
Et partim contexta magis, condenſaque; ut olim
Cum veteres ponunt tunicas æſtate cicadæ;
Et vituli cum membranas de corpore ſummo
Naſcentes mittunt; & item cum lubrica ſerpens
Exuit in ſpinis veſtem: nam ſæpe videmus
Illorum ſpoliis vepreis volitantibus auctas:
Hæc quoniam fiunt, tenuis quoque debet imago
Ab rebus mitti, ſummo de corpore earum.
Nam, cur illa cadant magis, ab rebuſque recedant,
Quam quæ tenuia ſunt, hiſcendi eſt nulla poteſtas.
Præſertim cum ſint in ſummis corpora rebus
Multa minuta, jaci quæ poſſint ordine eodem,
Quo fuerint, veterem & formæ ſervare figuram:
Et multo citius, quanto minus endopediri
Pauca queunt, & ſunt in prima fronte locata.
Nam certe jaci, atque emergere multa videmus
Non ſolum ex alto, penituſque, ut diximus ante,
Verum de ſummis ipſum quoque ſæpe colorem:
Et volgo faciunt id lutea, ruſſaque vela,
Et ferrugina, cum magnis intenta theatris,
Per malos volgata, trabeiſque trementia flutant.
Namque ibi conſeſſum caveaï ſubter, & omnem
Scenaï ſpeciem, patrum, matrumque, deorumque,
Inficiunt, coguntque ſuo fluitare colore:
Et quanto circum mage ſunt incluſa theatri
Mœnia, tam magis hæc intus perfuſa lepore
Omnia conrident, conrepta luce diei.
Ergo lintea de ſummo ceu corpore fucum
Mittunt, effigias quoque debent mittere tenueis
Res quæque: ex ſummo quoniam jaculantur utræque.
Sunt igitur, jam formarum veſtigia certa,

Quæ

Quæ vulgo volitant ſubtili prædita filo,
Nec ſingillatim poſſunt ſecreta videri.
Præterea, omnis odos, fumus, vapor, atque aliæ res
Conſimiles, ideo diffuſæ rebus abundant,
Ex alto quia dum veniunt intrinſecus ortæ,
Scinduntur per iter flexum; nec recta viarum
Oſtia ſunt, qua contendunt exire coortæ.
At contra, tenuis ſummi membrana coloris
Cum jacitur, nihil eſt, quod eam diſcerpere poſſit;
In promtu quoniam eſt in prima fronte locata.
Poſtremo, in ſpeculis, in aqua, ſplendoreque in omni
Quæcumque apparent nobis ſimulacra, neceſſe eſt,
Quandoquidem ſimili ſpecie ſunt prædita rerum,
Eſſe in imaginibus miſſis conſiſtere eorum.
Nam, cur illa cadant magis, ab rebuſque recedant
Corpora, res multæ quæ mittunt corpore aperto,
Quam quæ tenuia ſunt, hiſcendi eſt nulla poteſtas.
Sunt igitur tenues formarum, conſimileſque
Effigiæ, ſingillatim quas cernere nemo
Cum poſſit, tamen aſſiduo, crebroque repulſu
Rejectæ, reddunt ſpeculorum ex æquore viſum:
Nec ratione alia ſervari poſſe videntur
Tantopere, ut ſimiles reddantur quoique figuræ.
Nunc age, quam tenui natura conſtet imago,
Percipe: & in primis quoniam primordia tantum
Sunt infra noſtros ſenſus, tantoque minora,
Quam quæ primum oculi cœptant non poſſe tueri:
Nunc tamen id quoque uti confirmem, exordia rerum
Cunctarum quam ſint ſubtilia, percipe paucis.
Primum animalia ſunt jam partim tantula, eorum
Tertia pars nulla ut poſſit ratione videri.
Horum inteſtinum quodvis quale eſſe putandum eſt?
Quid? cordis globus, aut oculi? quid? membra? quid? artus?
Quantula ſunt? quid? præterea primordia quæque
Unde anima, atque animi conſtet natura, neceſſum eſt,
Non-

Nonne vides, quam ſint ſubtilia, quamque minuta?
Præterea, quæcumque ſuo de corpore odorem
Exſpirant acrem, panaces, abſinthia tætra,
Abrotonique graves, & triſtia centaurea,
Horum unumquodvis leviter ſi forte ciebis,
Quam primum noſcas rerum ſimulacra vagare
Multa, modis multis, nulla vi, caſſaque ſenſu.
Quorum quantula pars ſit imago, dicere nemo eſt,
Qui poſſit, neque eam rationem reddere dictis.
Sed ne forte putes ea demum ſola vagare
Quæcumque ab rebus rerum ſimulacra recedunt:
Sunt etiam, quæ ſponte ſua gignuntur, & ipſa
Conſtituuntur in hoc cælo, qui dicitur aër:
Quæ multis formata modis ſublime feruntur,
Nec ſpeciem mutare ſuam liquentia ceſſant,
Et quojuſque modi formarum vertere in ora.
Ut nubeis facile interdum concreſcere in alto
Cernimus, & mundi ſpeciem violare ſerenam,
Aëra mulcenteis motu: nam ſæpe gigantum
Ora volare videntur, & umbram ducere late:
Interdum magni montes, avolſaque ſaxa
Montibus anteire, & ſolem ſuccedere præter:
Inde alios trahere, atque inducere bellua nimbos.
Nunc ea quam facili, & celeri ratione genantur,
Perpetuoque fluant ab rebus, lapſaque cedant.
Semper enim ſummum quidquid de rebus abundat,
Quod jaculentur; & hoc alias cum pervenit in res,
Tranſit; ut in primis veſtem: ſed in aſpera ſaxa,
Aut in materiem ut ligni pervenit, ibi jam
Scinditur, ut nullum ſimulacrum reddere poſſit.
At cum, ſplendida quæ conſtant, oppoſta fuerunt,
Denſaque; ut in primis ſpeculū eſt: nihil accidit horum.
Nam neque, uti veſtem, poſſit tranſire; neque ante
Scindi, quam meminit lævor præſtare ſalutem.
Quapropter fit, ut hinc nobis ſimulacra genantur.

Et

Et quamvis ſubito, quovis in tempore, quamque
Rem contra ſpeculum ponas, apparet imago:
Perpetuo fluere ut noſcas e corpore ſummo
Texturas rerum tenueis, tenueiſque figuras.
Ergo multa brevi ſpatio ſimulacra genuntur,
Ut merito celer his rebus dicatur origo.
Et quaſi multa brevi ſpatio ſummittere debet
Lumina ſol, ut perpetuo ſint omnia plena:
Sic a rebus item ſimili ratione, neceſſe eſt,
Temporis in puncto rerum ſimulacra ferantur
Multa, modis multis, in cunctas undique parteis.
Quãdoquidem ſpeculum queiſcumque obvertimus oris,
Res ibi reſpondent ſimili forma, atque colore.
Præterea, modo quom fuerit liquidiſſima cæli
Tempeſtas, perquam ſubito fit turbida fœde
Undique; uti tenebras omneis Acherunta reamur
Liquiſſe, & magnas cæli compleſſe cavernas:
Uſque adeo, tætra nimborum nocte coorta,
Impendent atræ formidinis ora ſuperne.
Quorum quantula pars ſit imago, dicere nemo eſt,
Qui poſſit, neque eam rationem reddere dictis.
Nunc age, quam celeri motu ſimulacra ferantur,
Et quæ mobilitas ollis tranantibus auras
Reddita ſit, longo ut ſpatio brevis hora teratur,
In quemcumque locum diverſo numine tendunt;
Suavidicis potius, quam multis verſibus edam:
Parvus ut eſt cycni melior canor, ille gruum quam
Clamor, in ætheriis diſperſus nubibus Auſtri.
Principio perſæpe leveis res, atque minutis
Corporibus factas, celereis licet eſſe videre.
In quo jam genere eſt ſolis lux, & vapor ejus;
Propterea quia ſunt e primis facta minutis:
Quæ quaſi truduntur, perque aëris intervallum
Non dubitant tranſire, ſequenti concita plaga.
Suppeditatur enim confeſtim lumine lumen,

Et

Et quaſi protelo ſtimulatur fulgure fulgur.
Quapropter ſimulacra pari ratione neceſſe eſt
Immemorabile per ſpatium tranſcurrere poſſe
Temporis in puncto: primum quod parvola cauſſa
Eſt, procul a tergo quæ provehat, atque propellat:
Deinde quod uſque adeo textura prædita rara
Mittuntur, facile ut quaſvis penetrare queant res,
Et quaſi permanare per aëris intervallum.
Præterea, ſi, quæ penitus corpuſcula rerum
Ex alto in terras mittuntur, ſolis uti lux,
Ac vapor, hæc puncto cernuntur lapſa diei
Per totum cæli ſpatium diffundere ſeſe;
Perque volare mare, ac terras, cælumque rigare
Quod ſupera eſt; ubi tam volucri hæc levitate feruntur:
Quid? quæ ſunt igitur jam prima fronte parata,
Cum jaciuntur, & emiſſum res nulla moratur?
Nonne vides citius debere, & longius ire?
Multiplexque loci ſpatium tranſcurrere eodem
Tempore, quo ſolis pervolgant lumina cælum?
Hoc etiam in primis ſpecimen verũ eſſe videtur,
Quam celeri motu rerum ſimulacra ferantur;
Quod ſimul ac primum ſub divo ſplendor aquaï
Ponitur, extemplo, cælo ſtellante, ſerena
Sidera reſpondent in aqua radiantia mundi.
Jamne vides igitur, quam puncto tempore imago
Ætheris ex oris ad terrarum accidat oras?
Quare etiam atque etiã mitti hæc fateare neceſſe eſt
Corpora, quæ feriant oculos, viſumque laceſſant:
Perpetuoque fluunt certis ab rebus odores:
Frigus ut a fluviis, calor a ſole, æſtus ab undis
Æquoris, exeſor mœrorum litora circum.
Nec variæ ceſſant voces volitare per auras:
Denique in os ſalſi venit humor ſæpe ſaporis,
Cum mare verſamur propter: dilutaque contra
Cum tuimur miſceri abſinthia, tangit amaror.

Uſque adeo omnibus ab rebus res quæque fluenter
Fertur, & in cunctas dimittitur undique parteis;
Nec mora, nec requies inter datur ulla fluendi:
Perpetuo quoniam ſentimus, & omnia ſemper
Cernere, odorari licet, & ſentire ſonorem.
Præterea, quoniam manibus tractata figura
In tenebris quædam, cognoſcitur eſſe eadem, quæ
Cernitur in luce, & claro candore; neceſſe eſt
Conſimili cauſſa tactum, viſumque moveri.
Nunc igitur, ſi quadratum tentamus, & id nos
Commovet in tenebris; in luci quæ poterit res
Accidere ad ſpeciem, quadrata niſi ejus imago?
Eſſe in imaginibus quapropter cauſſa videtur
Cernendi, neque poſſe ſine his res ulla videri.
Nunc ea, quæ dico, rerum ſimulacra, feruntur
Undique, & in cunctas jaciuntur didita parteis:
Verum, nos oculis quia ſolis cernere quimus,
Propterea fit, uti, ſpeciem quo vertimus, omnes
Res ibi eam contra feriant forma, atque colore.
Et quantum quæque a nobis res abſit, imago
Efficit, ut videamus, & internoſcere curat.
Nam cum mittitur, extemplo protrudit, agitque
Aëra, qui inter ſe cumque eſt, oculoſque locatus:
Iſque ita per noſtras acies perlabitur omnis;
Et quaſi perterget pupillas, atque ita tranſit.
Propterea fit, uti videamus quam procul abſit
Res quæque; & quanto plus aëris ante agitatur,
Et noſtros oculos perterget longior aura,
Tam procul eſſe magis res quæque remota videtur.
Scilicet hæc ſumme celeri ratione geruntur,
Quale ſit ut videamus: & una quam procul abſit.
Illud in his rebus minime mirabile habendum eſt,
Cur ea, quæ feriant oculos ſimulacra, videri
Singula cum nequeant, res ipſæ perſpiciantur.
Ventus enim quoque paullatim cum verberat; & cum
Acre

Acre ferit frigus ; non privam quamque ſolemus
Particulam venti ſentire , & frigoris ejus ;
Sed magis unverſum : fierique perinde videmus
Corpore tum plagas in noſtro ; tamquam aliquæ res
Verberet , atque ſui det ſenſum corporis extra .
Præterea , lapidem digito cum tundimus , ipſum
Tangimus extremum ſaxi , ſummumque colorem :
Nec ſentimus eum tactu , verum magis ipſam
Duritiem penitus ſaxi ſentimus in alto .
  Nunc age , cur ultra ſpeculum videatur imago
Percipe , nam certe penitus remmota videtur .
Quod genus illa , foris quæ vere tranſpiciuntur ,
Janua cum per ſe tranſpectum præbet apertum ,
Multa facitque foris ex ædibus ut videantur .
Is quoque enim duplici , geminoque fit aëre viſus .
Primus enim eſt , citra poſteis qui cernitur aër :
Inde fores ipſæ dextra , lævaque ſequuntur :
Poſt extraria lux oculos perterget , & aër
Alter , & illa , foris quæ vere tranſpiciuntur .
Sic ubi ſe primum ſpeculi projecit imago ,
Dum venit ad noſtras acies , protrudit , agitque
Aëra , qui inter ſe cumque eſt oculoſque locatus :
Et facit , ut prius hunc omnem ſentire queamus ,
Quam ſpeculum:ſed ubi ſpeculum quoque ſēſimus ipſū,
Continuo a nobis in id hæc , quæ fertur , imago ,
Pervenit , & noſtros oculos rejecta reviſit ;
Atque alium præ ſe propellens aëra volvit ,
Et facit , ut prius hunc , quam ſe , videamus : eoque
Diſtare a ſpeculo tantum remmota videtur .
Quare etiam atque etiam minime mirarier eſt par
Illis , quæ reddunt ſpeculorum ex æquore viſum ,
Aëribus binis ; quoniam res confit utroque .
  Nunc ea , quæ nobis membrorum dextera pars eſt ,
In ſpeculis fit ut in læva videatur , eo quod
Planitiem ad ſpeculi veniens cum offendit imago ,

Non convertitur incolumis ; ſed recta retrorſum
Sic eliditur , ut ſiquis prius , arida quam ſit
Cretea perſona , adlidat pilæve , trabive ;
Atque ea continuo rectam ſi fronte figuram
Servet , & eliſam retro ſeſe exprimat ipſa ,
Fiet ut , ante oculos fuerit qui dexter , hic idem
Nunc ſit lævus ; & e lævo ſit mutua dexter.
Fit quoque de ſpeculo in ſpeculũ ut tradatur imago :
Quinque etiam , ſexve ut fieri ſimulacra ſũerint .
Nam quæcumque retro parte interiore latebunt ,
Inde tamen , quamvis torte , penituſque remota ,
Omnia per flexos aditus educta licebit
Pluribus hæc ſpeculis videantur in ædibus eſſe .
Uſque adeo e ſpeculo in ſpeculum tralucet imago :
Et cum læva data eſt , fit rurſum ut dextera fiat :
Inde retrorſum reddit ſe , & convertit eodem .
Quinetiam , quæcumque latuſcula ſunt ſpeculorum
Adſimili lateris flexura prædita noſtri :
Dextera ea propter nobis ſimulacra remittunt ;
Aut quia de ſpeculo in ſpeculum trãsfertur imago ;
Inde ad nos eliſa bis advolat : aut etiam quod
Circumagitur , cum venit imago ; propterea quod
Flexa figura docet ſpeculi convertier ad nos .
Endogredi porro pariter ſimulacra , pedemque
Ponere nobiſcum credas , geſtumque imitari ;
Propterea , quia de ſpeculi qua parte recedas ,
Continuo nequeunt illinc ſimulacra reverti :
Omnia quandoquidem cogit natura referri ,
Ac reſilire ab rebus ad æquos reddita flexus .
Splendida porro oculi fugitant,vitantque tueri :
Sol etiam cæcat , contra ſi tendere pergas :
Propterea , quia vis magna eſt ipſius ; & alte
Aëra per purum graviter ſimulacra feruntur ,
Et feriunt oculos , turbantia compoſituras .
Præterea , ſplendor , quicumque eſt acer , adurit
Sæpe

Sæpe oculos, ideo quod ſemina poſſidet ignis
Multa, dolorem oculis quæ gignunt inſinuando.
Lurida præterea fiunt quæcumque tuentur
Arquati: quia luroris de corpore eorum
Semina multa fluunt ſimulacris obvia rerum;
Multaque ſunt oculis in eorum denique miſta,
Quæ contage ſua palloribus omnia pingunt.
E tenebris autem, quæ ſunt in luce, tuemur,
Propterea, quia cum propior caliginis aër
Ater init oculos prior, & poſſedit apertos;
Inſequitur candens confeſtim lucidus aër,
Qui quaſi purgat eos, ac nigras diſcutit umbras
Aëris illius: nam multis partibus hic eſt
Mobilior, multiſque minutior, & mage pollens.
Qui ſimul atque vias oculorum luce replevit,
Atque patefecit, quas ante obſederat ater,
Continuo rerum ſimulacra adaperta ſequuntur,
Quæ ſita ſunt in luce, laceſſuntque ut videamus.
Quod contra facere in tenebris a luce nequimus:
Propterea, quia poſterior caliginis aër
Craſſior inſequitur, qui cuncta foramina complet;
Obſiditque vias oculorum, ne ſimulacra
Poſſint ullarum rerum conjecta moveri.
Quadrataſque procul turreis cum cernimus urbis,
Propterea fit, uti videantur ſæpe rotundæ,
Angulus obtuſus quia longe cernitur omnis;
Sive etiam potius non cernitur; ac perit ejus
Plaga, nec ad noſtras acies per labitur ictus:
Aëra per multum quia dum ſimulacra feruntur,
Cogit hebeſcere eum crebris offenſibus aër.
Hinc, ubi ſuffugit ſenſum ſimul angulus omnis,
Fit, quaſi tornata ut ſaxorum ſtructa tuantur.
Non tamen ut coram quæ ſunt, vereque rotunda,
Sed quaſi adumbratim paullum ſimulata videntur.
Umbra videtur item nobis in ſole moveri,

Et veſtigia noſtra ſequi, geſtumque imitari;
(Aëra ſi credas privatum lumine poſſe
Endogredi, motus hominum, geſtuſque ſequentem.
Nam nihil eſſe poteſt aliud niſi lumine caſſus
Aër, id, quod nos umbram perhibere ſüemus.)
Nimirum, quia terra locis ex ordine certis
Lumine privatur ſolis, quacumque meantes
Officimus: repletur item, quod liquimus ejus.
Propterea fit uti videatur, quæ fuit umbra
Corporis, e regione eadem nos uſque ſecuta.
Semper enim nova ſe radiorum lumina fundunt,
Primaque diſpereunt, quaſi in ignem lana trahatur.
Propterea facile & ſpoliatur lúmine terra:
Et repletur item, nigraſque ſibi abluit umbras.
Nec tamen hic oculos falli concedimus hilum.
Nam, quocumque loco ſit lux, atque umbra, tueri
Illorum eſt: eadem vero ſint lumina, necne;
Umbraque, quæ fuit hic, eadem num tranſeat illuc;
An potius fiat, paullo quod diximus ante:
Hoc animi demum ratio diſcernere debet:
Nec poſſunt oculi naturam noſcere rerum.
Proinde animi vitium hoc oculis adfingere noli.
Qua vehimur navi, fertur, cum ſtare videtur:
Quæ manet in ſtatione, ea præter creditur ire:
Et fugere ad puppim colles, campique videntur,
Quos agimus præter navim, veliſque volamus.
Sidera ceſſare ætheriis adfixa cavernis
Cuncta videntur; at adſiduo in ſunt omnia motu:
Quandoquidem longos obitus exorta reviſunt,
Cum permenſa ſuo ſunt cælum corpore claro:
Solque pari ratione manere, & luna videtur
In ſtatione; ea quæ ferri res indicat ipſa.
Exſtanteſque procul medio de gurgite montes,
Claſſibus inter quos liber patet exitus, iidem
Apparent; & longe divolſi licet, ingens
Inſu-

Inſula conjunctis tamen ex his una videtur.
  Atria verſari, & circumcurſare columnæ
Uſque adeo fit uti pueris videantur, ubi ipſi
Deſierunt verti, vix ut jam credere poſſint,
Non ſupra ſeſe ruere omnia tecta minari.
  Jamque rubrum tremulis jubar ignibus erigere alte
Cum cœptat natura, ſupraque extollere monteis;
Quos tibi tum ſupra ſol monteis eſſe videtur,
Cominus ipſe ſuo contingens fervidus igni,
Vix abſunt nobis miſſus bis mille ſagittæ:
Vix etiam curſus quingentos ſæpe veruti:
Inter eos, ſolemque jacent immania ponti
Æquora, ſubſtrata ætheriis ingentibus oris:
Interjectaque ſunt terrarum millia multa,
Quæ variæ retinent gentes, & ſæcla ferarum.
At conlectus aquæ, digitum non altior unum,
Qui lapides inter ſiſtit per ſtrata viarum,
Deſpectum præbet ſub terras impete tanto,
A terris quantum cæli patet altus hiatus:
Nubila deſpicere, & cælum ut videare videre, &
Corpora mirando ſub terras abdita cælo.
  Denique, ubi in medio nobis equus acer obhæſit
Flumine, & in rapidas amnis deſpeximus undas;
Stantis equi corpus tranſverſum ferre videtur
Vis, & in adverſum flumen contrudere raptim:
Et, quocumque oculos trajecimus, omnia ferri,
Et fluere adſimili nobis ratione videntur.
  Porticus æquali quamvis eſt denique ductu,
Stanſque in perpetuum paribus ſuffulta columnis,
Longa tamen parte ab ſumma cum tota videtur,
Paullatim trahit anguſti faſtigia coni,
Tecta ſolo jungens, atque omnia dextera lævis:
Donicum in obſcurum coni conduxit acumen.
  In pelago nautis ex undis ortus, in undis
Sol fit uti videatur obire, & condere lumen:

Quippe ubi nil aliud niſi aquam, cælumque tuentur;
Ne leviter credas labefactari undique ſenſus.
At maris ignaris, in portu clauda videntur
Navigia, apluſtris fractis, obnitier undis.
Nam quæcumque ſupra rorem ſalis edita pars eſt
Remorum, recta eſt; & recta ſuperne guberna:
Quæ demerſa liquore obeunt, refracta videntur
Omnia converti, ſurſumque ſupina reverti;
Et reflexa prope in ſummo fluitare liquore.
Raraque per cælum cum venti nubila portant
Tempore nocturno, tum ſplendida ſigna videntur
Labier adverſum nubeis, atque ire ſuperne
Longe aliam in partem, quam quo ratione feruntur.
At ſi forte oculo manus uni ſubdita, ſubter
Preſſit eum, quodam ſenſu fit, uti videantur
Omnia, quæ tuimur, fieri tum bina tuendo;
Bina lucernarum florentia lumina flammis,
Binaque per totas ædeis geminare ſupellex:
Et duplices hominum facies, & corpora bina.
Denique cum ſuavi devinxit membra ſopore
Somnus, & in ſumma corpus jacet omne quiete;
Tum vigilare tamen nobis, & membra movere
Noſtra videmur, & in noctis caligine cæca
Cernere cenſemus ſolem, lumenque diurnum;
Concluſoque loco cælum, mare, flumina, monteis
Mutare, & campos pedibus tranſire videmur:
Et ſonitus audire, ſevera ſilentia noctis
Undique cum conſtent; & reddere dicta tacentes.
Cetera de genere hoc mirando multa videmus,
Quæ violare fidem quaſi ſenſibus omnia quærunt:
Nequidquam: quoniam pars horum maxima fallit
Propter opinatus animi, quos addimus ipſi;
Pro viſis ut ſint, quæ non ſunt ſenſibus viſa.
Nam nihil egregius, quam res ſecernere apertas
A dubiis, animus quas ab ſe protinus addit.
Deni-

Denique nil ſciri ſiquis putat, id quoque neſcit,
An ſciri poſſit, quom ſe nil ſcire fatetur:
Hunc igitur contra mittam contendere cauſſam,
Qui capite ipſe ſuo inſtituit veſtigia retro.
Et tamen hoc quoque uti concedam ſcire;at id ipſum
Quæram, quom in rebus veri nil viderit ante,
Unde ſciat, quid ſit ſcire, & neſcire viciſſim;
Notitiam veri quæ res, falſique crearit;
Et dubium certo quæ res differre probarit.
Invenies primis ab ſenſibus eſſe creatam
Notitiam veri, neque ſenſus poſſe refelli:
Nam majore fide debet reperirier illud,
Sponte ſua veris quod poſſit vincere falſa.
Quid majore fide porro, quam ſenſus haberi
Debet? an ab ſenſu falſo ratio orta, valebit
Dicere eos contra, quæ tota ab ſenſibus orta eſt?
Qui niſi ſint veri, ratio quoque falſa fit omnis.
An poterunt oculos aures reprehendere? an aureis
Tactus? an hunc porro tactum ſapor arguet oris?
An confutabunt nares, oculive revincent?
Non (ut opinor) ita eſt: nam ſeorſum quoique poteſtas
Diviſa eſt: ſua vis quoique eſt: ideoque neceſſe eſt,
Quod molle,aut durum eſt; gelidum,ſervenſve; ſeorſum
Id molle, aut durum; gelidum, ſervenſve videri:
Et ſeorſum varios rerum ſentire colores,
Et quæcumque coloribus ſunt conjuncta, neceſſe eſt.
Seorſus item ſapor oris habet vim; ſeorſus odores
Naſcuntur; ſeorſum ſonitus: ideoque neceſſe eſt,
Non poſſint alios alii convincere ſenſus.
Nec porro poterunt ipſi reprendere ſeſe;
Æqua fides quoniam debebit ſemper haberi.
Proinde,quod in quoque eſt his viſum tempore,verũ eſt.
Et, ſi non poterit ratio diſſolvere cauſſam,
Cur ea, quæ ſuerint juxtim quadrata, procul ſint
Viſa rotunda; tamen præſtat rationis egentem
Red-

Reddere mendoſe cauſſas utriuſque figuræ,
Quam manibus manifeſta ſuis emittere quæquam;
Et violare fidem primam, & convellere tota
Fundamenta, quibus nixatur vita, ſaluſque.
Non modo enim ratio ruat omnis; vita quoque ipſa
Concidat extemplo, niſi credere ſenſibus auſis;
Præcipiteiſque locos vitare, & cetera, quæ ſint
In genere hoc fugienda; ſequi, contraria quæ ſint.
Illa tibi eſt igitur verborum copia caſſa
Omnis, quæ contra ſenſus inſtructa, parata eſt.
  Denique ut in fabrica, ſi prava eſt regula prima,
Normaque ſi fallax rectis regionibus exit,
Et libella aliqua ſi ex parti claudicat hilum;
Omnia mendoſe fieri, atque obſtipa neceſſum eſt,
Prava, cubantia, prona, ſupina, atque abſona tecta;
Jam ruere ut quædam videantur velle, ruantque,
Prodita judiciis fallacibus omnia primis.
Sic igitur ratio tibi rerum prava, neceſſe eſt,
Falſaque ſit, falſis quæcumque ab ſenſibus orta eſt.
  Nunc alii ſenſus, quo pacto quiſque ſuam rem
Sentiat, haudquaquam ratio ſcrupoſa relicta eſt.
  Principio, auditur ſonus, & vox omnis, in aureis
Inſinuata ſuo pepulere ubi corpore ſenſum.
Corpoream quoque enim vocem conſtare fatendum eſt,
Et ſonitum; quoniam poſſunt impellere ſenſus.
Præterradit enim vox fauceis ſæpe; facitque
Aſperiora foras gradiens arteria clamor.
Quippe, per anguſtum turba majore coorta
Ire foras ubi cœperunt primordia vocum,
Scilicet expletis quoque janua raditur oris
Rauca viis; & iter lædit, qua vox it in auras.
Haud igitur dubium eſt, quin voces, verbaque conſtent
Corporeis e principiis, ut lædere poſſint.
  Nec te fallit item, quid corporis auferat, & quid
Detrahat ex hominum nervis, ac viribus ipſis

Per-

Perpetuus ſermo, nigraï noctis ad umbram,
Auroræ perductus ab exoriente nitore,
Præſertim ſi cum ſummo eſt clamore profuſus.
Ergo corpoream vocem conſtare neceſſe eſt;
Multa loquens quoniam amittit de corpore partem.
Aſperitas autem vocis fit ab aſperitate
Principiorum; & item lævor lævore creatur.
Nec ſimili penetrant aureis primordia forma,
Quom tuba depreſſo graviter ſub murmure mugit;
Aut reboant raucum retrocita cornua bombum;
Vallibus & cycni gelidis orti ex Heliconis,
Cum liquidam tollunt lugubri voce querelam.
Haſce igitur penitus voces cum corpore noſtro
Exprimimus, rectoque foras emittimus ore,
Mobilis articulat verborum dædala lingua;
Formaturaque labrorum pro parte figurat.
Atque ubi non lõgum ſpatium eſt, unde illa profecta
Perveniat vox quæque, neceſſe eſt verba quoque ipſa
Plane exaudiri, diſcernique articulatim:
Servat enim formaturam, ſervatque figuram.
At ſi interpoſitum ſpatium ſit longius æquo,
Aëra per multum confundi verba neceſſe eſt,
Et conturbari vocem, dum tranſvolat auras.
Ergo fit, ſonitum ut poſſis audire, neque hilum
Internoſcere verborum ſententia quæ ſit:
Uſque adeo confuſa venit vox, inque pedita.
Præterea, edictum ſæpe unum perciet aureis
Omnibus in populo, emiſſum præconis ab ore:
In multas igitur voces vox una repente
Diffugit, in privas quoniam ſe dividit aureis,
Obſignans formam verbis, clarumque ſonorem.
At, quæ pars vocum non aureis accidit ipſas,
Præterlata perit, fruſtra diffuſa per auras:
Pars ſolidis adliſa locis, rejecta ſonorem
Reddit, & interdum fruſtratur imagine verbi.

Quæ

Quæ bene cum videas, rationem reddere poſſis
Tute tibi, atque aliis, quo pacto per loca ſola
Saxa pareis formas verborum ex ordine reddant,
Palanteis comites cum monteis inter opacos
Quærimus, & magna diſperſos voce ciemus.
Sex etiam, aut ſeptem loca vidi reddere voces,
Unam cum jaceres: ita colles collibus ipſis
Verba repulſantes iterabant dicta referre.
Hæc loca capripedes Satyros, Nymphaſque tenere
Finitimi fingunt, & Faunos eſſe loquuntur;
Quorum noctivago ſtrepitu, ludoque jocanti
Adfirmant volgo taciturna ſilentia rumpi;
Chordarumque ſonos fieri, dulceiſque querelas,
Tibia quas fundit digitis pulſata canentum:
Et genus agricolûm late ſentiſcere, cum Pan
Pinea ſemiferi capitis velamina quaſſans,
Unco ſæpe labro calamos percurrit hianteis,
Fiſtula ſilveſtrem ne ceſſet fundere muſam.
Cetera de genere hoc monſtra, ac portenta loquuntur,
Ne loca deſerta ab divis quoque forte putentur
Sola tenere: ideo jactant miracula dictis:
Aut aliqua ratione alia ducuntur; ut omne
Humanum genus eſt avidum nimis auricularum.
Quod ſupereſt, non eſt mirandum, qua ratione
Quæ loca per nequeunt oculi res cernere apertas,
Hæc loca per voces veniant, aureiſque laceſſant:
Cum loquimur clauſis foribus, quod ſæpe videmus.
Nimirum, quia vox per flexa foramina rerum
Incolumis tranſire poteſt; ſimulacra renutant:
Perſcinduntur enim, niſi recta foramina tranant;
Qualia ſunt vitri, ſpecies quæ tranſvolat omnis.
Præterea, parteis in cunctas dividitur vox:
Ex aliis aliæ quoniam gignuntur; ubi una
Diſſiluit ſemel in multas exorta: quaſi ignis
Sæpe ſolet ſcintilla ſuos ſe ſpargere in igneis.

Ergo replentur loca vocibus, abdita retro
Omnia quæ circum fuerint, ſonituque cientur.
At ſimulacra viis directis omnia tendunt,
Ut ſunt miſſa ſemel: quapropter cernere nemo
Se ſupra potis eſt: at voces accipere extra.
Et tamen ipſa quoque hæc, dum tranſit clauſa viarum,
Vox obtunditur, atque aureis confuſa penetrat:
Et ſonitum potius, quam verba, audire videmur.
Hæc, queis ſentimus ſuccum, lingua atque palatum,
Pluſculum habent in ſe rationis, pluſque operaï.
Principio, ſuccum ſentimus in ore, cibum cum
Mandendo exprimimus: ceu plenam ſpongiam aquaï
Siquis forte manu premere, exſiccareque cœpit.
Inde, quod exprimimus, per caulas omne palati
Diditur, & raræ perplexa foramina linguæ.
Hæc ubi lævia ſunt manantis corpora ſucci,
Suaviter attingunt, & ſuaviter omnia tractant
Humida linguaï circum ſudantia templa:
At contra pungunt ſenſum, lacerantque coorta,
Quanto quæque magis ſunt aſperitate repleta.
Deinde voluptas eſt e ſucco in fine palati:
Cum vero deorſum per fauceis præcipitavit,
Nulla voluptas eſt, dum diditur omnis in artus:
Nec refert quidquam, quo victu corpus alatur;
Dummodo, quod capias, concoctum didere poſſis
Artubus, & ſtomachi humectum ſervare tenorem.
Nunc aliis alius cur ſit cibus, ut videamus,
Expediam; quareve, aliis quod triſte, & amarum eſt,
Hoc tamen eſſe aliis poſſit prædulce videri.
Tantaque in his rebus diſtantia, differitaſque eſt,
Ut quod aliis cibus eſt, aliis fuat acre venenum.
Eſt utique, ut ſerpens hominis contacta ſalivis
Diſperit, ac ſeſe mandendo conficit ipſa.
Præterea, nobis veratrum eſt acre venenum,
At capris adipes, & coturnicibus auget.

Ut quibus id fiat rebus, cognoſcere poſſis,
Principio meminiſſe decet, quæ diximus ante,
Semina multimodis in rebus miſta teneri.
Porro omnes, quæcumque cibum capiunt animantes,
Ut ſunt diſſimiles extrinſecus, & generatim
Extima membrorum circumcæſura coërcet;
Proinde & ſeminibus diſtant, variantque figura.
Semina cum porro diſtent, differre neceſſe eſt
Intervalla, viaſque, foramina quæ perhibemus,
Omnibus in membris, & in ore, ipſoque palato.
Eſſe minora igitur quædam, majoraque debent;
Eſſe triquetra aliis, aliis quadrata neceſſe eſt:
Multa rotunda, modis multis multangula quædam.
Namque figurarum ut ratio, motuſque repoſcuht,
Proinde foraminibus debent differre figuræ;
Et variare viæ, proinde ac textura coërcet.
Ergo ubi quod ſuave eſt aliis, aliis fit amarum:
Illis, queis ſuave eſt, læviſſima corpora debent
Contrectabiliter caulas intrare palati:
At contra, quibus eſt eadem res intus acerba,
Aſpera nimirum penetrant, hamataque fauceis.
  Nunc facile ex his eſt rebus cognoſcere quæque.
Quippe, ubi quoi febris, bili ſuperante, coorta eſt,
Aut alia ratione aliqua eſt vis excita morbi;
Perturbatur ibi totum jam corpus, & omnes
Commutantur ibi poſituræ principiorum:
Fit, prius ad ſenſum ut quæ corpora conveniebant,
Nunc non conveniant, & cetera ſint magis apta,
Quæ penetrata queunt ſenſum progignere acerbum.
Utraque enim ſunt in mellis commiſta ſapore:
Id quod jam ſupera tibi ſæpe oſtendimus ante.
  Nunc age, quo pacto nareis adjectus odoris
Tangat, agam. Primum res multas eſſe neceſſe eſt,
Unde fluens volvat varius ſe fluctus odorum.
Nam fluere, & mitti volgo, ſpargique putandum eſt.
Verum

Verum aliis alius magis eſt animantibus aptus,
Diſſimileis propter formas: ideoque per auras
Mellis apes quamvis longe ducuntur odore;
Volturiique cadaveribus; tum fiſſa ferarum
Ungula quo tulerit greſſum, promiſſa canum vis
Ducit; & humanum longe præſentit odorem
Romulidarum arcis ſervator, candidus anſer.
Sic aliis alius nidor datus ad ſua quemque
Pabula ducit, & a tætro reſilire veneno
Cogit; eoque modo ſervantur ſæcla ferarum.
Hic odor ipſe igitur, nareis quicumque laceſſit,
Eſt alio ut poſſit permitti longius alter.
Sed tamen haud quiſquam tam longe fertur eorum,
Quam ſonitus, quam vox; mitto jam dicere, quam res,
Quæ feriunt oculorum acies, viſumque laceſſunt.
Errabundus enim tarde venit, ac perit ante
Paullatim facilis diſtractus in aëris auras:
Ex alto primum quia vix emittitur ex re.
Nam penitus fluere, atque recedere rebus odores
Significat, quod fracta magis redolere videntur
Omnia; quod contrita; quod igni conlabefacta.
Deinde videre licet majoribus eſſe creatum
Principiis voci: quoniam per ſaxea ſepta
Non penetrat, qua vox volgo, ſonituſque feruntur.
Quare etiam quod olet, non tam facile eſſe videbis
Inveſtigare, in qua ſit regione locatum:
Refrigeſcit enim cunctando plaga per auras;
Nec calida ad ſenſum decurrit nuntia rerum.
Errant ſæpe canes itaque, & veſtigia quærunt.
Nec tamen hoc ſolis in odoribus, atque ſaporum
In genere eſt: ſed item ſpecies rerum, atque colores
Non ita conveniunt ad ſenſus omnibus omnes,
Ut non ſint aliis quædam magis acria viſu.
Quinetiam gallum, noctem explaudentibus alis
Auroram clara conſuetum voce vocare,

Nenu

Nenu queunt rapidi contra conſtare leones,
Inque tueri: ita continuo meminere fugaï:
Nimirum, quia ſunt gallorum in corpore quædam
Semina, quæ, cum ſunt oculis immiſſa leonum,
Pupillas interfodiunt, acremque dolorem
Præbent, ut nequeant contra durare feroces;
Cum tamen hæc noſtras acies nil lædere poſſint:
Aut quia non penetrant; aut quod penetrantibus illis
Exitus ex oculis liber datur; in rēmeando
Lædere ne poſſint ex ulla lumina parte.
Nunc age, quæ moveant animum res, accipe; & unde,
Quæ veniunt, veniant in mentem, percipe paucis.
Principio hoc dico, rerum ſimulacra vagari
Multa modis multis in cunctas undique parteis
Tenuia, quæ facile inter ſe junguntur in auris,
Obvia cum veniunt, ut aranea, bracteaque auri.
Quippe etenim multo magis hæc ſunt tenuia textu,
Quam quæ percipiunt oculos, viſumque laceſſunt:
Corporis hæc quoniam penetrant per rara, cientque
Tenuē animi naturam intus, ſenſumque laceſſunt.
Centauros itaque, & Scyllarum membra videmus,
Cerbereaſque canum facies, ſimulacraque eorum,
Quorum morte obita tellus amplectitur oſſa:
Omne genus quoniam paſſim ſimulacra feruntur;
Partim ſponte ſua quæ fiunt aëre in ipſo;
Partim quæ variis ab rebus cumque recedunt;
Et quæ conſiſtunt ex horum facta figuris.
Nam certe ex vivo Centauri non fit imago:
Nulla fuit quoniam talis natura animalis.
Verum ubi equi atque hominis caſu convenit imago,
Hæreſcit facile extemplo, quod diximus ante,
Propter ſubtilem naturam, & tenuia texta.
Cetera de genere hoc eadem ratione creantur.
Quæ cum mobiliter ſumma levitate feruntur,
Ut prius oſtendi; facile uno commovet ictu

Quæ-

Quælibet una animum nobis ſubtilis imago :
Tenuis enim mens eſt , & mire mobilis ipſa .
Hæc fieri ,ut memoro , facile hinc cognoſcere poſſis :
Quatinus hoc ſimile eſt oculis , quod mente videmus ,
Atque oculis ſimili fieri ratione neceſſe eſt :
Nunc igitur quoniam docui me forte leones
Cernere per ſimulacra , oculos quæcumque laceſſunt ;
Scire licet mentem ſimili ratione moveri
Per ſimulacra leonum cetera , quæ videt æque ,
Nec minus, atque oculi : niſi quod mage tenuia cernit .
Nec ratione alia , cum ſomnus membra profudit ,
Mens animi vigilat ; niſi quod ſimulacra laceſſunt
Hæc eadem noſtros animos , quæ , quom vigilamus :
Uſque adeo certe ut videamur cernere eum , quem
Reddita vitaï jam mors , & terra potita eſt .
Hoc ideo fieri cogit natura , quod omnes
Corporis offecti ſenſus per membra quieſcunt ;
Nec poſſunt falſum veris convincere rebus .
Præterea , meminiſſe jacet , languetque ſopore ;
Nec diſſentit , eum mortis , letique potitum
Jampridem , quem mens vivum ſe cernere credit .
Quod ſupereſt , non eſt mirum , ſimulacra moveri ,
Brachiaque in numerum jactare , & cetera membra :
Nam fit , ut in ſomnis facere hoc videatur imago .
Quippe , ubi prima perit , alioque eſt altera nata
Endo ſtatu , prior hæc geſtum mutaſſe videtur .
Scilicet id fieri celeri ratione putandum eſt .
Multaque in his rebus quæruntur , multaque nobis
Clarandum eſt , plane ſi res exponere avemus .
Quæritur in primis , quare, quod quoique libido
Venerit , extemplo mens cogitet ejus idipſum .
Anne voluntatem noſtram ſimulacra tuentur ?
Et ſimulac volumus , nobis occurrit imago ?
Si mare , ſi terram cordi eſt , ſi denique cælum ,
Conventus hominum, pompam, convivia, pugnas,

Omnia ſub verbóne creat natura, paratque?
Quom præſertim aliis eadem in regione, locoque
Longe diſſimileis animus res cogitet omnis?

Quid porro, in numerum procedere quom ſimulacra
Cernimus in ſomnis, & mollia membra movere,
Mollia mobiliter quom alternis brachia mittunt?
Et repetunt oculis geſtum pede convenienti?
Scilicet arte madent ſimulacra, & docta vagantur,
Nocturno facere ut poſſint in tempore ludos?
An magis illud erit verum, quia tempore in uno
Cum ſentimus id; ut cum vox emittitur una;
Tempora multa latent, ratio quæ comperit eſſe:
Propterea fit, uti quovis in tempore quæque
Præſto ſint ſimulacra locis in queiſque parata?
Tanta eſt mobilitas, & eorum copia tanta.
Et quia tenuia ſunt, niſi ſe contendit, acute
Cernere non potis eſt animus; proinde omnia, quæ ſunt
Præterea, pereunt, niſi ſic ſeſe ipſe paravit.
Ipſe parat ſeſe porro, ſperatque futurum,
Ut videat, quod conſequitur rem quamque: fit ergo.

Nonne vides, oculos etiam, quom, tenuia quæ ſint,
Cernere cœperunt, contendere ſe, atque parare,
Nec ſine eo fieri poſſe, ut cernamus acute?
Et tamen in rebus quoque apertis noſcere poſſis,
Si non advertas animum, proinde eſſe, quaſi omni
Tempore ſemotæ fuerint, longeque remotæ.
Cur igitur mirum eſt, animus ſi cetera perdit,
Præter quam quibus eſt in rebus deditus ipſe?
Deinde adopinamur de ſignis maxima parvis;
Ac nos in fraudem induimus, fruſtramur & ipſi.

Fit quoque, ut interdum non ſuppeditetur imago
Ejuſdem generis, ſed femina quæ fuit ante,
In manibus vir tum factus videatur adeſſe:
Aut alia ex alia facies, ætaſque ſequatur:
Quod ne miremur, ſopor, atque oblivia curant.

Iſtud

Iſtud in his rebus vitium vehementer, & iſtum
Effugere errorem, vitareque præmeditator,
Lumina ne facias oculorum clara creata,
Proſpicere ut poſſimus; & ut proferre viaī
Proceros paſſus, ideo faſtigia poſſe
Surarum, ac feminum pedibus fundata plicari:
Brachia tum porro validis ex apta lacertis
Eſſe, manuſque datas utraque a parte miniſtras,
Ut facere ad vitam poſſimus, quæ foret uſus.
Cetera de genere hoc, inter quæcumque pretātur,
Omnia perverſa præpoſtera ſunt ratione.
Nil adeo quoniam natum eſt in corpore, ut uti
Poſſemus, ſed quod natum eſt, id procreat uſum:
Nec fuit ante videre oculorum lumina nata;
Nec dictis orare prius, quam lingua creata eſt:
Sed potius longe linguæ præceſſit origo
Sermonem; multoque creatæ ſunt prius aures,
Quam ſonus eſt auditus: & omnia denique membra
Ante fuere, (ut opinor) eorum quam foret uſus.
Haud igitur potuere utendi creſcere cauſſa.
At contra conferre manu certamina pugnæ,
Et lacerare artus, fœdareque membra cruore,
Ante fuit multo, quam lucida tela volarent.
Et volnus vitare prius natura coëgit,
Quam daret objectum parmaī læva per artem.
Scilicet & feſſum corpus mandare quieti,
Multo antiquius eſt, quam lecti mollia ſtrata.
Et ſedare ſitim prius eſt, quam pocula, natum.
Hæc igitur poſſent utendi cognita cauſſa
Credier, ex uſu quæ ſunt vitaque reperta.
Illa quidem ſeorſum ſunt omnia, quæ prius ipſa
Nata, dedere ſuæ poſt notitiam utilitatis:
Quo genere in primis ſenſus, & membra videmus.
Quare etiam atque etiam procul eſt, ut credere poſſis,
Utilitatis ob officium potuiſſe creari.

Illud item non eſt mirandum, corporis ipſa
Quod natura cibum quærit quojuſque animantis.
Quippe etenim fluere, atque recedere corpora rebus
Multa modis multis docui; ſed plurima debent
Ex animalibus iis, quæ ſunt exercita motu;
Multaque per ſudorem ex alto preſſa feruntur,
Multa per os exhalantur, quom languida anhelant.
His igitur rebus rareſcit corpus, & omnis
Subruitur natura; dolor quam conſequitur rem:
Propterea capitur cibus, ut ſuffulciat artus,
Et recreet vireis interdatus, atque patentem
Per membra ac venas ut amorem obturet edendi.
Humor item diſcedit in omnia quæ loca cumque
Poſcunt humorem; glomerataque multa vaporis
Corpora, quæ ſtomacho præbent incendia noſtro,
Diſſupat adveniens liquor, ac reſtinguit, ut ignem,
Urere ne poſſit calor amplius aridus artus.
Sic igitur tibi anhela ſitis de corpore noſtro
Abluitur, ſic expletur jejuna cupido.

Nunc qui fiat, uti paſſus proferre queamus,
Cum volumus, varieque datum ſit membra movere;
Et quæ res tantum hoc oneris protrudere noſtri
Corporis inſuerit, dicam: tu percipe dicta.

Dico animo noſtro primum ſimulacra meandi
Accidere, atque animum pulſare, ut diximus ante.
Inde voluntas fit: neque enim facere incipit ullam
Rem quiſquam, quam mens providit, quid velit, ante.
At, quod providet, illius rei conſtat imago.
Ergo animus cum ſeſe ita commovet, ut velit ire,
Inque gredi, ferit extemplo, quæ in corpore toto
Per membra, atque artus, animaï diſſita vis eſt:
Et facile eſt factu, quoniam conjuncta tenetur.
Inde ea proporro corpus ferit, atque ita tota
Paullatim moles protruditur, atque movetur.
Præterea, tum rareſcit quoque corpus, & aër

Scili-

Scilicet ut debet qui ſemper mobilis exſtat ,
Per patefacta venit , peuetratque foramina largus ;
Et diſpergitur ad parteis ita quaſque minutas
Corporis : hinc igitur rebus fit utrimque duabus ,
Corpus uti , ut navis velis , ventoque , feratur .
Nec tamen illud in his rebus mirabile conſtat ,
Tantula quod tantum corpus corpuſcula poſſint
Contorquere , & onus totum convertere noſtrum :
Quippe etenim ventus ſubtili corpore tenuis
Trudit agens magnam magno molimine navim ;
Et manus una regit quantovis impete euntem ,
Atque gubernaclum contorquet quolibet unum :
Multaque per trochleas , & tympana pondere magno
Commovet , atque levi ſuſtollit machina niſu .
Nunc quibus ille modis ſomnus per membra quietem
Inriget , atque animi curas e pectore ſolvat ;
Suavidicis potius , quam multis verſibus , edam :
Parvus ut eſt cycni melior canor , ille gruum quam
Clamor , in ætheriis diſperſus nubibus Auſtri .
Tu mihi da tenueis anreis , animumque ſagacem ,
Ne fieri negites , quæ dicam poſſe ; retroque
Vera repulſanti diſcedas pectore dicta :
Tutemet in culpa quom ſis , ne cernere poſſis .
Principio ſomnus fit, ubi eſt diſtracta per artus
Vis animæ , partimque foras ejecta receſſit ,
Et partim contruſa magis conceſſit in altum :
Diſſolvuntur enim tum demum membra , fluuntque .
Nam dubium non eſt , animaï quin opera ſit
Senſus hic in nobis , quem cum ſopor impedit eſſe ,
Tum nobis animam perturbatam eſſe putãdum eſt,
Ejectamque foras ; non omnem ; namque jaceret
Æterno corpus perfuſum frigore leti :
Quippe ubi nulla latens animaï pars remaneret
In membris , cinere ut multa latet obrutus ignis ,
Unde reconflari ſenſus per membra repente

Poſſit, ut ex igni cæco conſurgere flamma.
Sed quibus hæc rebus novitas confletur, & unde
Perturbari anima, & corpus langueſcere poſſit,
Expediam: tu fac ne ventis verba profundam.
Principio, externa corpus de parte neceſſum eſt,
Aëriis quoniam vicinum tangitur auris,
Tundier, atque ejus crebro pulſarier ictu.
Proptereaque fere res omnes, aut corio ſunt,
Aut ſeta, aut conchis, aut callo, aut cortice tectæ.
Interiorem etiam partem ſpirantibus aër
Verberat hic idem cum ducitur, atque reflatur.
Quare utrimque ſecus quom corpus vapulet, & quom
Perveniant plagæ per parva foramina nobis
Corporis ad primas parteis, elementaque prima;
Fit quaſi paullatim nobis per membra ruina.
Conturbantur enim poſituræ principiorum
Corporis, atque animi, ſic, ut pars inde animaï
Ejiciatur, & introrſum pars abdita cedat;
Pars etiam diſtracta per artus, non queat eſſe
Conjuncta inter ſe, nec motu mutua fungi:
Inter enim ſepit aditus natura, viaſque.
Ergo ſenſus abit mutatis motibus alte.
Et quoniam non eſt quaſi quod ſuffulciat artus,
Debile fit corpus, langueſcunt omnia membra:
Brachia, palpebræque cadunt, popliteſque procumbunt.
Deinde cibum ſequitur ſomnus, quia quæ facit aër,
Hæc eadem cibus, in venas dum diditur omneis,
Efficit: & multo ſopor ille graviſſimus exſtat,
Quem ſatur, aut laſſus capias; quia plurima tum ſe
Corpora conturbant magno contuſa labore.
Fit ratione eadem conjectus porro animaï
Altior, atque foras ejectus largior ejus,
Et diviſior inter ſe, ac diſtractior intus.
Et quoi quiſque fere ſtudio devinctus adhæret,
Aut quibus in rebus multum ſumus ante morati,

Atque

Atque in qua ratione fuit contenta magis mens,
In ſomnis eadem plerumque videmur obire:
Cauſſidici cauſſas agere, & componere leges:
Induperatores pugnare, ac prælia obire:
Nautæ contractum cum ventis cernere bellum:
Nos agere hoc autem, & naturam quærere rerum
Semper, & inventam patriis exponere chartis.
Cetera ſic ſtudia, atque artes plerumque videntur
In ſomnis animos hominum fruſtrata tenere.
Et, quicumque dies multos ex ordine ludis
Adſiduas dederunt operas, plerumque videmus,
Quom jam deſtiterint ea ſenſibus uſurpare,
Reliqüas tamen eſſe vias in mente patenteis,
Qua poſſint eadem rerum ſimulacra venire.
Per multos itaque illa dies eadem obverſantur
Ante oculos, etiam vigilantes ut videantur
Cernere ſaltanteis, & mollia membra moventeis;
Et citharæ liquidum carmen, chordaſque loquenteis
Auribus accipere, & conſeſſum cernere eumdem,
Scenaïque ſimul varios ſplendere decores.
Uſque adeo magni refert ſtudium, atque voluntas,
Et quibus in rebus conſuerint eſſe operati
Non homines ſolum, ſed vero animalia cuncta.
Quippe videbis equos forteis, cum membra jacebunt,
In ſomnis ſudare tamen, ſpirareque ſæpe,
Et quaſi de palma ſummas contendere vireis,
Tunc quaſi carceribus patefactis ſæpe quiete:
Venantumque canes in molli ſæpe quiete
Jactant crura tamen ſubito, voceſque repente
Mittunt, & crebras redducunt naribus auras,
Ut veſtigia ſi teneant inventa ferarum.
Expergefactique ſequuntur inania ſæpe
Cervorum ſimulacra, fugæ quaſi dedita cernant;
Donec diſcuſſis redeant terroribus ad ſe.
At conſueta domi catulorum blanda propago,

Degere, ſæpe levem ex oculis, volucremque ſoporem
Diſcutere, & corpus de terra corripere inſtant,
Proinde quaſi ignotas facies, atque ora tuantur.
Et quam quæque magis ſunt aſpera ſemina eorum,
Tam magis in ſomnis eadem ſævire neceſſum eſt.
At variæ fugiunt volucres, pennisque repente
Sollicitant divum nocturno tempore lucos,
Accipitres ſomno in leni ſi prælia, pugnaſque
Edere ſunt perſectantes, viſæque volantes.
Porro hominum mentes magnis quæ motibus edunt?
Magna etenim ſæpe in ſomnis faciuntque, geruntque.
Reges expugnant, capiuntur, prælia miſcent;
Tollunt clamores, quaſi ſi jugulentur ibidem:
Multi depugnant, gemituſque doloribus edunt;
Et quaſi pantheræ morſu, ſævique leonis
Mandantur, magnis clamoribus omnia complent.
Multi de magnis per ſomnum rebus loquuntur,
Indicioque ſui facti perſæpe fuere:
Multi mortem obeunt, multi de montibus altis
Se quaſi præcipitent ad terram corpore toto,
Exterrentur, & ex ſomno, quaſi mentibus capti,
Vix ad ſe redeunt permoti corporis æſtu.
Flumen item ſitiens, aut fontem propter amœnum
Adſidet, & totum prope faucibus occupat amnem.
Puſi ſæpe lacum propter, ſe, ac dolia curta,
Somno devincti credunt extollere veſtem,
Totius humorem ſaccatum ut corporis fundant:
Cum Babylonica magnifico ſplendore rigantur.
Tum, quibus ætatis freta primitus inſinuantur,
Semen ubi ipſa dies membris matura creavit;
Conveniunt ſimulacra foris e corpore quoque,
Nuntia præclari voltus, pulchrique coloris;
Qui ciet irritans loca turgida ſemine multo,
Ut, quaſi tranſactis ſæpe omnibus rebus, profundant
Fluminis ingenteis fluctus, veſtemque cruentent.

Sol-

Sollicitatur id in nobis, quod diximus ante,
Semen; adulta ætas cum primum roborat artus.
Namque alias aliud res commovet, atque laceſſit:
Ex homine humanum ſemen ciet una hominis vis.
Quod ſimulatque ſuis ejectum ſedibus exit,
Per membra, atque artus decedit corpore toto
In loca conveniens nervorum certa, cietque
Continuo parteis genitaleis corporis ipſas:
Inritata tument loca ſemine, fitque voluntas
Ejicere id, quo ſe contendit dira libido;
Idque petit corpus mens, unde eſt ſaucia amore:
Namque omnes plerumque cadunt in volnus, & illam
Emicat in partem ſanguis, unde icimur ictu:
Et ſi cominus eſt, hoſtem ruber occupat humor.
Sic igitur, Veneris qui telis accipit ictum,
Sive puer membris muliebribus hunc jaculatur,
Seu mulier toto jactans e corpore amorem,
Unde feritur, eo tendit, geſtitque coire,
Et jacere humorem in corpus de corpore ductum:
Namque voluptatem præſagit multa cupido.
Hæc Venus eſt nobis, hinc autem eſt nomen amoris:
Hinc illæ primum Veneris dulcedinis in cor
Stillavit gutta, & ſucceſſit fervida cura.
Nam ſi abeſt quod ames, præſto ſimulacra tamen ſunt
Illius, & nomen dulce obverſatur ad aureis.
Sed fugitare decet ſimulacra, & pabula amoris
Abſterrere ſibi, atque alio convertere mentem,
Et jacere humorem conlectum in corpora quæque;
Nec retinere ſemel converſum unius amore,
Et ſervare ſibi curam, certumque dolorem.
Ulcus enim viveſcit, & inveteraſcit alendo,
Inque dies gliſcit furor, atque ærumna graveſcit,
Si non prima novis conturbes volnera plagis,
Volgivagaque vagus Venere ante recentia cures,
Aut alio poſſis animi traducere motus.

Nec Veneris fructu caret is, qui vitat amorem :
Sed potius, quæ ſunt ſine pœna, commoda ſumit.
Nam certa, & pura eſt ſanis magis inde voluptas,
Quam miſeris; etenim potiundi tempore in ipſo
Fluctuat incertis erroribus ardor amantum :
Nec conſtat quid primum oculis, manibuſque fruantur.
Quod petiere premunt arcte, faciuntque dolorem
Corporis, & denteis inlidunt ſæpe labellis,
Oſculaque adfigunt, quia non eſt pura voluptas :
Et ſtimuli ſubſunt, qui inſtigant lædere idipſum,
Quodcumque eſt, rabies unde illæ germina ſurgunt.
Sed leviter pœnas frangit Venus inter amorem,
Blandaque refrenat morſus admiſta voluptas.
Namque in eo ſpes eſt, unde eſt ardoris origo,
Reſtingui quoque poſſe ab eodem corpore flammā;
Quod fieri contra coram natura repugnat :
Unaque res hæc eſt, quojus quam pluria habemus,
Tam magis ardeſcit dira cuppedine pectus.
Nam cibus, atque humor membris adſumitur intus,
Quæ quoniam certas poſſunt obſidere parteis,
Hoc facile expletur laticum, frugumque cupido :
Ex hominis vero facie, pulcroque colore,
Nil datur in corpus præter ſimulacra fruendum
‘ Tenuia, quæ vento ſpes raptat ſæpe miſella.
Ut bibere in ſomnis ſitiens quom quærit,& humor
Non datur, ardorem in membris qui ſtinguere poſſit;
Sed laticum ſimulacra petit, fruſtraque laborat,
In medioque ſitit torrenti flumine potans.
Sic in amore Venus ſimulacris ludit amanteis;
Nec ſatiare queunt ſpectando corpora coram,
Nec manibus quidquam teneris abradere membris
Poſſunt, errantes incerti corpore toto.
Denique quom membris conlatis flore fruuntur
Ætatis, quom jam præſagit gaudia corpus,
Atque in eo eſt Venus,ut muliebria conſerat arva;

Adfi-

Adfigunt avide corpus , junguntque ſalivas
Oris , & inſpirant preſſantes dentibus ora ;
Nequidquam : quoniam nihil inde abradere poſſunt ,
Nec penetrare , & abire in corpus corpore toto .
Nam facere interdum id velle,& certare videntur:
Uſque adeo cupide Veneris compagibus hærent ,
Membra voluptatis dum vi labefacta liqueſcunt .
Tandem ubi ſe erupit nervis conlecta cupido ,
Parva fit ardoris violenti pauſa parumper ;
Inde redit rabies eadem , & furor ille reviſit ,
Quom ſibi quod cupiant ipſi , contingere quærunt :
Nec reperire malum id poſſunt quæ machina vincat :
Uſque adeo incerti tabeſcunt volnere cæco .
Adde quod abſumunt vireis , pereuntque labore :
Adde quod alterius ſub nutu degitur ætas .
Labitur interea res , & vadimonia fiunt ,
Languent officia , atque ægrotat fama vacillans :
Unguenta , & pulchra in pedibus Sicyonia rident :
Scilicet & grandes viridi cum luce zmaragdi
Auro includuntur , teriturque thalaſſina veſtis
Aſſidue , & Veneris ſudorem exercita potat :
Et bene parta patrum fiunt anademata , mitræ :
Interdum in pallam , ac Melitenſia , Ceaque vertunt .
Eximia veſte & victu convivia , ludi ,
Pocula crebra , unguenta, coronæ,ſerta parantur;
Nequidquam : quoniam medio de fonte leporum
Surgit amari aliquid , quod in ipſis floribus angat :
Aut quod conſcius ipſe animus ſe forte remordet ,
Deſidioſe agere ætatem , luſtriſque perire :
Aut quod in ambiguo verbum jaculata reliquit ;
Quod cupido adfixum cordi viveſcit , ut ignis :
Aut nimium jactare oculos , aliumve tueri
Quod putat , in voltuque videt veſtigia riſus .
Atque in amore mala hæc proprio, ſummeque ſecũdo
Inveniuntur : in adverſo vero , atque inopi ſunt ,
Pren-

Prendere quæ poſſis oculorum lumine aperto,
Innumerabilia; ut melius vigilare ſit ante,
Qua docui ratione, cavereque, ne inlaqueeris.
Nam vitare, plagas in amoris ne laciamur,
Non ita difficile eſt, quam captum retibus ipſis
Exire, & validos Veneris perrumpere nodos.
Et tamen implicitus quoque poſſis, inque peditus
Effugere infeſtum, niſi tute tibi obvius obſtes;
Et prætermittas animi vitia omnia primum,
Tum quæ corporis ſunt ejus,quam percupis,ac vis.
Nam hoc faciunt homines plerumque cupidine cæci,
Et tribuunt ea, quæ non ſunt his commoda vere.
Multimodis igitur pravas, turpeiſque videmus
Eſſe in deliciis, ſummoque in honore vigere.
Atque alios alii inrident, Veneremque süadent,
Ut placent, quoniam fœdo adflictantur amore;
Nec ſua reſpiciunt miſeri mala maxima ſæpe.
Nigra, μελίχροος eſt: immunda & fœtida, ἄκοσμος:
Cæſia, παλλάδιον: nervoſa, & lignea, δορκάς:
Parvola, pumilio, χαρίτων ἴα, tota merum ſal:
Magna,atque immanis, κατάπληξις, plenaque honoris:
Balba, loqui non quit, τραυλίζει: muta, pudens eſt:
At flagrans, odioſa, loquacula, λαμπάδιον fit.
Iσχνὸν ἐρωμένιον tum fit, quom vivere non quit
Præ macie: ῥαδινὴ vero eſt, jam mortua tuſſi:
At gemina & mammoſa, Ceres eſt ipſa ab Iaccho:
Simula, σιληνὴ, ac Satyra eſt: labioſa, φίλημα.
Cetera de genere hoc longum eſt ſi dicere coner.
Sed tamen eſto jam quantovis oris honore,
Quoi Veneris membris vis omnibus exoriatur:
Nempe aliæ quoque ſunt;nempe hac ſine viximus ante;
Nempe eadem facit, & ſcimus facere omnia turpi:
Et miſeram tætris ſe ſuffit odoribus ipſa,
Quam famulæ longe fugitant, furtimque cachinnant.
At lacrimans excluſus amator limina ſæpe

Floribus, & ſertis operit, poſteiſque ſuperbos
Unguit amaracino, & foribus miſer oſcula figit.
Quem ſi jam admiſſum, venientem offenderit aura
Una modo, cauſſas abeundi quærat honeſtas;
Et meditata diu cadat alte ſumta querela;
Stultitiæque ibi ſe damnet, tribuiſſe quod illi
Plus videat, quam mortali concedere par eſt.
Nec Veneres noſtras hoc fallit: quo magis ipſæ
Omnia ſummopere hos vitæ poſtſcenia celant,
Quos retinere volunt, adſtrictoſque eſſe in amore.
Nequidquam: quoniam tu animo tamen omnia poſſis
Protrahere in lucem, atque omneis anquirere niſus.
Et ſi bello animo eſt, & non odioſa viciſſim,
Prætermittet te humanis concedere rebus.
Nec mulier ſemper ficto ſuſpirat amore,
Quæ complexa viri corpus cum corpore jungit;
Et tenet adſuctis humectans oſcula labris.
Nam facit ex animo ſæpe, & communia quærens
Gaudia, ſollicitat ſpatium decurrere amoris.
Nec ratione alia volucres, armenta, feræque,
Et pecudes, & equæ maribus ſubſidere poſſent,
Si non, ipſa quod illorum ſubat, ardet abundans
Natura, & venerem ſalientum læta retractat.
Nonne vides etiam, quos mutua ſæpe voluptas
Vinxit, ut in vinclis communibus excrucientur?
In triviis non ſæpe canes diſcedere aventes,
Diverſi cupide ſummis ex viribus tendunt,
Cum interea validis Veneris compagibus hærent?
Quod facerent numquam, niſi mutua gaudia noſſent,
Quæ lacere in fraudem poſſent, vinctoſque tenere.
Quare etiam atque etiã,ut dico,eſt communis voluptas.
Et commiſcendo cum ſemen forte virile
Femina commulxit ſubita vi, corripuitque;
Tum ſimiles matrum materno ſemine fiunt,
Ut patribus patrio: ſed quos utriuſque figuræ

Eſſe

Eſſe vides juxtim, miſcenteis volta parentum,
Corpore de patrio, & materno ſanguine creſcunt;
Semina quom Veneris ſtimulis excita per artus
Obvia conflixit conſpirans mutuus ardor,
Et neque utrum ſuperavit eorum,nec ſuperatũ eſt.
Fit quoque, ut interdum ſimiles exſiſtere avorum
Poſſint, & referant proavorum ſæpe figuras,
Propterea, quia multa modis primordia multis
Miſta ſuo celant in corpore ſæpe parentes,
Quæ patribus patres tradunt a ſtirpe profecta.
Inde Venus varia producit ſorte figuras:
Majorumque refert voltus, voceſque, comaſque.
Quandoquidem nihilo minus hæc de ſemine certo
Fiunt, quam facies, & corpora, membraque nobis.
Et muliebre oritur patrio de ſemine ſæclum:
Maternoque mares exſiſtunt corpore creti.
Semper enim partus duplici de ſemine conſtat:
Atque, utri ſimile eſt magis id, quodcumque creatur,
Ejus habet plus parte æqua; quod cernere poſſis,
Sive virum ſuboles, ſive eſt muliebris origo.
  Nec divina ſatum genitalem numina quoiquam
Abſterrent, pater a natis ne dulcibus umquam
Appelletur, & ut ſterili venere exigat ævum;
Quod plerique putant; & multo ſanguine mæſti
Conſpergunt aras, adolentque altaria donis,
Ut gravidas reddant uxores ſemine largo:
Nequidquam divum numen, ſorteiſque fatigant;
Nam ſteriles nimium craſſo ſunt ſemine partim,
Et liquido præter juſtum, tenuique viciſſim.
Tenue,locis quia non potis eſt adfigere adhæſum,
Liquitur extemplo, & revocatum cedit ab ortu:
Craſſius hoc porro, quoniam concretius æquo
Mittitur; aut non tam prolixo provolat ictu;
Aut penetrare locos æque nequit; aut penetratum,
Ægre admiſcetur muliebri ſemine ſemen.

Nam

Nam multum harmoniæ Veneris differre videntur:
Atque alias alii complent magis, ex aliiſque
Suſcipiunt aliæ pondus magis, inque graveſcunt.
Et multæ ſteriles Hymenæis ante fuerunt
Pluribus, & naćtæ poſt ſunt tamen, unde puellos
Suſcipere, & partu poſſent diteſcere dulci.
Et, quibus ante domi fœcundæ ſæpe nequiſſent
Uxores parere, inventa eſt illis quoque compar
Natura, ut poſſent natis munire ſenećtam.
Uſque adeo magni refert, ut ſemina poſſint
Seminibus commiſceri genitaliter apta,
Craſſaque conveniant liquidis, & liquida craſſis,
Quæ quoi junćta viro ſit femina per Veneris res.
Atque adeo refert, quo vićtu vita colatur.
Namque aliis rebus concreſcunt ſemina membris,
Atque aliis extenuantur, tabentque viciſſim.
Et quibus ipſa modis traćtetur blanda voluptas,
Id quoque permagni refert: nam more ferarum,
Quadrupedumque magis ritu, plerumque putantur
Concipere uxores, quia ſic loca ſumere poſſunt
Pećtoribus poſitis, ſublatis ſemina lumbis.
Nec molles opus ſunt motus uxoribus hilum.
Nam mulier prohibet ſe concipere, atque repugnat,
Clunibus ipſa viri venerem ſi læta retraćtet:
Atque exoſſato ciet omni pećtore flućtus.
Ejicit enim ſulci rećta regione, viaque
Vomerem, atque locis avertit ſeminis ićtum.
Idque ſua cauſſa conſuerunt ſcorta moveri,
Ne complerentur crebro, gravidæque jacerent,
Et ſimul ipſa viris venus ut concinnior eſſet:
Conjugibus quod nil noſtris opus eſſe videtur.
Nec divinitus interdum, Venerisque ſagittis
Deteriore fit ut forma muliercula ametur.
Nam facit ipſa ſuis interdum fœmina factis,
Morigeriſque modis, & mundo corporis cultu,

Ut

Ut facile inſueſcat ſecum vir degere vitam .
Quod ſupereſt , conſuetudo concinnat amorem .
Nam leviter quamvis , quod crebro tunditur ictu ,
Vincitur in longo ſpatio tamen , atque labaſcit .
Nonne vides , etiam guttas in ſaxa cadenteis
Humoris , longo in ſpatio pertundere ſaxa ?

CREECHII CENSURA.

IN hoc libro admodum pauca ſunt quæ approbet Philoſophus ; nulla enim in univerſa Philoſophia futilior quam illa de Simulacris & Imaginibus opinio . Nam credamus tenues exuvias & membranulas a rerum ſuperficie continuo direptas : dum undique volitant , ſe mutuo intercidant & dilacerent neceſſe eſt ; ita denique miſceantur , ut nihil præter Centauros , Scyllas , & ejuſmodi monſtra videremus aut imaginaremur .

Dicendum tamen Lucretium de iſtis Imaginibus & Simulacris uſque ad v. 471. acute & decore diſputaſſe , & bene ornaſſe fabulam .

Deinde , ad v. 524. Poëta tractat Scepticos eo quo debuit , faſtu , & ſeveritate ; ſpernenda enim profecto & reprimenda iſta animalia . Neque ego iſtam erga Senſus indulgentiam improbarem , niſi illis conceſſerat provinciam majorem quam commode adminiſtrare poſſunt . Senſus minime fallaces agnoſco : ideone vero oculo meo magnitudinem Solis , Lunæ , & Aſtrorum emetiar ? Ne quid acerbius dicam , hæc eſt nimis ruſtica opinio .

Sonum , Saporem , Odorem corporea eſſe , omnemque ſenſationem corporibus peragi , ad v. 725. agnoſcent omnes qui qualitatibus , & aliis ægri Ariſtotelis inſomniis non detinentur .

De Imaginatione vero , uſque ad v. 820. cum nulla ſint Simu-

Simulacra, non eſt ut fuſius agamus. Et ridenda prorſus vaniſſima iſta opinio, quæ uſque ad v. 855. docet membra noſtra tam artificioſe & ſubtiliter compoſita, non ideo fuiſſe facta ut utamur, ſed jam facta oblatum ſibi uſum arripuiſſe.

De Fame & Siti, uſque ad v. 874. protulit quæ ferri poſſunt: De motu vero Animalium, ad v. 904. inepta omnia. Denique cum Somnus Lucretii diſperſionem Animæ conſequatur, quidni nos immortali Anima donati æternum vigilemus? De Inſomniis, ad v. 1031. meræ nugæ: Reliqua vero nocte & tenebris tegenda.

LIBRI QUINTI
ARGUMENTUM.

Laudes Epicuri, cui propter inventam atque explicatam Philoſophiam plus debent homines, quam Cereri, Baccho, Herculi, aliiſque Divis, quos grati venerantur, ad v. 56. *II. Deinde, ad v.* 92. *præponit totius libri argumentum, cujus partes poſtea explicat. Et III. ad v.* 157. *Terram, Mare, Cælum, Solem, Sidera, mortalia docet, nec, quod Stoici putarunt, animata, Dei ipſius partes, aut ſedem & domicilium Deorum eſſe, quod vulgus exiſtimat, aſſerit. IV. Nequis Mundum a Diis fuiſſe factum, atque ideo immortalem credat, ad v.* 236. *varias rationes congerit tam a natura Deorum, quam a vitiis hujus Mundi ductas, quibus probare conatur hanc compagem non fuiſſe a Diis conſtitutam. V. ad v.* 417. *Quatuor Elementa, Terram, Aquam, Aërem, & Ignem, e quibus Mundus conſtat, naſci & interire, & proinde Mundum ipſum aliquando incepiſſe, aliquando etiam periturum arguit; variiſque aliis argumentis confirmat hanc compagem nec ab æterno exſtitiſſe, neque futuram eſſe immortalem. VI. ad v.* 509. *agit de prima Mundi exortu; & ſingulis ejus partibus, prout graviores aut leviores ſunt, ſedes ſuas & locos aſſignat. VII. ad v.* 613. *Multa de Cæli & Siderum motibus proponit, at nihil certi decernit. Deinde docet cur Terra, cur tota compages, quod corpus grave eſt, nulli fundamento innixa pendeat. Solem denique, Lunam, Sidera metitur, atque illa nec majora nec minora eſſe, quam nobis apparent, pronuntiat. VIII. ad v.* 770. *Varias utriuſque Solſtitii, Æſtivi, & Hiemalis, cauſſas reddit, quo modo Nox fiat, cur Aurora Solem præcedat, cur Dies & Noctes viciſſim ſeſe ſuperent, cur Luna vultum & figuram variet, cur denique Sol ac Luna Ecli-*

Eclipſin patiantur , diſputat . IX. Deinde a Cælo deſcendens , Herbarum, Arborum, Avium, Brutorum, Hominum origines deſcribit , ad v. 835. *X. Monſtra quoque , mutila quædam atque imperfecta animalia naſci concedit , ſed Chimæras , Centauros , Scyllas , reliquaque Poëtarum portenta ſuaviter deridet , ad v.* 922. *XI. Demum , ad v.* 1090. *primorum Hominum vires , rudem vitam , cultum , victum , ingenium , mores , domicilia , matrimonia deſcribit ; & docet unde Sermo , Voces , & rerum Nomina . XII. Tandem poſt Ignem in terras a fulmine delatum cultior vita , & victus mollior : pacta & fœdera inierunt Homines , agros partiti ſunt , & pulcherrimi aut fortiſſimi , Reges conſtituuntur ; at brevi orta ſeditione Reſpublica emerſit , ad v.* 1160. *XIII. ad v.* 1240. *diſputat de Deorum metu , & de ortu Religionis , quam divinæ naturæ & cauſſarum naturalium ignorantiæ acceptam refert . XIV. Quæ ſequuntur , Metallorum ortum , primas bellandi artes , artis Textrinæ , Agriculturæ , Muſices , & aliarum artium ortum atque progreſſum continent .*

TITI
LUCRETII CARI
DE RERUM NATURA
LIBER QUINTUS.

QUIS potis eſt dignum pollenti pectore carmen
Condere, pro rerum majeſtate, hiſque repertis?
Quiſve valet verbis tantùm, qui fundere laudes
Pro meritis ejus poſſit, qui talia nobis
Pectore parta ſuo, quæſitaque præmia liquit?
Nemo, ut opinor, erit mortali corpore cretus.
Nam ſi, ut ipſa petit majeſtas cognita rerum,
Dicendum eſt: deus ille fuit, deus, inclute Memmi,
Qui princeps vitæ rationem invenit eam, quæ
Nunc appellatur ſapientia; quique per artem
Fluctibus e tantis vitam, tantiſque tenebris,
In tam tranquillo, & tam clara luce locavit.
Confer enim divina aliorum antiqua reperta.
Namque Ceres fertur fruges, Liberque liquoris
Vitigeni laticem mortalibus inſtituiſſe;

Cum tamen his poſſet ſine rebus vita manere :
Ut fama eſt aliquas etiam nunc vivere genteis .
At bene non poterat ſine puro pectore vivi .
Quo magis hic merito nobis deus eſſe videtur ;
Ex quo nunc etiam per magnas didita genteis
Dulcia permulcent animos ſolatia vitæ .
Herculis antiſtare autem ſi facta putabis ,
Longius a vera multo ratione ferere .
Quid Nemeæus enim nobis nunc magnus hiatus
Ille leonis obeſſet , & horrens Arcadius ſus ?
Denique quid Cretæ taurus , Lernæaque peſtis
Hydra venenatis poſſet vallata colubris ?
Quidve tripectora tergemini vis Geryonaï ?
Et Diomedis equi ſpirantes naribus ignem ,
Thracen,Biſtoniaſque plagas,atque Iſmara propter,
Tantopere officerent nobis ? unciſque timendæ
Unguibus Arcadiæ volucres Stymphala colentes ?
Aureaque Heſperidum ſervans fulgentia mala
Aſper , acerba tuens , immani corpore ſerpens ,
Arboris amplexus ſtirpem ? quid denique obeſſet ,
Propter Atlanteum litus , pelageque ſevera ,
Quo neque noſter adit quiſquam,neque barbarus audet?
Cetera de genere hoc quæ ſunt portenta peremta ,
Si non victa forent , quid tandem viva nocerent ?
Nil , ut opinor : ita ad ſatiatem terra ferarum
Nunc etiam ſcatit , & trepido terrore repleta eſt
Per nemora ac monteis magnos , ſilvaſque profundas :
Quæ loca vitandi plerumque eſt noſtra poteſtas .
At niſi purgatum eſt pectus , quæ prælia nobis ,
Atque pericula tunc ingratîs inſinuandum ?
Quantæ conſcindunt hominem cuppedinis acres
Sollicitum curæ ? quantique perinde timores ?
Quidve ſuperbia , ſpurcities , petulantia , quantas
Efficiunt cladeis? quid luxus , deſidieſque ?
Hæc igitur qui cuncta ſubegerit , ex animoque

Expulerit dictis, non armis; nonne decebit,
Hunc hominem numero divum dignarier eſſe?
Cum bene præſertim multa, ac divinitus ipſis
Immortalibus de divis dare dicta ſuërit,
Atque omnem rerum naturam pandere dictis.
Quojus ego ingreſſus veſtigia, nunc rationes
Perſequor, ac doceo dictis, quo quæque creata
Fœdere ſint, in eo quam ſit durare neceſſum:
Nec validas ævi valeant reſcindere leges.
Quo genere in primis animi natura reperta eſt,
Nativo primum conſiſtere corpore creta,
Nec poſſe incolumis magnum durare per ævum:
Sed ſimulacra ſolere in ſomnis fallere mentem,
Cernere cum videamur eum, quem vita reliquit.
Quod ſupereſt, nunc me huc rationis detulit ordo,
Ut mihi, mortali conſiſtere corpore mundum,
Nativumque ſimul, ratio reddunda ſit, eſſe:
Et quibus ille modis congreſſus materiaï
Fundarit terram, cælum, mare, ſidera, ſolem,
Lunaïque globum; tum quæ tellure animantes
Exſtiterint, & quæ nullo ſint tempore natæ:
Quove modo genus humanum variante loquela
Cœperit inter ſe veſci per nomina rerum:
Et quibus ille modis divum metus inſinuarit
Pectora, terrarum qui in orbi ſancta tuetur
Fana, lacus, lucos, aras, ſimulacraque divum.
Præterea, ſolis curſus, lunæque meatus
Expediam, qua vi flectat natura gubernans:
Ne forte hic inter cælum, terramque reamur
Libera ſponte ſua curſus luſtrare perenneis,
Morigera ad fruges augendas, atque animanteis:
Neve aliquas divum volvi ratione putemus.
Nam, bene qui didicere deos ſecurum agere ævum,
Si tamen interea mirantur qua ratione
Quæque geri poſſint, præſertim rebus in illis,

Quæ ſupera caput ætheriis cernuntur in oris ;
Rurſus in antiquas referuntur relligiones ,
Et dominos acreis adſciſcunt , omnia poſſe
Quos miſeri credunt , ignari quid queat eſſe ,
Quid nequeat ; finita poteſtas denique quoique
Quanam ſit ratione , atque alte terminus hærens .
Quod ſupereſt , ne te in promiſſis plura moremur ,
Principio , maria ac terras , cælumque tuere :
Horum naturam triplicem , tria corpora , Memmi ,
Treis ſpecies tam diſſimileis , tria talia texta ,
Una dies dabit exitio ; multoſque per annos
Suſtentata ruet moles & machina mundi .
Nec me animi fallit , quam res nova , miraque menti
Accidat , exitium cæli terræque futurum :
Et quam difficile id mihi ſit pervincere dictis :
Ut fit , ubi inſolitam rem adportes auribus ante ,
Nec tamen hanc poſſis oculorum ſubdere viſu ,
Nec jacere indu manus , via qua munita fidei
Proxima fert humanum in pectus , templaque mentis .
Sed tamen effabor : dictis dabit ipſa fidem res
Forſitan , & graviter terrarum motibus orbis
Omnia conquaſſari in parvo tempore cernes :
Quod procul a nobis flectat fortuna gubernans ;
Et ratio potius quam res perſuadeat ipſa ,
Succidere horriſono poſſe omnia victa fragore .
Qua prius aggrediar quam de re fundere fata
Sanctius , & multo certa ratione magis quam
Pythia , quæ tripode e Phœbi , lauroque profatur :
Multa tibi expediam doctis ſolatia dictis ;
Relligione refrenatus ne forte rearis ,
Terras , & ſolem , cælum , mare , ſidera , lunam ,
Corpore divino debere æterna manere ;
Proptereaque putes ritu par eſſe gigantum ,
Pendere eos pœnas immani pro ſcelere omneis ,
Qui ratione ſua diſturbent mœnia mundi ,

Præclarumque velint cæli reſtinguere ſolem,
Immortalia mortali ſermone notantes.
Quæ procul uſque adeo divino ab numine diſtent,
Inque deûm numero ſic ſint indigna videri,
Notitiam potius præbere ut poſſe putentur,
Quid ſit vitali motu, ſenſuque remotum.
Quippe etenim non eſt cum quovis corpore ut eſſe
Poſſe animi natura putetur, conſiliumque.
Sicut in æthere non arbor, nec in æquore ſalſo
Nubes eſſe queunt, neque piſces vivere in arvis,
Nec cruor in lignis, nec ſaxis ſuccus ineſſe:
Certum,ac diſpoſitum eſt, ubi quidquid creſcat, & inſit.
Sic animi natura nequit ſine corpore oriri
Sola, neque a nervis, & ſanguine longiter eſſe.
Hoc ſi poſſet enim, multo prius ipſa animi vis
In capite, aut humeris, aut imis calcibus eſſe
Poſſet, & innaſci quavis in parte ſoleret:
Tandem in eodem homine,atque in eodē vaſe maneret.
Quod quoniam noſtro quoque conſtat corpore certum,
Diſpoſitumque videtur, ubi eſſe, & creſcere poſſit
Seorſum anima,atque animus:tanto magis inficiandum,
Totum poſſe extra corpus, formamque animalem
Putribus in glæbis terrarum, aut ſolis in igni,
Aut in aqua durare, aut altis ætheris oris.
Haud igitur conſtant divino prædita ſenſu,
Quandoquidem nequeunt vitaliter eſſe animata.
Illud item non eſt ut poſſis credere, ſedes
Eſſe deûm ſanctas in mundi partibus ullis.
Tenuis enim natura deûm, longeque remota
Senſibus a noſtris, animi vix mente videtur.
Quæ quoniam manuum tactum ſuffugit, & ictum,
Tactile nil nobis quod ſit, contingere debet.
Tangere enim non quit, quod tangi non licet ipſum.
Quare etiam ſedes quoque noſtris ſedibus eſſe
Diſſimiles debent, tenues de corpore eorum.

Quæ

Quæ tibi poſterius largo ſermone probabo.
Dicere porro, hominum cauſſa voluiſſe parare
Præclaram mundi naturam, proptereaque
Id laudabile opus divûm laudare decere,
Æternumque putare, atque immortale futurum,
Nec fas eſſe, deûm quod ſit ratione vetuſta
Gentibus humanis fundatum perpetuo ævo,
Sollicitare ſuis ullum de ſedibus umquam,
Nec verbis vexare, & ab imo evertere ſummam:
Cetera de genere hoc adfingere, & addere, Memmi,
Deſipere eſt. quid enim immortalibus atque beatis
Gratia noſtra queat largirier emolumenti,
Ut noſtra quidquam cauſſa gerere adgrediantur?
Quidve novi potuit tanto poſt ante quietos
Inlicere, ut cuperent vitam mutare priorem?
Nam gaudere novis rebus debere videtur,
Cui veteres obſunt; ſed, cui nil accidit ægri
Tempore in anteacto, cum pulchre degeret ævum,
Quid potuit novitatis amorem accendere tali?
An, credo, in tenebris vita, ac mœrore jacebat,
Donec diluxit rerum genitalis origo?
Quidve mali fuerat nobis non eſſe creatis?
Natus enim debet, quicumque eſt, velle manere
In vita, donec retinebit blanda voluptas:
Qui numquam vero vitæ guſtavit amorem,
Nec fuit in numero, quid obeſt non eſſe creatum?
Exemplum porro gignundis rebus, & ipſa
Notities hominum, divis unde inſita primum?
Quid vellent facere ut ſcirent, animoque viderent?
Quove modo eſt umquam vis cognita principiorũ?
Quidnam inter ſeſe permutato ordine poſſent,
Si non ipſa dedit ſpecimen natura creandi?
Namque ita multa modis multis primordia rerum
Ex infinito jam tempore percita plagis,
Ponderibuſque ſuis conſuerunt concita ferri,

Omni-

Omnimodiſque coire, atque omnia pertentare,
Quæcumque inter ſe poſſint congreſſa creare,
Ut non ſit mirum ſi in taleis diſpoſituras
Deciderunt quoque, & in taleis venere meatus,
Qualibus hæc rerum genitur nunc ſumma novando.
Quod ſi jam rerum ignorem primordia quæ ſint,
Hoc tamen ex ipſis cæli rationibus auſim
Confirmare, aliiſque ex rebus reddere multis,
Nequaquam nobis divinitus eſſe paratam
Naturam rerum; tanta ſtat prædita culpa.
Principio, quantum cæli tegit impetus ingens,
Inde avidam partem montes, ſilvæque ferarum
Poſſedere, tenent rupes, vaſtæque paludes,
Et mare, quod late terrarum diſtinet oras.
Inde duas porro prope parteis fervidus ardor,
Aſſiduuſque geli caſus mortalibus auſert.
Quod ſupereſt arvi, tamen id natura ſua vi
Sentibus obducat, ni vis humana reſiſtat,
Vitaï cauſſa valido conſueta bidenti
Ingemere, & terram preſſis proſcindere aratris.
Si non fœcundas vertentes vomere glæbas,
Terraïque ſolum ſubigentes cimus ad ortus;
Sponte ſua nequeant liquidas exſiſtere in auras.
Et tamen interdum magno quæſita labore,
Cum jam per terras frondent, atque omnia florent;
Aut nimiis torret fervoribus ætherius ſol,
Aut ſubiti perimunt imbres, gelidæque pruinæ,
Flabraque ventorum violento turbine vexant.
Præterea genus horriferum natura ferarum,
Humanæ genti infeſtum, terraque marique,
Cur alit, atque auget? cur anni tempora morbos
Apportant? quare mors immatura vagatur?
Tum porro puer, ut ſævis projectus ab undis
Navita, nudus humi jacet, infans, indigus omni
Vitali auxilio, cum primum in luminis oras

Nixi-

Nixibus ex alvo matris natura profudit ;
Vagituque locum lugubri complet , ut æquum eſt ,
Cui tantum in vita reſtet tranſire malorum .
At variæ creſcunt pecudes , armenta , feræque :
Nec crepitacula eis opus ſunt,nec cuiquã adhibenda eſt
Almæ nutricis blanda atque infracta loquela :
Nec varias quærunt veſteis pro tempore cæli .
Denique non armis opus eſt , non mœnibus altis ,
Queis ſua tutentur , quando omnibus omnia large
Tellus ipſa parit , naturaque dædala rerum .
Principio , quoniam terraï corpus , & humor ,
Aurarumque leves animæ , calidique vapores ,
E quibus hæc rerum conſiſtere ſumma videtur ,
Omnia nativo ac mortali corpore conſtant ;
Debet tota eadem mundi natura putari .
Quippe etenim quorum parteis , & membra videmus
Corpore nativo & mortalibus eſſe figuris ;
Hæc eadem ferme mortalia cernimus eſſe ,
Et nativa ſimul . Quapropter maxima mundi
Cum videam membra,ac parteis conſumta regigni;
Scire licet , cæli quoque idem terræque fuiſſe
Principiale aliquod tempus , clademque futuram .
Illud in his rebus ne me arripuiſſe rearis ,
Memmi , quod terram , atque ignem mortalia ſumſi
Eſſe ; neque humorem dubitavi, auraſque perire ;
Atque eadem gigni , rurſuſque augeſcere dixi .
Principio , pars terraï nonnulla peruſta
Solibus aſſiduis , multa pulſata pedum vi ,
Pulveris exhalat nebulam , nubeiſque volanteis ,
Quas validi toto diſpergunt aëre venti :
Pars etiam glabarum ad diluviem revocatur
Imbribus , & ripas radentia flumina rodunt .
Præterea , pro parte ſua quodcumque alid auget ,
Roditur : & quoniam dubio procul eſſe videtur
Omniparens , eadem rerum commune ſepulcrum ;

Ergo

Ergo terra tibi limatur, & aucta recreſcit.
Quod ſupereſt, humore novo mare, flumina, fonteis
Semper abundare, & latices manare perenneis,
Nil opus eſt verbis, magnus decurſus aquarum
Undique declarat: ſed primum quidquid aquaï
Tollitur, in ſummaque fit, ut nihil humor abundet;
Partim quod validi verrentes æquora venti
Deminuunt, radiiſque retexens ætherius ſol:
Partim quod ſubter per terras diditur omneis.
Percolatur enim virus, retroque remanat
Materies humoris, & ad caput amnibus omnis
Convenit; inde ſuper terras fluit agmine dulci,
Qua via ſecta ſemel liquido pede detulit undas.
Aëra nunc igitur dicam, qui corpore toto
Innumerabiliter privas mutatur in horas.
Semper enim quodcumque fluit de rebus, id omne
Aëris in magnum fertur mare: qui niſi contra
Corpora retribuat rebus, recreetque fluenteis,
Omnia jam reſoluta forent, & in aëra verſa.
Haud igitur ceſſat gigni de rebus, & in res
Recidere aſſidue, quoniam fluere omnia conſtat.
Largus item liquidi fons luminis, ætherius ſol
Inrigat aſſidue cælum candore recenti,
Suppeditatque novo confeſtim lumine lumen.
Nam primum quidquid fulgoris diſperit eii,
Quocumque accidit: id licet hinc cognoſcere poſſis,
Quod ſimul ac primum nubes ſuccedere ſoli
Cœpere, & radios inter quaſi rumpere lucis,
Extemplo inferior pars horum diſperit omnis,
Terraque inumbratur, qua nimbi cumque feruntur;
Ut noſcas ſplendore novo res ſemper egere,
Et primum jactum fulgoris quemque perire;
Nec ratione alia res poſſe in ſole videri,
Perpetuo ni ſuppeditet lucis caput ipſum.
Quin etiam nocturna tibi, terreſtria quæ ſunt,
Lumi-

Lumina, pendentes lychni, claræque coruſcis
Fulguribus pingues multa caligine tædæ,
Conſimili properant ratione, ardore miniſtro,
Suppeditare novum lumen, tremere ignibus inſtant;
Inſtant, nec loca lux inter quaſi rupta relinquit:
Uſque adeo properanter ab omnibus ignibus ejus
Exitium celeri toleratur origine flammæ.
Sic igitur, ſolem, lunam, ſtellaſque putandum
Ex alio atque alio lucem jactare ſubortu,
Et primum quidquid flammaï perdere ſemper;
Inviolabilia hæc ne credas forte vigere.
 Denique non lapides quoque vinci cernis ab ævo?
Non altas turreis ruere, & putreſcere ſaxa?
Non delubra deûm, ſimulacraque feſſa fatiſci?
Nec ſanctum numen fati protollere fineis
Poſſe? neque adverſus naturæ fœdera niti?
Denique non monimenta virûm dilapſa videmus
Cedere proporro, ſubitoque ſeneſcere caſu?
Non ruere avolſos ſilices a montibus altis,
Nec validas ævi vireis perferre, patique
Finiti? neque enim caderent avolſa repente,
Ex infinito quæ tempore pertoleraſſent
Omnia tormenta ætatis privata fragore.
 Denique jam tuere hoc circum, ſupraque, quod omnē
Continet amplexu terram; quod procreat ex ſe
Omnia (quod quidam memorant) recipitque peremta:
Totum nativum mortali corpore conſtat.
Nam quodcumque alias ex ſe res auget, alitque,
Diminui debet, recreari cum recipit res.
 Præterea, ſi nulla fuit genitalis origo
Terraï & cæli, ſemperque æterna fuere:
Cur ſupera bellum Thebanum, & funera Trojæ,
Non alias alii quoque res cecinere poëtæ?
Quo tot facta virûm toties cecidere? nec uſquam
Æternis famæ monumentis inſita florent?

Verum, ut opinor, habet novitatem ſumma, recenſque
Natura eſt mundi, neque pridem exordia cepit.
Quare etiam quædam nunc artes expoliuntur,
Nunc etiam augeſcunt: nunc addita navigiis ſunt
Multa: modo organici melicos peperere ſonores.
Denique natura hæc rerum, ratioque reperta eſt
Nuper, & hanc primus cumprimis ipſe repertus
Nunc ego ſum, in patrias qui poſſim vertere voces.
Quod ſi forte fuiſſe antehac eadem omnia credis;
Sed periiſſe hominum torrenti ſæcla vapore,
Aut cecidiſſe urbeis magno vexamine mundi,
Aut ex imbribus aſſiduis exiſſe rapaceis
Per terras amneis, atque oppida cooperuiſſe:
Tanto quippe magis victus fateare neceſſe eſt,
Exitium quoque terraï, cælique futurum.
Nam cum res tantis morbis tantiſque periclis
Tentarentur, ibi ſi triſtior incubuiſſet
Cauſſa, darent late cladem, magnaſque ruinas:
Nec ratione alia mortales eſſe videmur
Inter nos, niſi quod morbis ægriſcimus iiſdem,
Atque illi, quos a vita natura removit.
Præterea, quæcumque manent æterna, neceſſe eſt,
Aut quia ſunt ſolido cum corpore, reſpuere ictus,
Nec penetrare pati ſibi quidquam, quod queat arctas
Diſſociare intus parteis, ut materiaï
Corpora ſunt, quorum naturam oſtendimus ante:
Aut ideo durare ætatem poſſe per omnem,
Plagarum quia ſunt expertia, ſicut inane eſt,
Quod manet intactum, neque ab ictu fungitur hilum:
Aut etiam, quia nulla loci ſit copia circum,
Quo quaſi res poſſint diſcedere, diſſolvique:
Sicut ſummarum ſumma eſt æterna, neque extra
Quis locus eſt, quo diſſiliant; neque corpora ſunt, quæ
Poſſint incidere, & valida diſſolvere plaga.
At neque, uti docui, ſolido cum corpore mundi
Natu-

Natura eſt, quoniam admiſtum eſt in rebus inane:
Nec tamen eſt ut inane: neque autem corpora deſunt,
Ex infinito quæ poſſint forte coorta
Proruere hanc rerum violento turbine ſummam,
Aut aliam quamvis cladem importare pericli.
Nec porro natura loci, ſpatiumque profundi
Deficit, exſpergi quo poſſint mœnia mundi,
Aut alia quavis poſſint vi pulſa perire.
Haud igitur leti præcluſa eſt janua cælo,
Nec ſoli, terræque, nec altis æquoris undis;
Sed patet immani, & vaſto reſpectat hiatu.
Quare etiam nativa neceſſum eſt confiteare
Hæc eadem: neque enim, mortali corpore quæ ſunt,
Ex infinito jam tempore adhuc potuiſſent
Immenſi validas ævi contemnere vireis.
  Denique tantopere inter ſe cum maxima mundi
Pugnent membra, pio nequaquam concita bello;
Nonne vides aliquam longi certaminis ollis
Poſſe dari finem? vel cum ſol, & vapor omnis
Omnibus epotis humoribus exſuperarint,
Quod facere intendunt, neque adhuc conata patrantur:
Tantum ſuppeditant amnes, ultroque minantur
Omnia diluviare ex alto gurgite ponti:
Nequidquam; quoniam verrentes æquora venti
Deminuunt, radiiſque retexens ætherius ſol;
Et ſiccare prius confidunt omnia poſſe,
Quam liquor incepti poſſit contingere finem.
Tantum ſpirantes æquo certamine bellum
Magnis de rebus inter ſe cernere certant:
Cum ſemel in terra fuerit ſuperantior ignis,
Et ſemel, ut fama eſt, humor regnarit in arvis.
Ignis enim ſuperavit, & ambens multa peruſſit,
Avia cum Phaëthonta rapax vis Solis equorum
Æthere raptavit toto, terraſque per omneis.
At pater omnipotens ira tum percitus acri

Magnanimum Phaëthonta repenti fulminis ictu
Deturbavit equis in terram ; Solque cadenti
Obvius æternam ſuſcepit lampada mundi ,
Disjectoſque redegit equos , junxitque trementeis :
Inde ſuum per iter recreavit cuncta gubernans ;
Scilicet , ut veteres Grajûm cecinere poëtæ .
Quod procul a vera eſt animi ratione repulſum .
Ignis enim ſuperare poteſt , ubi materiaï
Ex infinito ſunt corpora plura coorta ;
Inde cadunt vires aliqua ratione revictæ ,
Aut pereunt res exuſtæ torrentibus auris .
Humor item quondam cœpit ſuperare coortus ,
Ut fama eſt hominum , multas quando obruit urbeis ;
Inde ubi vis aliqua ratione averſa receſſit ,
Ex infinito fuerat quæcumque coorta ,
Conſtiterunt imbres , & flumina vim minuerunt .
Sed quibus ille modis conjectus materiaï
Fundarit cælum , ac terram , pontique profunda ,
Soliſque & lunæ curſus , ex ordine ponam .
Nam certe neque conſilio primordia rerum
Ordine ſe quæque , atque ſagaci mente locarunt ;
Nec quos quæque darent motus pepigere profecto :
Sed quia multa modis multis primordia rerum
Ex infinito jam tempore percita plagis ,
Ponderibuſque ſuis conſuerunt concita ferri ,
Omnimodiſque coire , atque omnia pertentare ,
Quæcumque inter ſe poſſent congreſſa creare ;
Propterea fit , uti magnum volgata per ævum ,
Omnigenos cœtus & motus experiundo ,
Tandem ea conveniant, quæ ut convenere, repente
Magnarum rerum fiant exordia ſæpe ,
Terraï , maris , & cæli , generiſque animantum .
Hic neque tum ſolis rota cerni lumine largo
Altivolans poterat , neque magni ſidera mundi ,
Nec mare,nec cælum,nec denique terra, neque aër,

Nec ſimilis noſtris rebus res ulla videri :
Sed nova tempeſtas quædam , moleſque coorta .
Diffugere inde loci partes cœpere , pareſque
Tum paribus jungi res , & diſcludere mundum ,
Membraque dividere, & magnas diſponere parteis
Omnigenis e principiis , diſcordia quorum
Intervalla , vias , connexus , pondera , plagas ,
Concurſus , motus turbabat , prælia miſcens ,
Propter diſſimileis formas , variaſque figuras ;
Quod non omnia ſic poterant conjuncta manere ,
Nec motus inter ſeſe dare convenienteis :
Hoc eſt a terris altum ſecernere cælum ,
Et ſeorſum mare uti ſecreto humore pateret ,
Seorſus item puri , ſecretique ætheris ignes .
  Quippe etenim primum terraï corpora quæque ,
Propterea quod erant gravia , & perplexa , coibant ,
In medioque imas capiebant omnia ſedes :
Quæ quanto magis inter ſe perplexa coibant ,
Tam magis expreſſere ea , quæ mare , ſidera , ſolem ,
Lunamque efficerent , & magni mœnia mundi .
Omnia enim magis hæc e lævibus atque rotundis
Seminibus , multoque minoribus ſunt elementis ,
Quam tellus : ideo per rara foramina terræ
Partibus erumpens primus ſe ſuſtulit æther
Signifer , & multos ſecum levis abſtulit igneis :
Non alia longe ratione , ac ſæpe videmus ,
Aurea cum primum gemmanteis rore per herbas
Matutina rubent radiati lumina ſolis ,
Exhalantque lacus nebulam , fluviique perennes :
Ipſa quoque interdum tellus fumare videtur :
Omnia quæ ſurſum cum conciliantur in alto ,
Corpore concreto ſubtexunt nubila cælum .
Sic igitur tum ſe levis , ac diffuſilis æther
Corpore concreto circumdatus undique ſepſit ,
Et late diffuſus in omneis undique parteis ,

Omnia ſic avido complexu cetera ſepſit.
Hunc exordia ſunt ſolis lunæque ſecuta;
Inter utroſque globi quorum vertuntur in auris:
Quæ neque terra ſibi adſcivit, neque maximus æther;
Quod nec tam fuerint gravia, ut depreſſa ſederent;
Nec levia, ut poſſent per ſummas labier oras:
Et tamen inter utroſque ita ſunt, ut corpora viva
Verſent, & partes ut mundi totius exſtent.
Quod genus in nobis quædam licet in ſtatione
Membra manere, tamen cum ſint ea, quæ moveātur.
His igitur rebus retractis, terra repente,
Maxima qua nunc ſe ponti plaga cærula tendit,
Succidit, & ſalſo ſuffudit gurgite foſſas:
Inque dies quanto circum magis ætheris æſtus,
Et radii ſolis cogebant undique terram,
Verberibus crebris extrema ad limina apertam,
In medio ut propulſa ſuo condenſa coiret:
Tam magis expreſſus ſalſus de corpore ſudor
Augebat mare manando, campoſque natanteis:
Et tanto magis illa foras elapſa volabant
Corpora multa vaporis, & aëris, altaque cæli
Denſebant procul a terris fulgentia templa:
Sidebant campi, creſcebant montibus altis
Aſcenſus: neque enim poterant ſubſidere ſaxa,
Nec pariter tantumdem omnes ſuccumbere partes.
Sic igitur terræ concreto corpore pondus
Conſtitit, atque omnis mundi quaſi limus in imum
Confluxit gravis, & ſubſedit funditus, ut fæx.
Inde mare, inde aër, inde æther ignifer ipſe.
Corporibus liquidis ſunt omnia pura relicta;
Et leviora aliis alia: & liquidiſſimus æther,
Atque leviſſimus aërias ſuper influit auras;
Nec liquidum corpus turbantibus aëris auris
Commiſcet: ſinit hæc violentis omnia verti
Turbinibus: ſinit incertis turbare procellis:

Ipſe ſuos igneis certo fert impete labens.
Nam modice fluere, atque uno poſſe æthera niſu,
Significat ponti mare, certo quod fluit æſtu,
Unum labendi conſervans uſque tenorem.
Motibus aſtrorum nunc quæ ſit cauſſa, canamus.
Principio, magnus cæli ſi vertitur orbis,
Ex utraque polum parti premere aëra nobis
Dicendum eſt, extraque tenere, & claudere utrimque;
Inde alium ſupera fluere, atque intendere eodem,
Quo volvenda micant æterni ſidera mundi:
Aſt alium ſubter, contra qui ſubvehat orbem:
Ut fluvios verſare rotas, atque hauſtra videmus.
Eſt etiam quoque, uti poſſit cælum omne manere
In ſtatione, tamen cum lucida ſigna ferantur:
Sive quod incluſi rapidi ſunt ætheris æſtus,
Quærenteſque viam circumverſantur, & ignes
Paſſim per cæli volvunt ſe immania templa:
Sive aliunde fluens alicunde extrinſecus aër
Verſat agens igneis: ſive ipſi ſerpere poſſunt,
Quo cujuſque cibus vocat, atque invitat eunteis,
Flammea per cælum paſcenteis corpora paſſim.
Nam quid in hoc mundo ſit eorum, ponere certum
Difficile eſt: ſed quid poſſit, fiatque per Omne
Iu variis mundis varia ratione creatis,
Id doceo; plureiſque ſequor diſponere cauſſas
Motibus aſtrorum, quæ poſſint eſſe per Omne.
E quibus una tamẽ ſit & hæc quoque cauſſa neceſſe eſt,
Quæ vegeat motum ſignis: ſed quæ ſit earum
Præcipere, haudquaquam eſt pedetentim progredientis.
Terraque ut in media mundi regione quieſcat,
Evaneſcere paullatim, & decreſcere pondus
Convenit; atque aliam naturam ſubter habere
Ex ineunte ævo conjunctam, atque uniter aptam
Partibus aëriis mundi, quibus inſita ſidit.
Propterea non eſt oneri, neque deprimit auras:

Et ſua cuique homini nullo ſunt pondere membra :
Nec caput eſt oneri collo , nec denique totum
Corporis in pedibus pondus ſentimus ineſſe .
At quæcumque foris veniunt , impoſtaque nobis
Pondera ſunt , lædunt permulto ſæpe minora :
Uſque adeo magni refert , cui quæ adjaceat res .
Sic igitur tellus non eſt aliena repente
Adlata , atque auris aliunde objecta alienis ;
Sed pariter prima concepta ab origine mundi ,
Certaque pars ejus, quaſi nobis membra , videtur .
  Præterea grandi tonitru concuſſa repente
Terra , ſupra quæ ſe ſunt , concutit omnia motu :
Quod facere haud ulla poſſet ratione , niſi eſſet
Partibus aëriis mundi , cæloque revincta :
Nam communibus inter ſe radicibus hærent
Ex ineunte ævo conjuncta , atque uniter apta .
Nonne vides etiam , quam magno pondere nobis
Suſtineat corpus tenuiſſima vis animaï ,
Propterea quia tam conjuncta , atque uniter apta eſt ?
Denique jam ſaltu pernici tollere corpus
Quis potis eſt, niſi vis animæ, quæ membra gubernat ?
Jamne vides quantum tenuis natura valere
Poſſit , ubi eſt conjuncta gravi cum corpore , ut aër
Conjunctus terris , & nobis eſt animi vis ?
  Nec nimio ſolis major rota , nec minor ardor
Eſſe poteſt , noſtris quam ſenſibus eſſe videtur .
Nam quibus e ſpatiis cumque ignes lumina poſſunt
Adjicere , & calidum membris adflare vaporem ,
Illa ipſa intervalla nihil de corpore limant
Flammarum,nihilo ad ſpeciem eſt cōtractior ignis .
Proinde calor quoniam ſolis , lumenque profuſum
Perveniunt noſtros ad ſenſus , & loca tingunt :
Forma quoque hinc ſolis debet , filumque videri ,
Nil adeo ut poſſis plus , aut minus addere vere .
  Lunaque ſive notho fertur loca lumine luſtrans ,

Sive

Sive ſuam proprio jactat de corpore lucem,
Quidquid id eſt, nihilo fertur majore figura,
Quam, noſtris oculis quam cernimus, eſſe videtur.
Nam prius omnia, quæ longe remmota tuemur
Aëra per multum ſpecie confuſa videntur,
Quam minimum filum: quapropter luna neceſſe eſt,
Quandoquidem claram ſpeciem, certamque figuram
Præbet, ut eſt oris extremis cumque notata,
Quanta hæc cumque fuat, tanta hinc videatur in alto.
Poſtremo,quoſcumque vides hinc ætheris igneis,
(Quādoquidem,quoſcumque in terris cernimus igneis,
Dum tremor eſt clarus, dum cernitur ardor eorum,
Perparvum quiddam interdum mutare videntur
Alterutram in partem filum, cum longius abſint,)
Scire licet, perquam pauxillo poſſe minores
Eſſe, vel exigua majores parte, brevique.
Illud item non eſt mirandum, qua ratione
Tantulus ille queat tantum ſol mittere lumen,
Quod maria, ac terras omneis, cælumque rigando
Compleat, & calido perfundat cuncta vapore.
Nam licet hinc mundi patefactum totius unum
Largifluum fontem ſcatere, atque erumpere flumen
Ex omni mundo, quo ſic elementa vaporis
Undique conveniunt, & ſic conjectus eorum
Confluit, ex uno capite hic ut profluat ardor.
Nonne vides etiam, quam late parvus aquaï
Prata riget fons interdum, campiſque redundet?
Eſt etiam quoque uti non magno ſolis ab igni
Aëra percipiat calidis fervoribus ardor,
Opportunus ita eſt ſi forte, & idoneus aër,
Ut queat accendi parvis ardoribus ictus:
Quod genus interdum ſegetes ſtipulamque videmus
Accipere ex una ſcintilla incendia paſſim.
Forſitan & roſea ſol alte lampade lucens
Poſſideat multum cæcis fervoribus ignem

Circum ſe, nullo qui ſit fulgore notatus,
Æſtiferum ut tantum radiorum exaugeat ictum.
Nec ratio ſolis ſimplex, nec certa pateſcit,
Quo pacto æſtivis e partibus, Ægocerotis
Brumaleis adeat flexus, atque inde revertens
Canceris ut vertat metas ſe ad ſolſtitialeis:
Lunaque menſibus id ſpatium videatur obire,
Annua ſol in quo conſumit tempora curſu:
Non, inquam, ſimplex his rebus reddita cauſſa eſt.
Nam fieri vel cum primis id poſſe videtur,
Democriti quod ſancta viri ſententia ponit:
Quanto quæque magis ſint terram ſidera propter,
Tanto poſſe minus cum cæli turbine ferri.
Evaneſcere enim rapidas illius, & acreis
Imminui ſubter vireis, ideoque relinqui
Paullatim ſolem cum poſterioribus ſignis,
Inferior multo quod ſit, quam fervida ſigna:
Et magis hoc lunam, & quanto demiſſior ejus
Curſus abeſt procul a cælo, terriſque propinquat,
Tanto poſſe minus cum ſignis tendere curſum.
Flaccidiore etiam quanto jam turbine fertur
Inferior quam ſol, tanto magis omnia ſigna
Hanc adipiſcuntur, circum, præterque feruntur.
Propterea fit, ut hæc ad ſignum quodque reverti
Mobilius videatur, ad hanc quia ſigna reviſunt.
Fit quoque ut e mundi tranſverſis partibus aër
Alternis certo fluere alter tempore poſſit,
Qui queat æſtivis ſolem detrudere ſignis
Brumaleis uſque ad flexus, gelidumque rigorem;
Et qui rejiciat gelidis a frigoris umbris
Æſtiferas uſque in parteis, & fervida ſigna.
Et ratione pari lunam, ſtellaſque putandum eſt,
Quæ volvunt magnos in magnis orbibus annos,
Aëribus poſſe alternis a partibus ire.
Nonne vides etiam diverſis nubila ventis

Diver-

Diverſas ire in parteis, inferna ſupernis?
Qui minus illa queant per magnos ætheris orbeis
Æſtibus inter ſe diverſis ſidera ferri?
  At nox obruit ingenti caligine terras,
Aut ubi de longo curſu ſol extima cæli
Impulit, atque ſuos efflavit languidus igneis,
Concuſſos itere, & labefactos aëre multo:
Aut quia ſub terras curſum convertere cogit
Vis eadem, ſupera terras quæ pertulit orbem.
  Tempore item certo roſeam Matuta per oras
Ætheris auroram defert, & lumina pandit,
Aut quia ſol idem ſub terras ille revertens
Anticipat cælum radiis accendere tentans:
Aut quia conveniunt ignes, & ſemina multa
Confluere ardoris conſuerunt tempore certo,
Quæ faciunt ſolis nova ſemper lumina gigni.
Quod genus Idæis fama eſt e montibus altis
Diſperſos igneis orienti lumine cerni:
Inde coire globum quaſi in unum, & conficere orbem.
  Nec tamen illud in his rebus mirabile debet
Eſſe, quod hæc ignis tam certo tempore poſſint
Semina confluere, & ſolis reparare nitorem.
Multa videmus enim, certo quæ tempore fiunt
Omnibus in rebus: floreſcunt tempore certo
Arbuſta, & certo dimittunt tempore florem.
Nec minus in certo denteis cadere imperat ætas
Tempore, & impubem molli pubeſcere veſte,
Et pariter mollem malis demittere barbam.
Fulmina poſtremo, nix, imbres, nubila, venti,
Non nimis incertis fiunt in partibus anni.
'Namque ubi ſic fuerunt cauſſarum exordia prima,
Atque uti res mundi cecidere ab origine prima,
Conſequa natura eſt jam rerum ex ordine certo.
  Creſcere itemque dies licet, & tabeſcere nocteis,
Et minui luces, cum ſumant augmina noctes:

Aut quia ſol idem ſub terras, atque ſuperne,
Imparibus currens amfractibus ætheris oras
Partit, & in parteis non æquas dividit orbem:
Et quod ab alterutra detraxit parte, reponit
Ejus in adverſa tanto plus parte relatus,
Donicum ad id ſignum cæli pervenit, ubi anni
Nodus nocturnas exæquat lucibus umbras.
Nam medio curſu flatus Aquilonis, & Auſtri,
Diſtinet æquato cælum diſcrimine metas,
Propter ſigniferi poſituram totius orbis;
Annua ſol in quo contundit tempora ſerpens,
Obliquo terras, & cælum lumine luſtrans:
Ut ratio declarat eorum, qui loca cæli
Omnia diſpoſitis ſignis ornata notarunt.
Aut quia craſſior eſt certis in partibus aër,
Sub terris ideo tremulum jubar hæſitat ignis,
Nec penetrare poteſt facile atque emergere ad ortus.
Propterea noctes hiberno tempore longæ
Ceſſant, dum veniat radiatum inſigne diei.
Aut etiam, quia ſic alternis partibus anni
Tardius & citius conſuerunt confluere ignes,
Qui faciant ſolem certa de ſurgere parte.
Luna poteſt ſolis radiis percuſſa nitere,
Inque dies majus lumen convertere nobis
Ad ſpeciem, quantum ſolis ſecedit ab orbe,
Donicum eum contra pleno bene lumine fulſit,
Atque oriens obitus ejus ſuper edita vidit:
Inde minutatim retro quaſi condere lumen
Debet item, quanto propius jam ſolis ad ignem
Labitur ex alia ſignorum parte per orbem:
Ut faciunt, lunam qui fingunt eſſe pilaï
Conſimilem, curſuſque viam ſub ſole tenere:
Propterea fit uti videantur dicere verum.
Eſt etiam quoque uti proprio cum lumine poſſit
Volvier, & varias ſplendoris reddere formas.

Cor-

Corpus enim licet eſſe aliud, quod fertur, & una
Labitur omnimodis occurſans officienſque,
Nec potis eſt cerni, quia caſſum lumine fertur.
Verſarique poteſt, globus ut, ſi forte, pilaï
Dimidia ex parti candenti lumine tinctus,
Verſandoque globum varianteis edere formas,
Donicum eam partem, quæcumque eſt ignibus aucta,
Ad ſpeciem vertit nobis, oculoſque patenteis:
Inde minutatim retro contorquet, & aufert
Luciferam partem glomeraminis, atque pilaï:
Ut Babylonica Chaldæam doctrina refutans
Aſtrologorum artem contra convincere tendit:
Proinde quaſi fieri nequeat, quod pugnat uterque,
Aut minus hoc illo ſit cur amplectier auſis.
  Denique, cur nequeat ſemper nova luna creari
Ordine formarum certo, certiſque figuris,
Inque dies privos adoleſcere quæque creata,
Atque alia illius reparari in parte; locoque,
Difficile eſt ratione docere, & vincere verbis;
Ordine cum videas tam certo multa creari.
It Ver, & Venus, & Veneris prænuntius ante
Pennatus graditur Zephyrus veſtigia propter:
Flora quibus mater præſpergens ante viaï
Cuncta coloribus egregiis, & odoribus opplet.
Inde loci ſequitur calor aridus, & comes una
Pulverulenta Ceres, & Eteſia flabra Aquilonum.
Inde Autumnus adit: graditur ſimul Evius Evan:
Inde aliæ tempeſtates, ventique ſequuntur,
Altitonans Vulturnus, & Auſter fulmine pollens.
Tandem bruma nives adfert, pigrumque rigorem
Reddit: Hiems ſequitur, crepitans ac dentibus algus.
Quo minus eſt mirum, ſi certo tempore luna
Gignitur, & certo deletur tempore rurſus:
Cum fieri poſſint tam certo tempore multa.
  Solis item quoque defectus, lunæque latebras,

Pluribus e cauſſis fieri tibi poſſe putandum eſt.
Nam cur luna queat terram ſecludere ſolis
Lumine, & a terris altum caput obſtruere eii,
Objiciens cæcum radiis ardentibus orbem:
Tempore eodem aliud facere id non poſſe putetur
Corpus, quod caſſum labatur lumine ſemper?
Solque ſuos etiam dimittere languidus igneis
Tempore cur certo nequeat, recreareque lumen,
Cum loca præteriit flammis infeſta per auras,
Quæ faciunt igneis interſtingui atque perire?
Et cur terra queat lunam ſpoliare viciſſim
Lumine, & oppreſſum ſolem ſuper ipſa tenere,
Menſtrua dum rigidas coni perlabitur umbras:
Tempore eodem aliud nequeat ſuccurrere lunæ
Corpus, vel ſupera ſolis perlabier orbem,
Quod radios interrumpat, lumenque profuſum?
Et tamen ipſa ſuo ſi fulgit luna nitore,
Cur nequeat certa mundi langueſcere parte,
Dum loca luminibus propriis inimica pererrat?
  Quod ſupereſt, quoniam magni per cærula mūdi
Qua fieri quidquid poſſet ratione, reſolvi:
Solis uti varios curſus, lunæque meatus
Noſcere poſſemus, quæ vis, & cauſſa cieret:
Quove modo ſoleant offecto lumine obire,
Et nec opinanteis tenebris obducere terras:
Cum quaſi connivent, & aperto lumine rurſum
Omnia conviſunt clara loca candida luce.
  Nunc redeo ad mundi novitatem, & mollia terræ
Arva, novo fœtu quid primum in luminis oras
Tollere, & incertis tentarit credere ventis.
  Principio, genus herbarum, viridemque nitorem
Terra dedit circum colleis; campoſque per omneis
Florida fulſerunt viridanti prata colore:
Arboribuſque datum eſt variis exinde per auras
Creſcendi magnum immiſſis certamen habenis.

Ut pluma atque pili primum ſetæque creantur
Quadrupedum in membris, & corpore pennipotentum:
Sic nova tum tellus herbas virgultaque primum
Suſtulit: inde loci mortalia ſæcla creavit
Multa modis multis varia ratione coorta.
Nam neque de cælo cecidiſſe animalia poſſunt,
Nec terreſtria de ſalſis exiſſe lacunis.
Linquitur ut merito maternum nomen adepta
Terra ſit, e terra quoniam ſunt cuncta creata.
Multaque nunc etiam exſiſtunt animalia terris,
Imbribus, & calido ſolis concreta vapore.
Quo minus eſt mirum, ſi tum ſunt plura coorta,
Et majora, nova tellure, atque æthere adulto.
  Principio, genus alituum, variæque volucres
Ova relinquebant excluſæ tempore verno:
Folliculos ut nunc teretes æſtate cicadæ
Linquunt, ſponte ſua victum vitamque petentes.
Tum tibi terra dedit primum mortalia ſæcla:
Multus enim calor, atque humor ſuperabat in arvis.
Hinc ubi quæque loci regio opportuna dabatur,
Creſcebant uteri terræ radicibus apti:
Quos ubi tempore maturo patefecerat ætas
Infantum, fugiens humorem, auraſque petiſſens,
Convertebat ibi natura foramina terræ,
Et ſuccum venis cogebat fundere apertis
Conſimilem lactis: ſicut nunc femina quæque
Cum peperit, dulci repletur lacte, quod omnis
Impetus in mammas convertitur ille alimenti.
Terra cibum pueris, veſtem vapor, herba cubile
Præbebat multa & molli lanugine abundans.
  At novitas mundi nec frigora dura ciebat,
Nec nimios æſtus, nec magnis viribus auras,
Omnia enim pariter creſcunt, & robora ſumunt.
Quare etiam atque etiam maternum nomen adepta
Terra tenet merito, quoniam genus ipſa creavit
Huma-

Humanum, atque animal prope certo tempore fudit
Omne, quod iu magnis bacchatur moutibus paſſim,
Aëriaſque ſimul volucreis variantibus formis.
Sed quia finem aliquam pariendi debet habere,
Deſtitit, ut mulier ſpatio deſeſſa vetuſto;
Mutat enim mundi naturam totius ætas,
Ex alioque alius ſtatus excipere omnia debet,
Nec manet ulla ſui ſimilis res: omnia migrant,
Omnia commutat natura, & vertere cogit.
Namque aliud putreſcit, & ævo debile languet:
Porro aliud concreſcit, & e contemtibus exit.
Sic igitur mundi naturam totius ætas
Mutat, & ex alio terram ſtatus excipit alter,
Quod potuit, nequeat; poſſit, quod non tulit ante.
Multaque tum tellus etiam portenta creare
Conata eſt, mira facie, membriſque coorta;
„ Androgynũ inter utrũ,nec utrũque,& utrĩq;remotũ „
Orba pedum partim, manuum viduata viciſſim,
Multa ſine ore etiam, ſine voltu cæca reperta,
Vinctaque membrorum per totum corpus adhæſu;
Nec facere ut poſſent quidquam, nec cedere quoquam,
Nec vitare malum, nec ſumere quod foret uſus.
Cetera de genere hoc monſtra, ac portenta creabat:
Nequidquam; quoniam natura abſterruit auctum:
Nec potuere cupitum ætatis tangere florem,
Nec reperire cibum, nec jungi per Veneris res.
Multa videmus enim rebus concurrere debere,
Ut propagando poſſint producere ſæcla.
Pabula primum ut ſint, genitalia deinde per artus
Semina quæ poſſint membris manare remiſſis:
Feminaque ut maribus conjungi poſſit, habendum
Mutua queis nectant inter ſe gaudia, utriſque.
Multaque tum interiiſſe animãtum ſæcla neceſſe eſt,
Nec potuiſſe propagando procudere prolem.
Nam quæcumque vides veſci vitalibus auris,

Aut

Aut dolus, aut virtus, aut denique mobilitas eſt
Ex ineunte ævo genus id tutata reſervans.
Multaque ſunt, nobis ex utilitate ſua quæ
Commendata manent tutelæ tradita noſtræ.
Principio, genus acre leonum, ſævaque ſæcla
Tutata eſt virtus, vulpeis dolus, & fuga cervos.
At leviſomna canum fido cum pectore corda,
Et genus omne, quod eſt veterino ſemine partum,
Lanigeræque ſimul pecudes, & bucera ſæcla,
Omnia ſunt hominum tutelæ tradita, Memmi.
Nam cupide fugere feras, pacemque ſecutæ
Sunt, & larga ſuo ſine pabula parta labore;
Quæ damus utilitatis eorum præmia cauſſa.
At, queis nil horum tribuit natura, nec ipſa
Sponte ſua poſſent ut vivere, nec dare nobis
Utilitatem aliquam, quare pateremur eorum
Præſidio noſtro paſci genus, eſſeque tutum?
Scilicet hæc aliis prædæ, lucroque jacebant
Indupedita ſuis fatalibus omnia vinclis,
Donicum ad interitum genus id natura redegit.
Sed neque Centauri fuerunt, neque tempore in ullo
Eſſe queat duplici natura, & corpore bino
Ex alienigenis membris compacta poteſtas,
Hinc illinc par vis ut non ſic eſſe potis ſit.
Id licet hinc quamvis hebeti cognoſcere corde.
Principio, circum tribus actis impiger annis
Floret equus: puer haudquaquam: quin ſæpe etiam num
Ubera mammarum in ſomnis lactantia quærit.
Poſt ubi equum validæ vires ætate ſenecta,
Membraque deficiunt fugienti languida vita;
Tum demum pueris ævo florente juventas
Occipit, & molli veſtit lanugine malas:
Ne forte ex homine, & veterino ſemine equorum
Confieri credas Centauros poſſe, nec eſſe:
Aut rapidis canibus ſuccinctas ſemimarinis.

Corporibus Scyllas, & cetera de genere horum,
Inter ſe quorum diſcordia membra videmus:
Quæ neque floreſcunt pariter, neque robora ſumunt
Corporibus, neque projiciunt ætate ſenecta:
Nec ſimili Venere ardeſcunt, nec moribus unis
Conveniunt, neque ſunt eadem jucunda per artus.
Quippe videre licet pingueſcere ſæpe cicuta
Barbigeras pecudes, homini quæ eſt acre venenum.
Flamma quidem vero cum corpora fulva leonum
Tam ſoleat torrere, atque urere, quam genus omne
Viſceris, in terris quodcumque & ſanguinis exſtet:
Qui fieri potuit, triplici cum corpore ut una
Prima leo, poſtrema draco, media ipſa Chimæra
Ore foras acrem efflaret de corpore flammam?
Quare etiam tellure nova, cæloque recenti
Talia qui fingit potuiſſe animalia gigni,
Nixus in hoc uno novitatis nomine inani,
Multa licet ſimili ratione effutiat ore:
Aurea tum dicat per terras flumina volgo
Fluxiſſe, & gemmis florere arbuſta ſuëſſe:
Aut hominem tanto membrorum eſſe impete natum,
Trans maria alta pedum niſus ut ponere poſſet;
Et manibus totum circum ſe vertere cælum.
Nam quod multa fuere in terris ſemina rerum,
Tempore quo primum tellus animalia fudit;
Nil tamen eſt ſigni, miſtas potuiſſe creari
Inter ſe pecudes, compactaque membra animantum:
Propterea quia quæ de terris nunc quoque abundant
Herbarum genera, ac fruges, arbuſtaque læta,
Non tamen inter ſe poſſint complexa creari.
Res ſic quæque ſuo ritu procedit, & omnes
Fœdere naturæ certo diſcrimina ſervant.
Et genus humanum multo fuit illud in arvis
Durius, ut decuit, tellus quod dura creaſſet;
Et majoribus & ſolidis magis oſſibus intus

Fun-

Digitized by Google

Fundatum, & validis aptum per viſcera nervis ;
Nec facile ex æſtu, nec frigore quod caperetur,
Nec novitate cibi, nec labi corporis ulla.
Multaque per cælum ſolis volventia luſtra
Volgivago vitam tractabant more ferarum.
Nec robuſtus erat curvi moderator aratri
Quiſquam, nec ſcibat ferro molirier arva ;
Nec nova defodere in terram virgulta, nec altis
Arboribus veteres decidere falcibus ramos.
Quod ſol, atque imbres dederant, quod terra crearat
Sponte ſua, ſatis id placabat pectora donum :
Glandiferas inter curabant corpora quercus
Plerumque, & quæ nunc hiberno tempore cernis
Arbuta pœniceo fieri matura colore,
Plurima tum tellus etiam majora ferebat :
Multaque præterea novitas tum florida mundi
Pabula dia tulit, miſeris mortalibus ampla.
At ſedare ſitim fluvii fonteſque vocabant :
Ut nunc montibus e magnis decurſus aquaï
Claricitat late ſitientia ſæcla ferarum.
Denique noctivagi ſilveſtria templa tenebant
Nympharum, quibus exibant humore fluenta
Lubrica, proluvie larga lavere humida ſaxa,
Humida ſaxa ſuper viridi ſtillantia muſco :
Et partim plano ſcatere atque erumpere campo.
Necdum res igni ſcibant tractare, nec uti
Pellibus, & ſpoliis corpus veſtire ferarum :
Sed nemora, atque cavos monteis, ſilvaſque colebant,
Et frutices inter condebant ſqualida membra,
Verbera ventorum vitare imbreiſque coacti.
Nec commune bonum poterant ſpectare, nec ullis
Moribus inter ſe ſcibant, nec legibus uti.
Quod cuique obtulerat prædæ fortuna, ferebat,
Sponte ſua ſibi quiſque valere & vivere doctus.
Et Venus in ſilvis jungebat corpora amantum :

Con-

Conciliabat enim vel mutua quamque cupido,
Vel violenta viri vis, atque impenſa libido,
Vel pretium glandes, atque arbuta, vel pyra lecta.
Et manuum mira freti virtute, pedumque,
Conſectabantur ſilveſtria ſæcla ferarum
Miſſilibus ſaxis, & magno pondere clavæ:
Multaque vincebant, vitabant pauca latebris;
Setigeriſque pares ſuibus ſilveſtria membra
Nuda dabant terræ nocturno tempore capti,
Circum ſe foliis ac frondibus involventes.
Nec plangore diem magno, ſolemque per agros
Quærebant pavidi, palantes noctis in umbris:
Sed taciti reſpectabant, ſomnoque ſepulti,
Dum roſea face ſol inferret lumina cælo.
A parvis quod enim conſuerant cernere ſemper,
Alterno tenebras, & lucem tempore gigni,
Non erat, ut fieri poſſet, mirarier umquam,
Nec diffidere, ne terras æterna teneret
Nox, in perpetuum detracto lumine ſolis.
Sed magis illud erat curæ, quod ſæcla ferarum
Infeſtam miſeris faciebant ſæpe quietem:
Ejectique domo fugiebant ſaxea tecta
Setigeri ſuis adventu, validique leonis,
Atque intempeſta cedebant nocte paventes
Hoſpitibus ſævis inſtrata cubilia fronde.
Nec nimio tum plus, quam nunc, mortalia ſæcla
Dulcia linquebant labentis lumina vitæ.
Unus enim tum quiſque magis deprenſus eorum
Pabula viva feris præbebat dentibus hauſtus;
Et nemora ac monteis gemitu, ſilvaſque replebat,
Viva videns vivo ſepeliri viſcera buſto.
At quos effugium ſervarat, corpore adeſo,
Poſterius tremulas ſuper ulcera tætra tenentes
Palmas, horriferis accibant vocibus Orcum,
Donicum eos vita privarunt vermina ſæva,

Exper-

Digitized by Google

Experteis opis, ignaros quid volnera vellent.
At non multa virûm ſub ſignis millia ducta
Una dies dabat exitio: nec turbida ponti
Æquora lædebant naveis ad ſaxa, viroſque.
Sed temere, incaſſum mare fluctibus ſæpe coortis,
Sævibat, leviterque minas ponebat inaneis:
Nec poterat quemquam placidi pellacia ponti
Subdola pellicere in fraudem ridentibus undis.
Improba navigii ratio tum cæca jacebat.
Tum pænuria deinde cibi, languentia leto
Membra dabat: contra nunc rerum copia merſat.
Illi imprudentes ipſi ſibi ſæpe venenum
Vergebant: nunc dant aliis ſolertius ipſi.
Inde caſas poſtquam, ac pelleis, ignemque pararunt,
Et mulier conjuncta viro conceſſit in unum;
Caſtaque privatæ Veneris connubia læta
Cognita ſunt, prolemque ex ſe videre creatam:
Tum genus humanum primum molleſcere cœpit.
Ignis enim curavit, ut alſia corpora frigus
Non ita jam poſſent cæli ſub tegmine ferre:
Et Venus imminuit vireis, puerique parentum
Blanditiis facile ingenium fregere ſuperbum.
Tunc & amicitiam cœperunt jungere habentes
Finitima inter ſe, nec lædere, nec violare;
Et pueros commendarunt, muliebreque ſæclum
Vocibus, & geſtu, cum balbe ſignificarent,
Imbecillorum eſſe æquum miſererier omnium.
Non tamen omnimodis poterat concordia gigni;
Sed bona, magnaque pars ſervabant fœdera caſti:
Aut genus humanũ jam tum foret omne peremtũ,
Nec potuiſſet adhuc perducere ſæcla propago.
At varios linguæ ſonitus naturà ſubegit
Mittere, & utilitas expreſſit nomina rerum:
Non alia longe ratione, atque ipſa videtur
Protrahere ad geſtum pueros infantia linguæ,

Cum facit, ut digito, quæ ſint præſentia, monſtrent.
Sentit enim vim quiſque ſuam, quam poſſit abuti:
Cornua nata prius vitulo quam frontibus exſtent,
Illis iratus petit, atque infenſus inurget.
At catuli pantherarum, ſcymnique leonum
Unguibus, ac pedibus jam tum, morſuque repugnant,
Vixdum cum ipſis ſunt dentes, ungueſque creati.
Alituum porro genus alis omne videmus
Fidere, & a pennis tremulum petere auxiliatum.
Proinde putare aliquem tum nomina diſtribuiſſe
Rebus, & inde homines didiciſſe vocabula prima,
Deſipere eſt: nam cur hic poſſet cuncta notare
Vocibus, & varios ſonitus emittere linguæ,
Tempore eodem alii facere id non quiſſe putentur?
  Præterea, ſi non alii quoque vocibus uſi
Inter ſe fuerant; unde inſita notities eſt
Utilitatis, & unde data eſt huic prima poteſtas,
Quid vellet facere, ut ſcirent, animoque viderent?
Cogere item plureis unus, victoſque domare
Non poterat, rerum ut perdiſcere nomina vellent,
Nec ratione docere ulla, ſuadereque ſurdis,
Quid facto eſſet opus; faciles neque enim paterentur,
Nec ratione ulla ſibi ferrent amplius aureis
Vocis inauditos ſonitus obtundere fruſtra.
  Poſtremo, quid in hac mirabile tantopere eſt re,
Si genus humanum, cui vox, & lingua vigeret,
Pro vario ſenſu varias res voce notaret,
Cum pecudes mutæ, cum denique ſæcla ferarum
Diſſimileis ſoleant voces variaſque ciere,
Cum metus, aut dolor eſt, & cum jam gaudia gliſcunt?
Quippe etenim id licet e rebus cognoſcere apertis.
  Inritata canum cum primum magna Moloſsûm
Mollia ricta fremunt duros nudantia denteis,
Longe alio ſonitu rabie diſtracta minantur,
Et cum jam latrant, & vocibus omnia complent.

At

At catulos blande cum lingua lambere tentant,
Aut ubi eos jactant pedibus, morſuque petentes,
Suſpenſis teneros imitantur dentibus hauſtus,
Longe alio pacto gannitu vocis adulant,
Et cum deſerti baubantur in ædibus, aut cum
Plorantes fugiunt ſummiſſo corpore plagas.
Denique non hinnitus item differre videtur,
Inter equas ubi equus florenti ætate juvencus
Pinnigeri ſævit calcaribus ictus amoris,
Et fremitum patulis ſub naribus edit ad arma,
Ac cum ſis alias concuſſis artubus hinnit?
Poſtremo, genus alituum, variæque volucres,
Accipitres, atque oſſifragæ, mergique marinis
Fluctibus in ſalſis victum vitamque petentes,
Longe alias alio jaciunt in tempore voces,
Et cum de victu certant, prædaque repugnant.
Et partim mutant cum tempeſtatibus una
Raucisonos cantus, cornicum ut ſæcla vetuſta,
Corvorumque greges, ubi aquam dicuntur, & imbreis
Poſcere, & interdum ventos auraſque vocare.
Ergo, ſi varii ſenſus animalia cogunt,
Muta tamen cum ſint, varias emittere voces:
Quanto mortaleis magis æquum eſt tum potuiſſe
Diſſimileis alia atque alia res voce notare?
Illud in his rebus tacitus ne forte requiras:
Fulmen detulit in terras mortalibus ignem
Primitus: inde omnis flammarum diditur ardor.
Multa videmus enim cæleſtibus incita flammis
Fulgere, cum cæli donavit plaga vapores.
Et ramoſa tamen cum ventis pulſa vacillans
Æſtuat in ramos incumbens arboris arbor,
Exprimitur validis extritus viribus ignis:
Et micat interdum flammaï fervidus ardor,
Mutua dum inter ſe rami ſtirpeſque teruntur:
Quorum utrumque dediſſe poteſt mortalibus ignẽ.

Inde cibum coquere, ac flammæ mollire vapore
Sol docuit, quoniam mitefcere multa videbant
Verberibus radiorum, atque æſtu victa per agros.
Inque dies magis hi victum vitamque priorem
Commutare novis monſtrabant rebus, & igni,
Ingenio qui præſtabant, & corde vigebant.
Condere cœperunt urbeis, arcemque locare
Præſidium reges ipſi ſibi, perſugiumque:
Et pecudes, & agros diviſere, atque dedere
Pro facie cujuſque, & viribus, ingenioque:
Nam facies multum valuit, vireſque vigebant.
Poſterius res inventa eſt, aurumque repertum,
Quod facile & validis, & pulchris demſit honorem;
Divitioris enim ſectam plerumque ſequuntur
Quamlibet & fortes, & pulchro corpore creti.
Quod ſiquis vera vitam ratione gubernet,
Divitiæ grandes homini ſunt, vivere parce
Æquo animo; neque enim eſt umquam penuria parvi.
At claros ſe homines voluere eſſe, atque potenteis,
Ut fundamento ſtabili fortuna maneret,
Et placidam poſſent opulenti degere vitam:
Nequidquam: quoniam ad ſummum ſuccedere honorem
Certantes, iter infeſtum fecere viaï.
Et tamen e ſummo quaſi fulmen dejicit ictos
Invidia interdum contemtim in Tartara tætra:
Ut ſatius multo jam ſit parere quietum,
Quam regere imperio res velle, & regna tenere.
Proinde, ſine incaſſum defeſſi ſanguine ſudent
Anguſtum per iter luctantes ambitionis:
Invidia quoniam, ceu fulmine, ſumma vaporant
Plerumque, & quæ ſunt aliis magis edita cumque:
Quandoquidem ſapiunt alieno ex ore, petuntque
Res ex auditis potius, quam ſenſibus ipſis:
Nec magis id nunc eſt, nec erit mox, quam fuit ante.
Ergo regibus occiſis ſubverſa jacebat

Priſtina majeſtas ſoliorum, & ſceptra ſuperba;
Et capitis ſummi præclarum inſigne cruentum
Sub pedibus volgi magnum lugebat honorem.
Nam cupide conculcatur nimis ante metutum.
Res itaque ad ſummam fæcem turbaſque redibat,
Imperium ſibi cum, ac ſummatum quiſque petebat.
Inde magiſtratus partim docuere creare,
Juraque conſtituere, ut vellent legibus uti:
Nam genus humanum defeſſum vi colere ævum,
Ex inimicitiis languebat; quo magis ipſum
Sponte ſua cecidit ſub leges, arctaque jura.
Acrius ex ira quod enim ſe quiſque parabat
Ulciſci, quam nunc conceſſum eſt legibus æquis;
Hanc ob rem eſt homines pertæſum vi colere ævum:
Unde metus maculat pœnarum præmia vitæ.
Circumretit enim vis, atque injuria quemque,
Atque, unde exorta eſt, ad eum plerumque revertit;
Nec facile eſt placidam ac pacatam degere vitam,
Qui violat factis communia fœdera pacis.
Etſi fallit enim divûm genus humanumque,
Perpetuo tamen id fore clam diffidere debet:
Quippe ubi ſe multi per ſomnia ſæpe loquentes,
Aut morbo delirantes protraxe ferantur,
Et celata diu in medium peccata dediſſe.
Nunc quæ cauſſa deûm per magnas numina genteis
Pervolgarit, & ararum compleverit urbeis,
Suſcipiendaque curarit ſollennia ſacra,
„ Quæ nunc in magnis florent ſacra rebus, locisque;
Unde etiam nunc eſt mortalibus inſitus horror,
Qui delubra deûm nova toto ſuſcitat orbi
Terrarum, & feſtis cogit celebrare diebus:
Non ita difficile eſt rationem reddere verbis.
Quippe etenim jam tum divûm mortalia ſæcla
Egregias animo facies vigilante videbant,
Et magis in ſomnis mirando corporis auctu.

His igitur ſenſum tribuebant, propterea quod
Membra movere videbantur, voceſque ſuperbas
Mittere pro facie præclara, & viribus amplis:
Æternamque dabant vitam, quia ſemper eorum
Suppeditabatur facies, & forma manebat,
(Et manet omnino) & quod tantis viribus auctos
Non temere ulla vi convinci poſſe putabant.
Fortuniſque ideo longe præſtare putabant,
Quod mortis timor haud quemquam vexaret eorum,
Et ſimul in ſomnis quia multa, & mira videbant
Efficere, & nullum capere ipſos inde laborem.
  Præterea, cæli rationes ordine certo,
Et varia annorum cernebant tempora verti;
Nec poterant quibus id fieret cognoſcere cauſſis:
Ergo perfugium ſibi habebant omnia divis
Tradere, & illorum nutu facere omnia flecti.
In cæloque deûm ſedes, & templa locarunt,
Per cælum volvi quia ſol, & luna videntur:
Luna, dies, & nox, & noctis ſigna ſevera,
Noctivagæque faces cæli, flammæque volantes,
Nubila, ros, imbres, nix, venti, fulmina, grando,
Et rapidi fremitus, & murmura magna minarum.
  O genus infelix humanum! talia divis
Cum tribuit facta, atque iras adjunxit acerbas:
Quantos tum gemitus ipſi ſibi, quantaque nobis
Volnera; quas lacrimas peperere minoribus noſtris!
  Nec pietas ulla eſt velatum ſæpe videri
Vertier ad lapidem, atque omneis accedere ad aras;
Nec procumbere humi proſtratum, & pandere palmas
Ante deûm delubra, nec aras ſanguine multo
Spargere quadrupedum, nec votis nectere vota:
Sed mage pacata poſſe omnia mente tueri.
Nam cum ſuſpicimus magni cæleſtia mundi
Templa ſuper, ſtelliſque micantibus æthera fixum,
Et venit in mentem ſolis, lunæque viarum,

Tunc

Tunc aliis oppreſſa malis in pectore cura
Illa quoque expergefactum caput erigere infit,
Ecquæ forte deûm nobis immenſa poteſtas
Sit, vario motu quæ candida ſidera verſet.
Tentat enim dubiam mentem rationis egeſtas,
Ecquænam fuerit mundi genitalis origo:
Et ſimul, ecquæ ſit finis, quoad mœnia mundi,
Et tanti motus hunc poſſint ferre laborem:
An divinitus æterna donata ſalute,
Perpetuo poſſint ævi labentia tractu,
Immenſi validas ævi contemnere vireis.
  Præterea, cui non animus formidine divûm
Contrahitur? cui non conrepunt membra pavore,
Fulminis horribili cum plaga torrida tellus
Contremit,& magnum percurrunt murmura cælũ?
Non populi, genteſque tremunt? regeſque ſuperbi
Conripiunt divûm perculſi membra timore,
Ne quod ob admiſſum fœde, dictumve ſuperbe
Pœnarum grave ſit ſolvendi tempus adactum?
Summa etiam cum vis violenti per mare venti
Induperatorem claſſis ſuper æquora verrit,
Cum validis pariter legionibus, atque elephantis;
Non divûm pacem votis adit? ac prece quæſit
Ventorum pavidus paces, animaſque ſecundas?
Nequidquam: quoniam violento turbine ſæpe
Conreptus nihilo fertur minus ad vada leti:
Uſque adeo res humanas vis abdita quædam
Obterit, & pulchros faſceis, ſævaſque ſecureis
Proculcare, ac ludibrio ſibi habere videtur.
Denique ſub pedibus tellus cum tota vacillat,
Concuſſæque cadunt urbes, dubiæque minantur:
Quid mirum ſi ſe temnunt mortalia ſæcla?
Atque poteſtates magnas, miraſque relinquunt
In rebus vireis divûm, quæ cuncta gubernent?
  Quod ſupereſt,æs,atque aurum, ferrũque repertũ eſt,

Et ſimul argenti pondus, plumbique poteſtas:
Ignis ubi ingenteis ſilvas ardore cremarat
Montibus in magnis, ſeu cæli fulmine miſſo;
Sive quod inter ſe bellum ſilveſtre gerentes,
Hoſtibus intulerant ignem formidinis ergo;
Sive quod inducti terræ bonitate, volebant
Pandere agros pingueis, & paſcua reddere rura;
Sive feras interficere, & diteſcere præda:
Nam fovea, atque igni prius eſt venarier ortum,
Quam ſepire plagis ſaltum, canibuſque ciere.
Quidquid id eſt, quacumque e cauſſa flammeus ardor
Horribili ſonitu ſilvas exederat altis
Ab radicibus, & terram percoxerat igni,
Manabat venis ferventibus in loca terræ
Concava conveniens argenti rivus, & auri,
Æris item, & plumbi; quæ cum concreta videbant
Poſterius claro in terris ſplendere colore,
Tollebant nitido capti, lævique lepore:
Et ſimili formata videbant eſſe figura,
Atque lacunarum fuerant veſtigia cuique.
Tum penetrabat eos, poſſe hæc liquefacta calore,
Quamlibet in formam, & faciem decurrere rerum,
Et prorſum quamvis in acuta ac tenuia poſſe
Mucronum duci faſtigia procudendo;
Ut ſibi tela parent, ſilvaſque excidere poſſint,
Materiem lævare, dolare, ac radere tigna,
Et terebrare etiam, ac pertundere, perque forare.
Nec minus argento facere hæc auroque parabant,
Quam validi primum violentis viribus æris:
Nequidquam: quoniam cedebat victa poteſtas,
Nec poterat pariter durum ſufferre laborem.
Nam fuit in pretio magis æs, aurumque jacebat
Propter inutilitatem hebeti mucrone retuſum:
Nunc jacet æs, aurum in ſummum ſucceſſit honorem.
Sic volvenda ætas commutat tempora rerum:

Quod fuit in pretio, fit nullo denique honore:
Porro aliud ſuccedit, & e contemtibus exit,
Inque dies magis appetitur, floretque repertum
Laudibus, & miro eſt mortaleis inter honore.
Nunc tibi quo pacto ferri natura reperta
Sit, facile eſt ipſum per te cognoſcere, Memmi.
Arma antiqua, manus, ungues, denteſque fuerunt,
Et lapides, & item ſilvarum fragmina rami,
Et flammæ, atque ignes, poſtquam ſunt cognita primū:
Poſterius ferri vis eſt, æriſque reperta;
Et prior æris erat quam ferri cognitus uſus:
Quo facilis magis eſt natura, & copia major.
Ære ſolum terræ tractabant, æreque belli
Miſcebant fluctus, & volnera vaſta ferebant,
Et pecus, atque agros adimebant; nam facile ollis
Omnia cedebant armatis nuda & inerma.
Inde minutatim proceſſit ferreus enſis,
Verſaque in opprobrium ſpecies eſt falcis ahenæ,
Et ferro cœpere ſolum proſcindere terræ;
Exæquataque ſunt creperi certamina belli.
Et prius eſt reppertum in equi conſcendere coſtas,
Et moderarier hunc frenis, dextraque vigere,
Quam bijugo curru belli tentare pericla:
Et bijugo prius eſt, quam bis conjungere binos,
Et quam falciferos inventum aſcendere currus.
Inde boves Lucas turrito corpore tætros
Anguimanos belli docuerunt volnera Pœni
Sufferre, & magnas Martis turbare catervas.
Sic alid ex alio peperit diſcordia triſtis,
Horribile humanis qnod gentibus eſſet in armis:
Inque dies belli terroribus addidit augmen.
Tentarunt etiam tauros in mœnera belli,
Expertique ſues ſævos ſunt mittere in hoſteis;
Et validos Parthi præ ſe miſere leones
Cum ductoribus armatis, ſæviſque magiſtris,

Qui

Qui moderarier hos poſſent, vincliſque tenere:
Nequidquam: quoniam permiſta cæde calentes
Turbabant ſævi nullo diſcrimine turmas,
Terrificas capitum quatientes undique criſtas;
Nec poterant equites fremitu perterrita equorum
Pectora mulcere, & frenis convertere in hoſteis.
Inritata leæ jaciebant corpora ſaltu
Undique, & adverſum venientibus ora petebant:
Et necopinanteis a tergo diripiebant,
Deplexæque dabant in terram volnere vinctos,
Morſibus adfixæ validis, atque unguibus uncis.
Jactabantque ſues tauri, pedibuſque terebant;
Et latera, ac ventres hauribant ſubter equorum
Cornibus, ad terramque minanti mente ruebant.
At validis ſocios cædebant dentibus apri,
,, Tela infracta ſuo tinguentes ſanguine ſævi,
,, In ſe fracta ſuo tinguentes ſanguine tela,
Permiſtaſque dabant equitum peditumque ruinas.
Nam tranſverſa feros exibant dentis adactus
Jumenta, aut pedibus ventos erecta petebant:
Nequidquam: quoniam a nervis ſucciſa videres
Concidere, atque gravi terram conſternere caſu.
Sic, quos ante domi domitos ſatis eſſe putabant,
Efferviſcere cernebant in rebus agundis,
Volneribus, clamore, fuga, terrore, tumultu:
Nec poterant ullam partem redducere eorum.
Diffugiebat enim varium genus omne ferarum:
Ut nunc ſæpe boves Lucæ, ferro male mactæ
Diffugiunt, fera facta ſuis cum multa dedere.
Sic fuit, ut facerent: ſed vix adducor, ut ante
Non quierint animo præſentire, atque videre,
Quam commune malum fuerat, fœdumque futurum.
Et magis id poſſis factum contendere in Omni,
In variis mundis varia ratione creatis,
Quam certo, atque uno terrarum quolibet orbi.

Sed

Sed facere id non tam vincendi ſpe voluerunt,
Quam dare quod gemerent hoſtes, ipſique perire,
Qui numero diffidebant, armiſque vacabant.
Nexilis ante fuit veſtis, quam textile tegmen:
Textile poſt ferrum eſt; quia ferro tela parantur.
Nec ratione alia poſſunt tam lævia gigni
Inſilia, ac fuſi, & radii, ſcapique ſonantes.
Et facere ante viros lanam natura coëgit,
Quam muliebre genus; nam longe præſtat in arte,
Et ſolertius eſt multo genus omne virile:
Agricolæ donec vitio vertere ſeveri,
Ut muliebribus id manibus concedere vellent,
Atque ipſi potius durum ſufferre laborem;
Atque opere in duro durarent membra, manuſque.
At ſpecimen ſationis, & inſitionis origo,
Ipſa fuit rerum primum natura creatrix.
Arboribus quoniam baccæ, glandeſque caducæ
Tempeſtiva dabant pullorum examina ſubter.
Unde etiam libitum eſt ſtirpeis committere ramis,
Et nova defodere in terram virgulta per agros:
Inde aliam, atque aliam culturam dulcis agelli
Tentabant, fructuſque feros manſueſcere terra
Cernebant indulgendo, blandeque colendo.
Inque dies magis in montem ſuccedere ſilvas
Cogebant, infraque locum concedere cultis:
Prata, lacus, rivos, ſegetes, vinetaque læta
Collibus, & campis ut haberent, atque olearum
Cærula diſtinguens inter plaga currere poſſet
Per tumulos, & convalleis, campoſque profuſa.
Ut nunc eſſe vides vario diſtincta lepore
Omnia, quæ pomis interſita dulcibus ornant,
Arbuſtiſque tenent felicibus obſita circum.
At liquidas avium voces imitarier ore
Ante fuit multo, quam lævia carmina cantu
Concelebrare homines poſſent, aureiſque juvare.

Et

Et Zephyri cava per calamorum ſibila primum
Agreſteis docuere cavas inflare cicutas.
Inde minutatim dulceis didicere querelas,
Tibia quas fundit digitis pulſata canentum,
Avia per nemora, ac ſilvas ſaltuſque reperta,
Per loca paſtorum deſerta, atque otia dia:
Sic unumquidquid paullatim protrahit ætas
In medium, ratioque in luminis eruit oras.
Hæc animos ollis mulcebant atque juvabant
Cum ſatiate cibi; nam tum ſunt omnia cordi.
Sæpe itaque inter ſe proſtrati in gramine molli
Propter aquæ rivum, ſub ramis arboris altæ,
Non magnis opibus jucunde corpora habebant:
Præſertim cum tempeſtas ridebat, & anni
Tempora pingebant viridanteis floribus herbas.
Tum joca, tum ſermo, tum dulces eſſe cachinni
Conſuerant: agreſtis enim tum Muſa vigebat:
Tum caput, atque humeros plexis redimire coronis,
Floribus, & foliis laſcivia læta monebat:
Atque extra numerũ procedere membra movẽteis
Duriter, & duro terram pede pellere matrem:
Unde oriebantur riſus, dulceſque cachinni,
Omnia quod nova tum magis hæc & mira vigebant.
Et vigilantibus hinc aderant ſolatia ſomni
Ducere multimodis voces, & flectere cantus;
Et ſupera calamos unco percurrere labro:
Unde etiam vigiles nunc hæc accepta tuentur,
Et numerũm ſervare genus didicere; neque hilo
Majorem interea capiunt dulcedinis fructum,
Quam ſilveſtre genus capiebat terrigenarum.
Nam quod adeſt præſto, niſi quid cognovimus ante
Suavius, in primis placet, & pollere videtur;
Poſteriorque fere melior res illa reperta
Perdit, & immutat ſenſus ad priſtina quæque.
Sic odium cœpit glandis: ſic illa relicta

Stra-

Strata cubilia ſunt herbis , & frondibus aucta .
Pellis item cecidit , veſtis contemta ferina eſt ;
Quam reor invidia tali tunc eſſe repertam ,
Ut letum inſidiis , qui geſſit primus , obiret :
Et tandem inter eos diſtractum , ſanguine multo
Diſperſiſſe , neque in fructum convertere quiſſe .
  Tunc igitur pelles , nunc aurum , & purpura curis
Exercent hominum vitam , belloque fatigant :
Quo magis in nobis , ut opinor , culpa reſidit .
Frigus enim nudos ſine pellibus excruciabat
Terrigenas : at nos nil lædit veſte carere
Purpurea , atque auro , ſigniſque ingentibus apta ;
Dum plebeja tamen ſit , quæ defendere poſſit .
Ergo hominum genus incaſſum fruſtraque laborat
Semper , & in curis conſumit inanibus ævum ;
Nimirum , quia non cognovit , quæ ſit habendi
Finis , & omnino quoad creſcat vera voluptas :
Idque minutatim vitam provexit in altum ,
Et belli magnos commovit funditus æſtus .
  At vigiles mundi magnum & verſatile tēplum
Sol & luna ſuo luſtrantes lumine circum ,
Perdocuere homines annorum tempora verti ,
Et certa ratione geri rem , atque ordine certo .
  Jam validis ſepti degebant turribus ævum ,
Et diviſa colebatur , diſcretaque tellus :
Tum mare velivolum florebat navibus pandis :
Auxilia , & ſocios jam pacto fœdere habebant :
Carminibus cum res geſtas cœpere poëtæ
Tradere : nec multo prius ſunt elementa reperta .
Propterea , quid ſit prius actum reſpicere ætas
Noſtra nequit , niſi qua ratio veſtigia monſtrat .
  Navigia , atque agri culturas , mœnia , leges ,
Arma , vias , veſteis , & cetera de genere horum ,
Præmia , delicias quoque vitæ funditus omneis ,
Carmina , picturas , & dædala ſigna polire ,

Uſus ,

Uſus, & impigræ ſimul experientia mentis
Paullatim docuit pedetentim progredientes.
Sic unumquidquid paullatim protrahit ætas
In medium, ratioque in luminis eruit oras.
Namque alid ex alio clareſcere corde videmus
Artibus, ad ſummum donec venere cacumen.

CREECHII CENSURA.

Quod a v. 56. ad v. 417. Solem, Terram, Mare, totam denique Mundi compagem nec ab æterno fuiſſe, nec in æternum duraturam aſſerit, id quidem piis omnibus & ſanis Philoſophis commune: quod vero veriſimilibus quibuſdam, veris autem multis firmiſque rationibus probat, illud ſane Lucretio proprium videtur; nec meliora umquam (ſemper excipio Sacras Scripturas) argumenta invenies. Ideoque magis mirandum eſt, tam præclarum ingenium inſeruiſſe futiles iſtos verſus, a v. 157. ad v. 236. quibus evincere conatur Mundum hunc a Deo non fuiſſe factum: fingit enim Deum parcum nimis, ſeu potius malevolum, qui nihil noſtri cauſſa, omnia vero ſui emolumenti intuitu agat. Qualem ſi quis pingat Epicurum, illum dicacis impudentiæ Poëta poſtularet. Deinde ſupponit omnem Dei æque ac Hominis notitiem a Simulacris dependere. At quis iſte Deus? non ille quem percipit mens humana, quem omnes gentes agnoſcunt, & venerantur. Demum quis ferat illum culpas, quas vocat, Mundi enumerantem, falſo omnes & vaniſſime effictas? Hæccine vero vitia in novo & recenti Mundo? Id quidem negat ipſe Lucretius, ideoque inepte facit dum labes ruinaſque ædificii longa ætate dehiſcentis imputat artifici.

A v. 417. ad v. 509. Mundi ortum deſcribit, qua deſcriptione nulla eſt apud Phyſiologos aut magis veriſimilis,

aut

aut magis venuſta. Gravitate ſua feruntur Atomi, concurrunt, inde reſiliunt, & pro varia ponderis ictuſque ratione in diverſa loca diſcedunt, ibique coaleſcunt.

Quoniam vero a v. 510. ad v. 770. non unam certamque cauſſam motuum cæleſtium, Eclipſeôn, Diei & Noctis, &c. ea qua alii ſolent, pertinacia aſſignat, ideo quibuſdam videtur fluctuare. Ego vero contendo, iſtam, quam vocant, conſtantiam in Epicureo Phyſiologo ridiculam fore, quippe omnia Caſu fieri pronuntiat: neque quis facile deprehendat unam certamque cauſſam, cum eadem phænomena pluribus modis explicari poſſunt. Nec ego quidem illi ſuccenſerem qui multas profert cauſſas, dum inter eas vera certaque proponatur. De Solis, Lunæ, &c. magnitudine nihil addam, ſupra enim monui, iſtam opinionem plebejam nimis eſſe & ruſticam.

Lege quæ ſequuntur, & admirabilis ingenii tam vehementer delirantis miſerere. Ea autem eſt omnium qui negant Providentiam, ſors, ut in Ethicis vana doceant, in Phyſicis abſurda. At vero primorum Hominum indoles ea, quæ omnium barbararum gentium: & in Terrigenis Lucretii, Margaïtas, Braſilios, pleroſque Indiæ Occidentalis populos agnoſces.

L I-

LIBRI SEXTI

ARGUMENTUM.

PRimi 41. *verſus continent Epicuri Athenienſis laudes: Sequitur ad v.* 95. *quam ab Epicureo Philoſopho exſpectes, argumenti bujus libri explicatio. Et de Meteoris dicturo primum occurrunt Tonitru, Fulgur, Fulmen, de quibus diligenter diſputat; & demum iſtos deridet qui neglectis cauſſis naturalibus ipſum Jovem fulmina jaculari exiſtimant, ad v.* 421. *His ſubjungitur (nam Preſter fulmini affinis) v.* 28. *Preſteris brevis explicatio. Deinde a v.* 450. *ad v.* 533. *multa de Nubibus & Pluvia; pauca de Iride, de Nive, Vento, Grandine, Pruina, & Gelu. Si Terræ-motus cauſſas velis cognoſcere, a v.* 534. *ad v.* 606. *babes fuſe explicatas. A v.* 606. *ad v.* 638. *de Mari Poëta diſſerit: ad v.* 710. *de Ætna. Sequentes* 30. *v. Nilo deſtinantur. Deinde, a v.* 740. *ad v.* 840. *de Avernis, aliiſque terræ tractibus, Hominibus, Cervis, Corvis, Equis, &c. noxiis diſputatur. Ad v.* 905. *de Puteis, variiſque admirandis Fontibus. Et ad v.* 1087. *Magnes diligenter explicatur. Poſtremo de Morbis & Peſte quædam, quibus ſubjungit elegantem deſcriptionem Peſtis illius quæ tempore belli Peloponneſiaci Athenas vaſtavit, e Thucydide deſumtam.*

T I T I LUCRETII CARI DE RERUM NATURA

LIBER SEXTUS.

PRIMÆ frugiferos fœtus mortalibus ægris
Dididerunt quondam præclaro nomine Athenæ,
Et recreaverunt vitam, legeſque rogarunt:
Et primæ dederunt ſolatia dulcia vitæ,
Cum genuere virum tali cum corde repertum,
Omnia veridico qui quondam ex ore profudit;
Cujus & exſtincti propter divina reperta
Divolgata vetus jam ad cælum gloria fertur.
Nam cum vidit hic, ad victum quæ flagitat uſus,
„ Et, per quæ poſſent vitam conſiſtere tutam,
Omnia jam ferme mortalibus eſſe parata:
Divitiis homines, & honore, & laude potenteis
Affluere, atque bona natorum excellere fama:
Nec minus eſſe domi cuiquam tamen anxia corda,
Atque animum infeſtis cogi ſervire querelis:

Intellexit, ibi vitium vas efficere ipſum,
Omniaque illius vitio corrumpier intus,
Quæ conlata foris, & commoda cumque venirent;
Partim quod fluxum, pertuſumque eſſe videbat,
Ut nulla poſſet ratione explerier umquam;
Partim quod tætro quaſi conſpurcare ſapore
Omnia cernebat, quæcumque receperat intus.
Veridicis igitur purgavit pectora dictis,
Et finem ſtatuit cuppedinis, atque timoris,
Expoſuitque bonum ſummum, quo tendimus omnes,
Quid foret, atque viam monſtravit tramite prono,
Qua poſſemus ad id recto contendere curſu:
Quidve mali foret in rebus mortalibus paſſim,
Quod flueret naturæ vi, varieque volaret,
Seu caſu, ſeu vi, quod ſic natura paraſſet:
Et quibus e portis occurri cuique deceret:
Et genus humanum fruſtra plerumque probavit
Volvere curarum triſteis in pectore fluctus.
Nam veluti pueri trepidant, atque omnia cæcis
In tenebris metuunt: ſic nos in luce timemus
Interdum, nihilo quæ ſunt metuenda magis, quam
Quæ pueri in tenebris pavitant, finguntque futura.
Hunc igitur terrorem animi, tenebraſque neceſſe eſt
Non radii ſolis, nec lucida tela diei
Diſcutiant, ſed naturæ ſpecies, ratioque:
Quo magis inceptum pergam pertexere dictis.
Et quoniam docui, mundi mortalia templa
Eſſe, & nativo conſiſtere corpore cælum;
Et quæcumque in eo fiunt, fientque, neceſſe
Eſſe ea diſſolvi: quæ reſtant percipe porro;
Quandoquidem ſemel inſignem conſcendere currum
Vincendi ſpes hortata eſt, atque obvia curſu
Quæ fuerant, ſunt placato converſa furore.
Cetera, quæ fieri in terris, cæloque tuentur
Mortales, pavidis cum pendent mentibus ſæpe;

Effi-

Efficiunt animos humileis formidine divûm,
Depreſſoſque premunt ad terram; propterea quod
Ignorantia cauſſarum conferre deorum
Cogit ad imperium res, & concedere regnum: &
Quorum operum cauſſas nulla ratione videre
Poſſunt, hæc fieri divino numine rentur.
Nam bene qui didicere deos ſecurum agere ævum,
Si tamen interea mirantur, qua ratione
Quæque geri poſſint, præſertim rebus in illis,
Quæ ſupera caput ætheriis cernuntur in oris,
Rurſus in antiquas referuntur relligiones,
Et dominos acreis aſciſcunt, omnia poſſe
Quos miſeri credunr, ignari quid queat eſſe,
Quid nequeat; finita poteſtas denique cuique
Quanam ſit ratione, atque alte terminus hærens:
Quo magis errantes tota regione feruntur.
Quæ niſi reſpuis ex animo, longeque remittis,
Diis indigna putando, alienaque pacis eorum;
Delibrata deûm per te tibi numina ſancta
Sæpe aderunt: non quod violari ſumma deûm vis
Poſſit, ut ex ira pœnas petere imbibat acreis;
Sed quia tute tibi placida cum pace quietos
Conſtitues magnos irarum volvere fluctus;
Nec delubra deûm placido cum pectore adibis;
Nec, de corpore quæ ſancto ſimulacra feruntur,
In menteis hominum divinæ nuntia formæ,
Suſcipere hæc animi tranquilla pace valebis.
Inde videre licet, qualis jam vita ſequatur.
Quam quidem ut a nobis ratio veriſſima longe
Rejiciat, quamquam ſunt a me multa profata,
Multa tamen reſtant, & ſunt ornanda politis
Verſibus, & ratio cæli, ſpecieſque tenenda:
Sunt tempeſtates, & fulmina clara canenda,
Quid faciant, & qua de cauſſa quæque ferantur,
Ne trepides cæli diviſis partibus amens,

Unde volans ignis pervenerit, aut in utram ſe
Verterit hinc partem: quo pacto per loca ſepta
Inſinuarit, & hinc dominatus ut extulerit ſe:
Quorum operum cauſſas nulla ratione videre
Poſſunt, ac fieri divino numine rentur.
  Tu mihi ſupremæ præſcripta ad candida calcis
Currenti ſpatium præmonſtra callida Muſa,
Calliope, requies hominum, divûmque voluptas;
Te duce ut inſignem capiam cum laude coronam.
  Principio, tonitru quatiuntur cærula cæli,
Propterea, quia concurrunt ſublime volantes
Ætheriæ nubes contra pugnantibus ventis.
Nec fit enim ſonitus cæli de parte ſerena,
Verum ubicumque magis denſo ſunt agmine nubes,
Tam magis hinc magno fremitus fit murmure ſæpe.
Præterea, neque tam condenſo corpore nubes
Eſſe queunt, quam ſunt lapides,ac tigna: neque autem
Tam tenues, quam ſunt nebulæ, fumique volantes.
Nam aut cadere abrupto deberent pondere preſſæ,
Ut lapides; aut, ut fumus, conſtare nequirent,
Nec cohibere niveis gelidas, & grandinis imbreis.
  Dant etiam ſonitum patuli ſuper æquora mundi,
Carbaſus ut quondam magnis intenta theatris
Dat crepitum malos inter jactata, trabeiſque:
Interdum perſciſſa furit petulantibus Euris,
Et fragileis ſonitus chartarum commeditatur:
Id quoque enim genus in tonitru cognoſcere poſſis,
Aut ubi ſuſpenſam veſtem, chartaſve volanteis
Verberibus venti verſant,planguntque per auras.
  Fit quoque enim interdum,ut nõ tã cõcurrere nubes
Frontibus adverſis poſſint, quam de latere ire
Diverſo motu radentes corporis tractum:
Aridus unde aureis terget ſonus ille, diuque
Ducitur, exierit donec regionibus arctis.
  Hoc etiam pacto tonitru concuſſa videntur

Omnia

Omnia ſæpe gravi tremere, & divolſa repente
Maxima diſſiluiſſe capacis mœnia mundi,
Cum ſubito validi venti conlecta procella
Nubibus intorſit ſeſe, concluſaque ibidem
Turbine verſanti magis ac magis undique nubem
Cogit, uti fiat ſpiſſo cava corpore circum.
Poſt ubi commovit vis ejus, & impetus acer,
Tum perterricrepo ſonitu dat miſſa fragorem.
Nec mirum; cum plena animæ veſicula parva
Sæpe ita dat pariter ſonitum diſploſa repente.
  Eſt etiam ratio, cum venti nubila perflant,
Cur ſonitus faciant: etenim ramoſa videmus
Nubila ſæpe modis multis, atque aſpera ferri.
Scilicet ut crebram ſilvam cum flamina Cauri
Perflant, dant ſonitum frondes, ramique fragorem.
Fit quoque, ut interdum validi vis incita venti
Perſcindat nubem perfringens impete recto.
Nam quid poſſit ibi flatus, manifeſta docet res.
Hic, ubi lenior eſt, in terra cum tamen alta
Arbuſta evolvens radicibus haurit ab imis.
  Sunt etiam fluctus per nubila, qui quaſi murmur
Dant infringendo graviter: quod item fit in altis
Fluminibus, magnoque mari, cum frangitur æſtu.
  Fit quoque ubi e nube in nubem vis incidit ardens
Fulminis; hæc multo ſi forte humore recepit
Ignem, continuo ut magno clamore trucidet:
Ut calidis candens ferrum e fornacibus olim
Stridit, ubi in gelidum propere demerſimus imbrem.
  Aridior porro ſi nubes accipit ignem,
Uritur ingenti ſonitu ſuccenſa repente:
Lauricomos ut ſi per monteis flamma vagetur,
Turbine ventorum comburens impete magno.
Nec res ulla magis, quam Phœbi Delphica laurus
Terribili ſonitu flamma crepitante crematur.
  Denique ſæpe geli multus fragor, atque ruina

Grandinis, in magnis ſonitum dat nubibus alte:
Ventus enim cum confercit, franguntur in arctum
Concreti montes nimborum, & grandine miſti.
  Fulgit item, nubes ignis cum ſemina multa
Excuſſere ſuo concurſu, ceu lapidem ſi
Percutiat lapis, aut ferrum; nam tum quoque lumen
Exſilit, & claras ſcintillas diſſupat ignis.
  Sed tonitrum fit uti poſt auribus accipiamus,
Fulgere quam cernant oculi, quia ſemper ad aureis
Tardius adveniunt, quam viſum quæ moveant res.
Id licet hinc etiam cognoſcere: cædere ſiquem
Ancipiti videas ferro procul arboris auctum,
Ante fit ut cernas ictum, quam plaga per aureis
Det ſonitum: ſic fulgorem quoque cernimus ante
Quã tonitrum accipimus, pariter qui mittitur igni,
E ſimili cauſſa, & concurſu natus eodem.
  Hoc etiam pacto volucri loca lumine tingunt
Nubes, & tremulo tempeſtas impete fulgit.
Ventus ubi invaſit nubem, & verſatus ibidem
Fecit, ut ante, cavam, docui, ſpiſſeſcere nubem,
Mobilitate ſua ferviſcit; ut omnia motu
Percalefacta vides ardeſcere: plumbea vero
Glans etiam longo curſu volvenda liqueſcit.
Ergo fervidus hic nubem cum perſcidit atram,
Diſſupat ardoris quaſi per vim expreſſa repente
Semina, quæ faciunt nictantia fulgura flammæ:
Inde ſonus ſequitur, qui tardius adlicit aureis,
Quam quæ perveniunt oculos ad lumina noſtros.
Scilicet hoc denſis fit nubibus, & ſimul alte
Exſtructis aliis alias ſuper impete miro.
  Nec tibi ſit fraudi, quod nos inferne videmus
Quã ſint lata magis, quã ſurſum exſtructa quid exſtent;
Contemplator enim cum montibus adſimilata
Nubila portabunt venti tranſverſa per auras:
Aut ubi per magnos monteis cumulata videbis

Inſu-

Inſuper eſſe aliis alia, atque urgere ſuperna
In ſtatione locata ſepultis undique ventis:
Tum poteris magnas moleis cognoſcere eorum,
Speluncaſque velut ſaxis pendentibus ſtructas
Cernere, quas venti cum, tempeſtate coorta,
Complerunt, magno indignantur murmure clauſi
Nubibus, in caveiſque ferarum more minantur:
Nunc hinc, nunc illinc fremitus per nubila mittunt:
Quærenteſque viam circumverſantur, & ignis
Semina convolvunt e nubibus: atque ita cogunt
Multa, rotantque cavis flammam fornacibus intus,
Donec divolſa fulſerunt nube coruſci.

Hac etiam fit uti de cauſſa mobilis ille
Devolet in terram liquidi color aureus ignis,
Semina quod nubeis ipſas permulta neceſſe eſt
Ignis habere: etenim cum ſunt humore ſine ullo,
Flammeus eſt plerumque colos & ſplendidus ollis.
Quippe etenim ſolis de lumine multa neceſſe eſt
Concipere, ut merito rubeant, igneiſque profundant.
Has igitur cum ventus agens contruſit in unum,
Compreſſitque locum cogens; expreſſa profundunt
Semina, quæ faciunt flammæ fulgere colores.

Fulgit item, cum rareſcunt quoque nubila cæli.
Nam cum ventus eas leviter diducit eunteis,
Diſſolvitque, cadant ingratis illa neceſſe eſt
Semina, quæ faciunt fulgorem: tum ſine tætro
Terrore, & ſonitu fulgit, nulloque tumultu.

Quod supereſt, quali natura prædita conſtent
Fulmina, declarant ictus, & inuſta vapore
Signa, notæque graveis halantes ſulfuris auras.
Ignis enim ſunt hæc, non venti ſigna, neque imbris.
Præterea, per ſe accendunt quoque tecta domorum,
Et celeri flamma dominantur in ædibus ipſis.
Hunc tibi ſubtilem cum primis ignibus ignem
Conſtituit natura minutis, mobilibuſque

Corporibus, cui nil omnino obſiſtere poſſit.
Tranſit enim valide fulmen per ſepta domorum,
Clamor uti, ac voces: tranſit per ſaxa, per æra:
Et liquidum puncto facit æs in tempore, & aurum.
Curat item ut vaſis integris vina repente
Diffugiant; quia nimirum facile omnia circum
Conlaxat, rareque facit lateramina vaſis,
Adveniens calor ejus ut inſinuatur in ipſum, &
Mobiliter ſolvens differt primordia vini:
Quod ſolis vapor ætatem non poſſe videtur
Efficere, uſque adeo pollens fervore coruſco:
Tanto mobilior vis, & dominantior hæc eſt.
Nunc ea quo pacto gignantur, & impete tanto
Fiant, ut poſſint ictu diſcludere turreis,
Diſturbare domos, avellere tigna, trabeiſque,
Et monumenta virûm demoliri, atque ciere,
Exanimare homines, pecudes proſternere paſſim:
Cetera de genere hoc qua vi facere omnia poſſunt,
Expediam, neque te in promiſſis plura morabor.
Fulmina gignier e craſſis, alteque putandum eſt
Nubibus exſtructis; nam cælo nulla ſereno,
Nec leviter denſis mittuntur nubibus umquam.
Nam dubio procul hoc fieri manifeſta docet res,
Quod tunc per totum concreſcunt aëra nubes
Undique, uti tenebras omneis Acherunta reamur
Liquiſſe, & magnas cæli compleſſe cavernas:
Uſque adeo tætra nimborum nocte coorta
Impendent atræ formidinis ora ſuperne,
Cum commoliri tempeſtas fulmina cœptat.
Præterea, perſæpe niger quoque per mare nimbus,
Ut picis e cælo demiſſum flumen, in undas
Sic cadit, & fertur tenebris procul, & trahit atram
Fulminibus gravidam tempeſtatem, atque procellis,
Ignibus, ac ventis cumprimis ipſe repletus:
In terra quoque ut horreſcant, ac tecta requirant.

Sic igitur ſupera noſtrum caput eſſe putandum eſt
Tempeſtatem altam : neque enim caligine tanta
Obruerent terras , niſi inædificata ſuperne
Multa forent multis exemto nubila ſole :
Nec tanto poſſent hæc terras opprimere imbri ,
Flumina abundare ut facerent , campoſque natare ,
Si non exſtructis foret alte nubibus æther .
His igitur ventis , atque ignibus omnia plena
Sunt ; ideo paſſim fremitus , & fulgura fiunt :
Quippe etenim ſupera docui , permulta vaporis
Semina habere cavas nubeis ; & multa neceſſe eſt
Concipere ex ſolis radiis , ardoreque eorum .
Hic ubi ventus eas idem qui cogit in unum
Forte locum quemvis , expreſſit multa vaporis
Semina , ſeque ſimul cum eo commiſcuit igni :
Inſinuatus ibi vortex verſatur in alto ,
Et calidis acuit fulmen fornacibus intus .
Nam duplici ratione accenditur ; ipſe ſua nam
Mobilitate caleſcit , & e contagibus ignis .
Inde ubi percaluit vis venti , vel gravis ignis
Impetus inceſſit ; maturum tum quaſi fulmen
Perſcindit ſubito nubem , ferturque coruſcis
Omnia luminibus luſtrans loca percitus ardor :
Quem gravis inſequitur ſonitus , diſploſa repente
Opprimere ut cæli videantur templa ſuperne .
Inde tremor terras graviter pertentat , & altum
Murmura percurrunt cælum : nam tota fere tum
Tempeſtas concuſſa tremit , fremituſque moventur :
Quo de concuſſu ſequitur gravis imber , & uber ,
Omnis uti videatur in imbrem vertier æther ,
Atque ita præcipitans ad diluviem revocare :
Tantus diſcidio nubis , ventique procella ,
Mittitur ardenti ſonitus cum provolat ictu .
Eſt etiam cum vis extrinſecus incita venti
Incidit in validam maturo fulmine nubem :

Quam

Quam cum perſcidit, extemplo cadit igneus ille
Vortex, quod patrio vocitamus nomine fulmen.
Hoc fit idem in parteis alias, quocumque tulit vis.
Fit quoque ut interdum venti vis miſſa ſine igni,
Igneſcat tamen in ſpatio, longoque meatu,
Dum venit, amittens in curſu corpora quædam
Grandia, quæ nequeunt pariter penetrare per auras;
Atque alia ex ipſo conradens aëre portat
Parvula, quæ faciunt ignem commiſta volando:
Non alia longe ratione, ac plumbea ſæpe
Fervida fit glans in curſu, cum multa rigoris
Corpora dimittens ignem concepit in auris.
Fit quoque, ut ipſius plagæ vis excitet ignem,
Frigida cum venti pepulit vis miſſa ſine igni:
Nimirum quia cum vehementi perculit ictu,
Confluere ex ipſo poſſunt elementa vaporis;
Et ſimul ex illa, quæ tum res excipit ictum,
Ut lapidem ferro cum cædimus, evolat ignis:
Nec quod frigida vis ſit ferri, hoc ſecius illa
Semina concurrunt calidi fulgoris ad ictum:
Sic igitur quoque res accendi fulmine debet,
Opportuna fuit ſi forte, & idonea flammis.
Nec temere omnino plane vis frigida venti
Eſſe poteſt, ex quo tanta vi immiſſa ſuperne eſt:
Quin prius in curſu ſi non accenditur igni,
At tepefacta tamen veniat commiſta calore.
Mobilitas autem fit fulminis, & gravis ictus,
Et celeri ferme pergunt ſic fulmina lapſu:
Nubibus ipſa quod omnino prius incita ſe vis
Conligit, & magnum conamen ſumit eundi.
Inde, ubi non potuit nubes capere impetis auctum,
Exprimitur vis, atque ideo volat impete miro,
Ut validis quæ de tormentis miſſa feruntur.
Adde quod e parvis, ac lævibus eſt elementis:
Nec facile eſt tali naturæ obſiſtere quidquam:
Inter

Digitized by Google

Inter enim fugit, ac penetrat per rara viarum.
Non igitur multis offenſibus in remorando
Hæſitat: hanc ob rem celeri volat impete labens.
Deinde, quod omnino natura pondera deorſum
Omnia nituntur: cum plaga ſit addita vero,
Mobilitas duplicatur, & impetus ille graveſcit,
Ut vehementius, & citius, quæcumque morantur
Obvia, diſcutiat plagis, itinerque ſequatur.
Denique, quod longo venit impete, ſumere debet
Mobilitatem, etiam atque etiam quæ creſcit eundo,
Et validas auget vireis, & roborat ictum.
Nam facit, ut, quæ ſint illius ſemina cumque,
E regione locum quaſi in unum cuncta ferantur,
Omnia conjiciens in eum volventia curſum.
Forſan & ex ipſo veniens trahat aëre quædam
Corpora, quæ plagis intendunt mobilitatem.
Incolumeiſque venit per res, atque integra tranſit
Multa, foraminibus liquidis quia travolat ignis.
Multaque perfringit, cum corpora fulminis ipſa
Corporibus rerum inciderint, qua texta tenentur.
Diſſolvit porro facile æs, aurumque repente
Conferveſacit; e parvis quia facta minute
Corporibus vis eſt, & lævibus ex elementis,
Quæ facile inſinuantur, & inſinuata repente
Diſſolvunt nodos omneis, & vincla relaxant.
Autumnoque magis ſtellis fulgentibus alta
Concutitur cæli domus undique, totaque tellus;
Et cum tempora ſe veris florentia pandunt.
Frigore enim deſunt ignes, ventique calore
Deficiunt, neque ſunt tam denſo corpore nubes.
Inter utrumque igitur cum cæli tempora conſtant,
Tum variæ cauſſæ concurrunt fulminis omnes.
Nam fretus ipſe anni permiſcet frigus, & æſtum:
Quorum utrũque opus eſt fabricãda ad fulmina nobis,
Ut diſcordia ſit rerum, magnoque tumultu

Igni-

Ignibus, & ventis furibundus fluctuet aër.
Prima caloris enim pars, & poſtrema rigoris,
Tempus id eſt vernum: quare pugnare neceſſe eſt
Diſſimileis inter ſe res, turbareque miſtas.
Et calor extremus primo cum frigore miſtus
Volvitur, autumni quod fertur nomine tempus.
Hic quoque confligunt hiemes æſtatibus acres.
Propterea ſunt hæc bella anni nominitanda:
Nec mirum eſt in eo ſi tempore plurima fiunt
Fulmina, tempeſtaſque cietur turbida cælo,
Ancipiti quoniam bello turbatur utrimque,
Hinc flammis, illinc ventis, humoreque miſto.
  Hoc eſt igniferi naturam fulminis ipſam
Perſpicere, & qua vi faciat rem quamque videre:
Non Tyrrhena retro volventem carmina fruſtra
Indicia occultæ divûm perquirere mentis,
Unde volans ignis pervenerit, aut in utram ſe
Verterit hic partem, quo pacto per loca ſepta
Inſinuarit, & hinc dominatus ut extulerit ſe,
Quidve nocere queat de cælo fulminis ictus.
  Quod ſi Juppiter, atque alii fulgentia divi
Terrifico quatiunt ſonitu cæleſtia templa,
Et jaciunt igneis, quo cuique eſt cumque voluptas,
Cur, quibus incautum ſcelus adverſabile cumque eſt,
Non faciunt, icti flammas ut fulguris halent
Pectore perfixo, documen mortalibus acre?
Et potius nullæ ſibi turpis conſcius rei
Volvitur in flammis innoxius, inque peditur,
Turbine cæleſti ſubito conreptus, & igni?
  Cur etiam loca ſola petunt, fruſtraque laborant?
An con brachia ſueſaciunt, firmantque lacertos?
In terraque patris cur telum perpetiuntur
Obtundi? cur ipſe ſinit, neque parcit in hoſteis?
  Denique, cur numquam cælo jacit undique puro
Juppiter in terras fulmen, ſonituſque profundit?

An ſimul ac nubes ſucceſſere, ipſe in eas tum
Deſcendit, prope ut hinc teli determinet ictus?
In mare qua porro mittit ratione? quid undas
Arguit, & liquidam molem, campoſque natanteis?
  Præterea, ſi vult caveamus fulminis ictum,
Cur dubitat facere, ut poſſimus cernere miſſum?
Si nec opinanteis autem vult opprimere igni,
Cur tonat ex illa parte, ut vitare queamus?
Cur tenebras ante, & fremitus, & murmura concit?
Et ſimul in multas parteis qui credere poſſis
Mittere? an hoc auſis numquam contendere factum,
Ut fierent ictus uno ſub tempore plures?
At ſæpe eſt numero factum, fierique neceſſe eſt,
Ut pluere in multis regionibus, & cadere imbreis,
Fulmina ſic uno fieri ſub tempore multa.
  Poſtremo, cur ſancta deûm delubra, ſuaſque
Diſcutit infeſto præclaras fulmine ſedes,
Et benefacta deûm frangit ſimulacra? ſuiſque
Demit imaginibus violento volnere honorem?
Altaque cur plerũque petit loca? plurimaque hujus
Montibus in ſummis veſtigia cernimus ignis?
  Quod ſupereſt, facile eſt ex his cognoſcere rebus,
Πρηστῆρας Graji quos ab re nominitarunt,
In mare qua miſſi veniant ratione ſuperne.
Nam fit, ut interdum tamquam demiſſa columna
In mare de cælo deſcendat, quam freta circum
Fervifcunt graviter ſpirantibus incita flabris:
Et quæcumque in eo tum ſunt deprenſa tumultu
Navigia, in ſummum veniunt vexata periclum.
Hoc fit, ubi interdum non quit vis incita venti
Rumpere, quam cœpit, nubem; ſed deprimit, ut ſit
In mare de cælo tamquam demiſſa columna
Paullatim, quaſi quid pugno, brachiique ſuperne
Conjectu trudatur, & extendatur in undas:
Quam cum diſcidit, hinc prorumpitur in mare venti

Vis,

Vis, & fervorem mirum concinnat in undis:
Verſabundus enim turbo deſcendit, & illam
Deducit pariter lento cum corpore nubem.
Quam ſimul ac gravidam detrudit ad æquora ponti,
Ille in aquam ſubito totum ſe immittit, & omne
Excitat ingenti ſonitu mare fervere cogens.
  Fit quoque, ut involvat ventis e nubibus ipſe
Vortex, conradens ex aëre ſemina nubis,
Et quaſi demiſſum cælo preſtera imitetur.
Hic ubi ſe in terras demiſit, diſſolvitque,
Turbinis immanem vim provomit, atque procellæ.
Sed quia fit raro omnino, monteiſque neceſſe eſt
Officere in terris; apparet crebrius idem
Proſpectu maris in magno, cæloque patenti.
  Nubila concreſcunt, ubi corpora multa volando
Hoc ſuper in cæli ſpatio coïere repente
Aſperiora, modis quæ poſſint indupedita
Exiguis, tamen inter ſe comprenſa teneri.
Hæc faciunt primum parvas conſiſtere nubeis;
Inde ea comprendunt inter ſe, conque gregantur,
Et conjungendo creſcunt, ventiſque feruntur
Uſque adeo, donec tempeſtas ſæva coorta eſt.
  Fit quoque uti montis vicina cacumina cælo
Quam ſint quæque magis, tanto magis edita fument
Aſſidue fulvæ nubis caligine craſſa;
Propterea, quia cum conſiſtunt nubila primum,
Ante videre oculi quam poſſint tenuia, venti
Portantes cogunt ad ſumma cacumina montis.
Hic demum fit, uti turba majore coorta
Condenſa, ac ſtipata ſimul cernantur, & udo
Vertice de montis videantur ſurgere in æthram.
„ Nam loca declarat ſurſum ventoſa patere
„ Res ipſa, & ſenſus, monteis cum aſcendimus altos.
  Præterea, permulta mari quoque tollere toto
Corpora naturam, declarant litore veſtes

Suſ-

Suſpenſæ, cum concipiunt humoris adhæſum.
Quo magis ad nubeis augendas multa videntur
Poſſe quoque e ſalſo conſurgere momine ponti.
,, Nam ratio cum ſanguine abeſt humoribus omnis.
Præterea, fluviis ex omnibus, & ſimul ipſa
Surgere de terra nebulas, æſtumque videmus:
Quæ velut halitus, hinc ita ſurſum expreſſa feruntur,
Suffunduntque ſua cælum caligine, & altas
Sufficiunt nubeis paullatim conveniundo.
Urget enim quoque ſigniferi ſuper ætheris æſtus,
Et quaſi denſendo ſubtexit cærula nimbis.
Fit quoque, ut hûc veniant in cœtum extrinſecus illa
Corpora, quæ faciunt nubeis, nimboſque volanteis.
Innumerabilem enim numerum, ſummamque profundi
Eſſe infinitam docui: quantaque volarent
Corpora mobilitate, oſtendi, quamque repente
Immemorabile per ſpatium tranſire ſolerent.
Haud igitur mirum eſt, ſi parvo tempore ſæpe
Tam magnos monteis tempeſtas, atque tenebræ
Cooperiant maria, ac terras, impenſa ſuperne.
Undique quandoquidem per caulas ætheris omneis,
Et quaſi per magni circum ſpiracula mundi
Exitus, introituſque elementis redditus exſtat.
Nunc age, quo pacto pluvius concreſcat in altis
Nubibus humor, & in terras demiſſus ut imber
Decidat, expediam. Primum jam ſemina aquaï
Multa ſimul vincam conſurgere nubibus ipſis
Omnibus ex rebus, pariterque ita creſcere utraſque,
Et nubeis, & aquam, quæcumque in nubibus exſtat,
Ut pariter nobis corpus cum ſanguine creſcit,
Sudor item atque humor quicũque eſt denique mẽbris.
Concipiunt etiam multum quoque ſæpe marinum
Humorem, veluti pendentia vellera lanæ,
Cum ſupera magnum venti mare nubila portant.
Conſimili ratione ex omnibus amnibus humor
Tol-

Tollitur in nubels: quo cum bene ſemina aquarum
Multa modis multis convenere undique adaucta;
Confertæ nubes vi venti mittere certant
Dupliciter: nam vis venti contrudit, & ipſa
Copia nimborum, turba majore coacta,
Urget, & e ſupero premit, ac facit effluere imbreis.
Præterea, cum rareſcunt quoque nubila ventis,
Aut diſſolvuntur ſolis ſuper icta calore;
Mittunt humorem pluvium, ſtillantque, quaſi igni
Cera ſuper calido tabeſcens multa liqueſcat.
Sed vehemens imber fit, ubi vehementer utroque,
Nubila vi cumulata premuntur, & impete venti.
At retinere diu pluviæ, longumque morari
Conſuerunt, ubi multa fuerunt ſemina aquarum;
Atque aliis aliæ nubes, nimbique rigantes
Inſuper, atque omni volgo de parte feruntur;
Terraque cum fumans humorem tota rehalat.
Hinc ubi ſol radiis tempeſtatem inter opacam
Adverſa fulſit nimborum aſpergine contra:
Tum color in nigris exſiſtit nubibus arqui.
Cetera, quæ ſurſum creſcunt, ſurſumque creantur,
Et quæ concreſcunt in nubibus omnia, prorſum
Omnia, nix, venti, grando, gelidæque pruinæ,
Et vis magna geli, magnum duramen aquarum,
Et mora, quæ fluvios paſſim refrenat eunteis:
Perfacile eſt tamen hæc reperire, animoque videre,
Omnia quo pacto fiant, quareve creentur,
Cum bene cognoris elementis reddita quæ ſint..
Nunc age, quæ ratio terraï motibus exſtet,
Percipe: & in primis terram fac ut eſſe rearis
Subter item, ut ſupera eſt; ventis, atque undique plenam
Speluncis, multoſque lacus multaſque lacunas
In gremio gerere, & rupeis, deruptaque ſaxa:
Multaque ſub tergo terraï flumina tecta
Volvere vi fluctus, ſubmerſaque ſaxa putandum eſt:
Undi-

Undique enim ſimilem eſſe ſui, res poſtulat ipſa.
His igitur rebus ſubjunctis, ſuppoſitiſque;
Terra ſuperne tremit magnis concuſſa ruinis
Subter, ubi ingenteis ſpeluncas ſubruit ætas:
Quippe cadunt toti montes, magnoque repente
Concuſſu, late diſſerpunt inde tremores:
Et merito, quoniam plauſtris concuſſa tremiſcunt
Tecta viam propter non magno pondere tota.
Nec minus exſultant, ubi currus fortis equûm vis
Ferratos utrinique rotarum ſuccutit orbeis.
Fit quoque, ubi magnas in aquæ vaſtaſque lacunas
Glæba vetuſtate e terra provolvitur ingens,
Ut jactetur aqua, & fluctu quoque terra vacillet:
Ut vas in terra non quit conſtare, niſi humor
Deſtitit in dubio fluctu jactarier intus.
Præterea, ventus cum per loca ſubcava terræ
Conlectus parti ex una procumbit, & urget
Obnixus magnis ſpeluncas viribus altas;
Incumbit tellus, quo venti prona premit vis:
Tum, ſupera terram quæ ſunt exſtructa domorum,
Ad cælumque magis quanto ſunt edita quæque,
Inclinata minent in eamdem prodita partem,
Protractæque trabes impendent ire paratæ:
Et metuunt magni naturam credere mundi
Exitiale aliquod tempus, clademque manere,
Cum videant tantam terrarum incumbere molem.
Quod niſi reſpirent venti, non ulla refrenet
Res, neque ab exitio poſſit reprendere eunteis:
Nunc quia reſpirant alternis, inque graveſcunt,
Et quaſi conlecti redeunt, ceduntque repulſi;
Sæpius hanc ob rem minitatur terra ruinas,
Quam facit: inclinatur enim, retroque recellit,
Et recipit prolapſa ſuas ſe in pondere ſedeis:
Hac igitur ratione vacillant omnia tecta,
Summa magis mediis, media imis, ima perhilum.

Eſt hæc ejuſdem quoque magni cauſſa tremoris,
Ventus ubi, atque animæ ſubito vis maxima quædam,
Aut extrinſecus, aut ipſa tellure coorta
In loca ſe cava terraï conjecit, ibique
Speluncas inter magnas fremit ante tumultu:
Verſabundaque portatur, poſt incita cum vis
Exagitata foras erumpitur, & ſimul artam
Diffindens terram magnum concinnat hiatum:
In Tyria Sidone quod accidit, & fuit Ægis
In Peloponneſo: quas exitus hic animaï
Diſturbât urbeis, & terræmotus obortus.
Multaque præterea ceciderunt mœnia magnis
Motibus in terris, & multæ per mare peſſum
Subſedere ſuis pariter cum civibus urbes.
Quod niſi prorumpit, tamen impetus ipſe animaï,
Et fera vis venti per crebra foramina terræ
Diſpertitur, ut horror, & incutit inde tremorem:
Frigus uti noſtros penitus cum venit in artus,
Concutit invitos cogens tremere atque moveri.
Ancipiti trepidant igitur terrore per urbeis:
Tecta ſuperne timent, metuunt inferne, cavernas
Terraï ne diſſolvat natura repente:
Neu diſtracta ſuum late diſpandat hiatum;
Idque ſuis confuſa velit complere ruinis.
Proinde licet, quamvis cælum terramque reantur
Incorrupta fore æternæ mandata ſaluti;
Attamen interdum præſens vis ipſa pericli
Subditat hunc ſtimulum quadam de parte timoris,
Ne pedibus raptim tellus ſubtracta feratur
In barathrum, rerumque ſequatur prodita ſumma
Funditus, & fiat mundi confuſa ruina.
Nunc ratio reddunda, augmen cur neſciat æquor.
Principio, mare mirantur non reddere majus
Naturam, quo tantus ſuat decurſus aquarum,
Omnia quo veniant ex omni flumina parte.

Adde

Adde vagos imbreis, tempeſtateſque volanteis;
Omnia quæ maria, ac terras ſparguntque, rigantque.
Adde ſuos fonteis: tamen ad maris omnia ſummam
Guttaï vix inſtar erunt unius ad augmen:
Quo minus eſt mirum, mare non augeſcere magnū.
Præterea, magnam ſol partem detrahit æſtu.
Quippe videmus enim veſteis humore madenteis
Exſiccare ſuis radiis ardentibus ſolem.
At pelage multa, & late ſubſtrata videmus.
Proinde licet quamvis ex unoquoque loco ſol
Humoris parvam delibet ab æquore partem;
Largiter in tanto ſpatio tamen auferet undis.
Tum porro venti magnam quoque tollere partem
Humoris poſſunt verrentes æquora ponti:
Una nocte vias quoniam perſæpe videmus
Siccari, molliſque luti concreſcere cruſtas.
Præterea, docui multum quoque tollere nubeis
Humorem magno conceptum ex æquore ponti,
Et paſſim toto terrarum ſpargere in orbe,
Cum pluit in terris, & venti nubila portant.
Poſtremo, quoniam raro cum corpore tellus
Eſt, & conjunctas oras maris undique cingit;
Debet, ut in mare de terris venit humor aquaï,
In terras itidem manare ex æquore ſalſo:
Percolatur enim virus, retroque remanat
Materies humoris, & ad caput amnibus omnis
Confluit: inde ſuper terras redit agmine dulci,
Qua via ſecta ſemel liquido pede detulit undas.
Nunc ratio quæ ſit, per fauces montis ut Ætnæ
Exſpirent ignes interdum turbine tanto,
Expediam: neque enim media de clade coorta
Flammæ tempeſtas Siculûm dominata per agros
Finitimis ad ſe convertit gentibus ora:
Fumida cum cæli ſcintillare omnia templa
Cernentes pavida complebant pectora cura,

Quid moliretur rerum natura novarum.
Hiſce tibi rebus late eſt, alteque videndum,
Et longe cunctas in parteis diſpiciendum,
Ut reminiſcaris, ſummam rerum eſſe profundam,
Et videas, cælum ſummaï totius unum
Quam ſit parvula pars, & quam multeſima conſtet:
Et quota pars homo terraï ſit totius unus.
Quod bene propoſitum ſi plane contueare,
Ac videas plane; mirari multa relinquas.
Num quis enim noſtrum miratur, ſiquis in artus
Accepit calido febrim fervore coortam,
Aut alium quemvis morbi per membra dolorem?
Obturgeſcit enim ſubito pes, arripit acer
Sæpe dolor denteis, oculos invadit in ipſos:
Exſiſtit ſacer ignis, & urit corpore ſerpens
Quamcumque arripuit partem, repitque per artus;
Nimirum, quia ſunt multarum ſemina rerum:
Et ſatis hæc tellus nobis cælumque mali fert,
Unde queat vis immenſi procreſcere morbi.
Sic igitur toti cælo, terræque putandum eſt
Ex infinito ſatis omnia ſuppeditare,
Unde repente queat tellus concuſſa moveri,
Perque mare, & terras rapidus percurrere turbo,
Ignis abundare Ætnæus, flammeſcere cælum.
Id quoque enim fit, & ardeſcunt cæleſtia templa,
Ut tempeſtates pluviæ graviore coortu
Sunt, ubi forte ita ſe tetulerunt ſemina aquarum.
At nimis eſt ingens incendI turbidus ardor.
Scilicet, & fluvius, qui non eſt, maximus eii eſt,
Qui non ante aliquem majorem vidit: & ingens
Arbor, homoque videtur: & omnia de genere omni,
Maxima quæ vidit quiſque, hæc ingentia fingit:
Cum tamen omnia cum cælo, terraque, marique
Nil ſint ad ſummam ſummaï totius omnem.
Nunc tamen, illa modis quibus irritata repente
Flam-

Flamma foras vaſtis Ætnæ fornacibus efflet,
Expediam. Primum totius ſubcava montis
Eſt natura, fere ſilicum ſuffulta cavernis:
Omnibus eſt porro in ſpeluncis ventus & aër.
Ventus enim fit, ubi eſt agitando percitus aër.
Hic ubi percaluit, calefecitque omnia circum
Saxa furens, qua contingit, terramque, & ab ollis
Excuſſit calidum flammis velocibus ignem:
Tollit ſe, ac rectis ita faucibus ejicit alte,
Funditque ardorem longe, longeque favillam
Differt, & craſſa volvit caligine fumum:
Extruditque ſimul mirando pondere ſaxa:
Ne dubites, quin hæc animaï turbida ſit vis.
  Præterea, magna ex parti mare montis ad ejus
Radices frangit fluctus, æſtumque reſorbet.
Ex hoc uſque mari ſpeluncæ montis ad altas
Perveniunt ſubter fauceis: hac ire fatendum eſt,
„ Et penetrare mari penitus res cogit aperto,
Atque efflare foras, ideoque extollere flammas,
Saxaque ſubjectare, & arenæ tollere nimbos.
In ſummo ſunt ventigeni crateres, ut ipſi
Nominitant, nos quas fauceis perhibemus, & ora.
  Sunt aliquot quoque res, quarū unam dicere cauſſam
Non ſatis eſt, verum plureis, unde una tamen ſit.
Corpus ut exanimum ſi quod procul ipſe jacere
Conſpicias hominis; fit ut omneis dicere cauſſas
Conveniat leti, dicatur ut illius una.
Nam neque eum ferro, neque frigore vincere poſſis
Interiiſſe, neque a morbo, neque forte veneno:
Verum aliquid genere eſſe ex hoc quod cōcio dicat,
Scimus: item in multis hoc rebus dicere habemus.
  Nilus in æſtati creſcit, campiſque redundat
Unicus in terris Ægypti totius amnis.
Is rigat Ægyptum medium per ſæpe calorem,
Aut quia ſunt æſtate Aquilones oſtia contra,

Anni tempore eo, quo Eteſia flabra feruntur;
Et contra fluvium flantes remorantur, & undas
Cogentes ſurſus replent, coguntque manere.
Nam dubio procul hæc adverſo flabra feruntur
Flumine, quæ gelidis a ſtellis axis aguntur.
Ille ex æſtifera parti venit amnis ab Auſtro
Inter nigra virûm, percoctaque ſæcla calore,
Exoriens penitus media ab regione diei.
Eſt quoque, uti poſſit magnus congeſtus arenæ
Fluctibus adverſis oppilare oſtia contra,
Cum mare permotum ventis ruit intus arenam.
Quo fit uti pacto liber minus exitus amni,
Et proclivus item fiat minus impetus undis.
Fit quoque, uti pluviæ forſan magis ad caput ejus
Tempore eo fiant, quo Eteſia flabra Aquilonum
Nubila conjiciunt in eas tunc omnia parteis.
Scilicet ad mediam regionem ejecta diei
Cum convenerunt, ibi ad altos denique monteis
Contruſæ nubes coguntur, vique premuntur.
Forſit & Æthiopum penitus de montibus altis
Creſcat, ubi in campos albas deſcendere ningueis
Tabificis ſubigit radiis ſol omnia luſtrans.
Nunc age, Averna tibi quæ ſint loca cũque lacuſque,
Expediam, quali natura prædita conſtent.
Principio, quod Averna vocantur, nomen id ab re
Impoſitum eſt, quia ſunt avibus contraria cunctis,
E regione ea quod loca cum advenere volantes,
Remigii oblitæ pennarum vela remittunt,
Præcipiteſque cadunt molli cervice profuſæ
In terram, ſi forte ita fert natura locorum;
Aut in aquam, ſi forte lacus ſubſtratus Averno eſt.
Qualis apud Cumas locus eſt, montemque Veſevum,
Oppleti calidis ubi fumant fontibus auctus.
Eſt & Athenæis in mœnibus, arcis in ipſo
Vertice, Palladis ad templum Tritonidos almæ,

Quo numquam pennis appellunt corpora raucæ
Cornices, non cum fumant altaria donis:
Uſque adeo fugitant non iras Palladis acreis
Pervigili cauſſa, Grajûm ut cecinere poëtæ:
Sed natura loci hoc opus efficit ipſa ſua vi:
  In Syria quoque fertur item locus eſſe, videri,
Quadrupedes quoque quo ſimul ac veſtigia primum
Intulerint, graviter vis cogat concidere ipſa,
Manibus ut ſi ſint divis mactata repente.
Omnia quæ naturali ratione geruntur,
Et quibus e cauſſis fiant, apparet origo:
Janua ne his Orci potius regionibus eſſe
Credatur poſta, hinc animas Acheruntis in oras
Ducere forte deos Maneis inferne reamur:
Naribus alipedes ut cervi ſæpe putantur
Ducere de latebris ſerpentia ſæcla ferarum.
Quod procul a vera quam ſit ratione repulſum,
Percipe: namque ipſa de re nunc dicere conor.
  Principio hoc dico, quod dixi ſæpe quoque ante,
In terra cujuſque modi rerum eſſe figuras:
Multa, homini quæ ſunt vitalia: multaque, morbos
Incutere, & mortem quæ poſſint accelerare:
Et magis eſſe aliis alias animantibus aptas
Res ad vitaï rationem, oſtendimus ante,
Propter diſſimilem naturam, diſſimileiſque
Texturas inter ſeſe, primaſque figuras:
Multa meant inimica per aureis, multa per ipſas
Inſinuant nareis infeſta atque aſpera odore:
Nec ſunt multa parum tactu vitanda, nec autem
Aſpectu fugienda, ſaporeque triſtia quæ ſint.
Deinde videre licet quam multæ ſint homini res
Acriter infeſto ſenſu, ſpurcæque, graveſque.
Arboribus primum certis gravis umbra tributa eſt,
Uſque adeo, capitis faciant ut ſæpe dolores,
Siquis eas ſubter jacuit proſtratus in herbis.

Eſt etiam in magnis Heliconis montibus arbos
Floris odore hominem tætro conſueta necare.
Scilicet hæc ideo terris ex omnia ſurgunt
Multa modis multis multarum ſemina rerum,
Quod permiſta gerit tellus, diſcretaque tradit.
Nocturnumque recens exſtinctum lumen, ubi acri
Nidore offendit nareis conſopit ibidem,
Dejicere ut pronos qui morbus ſæpe ſuëvit.
Caſtoreoque gravi mulier ſopita recumbit,
Et manibus nitidum teneris opus effluit eii,
Tempore eo ſi odorata eſt, quo menſtrua ſolvit.
Multaque præterea languentia membra per artus
Solvunt, atque animam labefactant ſedibus intus.
Denique, ſi in calidis etiam cunctere lavacris,
Plenior & ſolio in fueris ferventis aquaï;
Quam facile in medio fit uti des ſæpe ruinas?
Carbonumque gravis vis, atque odor inſinuatur
Quam facile in cerebrum, niſi aquam præcepimus ante?
At cum membra hominis percepit fervida febris,
Tum fit odor vini plagæ mactabilis inſtar.
Nonue vides etiam terra quoque ſulfur in ipſa
Gignier, & tætro concreſcere odore bitumen?
Denique ubi argenti venas, aurique ſequuntur,
Terraï penitus ſcrutantes abdita ferro;
Qualeis exſpirat ſcapteſula ſubter odores?
Quidve mali fit ut exhalent aurata metalla?
Quas hominum reddunt facies? qualeiſque colores?
Nonne vides, audiſve perire in tempore parvo
Quam ſoleant? & quam vitaï copia deſit,
Quos opere in tali cohibet vis magna? neceſſe eſt
Hos igitur tellus omneis exæſtuet æſtus,
Exſpiretque foras in aperta, promtaque cæli.
Sic & Averna loca alitibus ſummittere debent
Mortiferam vim, de terra quæ ſurgit in auras,
Ut ſpatium cæli quadam de parte venenet;

Quo

Quo ſimul ac primum pennis delata ſit ales,
Impediatur ibi cæco conrepta veneno,
Ut cadat e regione loci, qua dirigit æſtus:
Quo cum conruit, hæc eadem vis illius æſtus,
Relliquias vitæ membris ex omnibus aufert.
Quippe etenim primo quaſi quemdam conciet æſtum:
Poſterius fit, uti cum jam cecidere veneni
In fonteis ipſos, ibi ſit quoque vita vomenda,
Propterea quod magna mali ſit copia circum.
Fit quoque ut interdum vis hæc, atque æſtus Averni,
Aëra, qui inter aveis cumque eſt terramque locatus,
Diſcutiat, prope uti locus hinc linquatur inanis:
Cujus ubi e regione loci venere volantes,
Claudicat extemplo pennarum niſus inanis;
Et conamen utrimque alarum proditur omne.
Hic ubi niĉtari nequeunt, inſiſtereque alis,
Scilicet in terram delabi pondere cogit
Natura; & vacuum prope jam per inane jacentes
Diſpergunt animas per caulas corporis omneis.
Frigidior porro in puteis æſtate fit humor,
Rareſcit quia terra calore, & ſemina ſiqua
Forte vaporis habet, propere dimittit in auras.
Quo magis eſt igitur tellus affecta calore,
Hoc fit frigidior, qui in terra eſt abditus, humor.
Frigore cum premitur porro omnis terra, coitque,
Et quaſi concreſcit; fit ſcilicet, ut coëundo
Exprimat in puteos, ſiquem gerit ipſa, calorem.
Eſt apud Hammonis fanum fons luce diurna
Frigidus, at calidus nocturno tempore fertur:
Hunc homines fontem nimis admirantur, & acri
Sole putant ſubter terras ferviſcere raptim,
Nox ubi terribili terras caligine texit:
Quod nimis a vera eſt longe ratione remotum:
Quippe ubi ſol nudum contrectans corpus aquaï,
Non quierit calidum ſupera de reddere parte,

Cum

Cum ſuperum lumen tanto fervore fruatur :
Qui queat hic ſubter tam craſſo corpore terram ,
Percoquere humorem , & calido ſociare vapori ?
Præſertim cum vix poſſit per ſepta domorum
Inſinuare ſuum radiis ardentibus æſtum ?
Quæ ratio eſt igitur ? nimirum terra magis quod
Rara tenet circum hunc fontem , quam cetera tellus .
Multaque ſunt ignis prope ſemina corpus aquaï .
Hinc ubi roriferis terram nox obruit umbris ,
Extemplo ſubtus frigeſcit terra , coitque .
Hac ratione fit , ut , tamquam compreſſa manu ſit ,
Exprimat in fontem , quæ ſemina cumque habet ignis ,
Quæ calidum faciunt laticis tactum atque ſaporem .
Inde ubi ſol radiis terram dimovit obortis ,
Et rarefecit calido miſcente vapore ;
Rurſus in antiquas redeunt primordia ſedeis
Ignis , & in terram cedit calor omnis aquaï :
Frigidus hanc ob rem fit fons in luce diurna .
  Præterea , ſolis radiis jactatur aquaï
Humor , & in luci tremulo rareſcit ab æſtu :
Propterea fit , uti quæ ſemina cumque habet ignis ,
Dimittat : quaſi ſæpe gelum , quod continet in ſe ,
Mittit , & exſolvit glaciem , nodoſque relaxat .
  Frigidus eſt etiam fons , ſupra quem ſita ſæpe
Stupa jacit flammas concepto protinus igni :
Tædaque conſimili ratione accenſa per undas
Conlucet , quocumque natans impellitur auris :
Nimirum quia ſunt in aqua permulta vaporis
Semina , de terraque neceſſe eſt funditus ipſa
Ignis corpora per totum conſurgere fontem ,
Et ſimul exſpirare foras , exireque in auras ,
Non tam viva tamen , calidus queat ut fieri fons .
  Præterea , diſperſa foras erumpere cogit
Vis per aquam ſubito , ſurſumque ea conciliari :
Quod genus endo mari ſpirat fons , dulcis aquaï

Qui ſcatit, & ſalſas circum ſe dimovet undas.
Et multis aliis præbet regionibus æquor
Utilitatem opportunam ſitientibus nautis,
Quod dulceis inter ſalſas intervomit undas.
Sic igitur per eum poſſunt erumpere fontem,
Et ſcatere illa foras in ſtupam ſemina: quo cum
Conveniunt, aut cum tædaï corpori adhærent,
Ardeſcunt facile extemplo; quia multa quoque in ſe
Semina habent ignis ſtupæ tædæque tenentes.

Nonne vides etiam, nocturna ad lumina lychnū
Nuper ubi exſtinctum admoveas, accendier ante
Quam tetigit flammam? tædamque pari ratione?
Multaque præterea, prius ipſo tacta vapore
Eminus ardeſcunt, quam cominus imbuat ignis.
Hoc igitur fieri quoque in illo fonte putandum eſt.

Quod ſupereſt, agere incipiam, quo fœdere fiat
Naturæ, lapis hic ut ferrum ducere poſſit,
Quem magneta vocant patrio de nomine Graji,
Magnetum quia ſit patriis in finibus ortus.

Hunc homines lapidem mirantur, quippe catenā
Sæpe ex annellis reddit pendentibus ex ſe.
Quinque etenim licet interdum, plureiſque videre
Ordine demiſſo, levibus jactarier auris,
Unus ubi ex uno dependet ſubter adhærens;
Ex alioque alius lapidis vim, vinclaque noſcit:
Uſque adeo permananter vis pervalet ejus.
Hoc genus in rebus firmandum eſt multa prius, quam
Ipſius rei rationem reddere poſſis;
Et nimium longis ambagibus eſt adeundum:
Quo magis attentas aureis, animumque repoſco.

Principio, omnibus a rebus, quaſcumque videmus,
Perpetuo fluere, ac mitti, ſpargique neceſſe eſt
Corpora, quæ feriant oculos, viſumque laceſſant:
Perpetuoque fluunt certis ab rebus odores,
Frigus ut a fluviis, calor a ſole, æſtus ab undis

Æquo-

Æquoris exeſor mœrorum litora propter :
Nec varii ceſſant ſonitus manare per aureis .
Denique in os ſalſi venit humor ſæpe ſaporis ,
Cum mare verſamur propter ; dilutaque contra
Cum tuimur miſceri abſinthia , tangit amaror :
Uſque adeo omnibus ab rebus res quæque fluenter
Fertur , & in cunctas dimittitur undique parteis .
Nec mora , nec requies inter datur ulla fluendi ,
Perpetuo quoniam ſentimus , & omnia ſemper
Cernere , odorari licet , & ſentire ſonorem .
Nunc omnes repetam quam raro corpore ſint res ,
Commemorare, quod in primo quoque carmine claret .
Quippe etenim , quamquam multas hoc pertinet ad res
Noſcere , cum primis hanc ad rem protinus ipſam ,
Qua de diſſerere aggredior , firmare neceſſe eſt ,
Nil eſſe in promtu , niſi miſtum corpus inani .
Principio fit , ut in ſpeluncis ſaxa ſuperna
Sudent humore , & guttis manantibus ſtillent:
Manat item nobis e toto corpore ſudor ,
Creſcit barba,pilique per omnia membra,per artus:
Diditus in venas cibus omneis , auget , alitque
Corporis extremas quoque parteis , unguiculoſque .
Frigus item tranſire per æs, calidumque vaporem
Sentimus : ſentimus item tranſire per aurum ,
Atque per argentum , cum pocula plena tenemus .
Denique per diſſepta domorum ſaxea voces
Pervolitant , permanat odos , frigusque , vapoſque
Ignis : quin ferri quoque vim penetrare ſuëvit ,
Undique qua circum corpus lorica coërcet ,
Morbida vis quæcumque extrinſecus inſinuatur .
Et tempeſtates terra cæloque coortæ
E cælo emotæ terraque repente faceſſunt ,
Quandoquidem nihil eſt non raro corpore nexum .
Huc accedit , uti non omnia , quæ jaciuntur
Corpora cumque ab rebus , eodem prædita ſenſu ,

Atque

Atque eodem pacto rebus ſint omnibus apta.
Principio, terram ſol excoquit, & facit are:
At glaciem diſſolvit, & altis montibus alte
Extructas ningueis radiis tabeſcere cogit:
Denique cera liqueſcit in ejus poſta vapore;
Ignis item liquidum facit æs, aurumque reſolvit:
At coria, & carnem trahit, & conducit in unum.
Humor aquæ porro ferrum condurat ab igni;
At coria, & carnem mollit durata calore:
Barbigeras oleaſter eo juvat uſque capellas,
Diffluat ambroſia quaſi vero, & nectare tinctus:
At nihil eſt, homini fronde hac quod amarius exſtet.
Denique amaracinum fugitat ſus, & timet omne
Unguentum; nam, ſetigeris ſubus acre venenum eſt,
Quod nos interdum tamquam recreare videtur:
At contra nobis cœnum tæterrima cum ſit
Spurcities, eadem ſubus hæc res munda videtur,
Inſatiabiliter toti ut volvantur ibidem.

Hoc etiam ſupereſt, ipſa quam dicere de re
Aggredior, quod dicendum prius eſſe videtur.
Multa foramina cum variis ſint reddita rebus,
Diſſimili inter ſe natura prædita debent
Eſſe, & habere ſuam naturam quæque, viaſque;
Quippe etenim varii ſenſus animantibus inſunt,
Quorum quiſque ſuam proprie rem percipit in ſe.
Nam penetrare alia ſonitus, aliaque ſaporem
Cernimus e ſuccis, alia nidoris odores,
Propter diſſimilem naturam, textaque rerum:
Præterea manare aliud per ſaxa videtur;
Atque aliud per ligna, aliud tranſire per aurum;
Argentoque foras aliud, vitroque meare.
Nam fluere hac ſpecies, illac calor ire videtur,
Atque aliis aliud citius tranſmittere eadem.
Scilicet id fieri cogit natura viarum,
Multimodis varians, ut paullo oſtendimus ante.

Qua-

Quapropter bene ubi hæc confirmata atque locata
Omnia conſtiterint nobis præpoſta , parata :
Quod ſupereſt , facile hinc ratio reddetur , & omnis
Cauſſa patefiet , quæ ferri pelliciat vim .
Principio , fluere e lapide hoc permulta neceſſe eſt
Semina , ſive æſtum , qui diſcutit aëra plagis ,
Inter qui lapidem , ferrumque eſt cumque locatus .
Hoc ubi inanitur ſpatium , multuſque vaceſit
In medio locus : extemplo primordia ferri
In vacuum prolapſa cadunt conjuncta , fit utque
Annulus ipſe ſequatur , eatque ita corpore toto .
Nec res ulla magis primoribus ex elementis
Indupedita ſuis arcte connexa cohæret ,
Quam validi ferri naturæ frigidus horror .
Quo minus eſt mirum,quod paullo diximus ante ,
Corpora ſi nequeunt de ferro plura coorta
In vacuum ferri , quin annulus ipſe ſequatur :
Quod facit , & ſequitur donec pervenit ad ipſum
Jam lapidem , cæciſque in eo compagibus hæſit .
Hoc fit item cunctas in parteis , unde vaceſit
Cumque locus , ſive ex tranſverſo , ſive ſuperne :
Corpora continuo in vacuum vicina feruntur .
Quippe agitantur enim plagis aliunde , nec ipſa
Sponte ſua ſurſum poſſunt conſurgere in auras .
Huc accedit item quare queat id magis eſſe :
,, Hæc quoque res adjumento , motuque juvatur :
Quod ſimul a fronte eſt annelli rarior aër
Factus , inanituſque locus magis ac vacuatus ;
Continuo fit , uti qui poſt eſt cumque locatus
Aër , a tergo quaſi provehat atque propellat .
Semper enim circum poſitus res verberat aër .
Sed tali fit uti propellat tempore ferrum ,
Parte quod ex una ſpatium vacat , & capit in ſe .
Hic , ubi , quem memoro , per crebra foramina ferri eſt
Parvas ad parteis ſubtiliter inſinuatus ;

Tru-

Trudit & impellit, quaſi navim velaque ventus.
  Denique res omnes debent in corpore habere
Aëra, quandoquidem raro ſunt corpore, & aër
Omnibus eſt rebus circumdatus appoſituſque.
Hic igitur, penitus qui in ferro eſt abditus aër,
Sollicito motu ſemper jactatur, eoque
Verberat annellum dubio procul, & ciet intus
Scilicet, atque eodem fertur, quo præcipitavit
Jam ſemel, & quamquam in partem conamina ſumſit.
  Fit quoque ut a lapide hoc ferri natura recedat
Interdum, fugere, atque ſequi conſueta viciſſim.
Exſultare etiam Samothracia ferrea vidi,
Et ramenta ſimul ferri furere intus ahenis
In ſcaphiis, lapis hic magnes cum ſubditus eſſet:
Uſque adeo fugere a ſaxo geſtire videtur.
Ære interpoſito diſcordia tanta creatur,
Propterea, quia nimirum prius æſtus ubi æris
Præcepit, ferrique vias poſſedit apertas;
Poſterior lapidis venit æſtus, & omnia plena
Invenit in ferro: neque habet qua tranet, ut ante.
Cogitur offenſare igitur, pulſareque fluctu
Ferrea texta ſuo; quo pacto reſpuit ab ſe,
Atque per æs agitat, ſine eo quæ ſæpe reſorbet.
  Illud in his rebus mirari mitte, quod æſtus
Non valet e lapide hoc alias impellere item res:
Pondere enim fretæ partim ſtant, quod genus aurum:
Ac partim raro quia ſunt cum corpore, ut æſtus
Pervolet intactus, nequeunt impellier uſquam;
Lignea materies in quo genere eſſe videtur.
Inter utraſque igitur ferri natura locata,
Æris ubi accepit quædam corpuſcula; tum fit,
Impellant ut eam Magneſii ſemina ſaxi.
  Nec tamen hæc ita ſunt aliarum rerum aliena,
Ut mihi multa parum genere ex hoc ſuppeditentur,
Quæ memorare queam inter ſe ſinglariter apta.

Saxa

Saxa vides primum ſola cooleſcere calce :
Glutine materies taurino ita jungitur una ,
Ut vitio venæ tabularum ſæpius hiſcant ,
Quam laxare queant compages taurea vincla .
Vitigeni latices in aquaï fontibus audent
Miſceri , cum pix nequeat gravis , & leve olivum :
Purpureuſque colos conchyli jungitur una
Corpore cum lanæ , dirimi qui non queat uſquam :
Non ſi Neptuni fluctu renovare operam des :
Non mare ſi totum velit eluere omnibus undis .
Denique res auro argentum concopulat una ,
Ærique ex plumbo fit uti jungatur ab albo .
Cetera jam quam multa licet reperire ? quid ergo ?
Nec tibi tam longis opus eſt ambagibus uſquam ,
Nec me tam multam hic operã conſumere par eſt :
Sed breviter paucis reſtat comprendere multa .
  Quorum ita texturæ ceciderunt mutua contra ,
Ut cava conveniant plenis hæc illius , illa
Hujuſque ; inter ſe junctura horum optima conſtat .
Eſt etiam , quaſi ut annellis , hamiſque plicata
Inter ſe quædam poſſint coplata teneri :
Quod magis in lapide hoc fieri ferroque videtur .
  Nunc , ratio quæ ſit morbis , aut unde repente
Mortiferam poſſit cladem conflare coorta
Morbida vis hominum generi,pecudũque catervis,
Expediam . Primum multarum ſemina rerum
Eſſe ſupra docui , quæ ſint vitalia nobis :
Et contra , quæ ſint morbo , mortique , neceſſe eſt
Multa volare ; ea cum caſu ſunt forte coorta ,
Et perturbarunt cælum , fit morbidus aër .
Atque ea vis omnis morborum , peſtilitaſque ,
Aut extrinſecus , ut nubes nebulæque ſuperne
Per cælum veniunt , aut ipſa ſæpe coorta
De terra ſurgunt , ubi putrorem humida nacta eſt ,
Intempeſtivis pluviſque , & ſolibus icta .

Non-

Nonne vides etiam cæli novitate, & aquarum
Tentari, procul a patria quicumque domoque
Adveniunt? ideo quia longe diſcrepat aër.
Nam quid Britannum cælum differre putamus,
Et quod in Ægypto eſt, qua mundi claudicat axis?
Quidve quod in Ponto eſt differre a Gadibus, atque
Uſque ad nigra virûm, percoctaque ſæcla calore?
Quæ cum quatuor inter ſe diverſa videmus
Quatuor a ventis & cæli partibus eſſe,
Tum color & facies hominum diſtare videntur
Largiter, & morbi generatim ſæcla tenere.
Eſt elephas morbus, qui propter flumina Nili
Gignitur Ægypto in media, neque præterea uſquam.
Atthide tentantur greſſus, oculique in Achæis
Finibus: inde aliis alius locus eſt inimicus
Partibus ac membris: varius concinnat id aër.
Proinde ubi ſe cælum, quod nobis forte alienum eſt,
Commovet, atque aër inimicus ſerpere cœpit;
Ut nebula ac nubes paullatim repit, & omne
Qua graditur, conturbat, & immutare coactat.
Fit quoque, ut in noſtrum cum venit denique cælum,
Corrumpat, reddatque ſui ſimile atque alienum.
Hæc igitur ſubito clades nova, peſtilitaſque,
Aut in aquas cadit, aut fruges perſidit in ipſas,
Aut alios hominum paſtus, pecudumque cibatus:
Aut etiam ſuſpenſa manet vis aëre in ipſo:
Et cum ſpiranteis miſtas hinc ducimus auras,
Illa quoque in corpus pariter ſorbere neceſſe eſt.
Conſimili ratione venit bubus quoque ſæpe
Peſtilitas, etiam pecubus balantibus ægror.
Nec refert utrum nos in loca deveniamus
Nobis adverſa, & cæli mutemus amictum:
An cælum nobis ultro natura cruentum
Deferat, aut aliquid, quo non conſuevimus uti,
Quod nos adventu poſſit tentare recenti.

Hæc ratio quondam morborum, & mortifer æſtus
Finibus Cecropiis funeſtos reddidit agros,
Vaſtavitque vias, exhauſit civibus urbem.
Nam penitus veniens Ægypti e finibus ortus,
Aëra permenſus multum, campoſque natanteis,
Incubuit tandem populo Pandionis: omnes
Inde catervatim morbo mortique dabantur.
Principio, caput incenſum fervore gerebant,
Et dupliceis oculos ſuffuſa luce rubenteis.
Sudabant etiam fauces intrinſecus atro
Sanguine, & ulceribus vocis via ſepta coibat;
Atque animi interpres manabat lingua cruore,
Debilitata malis, motu gravis, aſpera tactu:
Inde, ubi per fauceis pectus complerat, & ipſum
Morbida vis in cor mœſtum confluxerat ægris;
Omnia tum vero vitaï clauſtra lababant.
Spiritus ore foras tætrum volvebat odorem,
Rancida quo perolent projecta cadavera ritu.
Atque animi prorſum vires totius, & omne
Languebat corpus, leti jam limine in ipſo.
Intolerabilibuſque malis erat anxius angor
Aſſidue comes, & gemitu commiſta querela,
Singultuſque frequens noctem perſæpe, diemque,
Conripere aſſidue nervos & membra coactans,
Diſſolvebat eos, defeſſos ante, fatigans.
Nec nimio cuiquam poſſes ardore tueri
Corporis in ſummo ſummam ferviſcere partem:
Sed potius tepidum manibus proponere tactum,
Et ſimul ulceribus quaſi inuſtis omne rubere
Corpus, ut eſt per membra ſacer cũ diditur ignis.
Intima pars homini vero flagrabat ad oſſa:
„ Flagrabat ſtomacho flamma, ut fornacibus, intus. „
Nil adeo poſſet cuiquam leve, tenueque membris
Vertere in utilitatem: ad ventum & frigora ſemper
In fluvios partim gelidos ardentia morbo

Mem-

Membra dabant, nudum jacientes corpus in undas.
Multi præcipites lymphis putealibus alte
Inciderunt, ipſo venientes ore patente.
Inſedabiliter ſitis arida corpora merſans
Æquabat multum parvis humoribus imbrem.
Nec requies erat ulla mali; defeſſa jacebant
Corpora; muſſabat tacito medicina timore;
Quippe patentia cum totas ardentia nocteis
Lumina verſarent oculorum expertia ſomno:
Multaque præterea mortis tum ſigna dabantur;
Perturbata animi mens in mœrore, metuque;
Triſte ſupercilium; furioſus voltus, & acer;
Sollicitæ porro, plenæque ſonoribus aures;
Creber ſpiritus, aut ingens, raroque coortus;
Sudoriſque madens per collum ſplẽdidus humos;
Tenuia ſputa, minuta, croci contincta colore,
Salſaque, per fauceis raucas vix edita tuſſi.
In manibus vero nervi trahier, tremere artus:
A pedibuſque minutatim ſuccedere frigus
Non dubitabat: item ad ſupremũ denique tempus
Compreſſæ nares: naſi primoris acumen
Tenue: cavati oculi: cava tempora: frigida pellis,
Duraque; inhorrebat rictum; frons tenta minebat;
Nec nimio rigida poſt ſtrati morte jacebant:
Octavoque fere candenti lumine ſolis,
Aut etiam nona reddebant lampade vitam.
Quorum ſiquis, ut eſt, vitarat funera leti,
Viſceribus tætris, & nigra proluvie alvi;
Poſterius tamen hunc tabes letumque manebat:
Aut etiam multus capitis cum ſæpe dolore
Conruptus ſanguis plenis ex naribus ibat:
Huc hominis totæ vires corpuſque fluebat.
Profluvium porro qui tætri ſanguinis acre
Exierat, tamen in nervos huic morbus & artus
Ibat, & in parteis genitaleis corporis ipſas.

Et graviter partim metuentes limina leti
Vivebant ferro privati parte virili :
Et manibus ſine nonnulli pedibuſque manebant
In vita tamen , & perdebant lumina partim :
Uſque adeo mortis metus his inceſſerat acer .
Atque etiam quoſdam cepere oblivia rerum
Cunctarum , neque ſe poſſent cognoſcere ut ipſi .
Multaque humi cum inhumata jacerent corpora ſupra
Corporibus , tamen alituum genus atque ferarum
Aut procul abſiliebat , ut acrem exiret odorem :
Aut , ubi guſtarat , languebat morte propinqua .
Nec tamen omnino temere illis ſedibus ulla
Comparebat avis , nec noctibus ſæcla ferarum
Exibant ſilvis : languebant pleraque morbo ,
Et moriebantur : cumprimis fida canum vis
Strata viis animam ponebat in omnibus ægram ;
Extorquebat enim vitam vis morbida membris .
Incomitata rapi certabant funera vaſta :
Nec ratio remedI communis certa dabatur .
Nam quod alîs dederat vitaleis aëris auras
Volvere in ore licere , & cæli templa tueri ;
Hoc aliis erat exitio , letumque parabat .
Illud in his rebus miſerandum & magnopere unum
Ærumnabile erat ; quod , ubi ſe quiſque videbat
Implicitum morbo , morti damnatus ut eſſet ,
Deficiens animo mœſto cum corde jacebat
Funera reſpectans , animam & mittebat ibidem :
Idque vel in primis cumulabat funere funus .
Quippe etenim nullo ceſſabant tempore apiſci
Ex aliis alios avidi contagia morbi :
Nam quicumque ſuos fugitabant viſere ad ægros ,
Vitaï nimium cupidi , mortiſque timentes ,
Pœnibat paullo poſt turpi morte , malaque
Deſertos , opis experteis , incuria mactans ,
Lanigeras tamquam pecudes , & bucera ſæcla .

Qui

Qui fuerant autem præſto, contagibus ibant,
Atque labore, pudor quem tum cogebat obire,
Blandaque laſſorum vox miſta voce querelæ.
Optimus hoc leti genus ergo quiſque ſubibat:
Inque aliis alium populum ſepelire ſuorum
Certantes, lacrimis laſſi luctuque redibant.
Inde bonam partem in lectum mœrore dabantur:
Nec poterat quiſquam reperiri, quem neque morbus,
Nec mors, nec luctus tentaret tempore tali.
Præterea, jam paſtor, & armentarius omnis,
Et robuſtus item curvi moderator aratri,
Languebant, penituſque caſis contruſa jacebant
Corpora, paupertate & morbo dedita morti.
Exanimis pueris ſuper exanimata parentum
Corpora nonnumquam poſſes, retroque videre
Matribus & patribus natos ſuper edere vitam.
Nec minimum partim ex agris mœroris in urbem
Confluxit, languens quem contulit agricolarum
Copia, conveniens ex omni morbida parti.
Omnia cōplebant loca tectaque, quo mage eos tum
Confertos ita acervatim mors accumulabat.
Multa ſiti proſtrata viam per, proque voluta
Corpora ſilanos ad aquarum ſtrata jacebant,
Intercluſa anima nimia ab dulcedine aquaï.
Multaque per populi paſſim loca promta, viaſque
Languida ſemianimo tum corpore membra videres,
Horrida pædore, & pannis cooperta, perire
Corporis inluvie: pellis ſuper oſſibus una,
Ulceribus tætris prope jam ſordique ſepulta.
Omnia denique ſancta deûm delubra replerat
Corporibus mors exanimis, onerataque paſſim
Cuncta cadaveribus cæleſtum templa manebant,
Hoſpitibus loca quæ complerant ædituentes.
Nec jam relligio divûm, nec numina magni
Pendebantur: enim præſens dolor exſuperabat.

Nec mos ille ſepulturæ remanebat in urbe,
Ut prius hic populus ſemper conſuerat humari.
Perturbatus enim totus trepidabat, & unus
Quiſque ſuum pro re conſortem mœſtus humabat.
Multaque vis ſubita, & paupertas horrida ſuaſit;
Namque ſuos conſanguineos aliena rogorum
Inſuper inſtructa ingenti clamore locabant,
Subdebantque faceis, multo cum ſanguine ſæpe
Rixantes potius, quam corpora deſererentur.

CREECHII CENSURA.

Multa in hoc libro præclare diſputavit Lucretius, at excidit propoſito; neque enim de Providentia opinionem, quam oppugnavit totis viribus, concuſſit. Sit omnis Meteorôn ratio perſpicue declarata: Tonitru, Fulgur, Fulmen, Terræ-motus explicentur: omnia denique agantur naturali ratione. at nulla umquam ſine Domino: ſaltem Dominum ipſa Natura non reſpuit; Natura enim eſt ea brutæ materiæ particularum diſpoſitio, quæ facit ut iſti oriantur effectus, quos vocamus naturales. Illa autem diſpoſitio ſi Caſu inducta ſit, non refutat; ſi prudentia ſit conſtituta, confirmat Providentiam. Ita ſingulæ explicationes Phyſicos delectare poſſunt, Atheos non juvant.

De Meteoris autem nemo accuratius collegit Veterum Philoſophorum opiniones, nemo acutius expoſuit. His pauca addiderunt recentiores Philoſophi, non meliora. Et profecto ut hæc noſtra ætas, ita plures poſt noſtram memoriam naſcentes (iſta Vitruvius) *cum Lucretio videbuntur velut coram de Meteoris diſputare.*

De Terræ-motu, & Mari ea docet quæ res ipſa comprobat; niſi quod quidam Terræ-motus (de quibus forſan ali-

aliquando copioſe) vires cauſſarum quas aſſignat, ſuperare videantur.

Ætna nobile eſt argumentum, ſed difficile; & in hoc deficit Poëta: at de Nili incremento, de Avernis, & de Fontibus admirandis, tamquam ipſa veritas loqueretur, diſſerit. Id vero obſervandum, quod de fabuloſo Jovis Ammonis Fonte minus ſatisfacit, quippe melius Naturam explicat Lucretius quam Fabulas.

De Magnete plura, quæ avide legeremus, ſcripſerat, ſi notæ fuiſſent Lapidis iſtius admirandi vires. Peſtis & Morborum commoda explicatio. Thucydidem ita denique interpretatur, ut vim illius Hiſtorici exprimat, augeat majeſtatem. Neque ipſa Thucydidis narratio tam perſpicua, aut tot ingenii luminibus diſtincta.

FINIS.

PATAVII. CIↃ IↃ CC XX.

Excudebat JOSEPHUS COMINUS.

JACOBUS TONSON

BIBLIOPOLA LONDINENSIS

LECTORI CANDIDO

S. P. D.

N*Eque mei, neque hujus loci eſt, de Lucretii vita & laudibus, vel hiſtoricum, vel declamatorem agere: Giſanium adeant, qui auctoris ævum, gentem, & familiam ſolliciti quæritant; Gaſſendum, & Creechium conſulant, quibus in intimos Epicuri receſſus penetrare, genuinumque Poëtæ ſenſum rimari, & refellere curæ eſt. Id mihi ſolum negotii fuit, legitimum latinitatis principem tibi nitidum offerre, Epicureumque curata bene cute comeſſaturis Philoſophis propinare. Textum ideo Creechii, utpote Lambino, & Fabro quammaxime conſentientem, tibi fideliter, duobus, tribuſve ad plurimum, locis exceptis, præbeo. Et, cum ipſe minus in re Critica profecerim, parumque ingenio & ſagacitate potuerim, ſubſidio tamen mihi diligentiam abunde comparavi, ut tu in iſta arte progreſſus utiles poſſis facere; amplamque meſſem tuis falcibus demetendam induſtrius propoſui. Hic enim habes, quod ſubtilitatem & acumen ingenii tui exerceat, & acuat; ut ex variantibus veras tandem poſſis lectiones eruere; & dum ſedulo aliorum judicia in unum collata penſitas, melius confirmes tuum. Hic enim uno intuitu, quidquid integerrimæ latinitatis cuſtodes acerrimi*

ſan-

ſanxerunt , ſine notarum alienarum farragine , apparet fixum & ſtabilitum : hic etiam , quidquid nugatores ineptiſſimi ſomniarunt , fortaſſe cum nauſea , percipies ; non tamen ſine uſu , certiſſime ſine mora & tædio , modico admodum temporis & pecuniæ diſpendio , recognoſces . Exinde etiam facilius eluceſcet , ut ipſius Lucretii verbis utar , quanto

cycnorum melior canor , ille gruum quam
Clamor , in ætheriis diſperſus nubibus Auſtri .

Et nullus dubito , quin mecum ſentias , & Jove æquo judices , ſimul ac Lambinum , Giſanium , Fabrum , & Creechium , cum Nardio , & Fayo , ceteriſque ejuſdem farinæ infeliciſſimis editoribus contuleris . Eorum tamen numero excerpas velim Bononienſem Pium melius de Lucretii lectoribus ſtudioſis meritum ; utpote qui variis MStis Codicibus venerandæ & eruderatæ , ut ipſe loquitur , vetuſtatis adjutus piaculum duxit , vel minimas eorum diſcrepantias prætermittere , omnes accuratiſſime notis ſuis vix aliter ferendis inſerciens ; quas cum conjecturis ejus integras tibi in manus trado : & ſiquid inde beneficii acceptum retuleris , gratias Domino Doctori Pellet , Medico eruditiſſimo , qui editionem Pii Bononienſem , raram admodum , conferendam benigniſſime communicavit , ut habeas , impenſe rogo . Eodem etiam nomine celebranda eſt inſignis humanitas Cl. Viri Joannis Mori Epiſcopi Elienſis , qui editionem Giſanii impreſſam Antuerpiæ A. D. 1565. *cum notis marginalibus & emendationibus Jacobi Suſii , & Theodori Munckeri , aliamque apud Gryphium A. D.* 1540. *cum duabus collationibus Nicolai Heinſii , utroſque olim libros Petri Francii Profeſſoris Amſtelodamenſis , ex inſtructiſſima ſua bibliotheca ſuppeditavit . Cui omnino adjungendus eſt Cl. Vir Robertus Cannon Eccleſiæ Elienſis Canonicus , pari ſtudio de re literaria promovenda ſollicitus , qui fragmentum Gottorpianum , & tres MStos Codices Iſaacii Voſſii , ipſaſ-*

ipſaſque ejuſdem Voſſii Emendationes , *quas imprimendas ſe deſignaſſe ſæpius in Notis ſuis ad* Catullum *declarat Voſſius , amiciſſime commodavit ; omneſque juris publici fieri perliberaliter voluit* . His *igitur viris optimis gratias quammaximas , uti tanto devinctum beneficio decet , agas : meque tuis commodis ſemper inſerviturum , bonoque rei literariæ publico magnifice jam conſulentem , & , modo cœptis aſpirent eruditi , ſemper conſulturum foveas , & exſtimules . Vale* .

EXPLICATIO
NOTARUM.

A. *ſignificat Giſanii Editionem impreſſam Antuerpiæ*. 1565.
A. marg. *alias Lectiones margini Giſanii additas*.
a. -- -- *aliam Giſanii impreſſam Lugd. Bat.* 1595.
B. -- -- *Paræi. Francfordiæ*. 1631.
Bm. *Lectiones MSti Codicis Bodlejani, margini Codicis qui fuit Thomæ Creech adſcriptas*.
C. -- -- *apud Gryphium Lugduni*. 1540.
c. *Lectiones ejuſdem marginales*.
Cr. *Conjecturas Th. Creechii notis ſuis inſertas*.
D. -- -- *Fayi in uſ. Delph. Pariſiis*. 1680.
E. -- -- *Nardii. Florentiæ*. 1647.
F. *Fabri Emendationes*.
G. *Fragmentum Gottorpianum* 800. *vel* 900. *annorum*.
H. 1. 2. *Collationes Heinſianas; quæ non niſi ad primum, & ſextum librum pertinent*.
I. -- -- *Baronis de Coutures. Pariſ.* 1692.
K. *Notas MStas Dñi Jacobi Suſii*.
L. -- -- *Lambini. Francfordiæ*. 1583.
M. *Marulli Lectiones, margini Giſanii additas*.
P. -- -- *Pii. Bononiæ*. 1511.
V. *Lectiones Voſſianas, quas margini libri ſui imprimendi adſcripſerat*.
1. 2. 3. *Collationes trium MStorum Codicum Voſſii a Cl. Viro Roberto Cannon factas*.

VA-

VARIÆ LECTIONES IN LUCRETII

LIBRO I.

verſ.4 *Concelebras*) ceperas I.

5 *Exortum*) exortu *not. Pii*.

Lumina) lumine G.

7 *Adventumque tuum*) adventuque tuo C. E. Bm. adventumque *Turnebus*. V.

9 *Placatumque*) pacatumque C. E.

Lumine) numine c. *not. Pii*.

11 *Genitabilis*) genitalis A. B. D. I. genetabilis M.

13 *Initum*) initium A. B. I. nutum Bm. *not. Pii*. unde aliqui male *nuncium* pro *Zephyro* K.

Percuſſæ) perculſam G. perculſæ C. E. V. L. A. marg. P.

14 Hic verſus ſequenti poſtponitur V.

15 *Capta lepore*) quodque lepore H. 2. P.

16 Deeſt . A. B. E. V. 1. 2. P. *Lambini* etiam judicio exterminandus.

17 *Quo quamque*) quocumque Bm. *not. Pii*. H. 1.

24 *Fit*) ſit *Faber*.

28 *Ornatum*) ora latum G. 1. K. prælatum V. ex *Wallio*. altatum *Salmaſius*.

34 *Regit in gremium*) regium in gremium G.

35 *Rejicit*) reficit A. B. H. 1. I. B. refficit *not. Pii*.

Devinctus) devictus C. E. G. utramque lectionem agnoſcit *Pius*.

36 *Suſpiciens*) ſuſpirans C. utramque lectionem agnoſcit *Pius*. ſuſcipiens G. V.

38 *Pendet*) pendent C.

39 *Hunc tu*) nunc te Bm.

44 *Deeſ-*

44 *Deeſſe*. Poſt hunc verſum inſeruntur 57. verſus & quinque ſequentes H. 1. Bm. quos tamen H. 2. non recipit.

45 *Memmiada & te*) Memmius & te A. B. C. E. I. P. Deeſt. V. & 1. 2. 3.

47 *Ne mea*) nec mea D. *Creech.*

49 *Ratione*) regione c. *Pia* etiam ex vetuſt. exemplar. in textum recipiente, qui utramque lectionem agnoſcit.

52 *Quove eadem rurſum*) Quod eadem rurſus K.
Reſolvat) reſolvit P.

61 *Suis*) ſui P.

62 *Promeritis*) pro meritis C. utrãque agnoſcit *Pius*.

67 *Grajus*) gnarus c. utramque agnoſcit *Pius*.
Mortales) immortales c. utramque habet *Pius*.
Tollere) tendere A. marg. L. ex *Nonio*.

68 *Obſiſtere*) abſiſtere c. utramque *Pius* agnoſcit.

71 *Virtutem irritât animi*) irritat animi virtutem G. irritat virtutem animi C. P.

72 *Cupiret*) cuperet G. 1.

78 *Quanam*) quantum C. E. G. P.
Atque) utque A. B. I.
Alte) aliter G.
Hærens) hæreat A. B.

80 *Obteritur*) opteritur G. Exteritur A. marg.

83 *Endogredi*) Indugredi C. E. G. P. 1. 2. 3.
Quod contra, ſæpius) quod contra ſæpius A. quin contra C. E. M. P. Bm. H. 2.
Sæpius olim) ſæpius illa c. G. H. 1. K. P.

86 *Iphianaſſaï*) Iphianaſſæo C. Iphianaſſai c. Iphianaſſeo E.

87 *Delecti*) delecti G.

90 *Cui*) Quæ c. P. Quo L.

91 *Celare*) celerare c. P. celebrare A. marg.

93 *Muta metu*) Volta metu *Avancius*.

95 De-

95 *Donarat*) donaret P.
96 *Ad aram*) ad aras G.
103 *Quovis*) quodvis G. K.
104 *Deſciſcere*) deſiſtere *Gaſſendus*.
Quæres ?) quæres A. B. C. L. P.
105 *Tibi jam*) tibi me A. B. I.
Poſſum) poſſunt C. E. H. 2. poſſum c. H. 1.
107 *Timore ?*) timore P.
108 *Nam ſi*) jam ſi Bm.
Certam) certum C. P.
115 *Morte diremta*) morte peremta *Creech*.
118 *Ennius ut noſter cecinit, qui primus*) Ennius ut primus cecinit qui noſter G.
120 *Hominum*) omnium A. B. I.
123 *Permanent*) permaneant G. H. 1. K. 3. perveniant H. 2. P.
124 Deeſt. 3.
125 *Exortam*) exortum H. 1. extremum c. exorto *vel* exortam P.
126 *Et fundere*) effundere G. V. E. 3. cui fundere P.
130 *Genantur*) gerantur A. B. C. D. E. I. L. P. 1. 2.
131 *Primis*) primum C. P. *Gaſſendus*.
134 *Terrificet*) terrificent A. B.
Affectis) affectas 1.
Sepultis) ſepultas 1.
137 *Animi*) animus A. B. H. 1. I. Bm.
141 *Sperata voluptas*) ſpectata voluntas C. E. Bm.
142 *Perferre*) efferre A. B. G. H. 1. Bm. L.
143 *Serenas*) ſeveras *Creech*.
145 *Menti*) mentis c. P.
150 151. poſt 159. collocantur D. confuſa admodum apud *Pium* omnia hæc, hoc ordine deſcripta :
Quippe ita . . .
Quod multa . . .
Quorum operum . . .

Poſſunt hæc . . .
Et quo quæque . . .
Cujus principium hic . . .
Nullam rem e nihilo . . .
Quas ob res ubi . . .
De nihilo , *&c.*

152 *Ita*) ut Bm.
158 *Et unde*) ut unde A. marg. V. 3.
160 *Fierent*) fiant H. 1.
162 *E terra*) & terra D.
165 *Teneret*) tenerent C. G. P. V. 3.
168 *Corpora*) ſemina *Gaſſendus* .
170 *Quidque creatur*) quæque creantur A. B. C. D. E. I. P. Bm.
174 *Certis*) cunctis *Creech.*
175 *Præterea*) propter ea G.
176 *Vites*) uvas D.
Sudante) ſuadente C. G. L. H. 1. V. 3. *Gaſſendus* . ſua dante *Salmaſius* .
177 *Quia*) qui G. 1. quæ V. que 2. 3.
178 *Quodcumque creatur*) quodcunque ora cantu G. 3. Orcatu 1. creatum V.
180 *Oras*) auras *Faber* .
182 *Alienis*) alicujus *Pius* . ex ſinceris tamen exemplaribus inter notas reponit *alienis* .
191 *Creſcendoque*) creſcenteſque C.
192 *Quæque*) quicque G. V. 2. 3.
196 *Poſſit*) poſſet A. C. P.
201 *Pontum per*) pontu per K. ex *Salmaſio* .
206 *Nilo*) nullo *Pius* ex *Lactantio Romanæ editionis* .
207 *Creatæ*) creata P.
208 *Poſſint*) poſſent G.
Proferrier) proferre per *Pius* ex *Lact.*
Auras) oras c.
209 *Quoniam*) quando *Pius* ex prob. exempl.

210 *Me-*

10 *Meliores reddere fœtus*) meliores reddere feti G. red-dier fœtus A.B. reddere fœtus I.D. 1.3. reddi L.F.
216 *Quidque*) quæque A. B. C. D. E. P.
220 *Enim*) Ei A. B. C. ſupple *naturæ* .
221 *Et nexus*) at nexus A. marg.
222 *At nunc*) -- Quod nunc A. B. H. 1. E. I. P.
Conſtant) conſtat A. B.
223 *Obiit*) obeat B. C. D. E. P.
228 *Generatim*) generatum A. marg.
229 *Redducit -- aut redductum*) Reducit -- aut reductum A. B. D. G.V. Deducit -- & deductum H. 1. Educit -- reductum D. E.
231 *Ingenui*) ingeniti A. marg. C. P. ingentis H. 2. *Pius* tamen ex vett. codd. reſtituit *Ingenui* .
236 *Conſiſtit*) conſiſtat 1.
237 *Prædita*) redita 3.
240 *Niſi materies*) nec materies H. 1.
241 *Nexus*) nexus A. B. C. *Gaſſ.* L. P. nexu E. *Pius in notis* .
Endopetite) endopetita A. B. *Gaſſ.* L. indupetita C. E. G. 1. 2. 3. P.
242 *Tactus enim leti ſatis eſſet cauſſa profecto*) Quidam, legunt: Tactus enim lethi omnibus eſſet cauſa profecto. Tractus enim c. H. 1. P.
243 *Ubi*) ibi P.
Eorum) quorum B. C. E. 2. V. I. K. P. 3.
244 *Quæque*) quenquam H. 2.
247 *Res corpore*) in corpore *Gaſſ.*
Satis acris) ſatis actis c.P. *quidam codd.* leg. *aeris*, *not*. P.
248 *Pro textura*) prætextura c. P.
Reperta) retexta P.
251 *Pereunt*) haud pereunt *Pius in not.*
256 *Pueris*) puerum Bm. H. 1.
258 *Feſſæ*) feræ. *Quidam* fœtæ.

258 *Pingues*) pecudes per pinguia C. E. P.
262 *Percuſſa*) perculſa C. G. V. 1. 2. 3. E. L. P.
265 *Niſi morte*) nec morte H. 1.
Adjutam) adjuta A.B.C. D. E. Bm. P. adulta G.
266 *Age res*) ageſis A. C. D. E. I. *i. e.* age ſi vis P.
Quoniam) quum jam H. 1. 2.
Non poſſe) nil poſſe A. C. D. E. I. P.
267 *Genitas ad nil*) genitum ad nihilum I. genita ad nihilum A.B. C. D.E.P. genitas ad nil G. H.1.2.
270 *Præterea*) propterea *Faber*.
272 *Incita*) inſita *Aliqui*.
Pontum) portus A. B. Bm. porcas *Salmaſius*. cortus G. 1. 3. pontum M.
275 *Sternit*) ſævit c. H. 1. M. Codd. *Pii* MSS.
277 *Murmure pontus*) murmure côrtus *Faber*. V.
280 *Vertunt*) verrunt *Gaſſendus*.
281 *Propagant*) miniſtrant H. 2.
282 *Ac cum*) quam quom L. quam cum A. B. C. D. E. I. ut cum c. P. e cum G.
283 *Quod*) quem G. 2. quum H. 1.
287 *Turbidus*) turgidus V. 1. turbio G. 2. 3.
288 *Incurrens*) incurrit A. C. E. G. P.
290 *Ruit qua*) ruunt quæ *Faber*.
Qua quidquid) quam quidquam A. C. qua quicquam E. P.
292 *Flumen cum*) cum flumen E. G. H.
294 *Vertice torto*) vertice toto G. 2. 3.
295 *Rapidoque*) rapidique A. B. C. E. H. 1. I. P. 1. 2. *rotantia*) rotanti A. B. C. E. L. P. H. 1. 2. rotantes c. Bm. *Pius* ex codd. fidelioribus reſtit. *rapidoque rotantes*.
297 *Ac moribus*) ac motibus A. marg. a. C. D. & motibus P.
299 *Tum*) quum H. 1. quin H. 2. A. marg. P.
301 *Calidos*) validos H. 1. Bm.

306 *Flu-*

306 *Fluctifrago*) fluctivago *Nonius*.

307 *Eadem diſpanſæ*) eædem diſpenſæ D. *Nonius*. diſpeſſæ *Gellius*. candenti c.A.marg.eadẽ candenti P.
Sereſcunt) rigeſcunt 1.

308 *At neque*) ac neque H. 1.

309 *Æſtu*) æſtus E. P.

312 *Multis*) multum M. H. 1. P. multis olim *Faber*. V. 1. 2.

314 *Stillicidi caſus*) Stillicidi & caſus H. 2.

318 *Manus dextras*) manus extras A. marg. c. & quidam codd. *Pii*.

319 Verſum hunc non agnoſcit Bm.

320 *Sint*) ſunt A.

322 *Præcluſit*) præcludit A. marg. præcluſet G.

327 Deeſt *veſco* G.

328 *Quid quoque*) quid quæque A. marg. C. P.
Poſſis) poſſet A. marg. P.

329 *Cæcis*) cæſis G.

332 *Cognoſſe in*) commune in Bm.

334 *De ſumma*) in ſumma Bm.

337 *Corporis*) corporum A. B. C.
Exſtat) eſtat G. *Gaſſendus*. eſt ut V. 1. 2.

344 *Privata carerent*) privata jacerent *Turnebus*.

346 *Quieſſet*) fuiſſet *Gaſſendus*.

348 *Eſſe licet*) eſſe liquet C. E. celiceret G. forte *elicier* V.

349 *In ſaxis*) En ſaxis H. 2.

350 *Flent*) fuunt Bm.

353 *Totas uſque ab*) totos C. E. tota uſque vel ab A. totas uſque ab K. *Pius* ex vett. exempl.

357 *Quæ poſſent*) quæ poſſent D.

358 *Fieri*) qua irent V.
Videres) videres *vel* valerent G. valerent 2. 3.

362 *Pendere*) pondere G.

363 *Corporis*) corporum P.

363 *Eſt*) hoc verbum deſideratur in D.
364 Poſtponitur 365. E.
367 *At contra*) aut contra G.
Corporis eſſe) corporum ineſſe P. c. A. E. corporis eſſe quidam codd. *Pii* .
368 *Dedicat*) indicat C. deliquat D. L.
Vacui minus) vacuum G.H.1.P.nimis intus *Creech*.
369 Deeſt *id* E.
372 *Fingunt*) figunt G.
Præcurrere) percurrere H. 2. 2.
377 *Sint*) ſunt H. 1.
381 *Quo poterunt*) qui poterunt A. marg.
Cum piſces) quo piſces H. 1. P.
383 *Admiſtum dicendum eſt rebus*) admixtum dicendum eſt in rebus D. dicendum rebus C.dicendū eſt G.2.
384 *Initum*) initium A. B. H. 1. 2. *Creech*. P. *in notis tamen* P. legit *initum* .
Res quaque) re quaque .
385 *Concurſu*) Concurſo A. P. V.
Corpora læta) tempora læta H. 1.
386 *Si cita*) Si cito D. *Gaſſendus* .
387 *Fuvat*) fiat A. B. C. D. E. I. P. V. flat A. marg. G. 3. *ſtabit* quidam codd. *Pii* .
388 *Celerantibus auris*) denſantibus auris c. P.
390 *Compleri*) complere A. B. D.
Quemque) quiſque G. V. 1. 2. 3.
396 *Denſerier*) denſarier C. D. P. condenſier G.
398 Deeſt *ſe* C. E. P.
400 *In* deeſt P.
401 *Poſſum commemorando*) poſſunt commemorãda H.2.
402 *Quidem dictis*) fidem dictis c.
Conradere) contradere A. C. E. I. P.
403 *Parva ſagaci*) prima ſagaci Bm.
404 *Tute*) quidam legūt *tupte* pro *tuopte*. *Pius* tu te E.
407 *Inſtiterunt*) inſtiterint C. D. E.

407 *Cer-*

407 *Certa viaï*) prima viaï Bm.
411 *Quod ſi*) Quod niſi A. B. D. I. P.
Paullumve abſceſſeris ab re) palumve re abſceſſeris ab re G. -- receſſeris -- A. B. D. E. I. P.
412 *Promittere*) permittere G.
413 *De fontibus magnis*) de fontibus amnes G. 2. 3. e fontibus H. 1. P. amnis 1.
419 *Jam repetam*) ut repetam G. H. V. 1. 2. 3.
421 *Conſiſtit rebus*) cōſtitit in rebus A.marg.C.E.G.P.
423 *Nam corpora*) quæ corpora *Gaſſ.*
Communis) communes P.
Deliquat) dedicat A. B. C. E. V. I. P.
424 *Quo niſi*) cui niſi C. E. G. 2. 3. P. quoi V. 1.
426 *Animi*) animos C. E. Bm. P.
428 *Haud uſquam*) haud quaquam A. marg. P.
Sita) cita *Pius in not.*
429 *Quaquam*) quoquam C.E.G.M.V.A.marg.*not.Pii.*
431 *Poſſis dicere*) poſcit G. dicier (vel dici) poſſit K.
433 Delet F.
Quod quaſi) quo quaſi H. 1. Bm. Quæ quaſi tertia ſit *Creech.*
Rerum natura) numero natura A.B.D.I.V.L.1.2.3.
434 *Eſſe aliquid*) eſſe aliud C. P. eſſe quid H. 1.
435 *Augmine*) agmine C.
437 *Corporum*) corporis G. corporeum M. H. 2. *not. Pii*. *Alii* Corporum adaugebit .
443 *Poſſint*) poſſunt G.
448 *Cadat*) cadet P.
452 *Numquam*) nuſquam V. 3.
454 *Saxis*) ſaxi C. E. P.
Ignibus) ignis C. F. G. V. P. 3.
Aquaï) aquarum H. 1. P.
462 *Porro deinde*) pars deinde D.
466 *Cum dicunt*) ut dicunt E. P.
467 *Ne forte*) ne contra A. marg. C. E.

467 *Eſſe fateri*) forte fateri A. marg. C. E. contra fateri H. 1. cuncta fateri P.
468 *Quando ea*) quando & A. B. D.
470 *Aliud rebus*) aliud terris A. marg. G. E. 1.2. 3. P.
473 *Geruntur*) genuntur L.
474 *Formæ*) forma G.
477 *Trojaï*) Trojanis A. B. C. D. E. 1. 2. I. P.
481 *Conſtat*) conſtet H. 1.
483 *Gerantur*) regantur C.
485 Delet H. 1.
- *Quæ*) qua 1. 2.
487 *Vincunt*) evincunt C. P.
Corpore demum) corpore damnum c.
488 *Et ſi*) etſi B. C. D. L. P.
Credere quidquam) forſitan quicquam E. forſita quicquam H. 1. fors ita - - P.
491 *Clamor ut* , *ac voces*) Clamor ut it vocis C.E.H.1. ad vocis H. 2. - it ac voces *Pius in notis* .
492 *Fero*) fere c. P.
Ferventia) ferventi A.B.I.*Gaſſ.* L.ferventum H.1.
493 *Collabefactatus*) Quin labefactatus A. C. E. Tum labefactatus M. P.
494 *Æris flamma*) acri flamma C. E. M. P.
499 *Vera tamen*) rara tamen c. P.
500 *Cogit* , *ades*) Cognita de paucis c. H. 1. P. Cognita ades paucis H. 2. ex vett. exx. *Pius* reſt.
501 *Eſſe ea*) eſſe & P.
512 *Inane eſt*) inane P.
518 *Rerum cohibere*) tectum cohibere C. E. H. 2. P.
521 *Si nil eſſet*) ſiquidem nihil eſt H. 1. Bm.
522 *Cæca*) certa A. B. D. L. H. 1. V.
523 *Quæcumque*) quacunque H. 1. *not. Pii* .
527 *Cæca*) certa A. B. D. L. H. 1. V. tota *Pius in not.* ſolida nempe , & plena , nullos meatus habentia .
528 *Pleno*) pœna G. H. 1. V. Quæ ſpatium pœna poſ-

ſint

ſint diſtinguere inanis V. penitus 3. pœnitus 1.
Inane) Inani V. 3.

531 *Queunt*) queant H. 1.
tentata) in quibuſdã codd. *Pii* ſcribitur *terebrata* .

534 *Findi*) fundi G. V. 3. ſcindi P.

537 *Et quam*) & quo A. B. C. D. E. I. P.

538 *Tam magis his rebus*) tam magis ictibus hæc F.
Tentata) codd. *Pii* quidam habent *temerata* .

543 *Nihiloque renata*) nihiloque reducta *Gaſſ.* nihilo quæſita C. E. Bm. nihilo quoque nata A. B. D. I. & priſc. exempl. *Pii* . nihilo quæ tanta M.

552 Hiatus ad verſ. 565. C. M.

553 *Materiaï*) materieſque c. P. materieque H. 1.

554 *Redacta*) reducta H. 1. P. redacta *Pius in not.*

556 *Pervadere florem*) pervadere finem A.B. c.2.I. *Gaſſ.* L. P. finis 1. 3. H. 1. fine G. codd. fideliores *Pii* retinent *florem* . quam lect. ipſe probat .

558 *Diei*) dies , & F. V.

559 *Infinitæ*) infinita F. V. 3.
Omnis) omne C. E. P.

561 *Id numquam reliquo*) nunquam reliquo A. B. D. nunquam id reliquo L. relicuo G. V. 1.

566 *Huc*) hôc A. B.

568 *Conſtant*) conſtent C. E.

569 *Fiant*) fiunt H. 2. P.
Cumque genantur) quæque gerantur C.G. 1. 2. 3. P. quæque geruntur E. H.2. *Pius in not.* legit *fiant? geruntur ?* interrogative.

570 *Simul*) ſemel c. G. V. 1. 2. 3. P. *in not.* tamen P. reponit *ſimul* .

573 *Omnis*) omni *Gaſſ. Creech.*

576 *Condenſo*) condenſe c.

577 Poſt hunc verſum collocatur verſus 629. cum ſex ſequentibus G. P.

579 *Creſcendi*) creſcendis H. 1.

579 *Tuendi*) vitamque tenendi c. H. 1. A. marg. P.G. elegantius *tuendi*, *Pii not.*

582 *Quin omnia*) quando omnia C. A. B. D. E. Bm. I. quin omnia c. G.

584 *Corpori*) corpore C. E. P. corpori etiam eſſe K.
Oſtendant) oſtendunt P.

587 *Revicta*) revincta C. E. revicta c. H.

590 *Atque*) utque A. B. Cr.
Hærens) hæreat A. B. Cr.

592 *Victum*) vultum *Creech.*

593 *Quoniam extremum cuiuſque*) quoniam eſt extremum quodque C. E. G. P. Bm. V. 3.

594 *Corporis eſt aliquod, quod*) corporis illius quod noſtri C. E. G. V. P. 3.

597 *Secretum*) concretum c. P.

598 *Quoniam eſt ipſum pars, primaque, & ima*) quoniam ipſum primæ quoque & imæ C. quoniam ipſum ſunt primaque & ima c. G. H. 1. ipſum : primæ quoque & imæ E. Bm. quoniam ſunt ipſum primaque & ima P. & una 2.

600 *Agmine*) Augmine C. P.

602 *Ut nequeant ulla*) unde queant nulla A. B. C. E. K. P. unde queant ulla 1. 2. I. L.

605 *Ullorum*) illorum G.

607 *Neque deminui*) nec diminui H. 1. P. diminui quid A. marg. C. E. deminuitam G.

612 *Perfiniet*) præfiniet 2. 3. P.

613 *Minimamque*) P. *in not.*
Quid eſcit ?) quid eſſet ? D. E. M. 1. 2. quid eſſet C. P. quod eſcit K. quod eſſet P. *in not.*

614 *Non erit*) Nil erit B. C. E. Bm. P. Nihil erit G.
Ut diſtent) ut diſtet C. E. G. P. ut diſcet Bm.

617 *Quoi quoniam*) Quod quoniam C. E. G. 1. 2. 3. P.

618 *Animum*) animi C. E. H. 2.

620 *Conſtent*) conſtat G. conſtant H. 1.

622 *De-*

Digitized by Google

622 *Denique ni*) Denique ſi B. C. a. 1. 2. 3. K. E. P.
625 *Quæ multis*) quæ ullis B. a. I. K. quæ nullis C. E. G. 1. 2. P.
628 *Per quæ*) per quas c. H. 1. P.
629 Deeſt cum ſex ſequentibus Bm.
630 *Tamen*) tunc, priſc. exempl. *Pii*.
Tempore quædam) corpore quædam D. tempora quæque C. E. G. P.
632 *Clueant*) pereant H. 2.
635 Inſeruntur verſus omiſſi ad verſum 552. C. M.
640 *Clarus ob obſcuram linguam*) clarius obſcurans linguam c. P. deeſt *ob* G.
641 *Quam de graves inter Grajos*) quam gravior Grajos inter C. *Pius in not.* quam de Grajis inter Grajos E. quam de Grajis qui inter Grajos P. quam gravis eſt inter 1. quam de gravis Grajos inter H. 2.
643 *Inverſis*) immerſis *Gaſſen.*
647 *Ex vero ſi*) exuroſi G. ex uno ſi L.
Puroque creatæ) vereque creatæ G.
648 Deeſt *enim* A. B.
Denſerier) denſarier C. H. 2.
650 *Super ignis*) ſuus ignis C. D. E. M. H. 2. priſc. exempl. *Pii*. ſunt qui legunt *ſepar ignis*. *Pius in not.*
651 *Conductis*) conjunctis c. P.
Eſſet) eſſe, legendum velit *Pius*.
652 *Diſque ſupatis*) ſeque paratis c. P. que ſuperatis G. atque ſupatis H. 2. diſque ſipatis codd. MSS. *Pii* C. E.
656 *Atque hi ſi*) id quoque ſi E. C. G. P. 1. 2. 3.
Admiſtum inane) admiſto inani E. H. 2.
658 *Muſſant*) muſant H. 2. muſſant G. muſæ V. 3. amuſæ V. multi C. E. ineſſe c. P. eſſe A. B. I. mu. 1. 2.
659 *Fugitant*) fugiunt C. E. fugiant P.
Purum, &) purum A. B. C. D. E. P.
661 *Exemto rebus inani*) inane G. exemptum rerum

ina-

inane P. exempto rerum inane *not.* P.
662 *Denſeri*) denſari C.
663 *Raptim*) raptum K. H. 1. natum C. D. E. H. 2. raptis G. Vett. libb. V. 3.
666 *Ulla credunt*) minus credunt 1. mia 2. 3.
Ratione) rationi A.
667 *Cœtu*) cœtus C. G.
Stingui) ſtringi P.
Mutareque) maſſareque C. E. P. muſareque G. muſſareque V. 3.
668 *Ex ulla*) Ex nulla 1. 2. 3. ex una c. P. ex ulla P. *in not.*
Reparcent) reporcent A. codd. *Pii.* receptent C. D. E. M. H. 2. codd. *Pii* . pararent c.P. parcere porcent codd. *Pii* .
669 *Funditus*) funditur G.
670 Deeſt *ex* G.
Fient) fiunt E.
673 *Olli*) ollis A. B. C. D. E. L. P.
675 *Vireſcat*) viveſcat G.
678 *Ordine mutant*) ordine , ſeſe E.
679 *Corpora ſeſe*) corpora rerum E. H. 1.
681 *Decedere*) deſcedere A. diſcedere M. C. H. 2. deſcendere H. 1. P. 3.
Abire) adire C. E. H. 2.
682 *Alia*) alio C. E. 1. 2. P.
Quædam) quodam H. 2.
683 *Si tamen*) ſi tandem *Quidam* . tantum *Alii* .
684 *Omnimodis*) omnimodus C. D. P. omni' modis L. unimodus c. *Pius in not.*
Crearent) crearet A. B. C. D. E. P.
688 *Simulata*) ſimilata D. E. H. 2. P.
692 *Rem veram*) naturam *Faber* .
Ignem) ignis *Pius in not.*
693 *Hic idem*) hoc idem C. P.

696 *Quem*

696 *Quem*) qui C. E. P.
700 *Quo*) quid C. E. H. 2.
Quid) quod C. E. H. 2. P.
701 *Quo*) quî A. B. 1. 2. P.
703 *Solam*) ſolem C.
704 *Summam* deeſt G. 3. ignem 1.
709 *Putarunt*) putantur G.
710 *Ipſum per ſe*) ipſas per ſe c. *Gaſſ.* P.
716 *Terra atque anima*) terra , vento procreſcere Bm.
717 *Acragantinus*) Agrigẽtinus A.B.D. Agragãtinus G.
719 *Amfractibus æquor*) ac fractibus longi G.
720 *Jonium glaucis*) Jonio & Libycis H.2. priſc. codd. *Pii* .
Aſpergit virus) adſpergit littus A. B. C. D.E. Bm. I. P. aſpargit virus G. V. 3.
723 *Italiæ*) Haẽliæ G.
Terraî) terrarum a. B. C. E. G. I. P. 3.
724 Deeſt *ſe* G. D.
725 Deeſt *ut* B.
Eruptos) eructos *codd. antiqui pro* eructatos *Pius* .
Ut vis evomat) vis ut omniat ignis G. Vis ut omneat Bm. 3. Vis ut vomat L. V.
726 *Ferat*) ferant A. B. P.
Rurſum) ſurſum F. V.
727 *Videtur*) videntur C. P. *in notis* . videtur P.
729 Poſt hunc verſum ſequuntur 732. 733. poſtea 730. 731. deinde hiatus uſque ad 786. G.
731 *Carumque*) clarumque F.
740 *Tripode ex Phœbi*) tripode a Phœbi P. *in not.*
743 *Quod*) quo B. I.
746 *Corpus*) corpore Cr.
747 *Deinde quod omnino*) denique & omnino H. 1.
748 *Faciunt*) facient H. 1.
752 *Quod*) quæ A. C. E. I.
753 *Minimum conſiſtere*) minimum in conſiſtere . *Gaſſ.*

L. Deeſt

L. Deeſt *minimum* D.

754 *Quod jam*) quoniam A. B. C. E. I. P.

755 *Mollia*) talia conſtituunt Bm.

756 *Atqui*) at qui C. H. 2. ut qui c. H. 1. Bm. P. *in notis* tamen P. reponit *atqui* .

758 *Vireſcere*) vigeſcere A. B. C. E. V. vireſcere c.

759 *Habebas*) habebis P. E.

762 *Coorta*) coacta a. B. C. D. E. Bm. Cr. P.

763 *Fulmina*) flumina H. 2.

767 *Retroque*) retræque , quidam codd. *Pii* .

769 *Omnia*) omnes P.

772 *Ut mutet*) & mutet 3.

774 *Non animans*) non animas H. 1. 3. non animam c. P.

Non exanimo) non ex animo E. P.

Quid corpore) cum corpore A. B. C. D. E. P. quoque corpore *Gaſſ.*

775 *Quidque*) quiſque V. 1. quodque P. *in not.*

Cœtu) cœtum C. P. *in not.* P. reponit *cœtu* .

776 *Oſtendet*) oſtendit H. 1.

Videbitur aër) vocabitur aër *Gaſſ.*

777 *Simul atque ardor cum rore manere*) ſimul & quodam cum C. E. P. atque ignem cum rore *Pius in notis* .

780 *Emineat*) demineat H. 1. De numero ne quid C. P.

782 *Ignibus ejus*) ignibus ipſis *Gaſſ.*

784 *Imbrem gigni*) ignem gigni H. 1. 3.

785 *Ex imbri*) ex igni H. 1. 3.

A terra) in terram H. 1. 3.

787 *Mutare*) mutando C. E. Bm. priſci codd. *Pii* .

788 *De cælo*) a cœlo G. H. 1.

Sidera mundi) ſidera cœli *quidam codd.*

789 *Pacto*) facto G. H. 1. 1. 3.

796 *Umquam*) uſquam C. E. G. 3. P.

802 *Rebus mutarier*) rebus res vertier F.

806 *Tabe*) tabi D. E. tabes C. P.
Vacillant) vacillent B. D. E. 3. focillant c. M. P. totum hunc verſum *Pius* ex *Priſciani* lib. 7. reſtituit : *Et tabe membrorum arbuſta vacillent*.

808 *Non poſſunt*) ne poſſint A. B. c. P. non poſſint G. L. uti poſſint C. D. E.

810 *Adjuvat*) adjuvet C. E. P.
Jam corpore) jam tempore Bm. P. jam robore, quidam codd. *Pii*.

814 *Multa modis*) multimodis a. B. C. D. E. P.

815 *Miſta*) multa G. 3.

818 *Contineantur*) continuentur 1.

834 *Principium*) principio C. E. G. P. 3.

836 *Sic & de*) hic & de G. 3. & ſic de E. etſi de M.

841 *Ignibus ex ignem, humorem ex humoribus eſſe*) ignibus exiguis humorem humoribus eſſe C. ignem ex ignibus humorem ex c. P. Ignibus ex ignis humorem humoribus eſſe G. V. 3. Sic ignem inter ſe parvis coeuntibus naſci - Ignibus, exiguis humorem humoribus eſſe E.

852 *Effugiat*) efficiat G.
Sub dentibus) ſub cœtibus E. P. ſub motibus *Muretus*. ſub dentibus, priſci codd. *Pii*.

853 *Sanguen? an oſſa?*) ſanguiſne, anne os? A. ſanguis, anne os? B. ſanguis an? an ne os? C. E. ſanguinis an ne os? H. 2. P. *in not.* ſanguis an oſſa? D. 1. 2. 3. ſanguis an? os an? *Creech.* ſanguinis ad nos P. ſanguis ὁμοίως codex *Pii*. ὁμοιῶς legi velit *Pius*.

856 *Victa*) cuncta Bm.

857 *Recidere ad*) neque cedere jam ad C. E. H. 2. neque recidere jā ad c. H. 1. reccidere L. decidere *Quidā*.

860 *Scire licet, nobis*) ſeu velut in nobis C. E. H. 2.

861 Deeſt hic verſus C. E. G. V. 1. 2. 3. P.

862 *Sive*) ſine *pro* ſin *Voſſius* ex codd. ſuis.

862 *Com-*

862 *Commiſto*) commiſtos *Pius in not.*
867 *Veniſque*) ſanieque C. E. M. G. V. 3.
Miſto) miſta .
873 Inſeras: Ex alienigenis quæ lignis exoriuntur , Præterea tellus quæ corpora cumque alit , auget . C. L.P. Præterea tellus quæ corpora cumque alit , auget Ex alienigenis quæ lignis *exoriuntur* V. oriuntur G. 1.
880 *Minutas*) minacis C.E.Bm.minace G.minaci V.3.
882 *Aut alium*) aut aliquid A. C. B. E. P. V.
Noſtro quæ corpore) noſtra quo corpora A.B. I. noſtro quo corpore G. noſtro in quæ corpore E.
883 *Cum lapidi lapidem*) Cum lapidem in lapidem Bm. P. codd. tamen *Pii* lapidi lapidem .
886 *Lanigeræ*) lanigero , corrigit *Pius in not.*
Quali ſunt) quales ſunt C. E. P.
Ubera) ubere C. E. G. P.
889 *Atque in terris*) & in terram P. in terra vi V.
890 *Fumumque*) ſummumque P. Deſunt 890. 891. G.
894 *Immiſta*) immiſſa E. 894. 895. delendos cenſet *Creech.*
895 *In rebus*) in multis *Gaſſ.*
899 *Donec fulſerunt flammæ fulgore coorto*) fulſerint codd. antiq. *Pii*. Donec fluxerunt c. P. Donec flammaï fulſerunt igne coorto D. flammaï fulſerunt flore coorto A. B. *Gaſſ.* - fulſerunt flammaï flore coorto L. *Creech.*
902 *Quæ cum confluxere*) quæ tum cum fluxere P.
903 *Tanta*) facta c. H.1. 2. P. G. V. 3.
904 *Celarier*) celerarier D.
908 *Contineantur*) contingantur ? c. G. H. 1. 2. Bm. 3. P. conjungantur F.
917 *Hac*) hæc G.
918 *Tremulo*) in cod. reverendæ vetuſtatis *Pii* ſcribitur *temulo* .

919 *Sal-*

919 *Salſis*) falſis *Pius in not.*
921 *Fallit*) fallunt Bm.
931 *Animos*) animum C. E. P. ſoni gratia reſtituit *Pius in not.* animos.
934 *Oras*) horrida P. *in not.*
937 *Dulci*) dulcis B. E.
941 *Tali facto*) tali tactu L.
943 *Retroque*) ideoque P.
949 *Conſtet*) conſtent E.
Comta figura) cuncta figura C.E.P.ex priſc.exempl.
952 *Summaï ecquænam*) ſummaï quænam B. D. I. V. ſumma audi quænam C. E. Bm. P.V. ſumma quædam 3.
953 *Necne ſit*) nec ſit A. B. nec ſic C. P. hæc ſic C. E. ita *Pius* corrigit *in not.* nec ſi volvas Bm.
954 *Genantur*) gerantur G. 1. 2. 3. geratur P. geruntur D. I.
955 *Pervideamus*) pervidea Bm.
956 *Pateat vel ad uſque*) patefiat ad uſque C. E. P. pateat vaſteque B. D. I. *Gaſſ.* L. *Creech.* V. 3.
958 *Namque*) nam qua V. 2. nam quam *Alii*, 3.
Debebat) debebit F. deberet I.
Habere) habere? V.
960 *Ultra ſit*) extra ſit D.
Ut) & F. aut Bm.
961 *Quo*) quod C. V. 1. P.
962 *Summam*) ſummum c. P.
964 *Aſſiſtas*) abſiſtas D.
965 *Poſſidit*) poſſedit C. 1. 3. P.
968 *Procurrat*) percurrat P.
969 *Jaciatque*) jaceatque A.
970 *Id validis*) invalidis A. B. C. E. *Gaſſ.* P.
971 Deeſt hic verſus Bm.
Quo) quod C. E.
973 *Sumaſque*) ſummaſque P.

975 *Exem-*

975 *Exemta*) exempto P.
976 *Quod probibeat, officiatque*) quod probeat G. 3. efficiatque G. H. 1.2. P. 2. 3. faciatque C. E. afficiatque *Quidam*.
978 *Non eſt ea finis profecto*) non eſt a fine profectum C. E. G. Bm. V. non eſt in fine P. a fine 3.
980 *Telo*) cœlo Bm.
981 *Fiet*) fiat G. V.
984 *Si incluſum certis conſiſteret*) concluſum certis & inſiſteret *Gaſſend.*
986 *Confluxet*) confluxit G. 1. 2.
987 *Geni*) geri A. B. D. E. I. 2. L. P.
989 *Ubi*) ibi P.
992 *Imum*) unum c. P.
993 *Poſſint*) poſcit G. poſſent H. 2.
994 *Semper &*) ſemper in G. P. V.
Genuntur) geruntur A. B. D. E. L. P. V. 3.
995 *Æternaque*) infernaque Bm. 3.
999 *Et contra*) e contra C. E.
1002 *Flumina*) fulmina G. E.
1003 *Poſſint*) poſſunt A. P. *poſſent* corrigit *Pius*.
1004 *Ire, meando*) in remeando A.marg. c. in remanendo P. irremeando, fidelia exemplaria *Pii*.
1010 *Ut ſic alternis*) utque ſit alterius Bm.
1011 Adulterinum putat a.
1012 Abeſt & a B. D. a. Bm. 1. 2. I. *Creech*. P.
Tantum) tamen A.B.1.2.Bm. *Creech*.P. totũ *Gaſſ.*
1016 *Nam diſpulſa*) nam diſſipata I.
De cœtu) detectum Bm. de coitu P. unde *Pius* coitu de.
1021 *Ordine ſe quæque atque ſagaci*) ordine quæque ſuo C. E. M. ſe ordine quæque ſuo L. ordine ſe ſuo quæque ſagaci G. V. ordine ſeque ſuo. ordine ſe nec quæque P. hic verſus ſequenti poſtponitur C.
1022 Deeſt Bm.

1023 *Sed*

1023 *Sed quia*) quæ quia *Gaſſ.*
Multimodis) multa modis A. B. C. D. E. I. P.
Mutata) motata , quidam codd. *Pii* .
1027 *Hæc rebus*) hæc rerum F.
1028 *Servata per*) ſormata per I.
1032 *Fota novet*) forta novet G. ſota movet P.
Summiſſaque) ſumma qua P. ſummiſſaque P. *in not.*
1033 *Floreat*) floreant G. florent H. 2. P.
Vivant) vivunt H. 2. P.
Labentes) lambentes , quid. codd. *Pii* .
1036 *Reparari*) reparare G.
In tempore) in corpore C. E.
Quoque) quæque E. G. P.
1040 *Recta regione*) aliqua regione 2. B. D. aliqua ratione 1. 2. Bm. C. E. P.
Averſa) adverſa c. H. 1. 2. P.
1041 *Poſſent*) poſſunt A. marg. B. G. P.
Extrinſecus) intrinſecus A. B.
1046 *Principiis*) principium Bm. P. principio , corrigit *Pius* .
1049 *Ipſæ*) *Pius* corrigit *ipſi* .
1057 *Et quæ*) at quæ G.
1058 *Nitier, in terraque retro requieſcere poſta*) -- in terramque -- A. B. C. E. -- requieſce repoſta C. -- requieſſe repoſta P. Ni ſierent terraque retro requieſte repoſta G.
1059 *Videmus*) vocamus *Gaſſendus* .
1060 *Subtus*) ſuapte C. D. cuncta P. ſuapta E. H. 2. ſuppa Cr. G. K. 2. 3. ſupra 1.
1062 *Recidere*) decidere C. E.
1065 Poſt hunc inſeratur verſus 1093. G.
1066 *Pariles*) paribus Bm.
Dieſque) diebus A. B. Bm. c. D. I. P. dieſque , priſc.codd.*Pii*. V.heic loci inſeratur ver.1075.G.

1067 *Finxerit*) parturit C. E. P.
1068 *Amplexi*) amplexis c. P.
Habent) hebent P. *in notis* legit, amplexi quod habent.
1069 *Nam*) jam *Quidam*.
1070 *Neque omnino*) & denique in omni c. P.
1072 *Regione*) ratione C. E. 1. 3.
1074 *Concedat*) concedere P.
1075 *Æquis*) æque A. B. Cr. D. E. H. 2. L.
Motus) mota a. B. motis H. 2.
1078 *Illis*) ullis c. P. ulli G. V. 1. 2.
1080 & 1081. collocantur proxime ante 1107. inſeritur verſus 1095. cum undecim ſequentibus L.
1081 *Concilio*) concilium G. P.
Cuppedine) quidam legunt *cappedine* pro *capacitate* P. *in not.*
Victæ) vinctæ *Creech.*
1082 *Quoque jam*) quoniam A. B. C. D. E. P. V. 2.
1084 *Magniſque*) magnaſque A. marg. c. G. P. Hic & ſequens ordine inverſo leguntur G. P.
1085 Deeſt Bm.
1090 *Ibi colligat igneis*) ſibi contigat igneis G. ſibi colligat P. V. colligat omnis c. H. 1. P.
1091 Deeſt Bm. G.
1093 *Cuique cibatum*) quodque cibatur A. B. H. 2. P.
1094 Deeſt A. B. L. P.
1095 *Ne volucrum*) nec volucri G. P.
1097 *Sequantur*) ferantur C. E.
1098 *Tonitralia*) penetralia C. E. P. penitralia Bm.
1100 *Permiſtas terræ*) mixtas rerum G. permixtas rerum a. C. D. E. I. P. V. 1.
1101 *Abeant*) aveant G. abeat Bm. D. E.
1102 *Nihil exſtet*) nihil reſtat Bm.
1104 *Quacumque*) quæcunque Bm.
Corpora eſſe) corpora deeſſe C. E. P. corpora deſſe

deſſe V. 1. 2. 3. corpore deeſſe Bm. c.
1107 *Perfunctus*) perductus A. B. Bm. C. E. I. P. V.
1108 *Namque*) atque c. P.
Clareſcet) clariſcit G.
1109 *Quin ultima*) quando ultima Bm.
1110 *Accendent*) accendunt A. B. D.

VARIÆ LECTIONES
IN LUCRETII
LIBRO II.

5 & 6 INverſo ordine leguntur E. G.
6 *Tua*) tui A. marg. C. E. *Gaſſendus*.
7 *Dulcius*) ſuavius *Gaſſ.* *Creech.* non improbat.
12 *Præſtante*) conſtante *Gaſſ.*
16 *Degitur*) degimus F. *Nonius*.
Videre) videre eſt B. c. D. emaculati codd. *Pii*. videtis Bm. C. E. M. P.
17 *Niſi ut*) nec ut Bm.
Cum) quoi A. quo B. cui C. Cr. I. P. V. 2. 3. utque D. E. quid. codd. *Pii*.
18 *Sejunctus*) ſejunctis E.
Mente) menſque C. D. E. M. P. *in not.*
19 *Semota*) ſemotus A. B. ſemotu' Cr. remota G.
21 *Quemque*) cunque A. B. Bm. Cr. F.
22 *Multas*) nullas A. B. F. L.
25 *Lampadas igniferas*) lampadis igniferæ K.
27 *Fulget*) fulgens C. D. E. M. P.
Renidet) renidens C. M. P.
28 *Templa*) tecta *Quidam*.
29 *Attamen*) Quin tamen A. B. I. cum tamen C. D. G. P. V. 1. 3.

36 *Jactaris*) Jacteris A. B. C. D. E. P. V. 1.
41 *Simulacra cienteis*) ſimulacra cientes ,
Subſidiis magnis Epicuri conſtabilitas
Ornataſque armis ſtatuas pariterque animantes
V. 1. 2.
Ornataſque armis ſtatuas ſtāteſque animātes C. P.
Ornataſque armis charites -- c. *Pius in not.* ſtanteſque animatas c. P. *in notis* .
42 Deeſt E. G. M. V. 2.
Claſſem , *lateque vagari*) claſſem lateque vagari
Ornatamque armis belli ſimulacra cientem A. B.
ſimulacra ciere D. I. *Nonius* .
43 *Tum rebus*) cum rebus A. B. C. D. P.
Timefactæ) tumefactæ Bm. tumefacto C. M. P.
tunc facto E. pavefactæ F.
44 *Effugiunt*) Effugiant P. cum officiunt c.
Pavidæ) pavidi F.
45 *Pectus*) tempus A. B. C. E. P.
49 *Rerumque potentes*) regumque -- quiddam codd. *Pii.*
52 *Omne ſit hoc*) omnis ſit hæc A.marg. V. 1. 2. 3. G.
Egeſtas) poteſtas G. V. 1. 2. 3.
53 *Laboret*) labores E.
56 *Magis* , *quam*) minus , quam c. P. *in not.*
71 *Cuique*) cunque A. B. D.
72 *Augmine*) agmine G. V. 1.3. augmina A. marg. P.
83 *Sui*) ſua B. Cr. D. E. L.
84 *Forte*) auferri c. L. codd. antiq. *Pii* .
Cita ſuperne) cita ſæpe G. 1. 2. 3. concita ſæpe V. percita ſæpe , quid. codd. *Pii* .
85 *Cum flixere*) cum fluxere E. P. cum flexere 1. 2.
conflexere G. 3. confluxere Bm.
Fit ut) ut uti Bm. fit in V. 1.
87 *Ponderibus*) corporibus *Gaſſ.*
A tergis obſtet) a tergibus -- A. marg. C. E. G. P.
a tergo ibus -- V. a tergoribus ſtet *Quidam* .

94 *Nulla*) multa Bm. G. invita V.
97 *Conflicta*) conſulta A.B. Bm. conſulta C. E. F. G. M. P. V. 1. 3. conflicta c. Cr. priſci codd. *Pii*.
98 *Nexantur*) vexantur A. marg. Bm. c. *Pius in not.*
99 *Condenſo*) contenſo A. B.
100 *Connexa*) connecta a. B. 3. convecta Bm. C. E. G. M. V. conniſa *Pius in not.*
105 *Et cita*) cætera A. marg. Bm. C. E. P. V.
109 *Rejecta*) dejecta I.
111 *Memoro*) memorabo A. marg. codd. reverendæ fidei *Pii*.
114 *Inſertim*) Inſerti Cr. G.
Radios) radii c. Cr. G.
120 *Conjicere*) corripere Bm.
121 *Quale ſit*) Quidve ſit V. Quide ſit G. Quare ſic Bm.
124 *Magis hæc*) mage ad hæc C. E. P.
130 *Denique*) undique A. marg. G. P. V. 3. *Gaſſ.*
135 *Cientur*) gientur, omnes MSS. V.
136 *Ipſaque*) Ictaque A. marg. c.
137 *Aſcendit*) oſtendit Bm.
147 *Perfundens*) profundens A. marg. P.
151 *Quaſi cum*) quo ſi G. quod Sol A. B. Bm. C. D. E. I. P. quaſi dum A. marg. *Gaſſ.*
Diverberet) diverberat A.B. C. D.E. G. L. P.
154 *Retrahuntur*) turbantur C. E. tardantur L.
157 *Res remoratur*) res ſemor autem G. res ceremoravit 3. res remoratum 2. res remoravit V. 1. creſcere moræ Bm.
158 *Atque ipſa*) quin ipſa F.
159 *Connixa*) connexa C. G. M. P.
Feruntur) ferantur F.
162 *Multiplexque*) multipliceſque G. multipliciſque A. B. D. F. I.
164 Deeſt in omnibus MSS.
165 *Perſcrutari*) perſectari G. perſectari A. marg. C. V. 3.

168 *Rentur*) reddi c. G. P. V. 1. 3.
169 *Ac moderatis*) admoderatam G. V. at moderate 1. 2. ac moderate C. E. P. admoderate Cr. K.
171 *Nec jam*) Et jam A. B. Bm. D. L. 1.
172 *Deducit*) deducet G.
175 *Fingunt : ſed in omnibus*) confingunt ; omnibus A. B. I. P. cum fingunt G. L. 1. 2.
181 *Quæ tanta eſt*) quanquam hæc ſunt C. c. P. — ſint Bm.
183 Rejicit *Lambinus*.
188 *In eo*) timeo A. marg. C. E. P.
193 *Subigente*) ſubjecta A. B. C. E. I. P.
197 *Quam*) quo Bm. C. E. G. V. 1. 2. 3.
Magis merſimus) magis urſimus a. B. c. 2. codd. *Pii.* — urgimus Bm. C. E. P. V. 1. 3.
Altum) alte A. B. I. P.
199 *Revomit*) revomet 1. 2. removet A. marg. Bm. G. P.
202 *Feruntur*) ferantur C. Cr. D. E P.
210 *Arva*) conſeritarvem G. arvem 3. forte *orbem* V.
212 *Vergitur*) ſpargitur *Quidam*.
218 *Ferme*) firme A. B. L.
219 *Decedere*) ſecedere L. depellere Bm. G. M. ſe pellere A. B c. D. P.
220 *Momen*) nomen I. minimum A. marg. Bm. C. D. E. P.
Mutatum) mutatûs *Turnebus*.
226 *Feruntur*) ferantur C. E.
227 *Plagas*) plagis C. E. G. P.
228 *Motus*) mores c. P.
230 *Deorſum*) arum G. rarum V. & *Alii*. 3.
231 *Celerare*) tolerare , quid. codd. *Pii*.
234 *Exſuperata*) exſuperatæ A. B. C. P. exuperata P. *in not.*
242 *Genat*) gerat A. B. D. E. I. L. P. 1. 2. *Gaſſ.*
243 *Clinare*) inclinare A. marg. C. E. G. 1. 2.
248 *Quod*) quo c. P. ut *Gaſſ.*

252 In-

252 Inſeras verſ. 305. G.
254 *Fati*) quid. codd. habent *nati*, *i.e.* innati & inſti-
tuti P. *in not.*
257 *Voluntas*) voluptas C. E. P.
258 *Quemque voluptas*) quemque voluntas c. E. M. P.
quæque voluntas C.
262 *Motus*) homines c.
Rigantur) geruntur A. B. I. reguntur C. D. va-
gantur *Gaſſ.*
263 *Tempore*) temporis C. D. E. 3.
Puncto) primo, antiq. exempl. *Pii*.
268 *Connexa*) connixa A. B. Cr. I. *Gaſſ.*
269 *Initium*) initum D. L. P. 3. *Gaſſ.*
276 *Donicum eam*) donec clauſa c. quid. codd. *Pii*.
277 *Extera*) extima A. C. E. L. M. P.
278 *Pellit*) Fallat K. Pellat C.P. Cogat C. P. *in not.*
286 *Nobis*) ollis A.marg.C.E. illis,priſca exempl. *Pii.*
289 *Externa*) extrema D.
Mens) res A. B. C. E. P.
294 *Fuit umquam*) fultum quam c. P.
300 *Conſuerunt*) conſuerint A. marg. C. E, P.
312 *Infra*) illa D.
313 *Illa*) ipſa A.B. ipſam C. E. G. ipſos c. P. ipſum
1. 2. 3.
314 *Quoque*) ibi D. qua P.
Surpere) aſurpere 1. 2. ſerpere c. P.
316 *Diducta*) deducta P.
320 *Satiati*) ſatiate V. 1. 2. ſociati *Gaſſ.*
Coniſcant) chroniſcant C. E. P. coruſcant G. L.
V. 1. 2. 3.
325 326 amandantur ad 330. verſum C. E. G.
329 -- *Clamoreque montes*
Icti rejectant) -- clamor quoque montes
Icit & ejectat -- *quid. codd.*
332 *Videtur*) videntur E. G. & *Alii*.

343 *Læta armenta*) Ita enim legimus poſtulante omnino ſenſu, reclamitent licet omnes & impreſſi & ſcripti libri. conſulatur locus. Error exinde videtur ortus quod in MSto codice ſcriberetur *arta* compendioſe.
344 *Lætantia*) liquentia F.
347 *Horum*) quorum P. V. 1. 2. 3.
348 *Diſtare*) differre A. marg. G. K. V. 1. 2. 3.
351 *Nota cluere*) nocluere G. voce cluere c. P.
356 *Linquit*) non quit V. 3. o inquit G. 2.
359 *Adſiſtens*) adſittens V. 2. 3. adſectans 1.
361 *Vigentes*) virentes *Gaſſ.* vientes V. 1. 3.
365 *Alio, curaque*) animum, curaque A.B.D.I. *Gaſſ.* 2. animum, curamque C. E. 1. 3.
369 *Balantum pecudes*) balatum pecudis A.marg. E. P.
371 *Fere*) feri c. P. decurrit K.
376 *Pavit æquor*) lavit æquor A. marg. C. D. P. *Gaſſ.* *Nonius*.
381 *Jam* deeſt B. C. E. P. 1. 2.
382 *Penetralior*) penetralius C. E. P.
385 *E*) & A. marg. c. Cr. F. P.
387 *Noſter hic e*) noſter de C. E.
388 *Cornu*) cornum A. B. V. 1. 2. cornua c.
395 *Deducta*) diducta A. E.
398 *Huc*) hôc A.
404 *Atque*) & quæ, corrigit *Pius in not.*
405 *Nexa*) cunque *Gaſſ.*
406 *Reſcindere*) reſtringere C. E.
410 *Ne tu*) nec tu *Gaſſ.*
413 *Mobilibus*) nobilibus A. marg. c. G. P.
421 *Tætri, turpeſque*) turpes olidique M. fœdi turpeſque V. 1. 2.
422 *Senſus*) ſpecies V. & *Alii*. 3.
Mulcet) multat C. E. M. *not. Pii*.
Cauſſa) cunque V. & *Alii*. c. G. P. 1. 2. 3.

422 *Ju-*

422 *Juvatque*) videntes V. & *Alii*. videntur G. 1. 2. 3.
423 *Haud*) aut C. E. G.
Principiali) principali B. C. E.
Lævore) læviore E. leviore C.
424 *At contra*) aut contra C. E.
425 *Reperta eſt*) Inſeras : At quæ lenis , & eſt jucundo prædita ſenſu ; Hæc aliquo ſine ſeminio graviore creata 'ſt C. E. P.
graviore) breviore P.
428 *Angululis*) angullis V. angeliis G. 3. angellis A. B. C. D. E. I.
430 *Inulæque*) vinique C. E. P. vitiæque c. caſtigatt. exemplaria *Pii*.
432 *Dentata*) tentata C. E. P. ex codice tamen Pomponii Læti *Pius* reſtituit *dentata*.
433 *Tactus*) ſenſus *Gaſſ.*
434 *Numina*) corpora *Quidam*.
437 *Egrediens*) ingrediens P. ex codicibus tamen eruderatt. reſtit. *egrediens Pius in not.*
438 *Offenſu*) offenſa A. marg. C. E. P. corpora D.
439 *Confunduntque*) confundunt G. P. V. 1. 2. 3. compunguntque *Creech.*
Senſum) ſenſu G.
441 *Æque*) atque c. G. P.
443 *Edere*) lædere c. P.
446 *Quaſi ramoſis*) quaſi per ramos A. marg. C. P. quia ſunt ramis c. *not. Pii*.
451 *Autem*) quidem B. C. D. E. I. P.
452 *Conſtant*) Inſeras : Namque papaveris hauſtus item 'ſt facilis quod aquarum C. E. P.
454 *Proculſus item in proclive*) perculſus c. G. P. percurſus P. *in not.* item proclive G. *Hic deſinit Codex Gottorpianus*.
456 *Diffugere* P.
457 *Omnibus*) omnia A.B.C.D.E.I.P.V.1.2. *Non.Gaſſ.*

460 *Et tamen*) Nec tamen A. B. C. D. E. F. I. L. M. P. omnes etiam MSti codices. Sed ſenſus omnino poſtulare videtur *Et*. quæ vox in MStis frequentiſſime ſcribitur *Ec*. unde mihi quidem videtur menda ſuam debere originem, oſcitante librario, & reponente *Nec*. *Lambinus* ſagax admodum judex, delendos hos tres verſus cenſuit; utrum hac noſtra lectione Lucretii principiis & loco conferendo ſatisfecerimus, penes lectores candidos ſit judicium.

Quod quiſque) quod cumque c. P. V. 1. 2. 3.

461 *Senſibus*) ſentibus A. B. D. V.

464 *Sudor uti maris eſt*) ſudor amarus ut eſt F. — matris ut eſt C.

Id deeſt C. E. P.

Habendum) cuiquam A. B. c. D. I. M. P.

466 *Doloris*) volare c. P.

467 *Tamen*) tantum P.

Retineri) retinere C. E. P.

470 *Quo*) quod P. 1. 2. 3.

473 *Dulcit*) dulcis A. marg. C. E. P. 1. dulcet L.

476 *Hæreſcere*) horreſcere c. P.

473 *Apta*) acta P. *in notis*.

Ducit) ducat A. B. C. D. E. P.

479 *Finita — ratione*) finitas — rationes A. marg. C. E. P.

482 *Namque in eadem una cujuſcujus*) Namque eædem una cujuſvis in C. E. Namque quod eadem una c. Nam quod eadem una cujuſvis in P. Namque in eadem una cujuſvis in A. B. C. E. 1. 2. 3.

484 *Fac enim*) fateor c. P.

489 *Formaï*) formarum A. B. C. D. E. I. P.

Ejus) augmen *Gaſſ.*

490 *Voles*) vales 3. velis *Gaſſendus*.

498 *Poſſe*) eſſe, antiqu. codd. *Pii*.

500 *Theſ-*

500 *Theſſalico*) thalaſſico P. *in not. i. e.* maritimo.
Tincta) tecta c. P.
501 *Ridenti*) rident C. E. P.
502 *Sæcla, novo rerum*) Sedulo quæ rerum C. E. codd. *Pii*. Sed nova quæ rerum c. Sed nova ſi rerum P.
511 *Certa &*) certaque A. B. certa C. E. P.
516 *Finit*) finis C. E. omnis c. P. V. 3.
520 *Inſeſſa*) infeſſa A. B. *Turnebus*. infenſa c. P.
525 *Similes*) ſimili *Gaſſ.*
528 Abeſt c. V.
533 *Minus*) magis C. E. P. 1. 2. 3.
535 *Genere*) genera C. P.
552 *Multiſque*) ventiſque C. E. M. P.
553 *Guberna*) carinas C.E. P. caverna 1.3. cavernas 2.
555 *Fluitantia*) fluctantia D.
Apluſtra) plauſtra I.
561 *Omne*) omnem A. B.
569 *Utique*) itaque 1. 2. 3.
576 *Superantur item*) ſuperant urnæ c. P.
583 *Tenetur*) videtur A. marg. C. E. P. 1. 3.
586 *Quam quidque*) quæcunque V. 1. 3. quam quiſque E. quo quiſque P. quo quodque *Pius in not.*
Et quam quidque magis multas vis) & quam multarum rerum vis *Priſcianus*.
587 *Pluria*) plurima C. E. P. 1. 2. 3.
590 *Flumina*) frigora V. 3.
592 *Sola*) loca *Gaſſ.*
593 *Eximiis*) ex imis C. E. M.
596 *Fluidas*) fluvios c. P. 1. 2. 3. fluviis K.
601 *Sublimem*) ſedibus A. B. C. E. P. MSSti omnes V.
604 *Quia*) quod A. B. C. D. E. I. P.
607 *Eximiis*) extremis A. ex imis a. E.
619 *Minantur*) citantur K.
626 *Omne viarum*) omnia circum C. E. P. *in notis*. omnia mirum c. P.

627 *Nin-*

627 *Ninguntque*) pinguntque A. B. I. vinciuntque P.

630 *Catenas*) catervæ C. E. P. caterva D. catervas 1. 2. 3. *forte* caterva cludunt V.

631 *Læti*) pleti D.V. fleti A.B. 2. P. *in not.* freti c. P. *Et* deeſt A. B. C. D. E. L.

635 *Pernice chorea*) Inſeras : Armati in numerum ſtarent : pernice chorea Armati &c. C. E. P. L. qui delendum cenſet .

639 *Propterea*) præterea c. ita legendum cenſet *Pius* .

652 *Sed*) Et A. B. C. D. E. 1. 2.

654 *Hic*) huc A. marg. c. P. hinc *Alii* .

655 *Nomine*) numine 1. 3.

657 *Dictitet*) dicitet V. 1. 3. dicat & A. B. I.

658 *Dum re non ſit tamen apſe*) dum vera re tamen haud ſit A. marg. C. E. P. id ſit, codd. *Pii* . dum revera ſit ipſe *Non*. dum vera re tamen ipſe V.

668 *Jam*) Hinc A. B. C. D. E. I. P.
Jam vero) hinc porro 1. 2.
Quamvis unam) quemvis unum C. P.
Animantem) animantum P.

672 *Ea* deeſt D.
Ex ſe ea corpora trudunt) hæc in corpora tradunt A. B. C. hæc in corpore tradunt P. hæc in corpore aluntur V. traduntur 1. 2. 3.
Trudunt) tradunt A. a. B. C. D. E. F. I. L. M. P.

676 *Intus*) igitur a. B. C. E. P. 1. 3.

677 *Corpore*) corpora C. D. E. P.

678 *Eſt odor*) eſt color A. B. quid. codices *Pii* . & color I. 1. 2. & calor c.

679 Deeſt c. delent E. F. L.
Cum odore) cum adoles D. L. cum adolent C.E.P.

680 & 679. inverſo ordine leguntur C. E. P.
Cum tangere parto) contingere porro c. P. quoquo contingere pacto , codd. *Pii* . Et tantum cupido con-

contingere dente parato C. E. contingere parato MSS. V.

683 *Seorſum*) rurſum c. P. ſurſum 1. 3.
Et rerum) deeſt 1. 2. 3. & ſeorſum V. qua non P.

691 *Quod*) quo A. B. C. E. P.

692 *Nulla*) multa c. P.
Iſdem) iidem c. eadem C. E.

695 *Rerum*) vero P.
Longe) rerum P. 1. 2. 3. verum V. alii codd.

711 *Diſcedunt*) deſcendunt C. E. P.

715 *Cuiquam*) quoquam P. V. 3.
Intra) inter A. marg. inte 1. 2. 3. indu, conject. Cr. V. apte V. *Alii*.

716 *Animari*) imitari D. E. P. micare *Turnebus*. agitari *Alii*.

718 *Eadem*) quædam C. E. 1. 3.
Res terminat) diſcriminat C. E. P. diſterminat A. B. Cr. D.
Omnes) omnia A. B. C. Cr. D. E.

726 *Motus : quæ non*) motuſque & non c. P. aliter P. *in not.*

733 *Neve*) nive A. B.
Quæ) quem *Gaſſ.*
Induta) imbuta A. B. D. E. I. P.

735 *Tincta*) tacta L.

735 & 736. deſunt E.

739 *Fieri*) ferri D.

740 *Lumina*) numina 3.

741 *Aſpexere*) diſpexere A. marg. P.

742 *Contincta*) conjuncta 3. c. P. contacta L.

746 *Tincta*) tacta L.

748 *Omneis*) omni C. P.

759 *Præterea*) propterea A. B. C. Cr. D. E. I.

762 *Extemplo*) exemplo C. E.

766 *Candenti*) candenti e -- P.

778 *Unaque figuræ*) unaque figura a. B. C. D. E. I. P.
784 *Quo*) quod P.
Omne ſit extra) eſſet in illis E. M. ſincera exempl. *Pii in not.*
785 *Varii*) varios *Gaſſend.*
787 *Quæ ducit & inlicit ut tribuamus*) quod dicunt illicitum, hoc tribuamus C. quod ducit ut illicitum hoc E. quod dicunt in licitum tribuamus P.
790 *Variis de*) variantur C. E. variant ſe P.
792 *Nullo*) villo C. pullo P.
De nigrante) nigro nata E. P. V. 3.
Videatur) videantur E.
795 *Qui mutatur in ipſo*) quin ipſo mutatur 3.
803 *Quodam*) quoddam P.
804 *Cæruleum*) cæruleos *Gaſſen.*
808 *Scilicet id ſine*) Scire licet ſine A. B. C. E. P.
Eſt deeſt B. C. E. P.
812 *Tangas*) tangis B. C. D. E. tangit c. P.
814 *Colores*) colore C. E. P. 2. 3.
822 *Pennis*) pinnis P. pariter *Gaſſ.*
827 *Stinguique*) ſtrictimque *Gaſſ.*
829 *Multo*) omni c. P.
830 *Diſtractus*) diſtrahitur c. P.
832 *Diſcedant*) deſcendant c. P.
844 *Sterila*) ſterilia C. P.
Jejuna) ac jejuna P. delendum tamen cenſet *ac*, *in notis*.
847 *Florem*) florum A. C. Cr. D. E. M.
Halant) halat A. B. P. 1. 2.
849 *Quoad*) quod C. E. P.
Potis es) poſſis C. E. P. 3.
850 *Quæ*) quod D.
852 *Concoctoſque*) contrectanſque P.
Contactos perdere) ſervare & perdere *Nonius*. contractus P. contactus P. *in not.*

857 *Et*

857 *Et* deeſt a. B. C. E. P.
Vaporem) calorem D.
858 *Quæ cum ita ſunt*) quæque ita ſunt P. quæ cum ita ſint, priſci codd. *Pii*.
Tandem) tamen C. E. P.
859 *Molli*) Mollia A. B. C. D. E. P.
Putri, *cava*) putricava A. B. C. D. E. P.
Raro) rara A. B. c. D. P.
869 *Dico*) duco P.
874 *Fluvii frondes*) fluvii & frondes B. I. fluvii in frondes C. E. P.
877 *Et corpora*) in corpore P.
887 *Ex inſenſilibus*) Ex inſenſibili *Priſcianus*.
Ne) ni a. B. I. niſi E.
Gigni) naſci P. *Priſcianus* l. 4.
889 *Vitalem reddere ſenſum*) virtutē reddere ſensūs *Gaſſ.*
890 *Fœdus*) rebus C. E. F. P.
892 *Senſilia extemplo*, *&* *ſenſus me dicere gigni*) Senſile progigni extemplo, & producere ſenſus *Codd. Florentini*. Senſile & extemplo me gigni dicere ſenſus C. E. P.
895 *Quæ*) queis Cr. F. cum ſunt P.
901 *Deinde ex ſenſilibus cum ſenſile*) Denique principiis qui ſenſile *Creech.*
Cum) qui A. B. C. D. E. I. 1. 2.
902 *Süetis*) ſüeti C. E. P. 1. 2. 3.
903 *Tum*) cum A. B. P. quæ C. E. M.
Jungitur) gignitur *Gaſſ.*
908 *Similia*) ſimiles C. P. V. ſimilis 3.
Putari) putarim C. P.
909 *Nec eſſe*) neceſſet C. neceſſeſt E. P. V. 3.
910 *Aliûm*) alios A. B. C. D. E. I. P. *Gaſſ.*
Reſpuit) res petit A. B. Cr. D. I. *Gaſſ.*
Omnium) omnes C. Cr. E. P.
922 Deeſt A. B. C. E. I. P. — hujus tamen loco ſubſti-

tui-

tuitur : Sic itidem quæ ſunt minimis ſentire neceſſe 'ſt C.E. antiq. codd. *Pii*. Sic itidem quæ sẽtimus ſentire neceſſe 'ſt c. V. 1. 3.

926 *Tum*) dum P.
Præterea) præterea 'ſt C. P.
Fugimus) figimus *Creech.*

930 *Non ſenſibus*) non ſenſile C. E. M. P.

932 *Ex*) ea A. B C. E. P.
Senſus , ſed mobilitate) deeſt *ſed* B. ſed ſenſus mobilitate C. E. codd. *Pii*. ſenſus mutabilitate A. Cr. D. P. *Gaſſ.*

933 *Quam*) quod A. B. D. L. P. *Gaſſ.*
Ante aliqua tamquam partum) Aut aliquo tanquam partu A.B. *Gaſſ.* Ante aliqua tangi partũ P. *in not.*
Tamquam) tangi C. E. totum Cr.

936 *Commutari*) coagmentari , *vel* coamentari -- *Muretus* .

937 *Primorum*) principiũm A. B. D. I. L. *Gaſſ.* Cr. principio C. E. P. V. 1. 3.
Ut deeſt C. E. P. V. 3.

941 *Convenienti*) Convenientes C. E. P.

942 *Omnituentes*) omne tuentes E. P. convenienter D.

943 *Accenſi*) Accenſu P.
Animantem quamque) animantum quemque P.

948 *Impediuntur*) Ingrediuntur D.

955 *Relliquiæ*) relliqũi a. B. I. V. 1. 3.
Sæpe) poſſe D.

960 *Ab ipſo*) in ipſo D.

961 *Conlecta*) conjecta A. B. C. E. I. P. V. 2. 3.

962 *Siet*) ſit , & D.

969 *Ex ullis*) ex illis A. B. P.

974 *Etiam*) jam C. E. P. V. 1. 3.

975 *Factum eſt*) auctum 'ſt A. B. C. D. E. I. P. actum *Nonius* .

978 *Miſtura*) natura *Gaſſ.*

980 *Mor-*

980 *Mortalibus*) animalibus *Gaſſ.*
983 *Dices*) duces A. marg. c. P.
986 *Factus*) auctus A. B. C. D. E. P. *auctum* reponi velit P. *in not.*
991 *Semine*) ſtirpe *Quidam*.
995 *Et* deeſt A. B. C P.
1004 *Conjungit*) contingit c. P.
1006 *Tempore*) temporis D. E. P. *in not.*
1010 1011. 1012. rejiciendos cenſet L. ſubjungendos 958. pronuntiat Cr.
1010 *Æterna penes*) interna minus *vel* parum Cr.
Penes) parum C. D. E. M. priſci codd. *Pii*.
1018 *Hæc*) res A. B. C. D. E. I. P. V.
1025 *Accidere*) Accedere 1. 2. 3.
1028 *Quidquam*) quoiquam L.
1029 *Principio, quod non*) quod non paullatim C. E. P. V. 1. 3.
Minuant mirarier omnes) minus fiat mirabile cunctis A. B. I.
1030 *Paullatim: ut cæli*) principio cæli C. E. P. V. 3.
1033 *Adſint*) eſſent c. P.
1035 *Poterat*) poterit E.
1036 *Quod*) quid L.
Auderent) audirent A. marg.
1037 *Nil*) nulli C. P.
1038 *Quom*) Quam A. B. C. D. E. L. P.
1039 *In*) hinc V. 2.
1041 *Exſpuere*) Reſpuere L.
1044 *Ratione*) rationem P.
Animus) animi D.
1045 *Foras*) foris A. B. C. Cr. D. E. L.
Extra) extera P.
1046 *Ibi*) ubi P.
1047 *Jactus*) tractus C. F. L. P. tactus A. B. I. V. 1. 2. injectus E. P. *in not.*

1047 *Quo pervolet ipſe*) ſit quo velit ipſe P. *in not.* quoquo volet ipſe E. quoquo velit ire C. P. quo pervolit ire B. I. quo pervolitare K. *Gronovius*.

1053 *Undique cum*) Cum quoquo D.
Vorſus) vorſum A. B. C. E. K. P.

1060 *Fruſtraque coacta*) fruſtra quoque jacta P. jactataque fruſtra C. E. M. P. *in not.*

1061 *Cooluerint*) coierint A. B. D. I. P. *in not.* V. 1. coierunt C. E. M. V. 3. concrerint K. coarctarint c. P. colarunt, quid. codd. *Pii*.
Conlecta) conjecta A. B. V. 1. 2.

1062 *Semper*) nempe Cr. F.

1069 *Geni*) geri A. B. C. D. E. P. V.

1072 *Manet*) movet c. P.

1079 *Cujuſque fient ſæcli*) aliquojus ſiet ſæcli K. aliquovis ſit ſæclo E. aliquojus ſint ſæcli V. 1. aliquoivis ſient 2. aliquoivis ſiet 3. cujuſcunque ſiet ſæcli Cr. ſine *Quintilianus*.

1079 1080. ſpurios aſſerit eſſe L.

1080 *Indice mente*) inclyte Memmi K. injice mentem Cr. K. *Lipſius*.

1082 *Genitam*) geminam K. V. 3.

1086 *Unica*) una *Nonius*. unum *Alii*.

1088 *His*, *& tam*) hæc etiam A. B. C. E. I. P.
Hæc) & A. B. E. I. deeſt C. P.

1092 *Omnia diis agere*) omne a diis regere P.

1094 *Placidum*) placitum L.
Serenam) ſerenant E. multumque ſerenum *Pii* codd. *in not.*

1100 *Ut*) & P.

1102 *Deſerta*) diverſa *Gaſſ.*

1103 *Quod*) quo A. marg. P.

1104 *Præterit*) perterit P.

1108 Delendum cenſet L.
Contulit) contudit P.

1110 *Ad-*

1110 *Adpareret*) aptaret D. E. P.
1113 *Ad ſua ſæcla recedunt*) ad ſua ſemina cedunt *Pii* codd. ad ſua fœdera *Alii*. recellunt K. *Gronov.*
1115 *Procudunt*) producunt C. P.
1116 *Donicum*) denique P. 2.
Perfica) perfice 2. B. P. perſpice C. E.
1117 *Perduxit*) produxit P.
1120 *His*) hic D.
1121 *His*) hic A. B. D. P. ſic C. E.
1122 *Hilaro*) hilari B. D. hilum, priſc. codd. *Pii*. hilarem -- adauctum C. E.
1125 *Diditur*) inditur 1. 2. 3.
1127 *Veſcitur*) paſcitur *Quidam*. nancitur F.
1128 *Ac decedere*) atque recedere B. C. D. E. I. L. P.
1129 *Multa*, *manus*) Multimodis A. B. D. I.
1130 *Oleſcendi*) aleſcendi A. B. C. D. E. P. 1. 2.
1133 *Quippe etenim*) Quippe etiam D. I.
Amplior) amplius *Quidam*.
Demto) ademto C. E. P. V. 1. 2. 3. adepto *Quidam*. V.
1135 *Pluria eo*) plura modo A. marg. C. E. P. V. 3.
1137 *Proquam largos*) quæ per largos F. L. præquam largos F. cum prælatos P.
Æſtus) auctus F. artus A. Nec ſitis eſt quæ per latos exæſtuat artus P. *in not.* Nec potus proquam ſitis artus arida torret L. *in not.*
1139 *Quantum opus eſt : & quod ſatis eſt*) Quod ſatis eſt, & quantum opus eſt — C. E. I. P.
1146 *Putreiſque*) turpeſque *Gaſſ.*
1147 *Novando*) Inferas : Et fulcire cibis ac omnia ſuſtentare A. B. C. D. I. L. P. *Non.* Et fulcire ; cibus, cibus omnia ſuſtentare V. 3.
Cibis) cibus E.
1150 *Affecta eſt*) effœta 'ſt C. E. priſc. codd. *Pii*. fracta 'ſt D. I. L. P. *Gaſſ.*

1153 *Enim mortalia*) & immortalia P.
1161 *Vires*) viribus C. E.
1162 *Conficimus ferrum :*) Conficimus . ſeris A. B. P.
Suppeditati) ſuppeditârit D. ſuppetiati P. *in not.*
1163 *Pereunt*) parcunt V. 1. 2. 3. pariunt P. ex codd. antiquioribus tamen *in not.* reponit *pereunt* .
Labores) labore P. laborem P. *in not.*
1165 *Magnum*) manuum V.
Laborem) labores V. 1. 2. 3.
1167 *Parentis*) Inſeras : Triſtis item vetulæ vitis ſator *atque* fatigat . Temporis incuſat *nomen* ſæclumque *fatigat* C. E. L. M. P. omnes MSS. V:
Atque) æqua E. P.
nomen) momen P. *in not.*
Sæclumque fatigat) ſæclumque fatiſcens, corrigit P. *in not.*
1169 *Tolerarit*) toleraret P. aliter *in notis* .
1170 *Multo modus*) multimodus C. P. multis modus , corrigit P.
1171 *Et ire*) ut ire D.
1172 *Ad ſcopulum*) ad copulum 1. 2. ad capulum V.

VARIÆ LECTIONES
IN LUCRETII
LIBRO III.

3 DEcus) dux *Gaſſ.*
4 *Fixa*) ficta 2. B. P. V. 3.
9 *Et*) es E. P.
11 *Limant*) libant A. B. C. Cr. D. E. I. P. *Gaſſen. limant* c. priſci codd. *Pii* .
15 *Haud* deeſt E. P. 3. *inde* L. divûm ſine mente.

15 *Coor-*

15 *Coortam*) coactam , creatam *Alii*.
20 *Acri*) acre V. 3. acrè 2.
24 *Delibrat*) delibat A. B. P. MSS. V.
26 *Diſpiciantur*) deſpiciantur P.
28 *Tibi*) ubi a. B. D. I. P. V. 3.
29 *Percipit*) perciit A. C. D.
30 *Patet*) patens A. B. C. D. E. I. P. 1. 2.
Retecta) retecta es C. P. retecta eſt A. 1. 2. retorta eſt 2. B. D.
33 *Æterno*) alterno L. P. aïterno A. B.
43 44. delendos cenſet *Faber*.
46 *Venti*) vetiti A. B. I. P. priſci codd. *Pii* venti.
Forte) fera A. B. I. dira F. corde *Quid.*
Voluntas) voluptas P.
52 *Et*) quas A. marg. E.
55 *Hominem*) homines A. C. D. E. P.
56 *Qui ſit*) qui ſint A. C. D. P. quid ſit a. B. I. quidam codd. *Pii*.
58 *Ejiciuntur*) Eliciuntur E. P. V. 3.
62 *Præſtante*) perſtante , quid. codd. P.
65 *Fama* , *&*) ferme A. B. I. formæ D. famæ E. P.
66 *Videntur*) videtur C. E. P.
69 *Refugiſſe*) Reffugiſſe F. Effugiſſe C. E. K. P. V. 1. 3.
Receſſe) remaſſe A. B. D. I. remanſe *Alii*. remoſſe K. P. V. 1. 3. remoſſi E.
71 *Cædi*) cæde P.
72 *Fratris*) fratres P.
75 *Potentem*) potentum , quid. codd. P.
76 *Claroque incedere*) claro qui incedit A. B. E. P. clarus qui incedit L.
78 *Intereunt partim ſtatuarum*) ſtatuaT A. B. ſtatus C. K. P. ſtatum 3. ſtatuarum , priſci codd. P. Intereuntes faſtus tantum , *vel* Intereuntque potentatus V.

80 *Humanos*) ingratos *Gaſſ.*
84 *Pietatem*) pietate K.
Fundo) funditus A. B. ſuadet C. E. K.P. 1.3. ſuapte V.
91 *Hunc*) Nunc K.
94 *Quem*) quam C. E. M.
95 *Locatum eſt*) vocatum eſt K. V. 3.
98 *Putarunt*) putaret c. P. putârit A. B.
100 *Vitalem*) totius *Gaſſ.*
102 *Cum ſenſu*) concentu Cr.
107 *Utique*) itaque B. I. P.
Ægrit) ægrum C. E. P.1.2.3. ægrum eſt A.B.D.I.
109 *Uti*) ubi A. marg. E. K. P.
112 *Dolore*) labore D.
114 *Onuſtum*) honeſtum 1. 2. 3.
115 *Aliud*) aliquid D.
130 *Moribundos*) moribundus D. moribundis P.
132 *Redde*) redit P.
133 *Ab organico ſaltu delatum Heliconis*) ab organico cantu ductum citharaï Cr. ad organicos alto delatum Helicone V.
145 *Momenque*) numenque K. nomenque c. P.
147 *Ulla*) una c. K. P. V.
161 *Exin corpus propellit*) exinde propellit corpus *Non.*
170 *Nobis in corpore*) morbis in corporis E.
171 *Teli*) leti A. C. E. P. priſc. exx. P. *teli*.
171. 172.173.174.175. delendos putant Cr.*Gaſſ.*L.
174 *In terra mentis qui*) mentes 1. 2.
inter mœrentes qui)
inter lamentas) V.
in ceſſamentis)
interdum moriendi F. in terra mitis qui A. marg. priſc. codd. *Pii*.
180 *Aio*) animum , quid. codd. P.
190 *Flutat*) fluctuat A. B. D. I. fluctat C. E.

193 *Actus*

193 *Actus*) ictus c. P.
197 *Papaverum*) papaveris D.K.P.1.2. corrigit *Pius* : Nam pappos minima aura poteſt --
199 *Conjectum*) conlectum A. B.
. . *Spiclorumque*) ſpicarumque c. K. P. V.
200 *Quanto*) proquam A.B.V. perquā K.I. quæque c.P.
201 *Et*) ut P.
Mobilitata) mobilitate C. D. E. P. V.
Feruntur) fruuntur C. E. P. V. feruntur P. *in not.*
202 *Quo quæque*) quæcunque C. E. P.
Pondere) corpore Cr.
207 *O bone*) & bone P.
209 *Deliquat*) dedicat A. B. C. E. I. P. 1. 2.
211 *Si poſſit*) ſi poſſet A.B.L. ſe poſſit K.priſc.codd.P.
214 *Ibi limatum*) ibi libatum A.B.D. P.2. delibratū L.
226 *Propterea*) præterea C. P.
Pondere) corpore *Gaſſ.*
232 *Putanda eſt*) putandum eſt A.
237 *Aëris inter eum*) aëris in cœtum c. P.
Cieri) moveri A. B. C. D. E. I. P. 1. anquiri V.2.
241 *Quædam qui mente volutent*) qui dant quæ mente volutes V. quædam quæ A. B. C E. I. P. 1. 2. volutat C E. P. 1. volutet A. B. I. queis omnia mobilitantur F.
250 *Tum quatitur ſanguis ; tum viſcera perſentiſcunt Omnia*) Concutitur ſanguis per venas, viſcera vivūt Omnia c. P. Concutitur tum ſanguis , viſcera perſentiſcunt Omnia A. B. C. D. E. In reverendæ fidei exempll. P. ſcriptum erat : Concutitur ſanguis , tum viſcera perſentiſcunt Omnia ; -- quod probat P. *in notis* .
251 *Poſtremo*) poſtremis A. B. L. P.
260 *Comta*) coapta , *ſeu* cōpta Cr. F.
265 *Diviſa*) diverſa c. P.
266 *Multa vis*) multa ejus C. E. K. P.

267 *Animantū viſcere*) animantū eſt viſere c.K.P.*in not.*
268 *Calor*) color A. B.
272 *Initium*) initum C. D. E. K. L. P. 1. 2.
Ollis) illos C. P.
275 *Quidquam*) cuiquam P. quiddam, *quidam codd.* P.
281 *Animaï*) animæ quaſi A.B.c.P. animus quaſi C.E.
282 *Anima*) animi C. E.
286 *De*) ab A. marg. E. P. V.
288 *Senſum*) ſeorſum c. P.
290 *Acribus*) acrius C. D. E. I. P. 1. 2.
292 *In* deeſt C. K. P.
305 *Fumida, ſuffundens* –) Fumidas effundens 1. 2.
310 *Naturæ*) natura P.
Animæ) animus, priſc.codd. P. animi A. B. L. P.
320 *Videor*) video A. B. C. D. L.
322 *Quæ*) queis V.
Dictis) doctis a. B. F. noctes K. V. noctis M.
333 *Conſorti*) conſortia P. priſc. codd. P. conſorti.
Vita) vitæ P.
334 *Nec ſine vi quidquam alterius ſibi poſſe*) Nec ſibi *quidque* ſine alterius vi poſſe A. B. I. quæque L. P. 1. 2. Nec quidquam ſine vi alterius ſibi poſſe, priſc. codd. P.
335 *Sentire*) conſtare A. marg. c. P.
336 *Conflatur*) Conflictatur A. B.
340 *Vaporem*) ſaporem A. marg. c. P.
341 *Neque ab hac*) neque ea K. P.
347 *In* deeſt A. B. E. P.
Repoſta) repoſti E.
348 *Ut* deeſt P.
351 *Renutat*) refutat A. B. C. E. P. V.
355 *Quid ſit*) Qui ſit E.
Quis efferet) quod adſerat F. afferet A. B. C.D.E. L. P. quid ſit enim corpus? ſentire quis afferet unquam? P. *in notis*.

358 Re-

358 Rejicit L. delet F. condemnat Cr.
Ejus in ævo) ejus in quo 3. inquam V.
362 *Deſipere eſt*) difficile eſt C. E. P. V.
363 Rejicit A. Cr. L.
366 *Ipſi*) eſſe *Gaſſ.*
372 *Viri*) ſibi F.
374 *Nectere*) vertere D.
376 *E*) & A. B. C. D. E. P.
378 *Promittere*) permittere c. P.
383 *Inſidere*) ſidere A. B. D. E. I. P.
388 *Gravatim*) gravati , codd. P.
390 *Priva*) prima c. P.
392 *Eſt in nobis multa ciendum*) in nobis ſunt multa cienda C. E.
393 *Immiſta*) immiſſa *Gaſſ.*
395 *Et quam intervallis tantis*) Et quantis intervallis a. B. 1. 2. Et quam ſis intervallis L.
400 *Exiguam*) exigui P.
405 *Remotis*) remotus V. remota 2.
410 *Vivata*) vitata K.
412 *Sed*) a. B. c. K. M. P.
413 *Confiet*) non fiet a. B. C. E. I. P. 1. 2. non fiet ? P. *in notis* .
415 416. inverſo ordine leguntur K. P.
417 *Vincti*) juncti A. marg. E. P.
422 *Fac*) face C. E. M. P.
430 *Icta*) iſta *Gaſſ.*
431 *Movetur*) moventur c. P.
434 *Genuntur*) geruntur A.B.C.D.E. I.P. feruntur Cr.
436 *Diffluere*) diffugere , priſc. codd. P.
440 *Omnibus e membris*) ex omnibus membris A. B. ex hominis membris K. L. V. 1. 2. 3. *Gaſſend.*
444 *Credas*) credis K.
445 *Am cobibeſſit ?*) an A. hanc D. incohibeſſit C. E. P. 1. 2.

449 *Tenuis*) tempus c. P.
454 *Linguaque*, *menſque*) lingua, madet mens V. 2. lingua, animuſque A. marg.
456 *Quoque*) ſic P.
457 *Ceu fumus*) ceu fumum 2. B. I. cum corpore Cr.
459 *Fatiſcit*) fatiſci A. marg. P.
461 *Dolorem*) laborem Cr. P. pavorem *Alii*.
465 *Dementit*) dementia A. marg. c. P. dementit P. *not.* dementat Cr.
467 *Nutuque*) vultuque A. B. c. D. I. P.
474 *Quod ſumus ante*) Inſeras: Præterea mentem ſanari, corpus ut ægrum, Et pariter flecti medicina poſſe videmus A. B. I. Et quoniam mentem ſanari corpus ut ægrum. Et pariter *mente* ſanari corpus inani V.
mente) mentem 1. 2.
475 *Cur*, *hominem*) cor hominum K. P.
Vini) viri P. vini P. *in notis*:
476 *Diditus*) deditus K.
478 *Madet*) manet K.
481 *Vini*) viri P.
486 *Quinetiam*) Quando etiam K.
Subita) ſubito K. L. P.
489 *Deſipit*) diſſipit K.
490 *Inconſtanter*) Incunctanter D.
491 *Quia*) qua K.
492 *Spumans ut*) ſpumant ut D. ſpumantes ut in A. B. ſpumans in K. ſpumanti ut in c. K. P. ſpumantes æquore C. E. I. L. *Gaſſ.*
493 *Validis*) ac validis D. ut L. *Gaſſ.*
Ferviſcit) ferviſcunt A. B. L. ferveſcunt C. D. E. I. K. P. V. *Gaſſ.*
Unda) undæ A. B. C. D. E. I. L. P. V. *Gaſſ.*
496 *Ejiciuntur*) Eliciuntur C. E. P. 1. 2.
497 Deeſt I. delendum cenſent Cr. L.

498 *Quia*

498 *Quia*) cum A. marg. c. P.
500 *Diſtracta*) diſtricta K.
501 *Se flexit*) reflexit C. E. K. P. 1. 2. deflexit K.
502 *Ater*) acer K. 1. 2.
503 *Talipedans*) vacillans A. B. C. E. P. V. 1. 2. Tumque vacillans id quaſi vas quoddam eſſe videtur P. *in not.*
506 *Jactetur -- laboret*) Jactentur -- laborent A. B. C. E. P. 1. 2.
507 *Eamdem*) eadem A. B. C. E. P. 1. 2.
511 *Mentem*) vitam *Quidam*.
513 *Aliud*) aliquid A. B. C. E. L.
Illûm) hilum c. K. P. 1. 2.
514 *Et inſit*) & ipſum C. E. is ipſum P.
516 *Tribui*) metui K. minui P. *in not.*
517 *Defluere*) diffluere E. P.
524 *Refutatu*) refutatur P. 1. 2.
525 *Cernimus ire*) cernis obire C. E.
526 *Deperdere*) diſpergere . diſperdere A. marg.
530 *Atqui*) atque A. B. c. D. E. K. P.
Animæ) animi A. marg. animi hæc E. animo c. K. animo hæc P.
534 *Ideo*) adeo A. B. c. I. P.
544 *An contractis in ſe partibus*) An contracta ſuis e partibus A. B. C. E. I. P. 1. 2. *Nonius*.
Obbruteſcat) quædam exempll. *obputreſcat*, *not.* P.
551 *Nequeant*) nequeunt A. B. C. E. P. 1. 2.
552 *Sed tamen in parvo linquuntur tempore tali*) hunc ſpurium eſſe ajunt L. *Creech. Gaſſ.* Secta etenim parvo *vincuntur* tempore tabi V. linguntur 1. 2. liquuntur A. marg. V. *Creech.* tabi Cr.
555 *Potis es*) potius C. P. 1. 2.
Conjunctius) connexius A. B. connectius 2. I.
556 *Connexus*) connexu C. E. P. V.
Corpori) corpus B. C. E. P. V.

557 *Vi-*

557 *Vivata*) vaſta poteſtas K. animo innata, quoddam exemplar *Pii*.
562 *Avolſus*) avolſis A. B. C. P.
Radicitus) radicibus A. B. C. D. E. I. P.
564 *Videntur*) videtur E. P.
565 *Miſtim*) mixti K. 1. 2.
568 *Moventur*) movebunt C. E. P.
570 *Haud*) haut 3. at 1. ut V. 2.
Moveri) movere E. P. 1. 2.
572 *Animans erit*) atque animum ſerit aër K. animum ſerat aer c. P. animam ſerit 1. 2. animis erit C. animus B.
Si) ſic P. 1. 2. ſe K.
In eo) in eos A. B. C. F. P.
574 *In nervis*) in venis A. B. c. I. P.
578 *Animam*) animæ A. marg.
581 *Ex imo*) ea imo K.
583 *Putre*) pute ruina A. marg. c. P.
585 *Manantque per artus*) manant animæque K
589 *Eſſe ſibi*) iſſe ſibi A.
593 Deeſt C. E.
594 Hunc ſpurium eſſe ajunt A. L. & *Creech.*
595 Delet B. rejiciunt A. L.
Corpore deeſt V. 2.
596 *Eſt, animo*) aut animo A. marg. c. P.
Perhibetur) perhibere K. perhiberet c. P. ſincerior lectio *cum perhibetur* P. *in not.*
598 *Vires*) vitæ, ut *Quidam*.
600 *Collabeſiunt*) conlabaſcunt A. B. I. conlabeſcunt P.
602 *Prodita*) perdita P.
604 *Omnem poſſit*) omne incolumis durare D. L. omne poſſit P. omne ut poſſit C. K. M. P. *in not.* ævum omne *Gaſſ.*
608 *Succedere*) accedere A. marg. P.
612 *Non jam*) non tam E. P. 1. non tamen 2.

614 Deeſt

614 Deeſt 1. 2.
615 Deeſt 2.
616 *Sed unis*) ſed imis c. P.
617 *Omnis inhæret*) omnibus hæret A. C. E. P. 1. 2. omnis hæret 2. B. omne ibus hæret V.
619 *Quidquid*) quicquam C. E. P.
620 Hunc & ſequentem delent L. *Gaſſ.*
Pro totis artubus) de totis c. P. per totis 1. 2. multimodis diſpertitum artubus eſſe V.
622 Deeſt *in* A. B. C. E. P.
623 *Gignier*) gignitur K.
626 *Quinque (ut opinor*) certe, ut opinor A. B. I. quando ut c. P.
628 *Vagare*) vagari A.B.D. vocari C.E.K. vocare c.P. 1.
631 *Ipſa*) ipſi P.
Anima) animæ Cr. P. *in not.*
Nec aures) neque auris *Salmaſius*.
633 *Abſque anima per ſe*) Auditum per ſe A. B. C. E. I. P. V. *Salmaſ.* Hunc delet *Creech.* Hujus explicandi gratia tres ſequentes ſubjungunt F. L.
Nec ſenſus ipſi ſeorſum conſiſtere poſſunt
Naribus, atque manu, atque oculis, atque auribus, atque
Lingua: nec per ſe poſſunt ſentire nec eſſe.
635 *Totum*) toto 1. 2.
639 *Diſciſſa*) diſciſa 2.
640 *Partes in ullas*) partem in ullam P.
643 *Calenteis*) cadenteis c.P. quidam codd. *cadentum*. quidam *calentes* P. *in not.*
645 *Abſciſſum*) abſciſum K. 1. 2.
Cum mens tamen, atque) quando mens atque P.
646 *Mobilitate*) ſcribendum *nobilitate* P. *in not.*
647 *Simul, in pugnæ*) ſimilis pugnæ P.
Quod) cui P.
648 *Cum*) nam reliquo K.

648 *Pe-*

648 *Petiſſit*) capeſſit K. peteſſit D. E. peteſcat P.
653 *Propter*) prope jam P. quid. codd. *propere* P. *in not.*
654 *Abſciſſum*) abſciſum 1. 2.
657 *Minantis*) minanti K. minacem C. E.
658 *Serpentis caudam*) ſerpentẽ & caudæ C.E.cauda K.
Utrimque) utrunque C. P.
660 *Cernes amciſa*) cernas anciſa A. B. priſci codd. *anciſa* P. *in not.* cernes inciſa A. marg. C. P.
661 *Tortari*) quidam codd. *tornari* P. *in not.*
672 Poſt hunc verſum legitur 678. E.
674 *Mutata*) vitiata A. B. c. D. I. P.
675 *Omnis ut*) Omnium A. B. c. P.
676 *Id ab leto*) opinor , ab ea , leto B. ea ab A. I. L.
679 *Perfecto*) jam imperfecto I.
Corpore) tempore nobis *Gaſſ.*
681 *Inimus*) lumen adimus A. B. D. I.
682 *Haud*) aut P.
Uti cum) ut hic cum *Quidam* .
685 Hunc nothum cenſent L. *Gaſſ.* nec adamat *Creech.*
Affluat) affluit K.
691 *Connexa eſt*) connexæ P.
694 *Oppreſſus ſub dente e frugibus*) expreſſus ſubito de frugibus Cr. ſubitis e frugibus A.B. C. E. I. P. ſubitis affractibus F. ſubito de D. *Gaſſ.*
696 *Et ſalvas*) & ſolas A. marg. c. P. quidam codd. *ſalvas* P. *in not.*
698 *Extrinſecus*) intrinſecus B. I.
700 *Quæque*) quique magis K. 1. 2. cuique V.nempe F.
705 *Quamvis integra recens in*) quamvis eſt integra recte 'ſt K.
706 *In manando*) emanando K.
707 *Diduntur*) duiduntur K.
708 *Hæc animi natura creatur*) hæc animantur atque creantur K.
710 *Peritat*) periit C. D. E. 1. 2. parita B.

717 *Sin-*

717 *Sinceris membris*) ſincera ex membris F.
719 *Cadavera*) cadavere A. B. P.
Rancenti) renuenti *Gaſſ.*
Viſcere) vicere K. vivere c. P. Sunt qui ſcribunt : Unde cadavere jamque recenti vivere vermes Spirantes P. *in not.*
720 *Animantum*) animarum *Gaſſ.*
Copia) corpora tanta c.
723 *Privas in corpora*) privas ſi corpore P.
728 *Ubi ſunt*) ubi ſint A. B. C. D. L. P.
729 *An jam*) an quaſi corporibus C. E. P. V.
731 *Suppeditat*) ſuppeditant P.
732 *Volitant*) evolitant P.
733 *Adſine*) & ſine A. C. E. P.
734 *Contage*) contagi D. L. contagia E. M. P.
736 *Quod*) quom ſubeant L. cum A. B. C. E. P.
738 *Tamen eſt ut jam*) tamen ut qui jam A. tamen eſt quî jam a. B.I. tamen ut qui cum perfectis C.P.V. tamen eſt,quaſi cur perfectis E. priſc.exempll. *Pii.*
740 *Neque conſenſu*) ne cum ſenſu contagia fiant E.
742 *Dolus volpibus*) vulpes dolus ? C. E. P.
743 *Patrius*) patruus , *i. e.* magnus & gravis , qualis nepotibus a patruis oritur K.
745 *Ingeneraſcunt , inque genuntur*) generaſcunt , ingenioque A. B. C. E. P. ingenioque D.
747 *Toto*) corpore quoque ? C. E. P. 1. *Creech.*
758 & 759. delet *Creech.*
761 *Quætam*) quæres ? A. marg. C. E. quæ res P.
763 *Quam fortis equi vis*) quam doctus equus ſit c. P.
765 *Toto*) corpore . quoque A. B. C. Cr. D. E. I. P.
767 *Confugient*) confingent A. B. c. I. P. non fugient D. L. *Creech. Gaſſ.*
Fit) ſit P.
772 Hunc quidam codd. non agnoſcunt .
773 *Senectis*) ſenectæ ? A. marg. ſenectus ? c. P. Non

deſunt

deſunt qui *ſenectis* adjective ſcribunt P. *not.*

775 *Et domus*) an domus P.

776 *Sunt immortali*) ſunt jam immortali a. B. P. ſunt jam mortali A. marg. K.

779 *Et ſpectare*) Expectare K.

780 *Præproperanter*) certareque eas properanter c. P.

788 *Quidquid*) quicquam C. P.

791 *Hoc ſi*) quod ſi K.

793 *Poſſet ; & innaſci*) poſſet enim naſci K.

794 *In eodem homine , atque in eodem vaſe*) in toto homine , aqua ut in toto vaſe F.

Maneret) manere P. V. 1. maneri 2.

799 *Periiſſe*) periitve P. *in not.*

801 *Mortale*) mortalem P.

Una) unam P.

803 *Deſipere eſt*) diſpar eſt K. diſipereſt P.

806 Rubrica notatur 1. deeſt 2.

Sævas) ſalvas tolerare c. P. priſca exempll. *ſævas* P. *in not.*

809 *Arctas*) artus K. P.

810 *Parteis ; ut materiaï*) partus P. partes *in not.* P. partus; aut materiæ cum K. -- ſed materiæ cũ *Vet. cod.* -- aut materiaï C. materiæ ceu,priſc. exẽpll. P.

814 *Fungitur*) frangitur C. E. figitur c. P.

818 *Diffugiat*) diffugiant A. B. D. P.

821 *Quoniam admiſtum eſt in rebus*) quoniam eſt admiſtum rebus P.

822 *Nec tamen*) re tamen P.

824 *Proruere*) corruere A. B. C. E. I. P.

828 *Perire*) teneri A. marg. c. P.

831 Poſt hunc collocant verſum 835. C. E.

Letalibus) vitalibus C. E. K. P. V.

832 Hunc verſum ſequenti poſtponit K.

Aliena ſalutis) aliena ſalute K. plena ſalutis M. P. ablata *Gaſſ.*

834 *Quid*

Digitized by Google

834 *Quid noceant*) quî noceat C. qui noceant P. quid noceat E.

836 *Præter enim quam quod*) præter enim quod tum D. *Morbis tum corporis ægrit*) morbi eſt, cum corpori ægre eſt A. B. D. morbis cum corporis ægri K. cum corpus ægrotat P. morbi eſt, cum corpus ægrotat C. E. I.

838 *Metu*) metum K.

839 *Admiſſa annis*) male admiſſis peccata K. V. anis peccata B. malis E. P.

847 *Altis auris*) altas oras K. oris A. B.

848 *Fuit ſub utrorum regna*) fueret, utrorum ad regna A. B. fuêre, utrorum ad regna C. E. P. V. 1. 2. cadenda K.

851 *Diſcidium*) Diſtigium K.
Quibus e ſumus) quibus hæſimus C. E. P.
Hunc verſum adulterinum appellat A. marg.
Poſt hunc inſeritur: Nam ſi materiam noſtram conlegerit ætas C.

853 *Movere*) monere B.

856 *Diſtracta*) detracta K.

857 *Hoc ad nos*) eſt ad K. P.
Cœtu) coitu A. B. C. E. comptu c. K. P.

861 *Lumina*) lumine K.

862 *Quoque*) quod factum V. 1. 2.

863 *Repetentia*) retinētia A.B.c.I.P. repentia C.E.K.1. *Noſtra*) noſtri A. B. I. noſtris K. 1. 2. nobis c. P.

864 *Et nunc*) te nunc 1. 2. Enunc V.

865 *Afficit*) adfigit K. effugit *Alius*. affligit *Alter*.

871 *Deprendere*) reprehendere A. B. L. P.

872 *Vageque*) vagæque C. P.

874 *Miſere quoi forte ægreque futurum eſt*) cum forte C. D. E. miſer & qui 'ſt forte. ægreque futurus P. quidam ſcribunt ægerque *in not.* P. miſere eſt 1. 2. ſi forte V.

Digitized by Google

875 *Cum male*) cui male C. E. P. V. 1. 2.
876 *At quoniam*) id quoniam C. P. V. 1. 2.
Im,prohibetque) id prohibetque C. D.E.M. eſſeque prohibet V.*Salm.* eſſe probatū K. eſſe perinde c.P.
878 *Eadem ,in quibus & nunc nos ſumus*) eadem quibus e nunc A.B. I.1.2. eadem quibus ægri nos ſumus M. eadem quibus ægri nunc ſumus C. D. E. eadem quibus & nunc nos ſumus c. P.
881 *An nullo fuerit jam*) a nullo fuerit qui tempore K. ullo 1. 2.
882 *Cui*) cum immortalis C. E. P. V. 1. 2. 3.
883 *Miſerarier*) indignarier ipſum C. D. E. I. L. *Gaſſ.*
884 *Ut aut putreſcat*) aut ut puti corpore V. 1.2. putreſcat A. B. C. D. E. L. putreſcas K.
885 *Aut flammis interfiat, maliſve*) Aut interfiat morſu maliſve *Creech.* priſca exempll. P. Aut malis interfiat is maliſve ferarum P. *in not.*
886 *Non ſincerum*) nos incertum ſonere K.
889 *Et inde*) & unde K. abunde C. E. L. quid. codd. P. & inde c.
890 *Eicit*) icit C. E. P.
891 *Inſcius*) ipſius ipſe A. marg. C. P.
892 *Vivus enim*) Unus enim C. P.
894 *Vindicat*) vindicit A. B. dividit C. E. P.V. *Creech.* vidit illum 2. illim 1.
895 *Et illud*) & illum C. E. & hilum c. P.
899 *Qui*) cui K.
900 *Jacentem ; nec*) jacenter , ſe K. ſe lacerari c. P.
904 *Melle*) molle ſitum c. mole P.
906 *Obtritum pondere terræ*) obrutum K. 1. 2. *fideliſſimi codd.* obtritum pondere cratis P. *in not.* vid. Plaut. in Pœn. Tacit. Hiſt. lib. 2. cap.21. Livium lib. 4.
907 *At jam*) Am jam V. 1. vam jam 2. at . tua , quid. codd. P.
910 *Factis tibi fortibus eſſe*) tuiſque . factis florentibus eſſe

eſſe B. C. E. L. ſatis c. P. factis tis fortibus eſſe cuiquam V. facti florentibus eſſe tuiſque 1. 2. eſſe tuis A. B. tuiſque K.

911 *Præſidio*) Præſidium C. E. K. P. 1. 2.
Miſer! o miſer!) miſero miſere ajunt A. B C. E. I. 1. 2. miſero, miſer, ajunt A. marg. miſer! o miſer c.

914 *Rerum ſuper inſidet*) deſideriū rerū ſuperinſidet una A. B. C. D. E. I. P. 1. 2. *Gaſſ.* inſidet rerū īſuper *Creech.*

915 *Quod*) quo K.

917 *Leto*) lecto ſopitus C. ſcribe *lecto*, *i. e.* inſomnis P. *in not.* leto c. læto K.

918 Rubrica notatur V. 1. deeſt 2.
Privatus) privatque K.

920 *Deflebimus*) deflevimus K.

922 *Ab hoc*) ob hoc A. marg. Cr. P.

925 *Hoc*) hæc P.

927 *Fructus*) fluctus K.
Homullis) homulli F.

928 *Jam fuerit*) Jam fuerint Cr.

930 *Torreat*) torrat C. E. P. terra L. *Gaſſ.* codd. P. *in not.*

931 *Aliæ*) alia C. E.
Rei) res C. E. L.

932 *Requirit*) requiret C. P. 1. 2.

934 Hunc verſum ſequenti ſubjicit *Salmaſius*.
Eſſe ſoporem) eſſe ſuprema *Salm.*
Per nos) nobis P. *in not.*

935 *Adtigit*) attigit E. M. adigit A. B. adficit D. adlicit *Turnebus*.

936 *Illa*) ulla P.

938 *Quin*) Quum K. P.
Conligit) contigit ipſe D.

939 *Putandum*) Putandumſt P.

941 *Disjectus*) diſlectus K.

942 *Leto*) lecto *Quidam*.

943 *Quem ſemel*) quam ſimul K. *i. e.* ſimul ac.

946 *Tantopere eſt*) tantopere mortalis D.
948 *Nam ſi grata fuit*) Nam grata fluxit tibi P. Nunc gratis fluxit P. *not.*
953 *Fructus*) functus E. P.
954 *Offenſu eſt*) offenſoſt C. E. P.
955 *Ingratum occidat*) & integratum E. accidat P.
956 *Non*) Nec *Creech.* Nunc P. Non D. E.
Facis) jacis E. K.
961 *Pergas*) perges E. P.
962 Rubrica notatur V. 1. deeſt 2. ſed injuſte inquit *Creech.*
963 *Reſpondeamus*) reſpondemus A. B. C. D. E. P. 2.
Niſi) ſi K. P.
964 *Naturam*) Natura P. Naturæ P. *not.*
966 *Non*) Num P.
967 *Barathro*) barde , & A. B. D. P. bande c. barathre V.
969 *Perfructus*) perfunctus P.
Marces) merces K. mæres *Alter* . martes *Vet. Cod.*
974 *Mitte*) amitte K.
979 *Quidquam*) quiſquam C. E. 2.
Decidit) deditur A. B. C. D. E. P.
982 *Ante hæc*) antehac L.
Quam nunc) quam tunc C. quam tum P. tu D. E. K. te M.
983 *Deſiſtet*) deſiſtat K. deceſſit D.
991 *Atque*) Atqui E. M.
Ea nimirum, quæcumque) animarum etiam quæcũque Acheronte E.P. Atque ea nimirum P. *in not.*
996 *Quemcumque*) quem cuique E. P. V.
998 *Nec , quod*) Nec quoi A. B. Nec qui C. P.
999 *Poterunt*) poſſent A. B. D. I. poſſunt K. M. 1. 2.
1001 *Diſpenſis*) diſperſis A. B. C. D. E. I. P. 1. 2. diſtentis *Alii* .
1007 *Cuppedine*) torpedine A. B. C. P. turpedine E.

1010 *Tri-*

1010 *Triſtiſque*) triſtique K.
1011 *Quod*) quid K.
1012 *In eo*) atque adeo A. marg.
Sufferre) perſerre *Alii*.
1014 *A ſummo*) e ſummo A. marg. P.
1016 *Deinde*) deinque P.
1024 *Egenus*) lucis egeſtas V.
1026 *Hæc neque*) Qui neque A. marg. P.
1028 *Luela*) numella c. numela P. vide Varron. l. 2. de re ruſtica, Columellæ l. 7. Plaut. in Aſinaria.
1029 *Jactus deorſum*) jactus eorum C. E. P. 1. 2. deoſum K.
1031 *Abſunt, at*) abſumat V. 2.
Facti) factis K.
1034 *Quæ ſit*) qui ſit P.
1036 *Hinc*) Hic P. 2.
1038 *Sis*) ſuis oculis D. ſic E. M. P. ſis *pro* ſuis P. *in not*. ſic etiam ſolis bonus Ancus E.
1044 *Super ire*) ſuperire A. B. V. ſuperare C. E. P.
1045 *Aquis inſultans*) equis inſultans A. B. E. P.
1048 *Infimus*) improbus P.
1050 *Unus*) avus Homerus. D.
1053 *Memorem*) memores A. B. C. E. P.
1054 *Obtulit ipſe*) obtulit. Ipſe *Wall.* bene V.
1057 *Præſtinxit*) Præſtrinxit I. *Gaſſ.* Reſtrinxit C. E. P. Reſtinxit K.
Ætherius) aërius ſol c. P.
1065 *Animo*) animi *Creech.* animo C. E. P.
1066 *Videntur*) videre c. P.
1068 *Et quibus*) E quibus D. E.
Cognoſcere) quoque noſcere E.
1074 *Revertit*) quid. codd. reventat P. *in notis*,
1076 Deeſt D. I. deeſt *hic* P.
1081 *At, quem*) quod ſcilicet C. D. E. M. P. ad quod? *Quidam* legunt P. *in not.*

1082 *Ingratis*) ingratius C. E.
Angit) hæret & odit K. 1. 2. invitus adhæret & odit P.
1084 *Bene*) bone P.
1086 *Non unius*) velut unius c. P.
1088 *Manenda*) manendo C. E. P.
1091 *Certa quidem*) Certe equidem B. C.
1098 *Vebat*) ferat ætas *Quidam*.
Poſteraque) poſteaque P. legendum *poſtera* P. *not.*
1101 *Delibrare*) delibare A. B. C. E. *Creech.* delibrare c. deliberare 2. ſunt qui *delibrare* pro *deliberare* poſitum contendunt P. *not.*
1102 *Quo -- morte*) Quid -- forte perempti C. E. P.
1103 *Quotvis*) quodvis D. ducere K. 2.

VARIÆ LECTIONES IN LUCRETII

LIBRO IV.

8 *PAngo*) pando P.
9 *Contingens*) continguens A.
Lepore) liquore A. marg.
11 *Nam veluti*) Sed veluti D.
17 *Tali tactu*) tali a tactu E. P. facto recreata A. B. D. I. tactu A. marg.
19 *Retroque*) tractata, ideoque c. P.
24 *Percipis*) perſpicis *Creech.* percipis C.
25 *Perſentis*) præſentis A. B. C. L. P. perſentis c. al. codd. *Pii*.
26 27. 28. 29. deſunt P. inſeruntur tamen ad 51. verſum P.
28 *Æterno*) alterno P.

29 *Poſſint*) poſſit P.
31 *Comta*) côpta F.
36 *Derepta*) Direptæ P.
Ultro citroque) ultroque citroque A. B.
45 *Dederunt*) dederint L. P.
46 *Effigias*) effigies E. P.
47 *Corpore*) cortice A. B. E. I. P. *Gaſſ.*
48 *Membrana*) membranæ C. E. P.
51 *Corde*) cordi D.
Inſerendi 26. 27. 28. 29. 33. 34. 35. 48. 49. 50. P.
53 *Solute*) ſolutæ c. E. P.
56 *Veteres*) cum teretes A. marg. c. P. V. 1.
Æſtate) ætate V. 1.
61 *Hæc quoniam*) Quæ quoniam C. E. L. V.
62 *Earum*) corpore rerum C. E. P.
64 *Hiſcendi eſt*) oſtendi eſt A. B. E.
Ita verſ. 102.
Iſcendi 1. 2.
Oſtendit nulla C. ita verſ. 102. P.
66 *Ordine eodem*) ordine rerum A. marg. c. P. priſci codd. *eodem* P. *in not.* eorum V.
67 *Veterem & formæ*) fuerint, & con formæ A. B. ſolitam & formæ ſervare E. P. & formaï ſervare V.
69 *Et ſunt*) ut ſunt P. ut ſunt prima ſub -- quid. codd. *Pii*.
70 *Num certe jaci, atque emergere*) Nam jacier certe *Gaſſ.* certe jacier ac tergeri multa A.B.I. jacere ac invergi multa K. jacere ac jaculari C. E. P. jacere atque eſciri V. jacere ac vergiri 2.
71 *Penituſque*) penitus ceu diximus C.
72 *Ruſſaque*) ruſaque C. E. P.
73 *Ferrugina*) ferruginea A. B.
75 *Flutant*) fluitant A. B. pendent D. E. P.
Trementia flutant) tenentia circum, quid. codd. P.
76 *Conſeſſum*) conceſſum *Gaſſ.*

77 *Scenaï*) Scenalem P.
79 *Incluſa*) in clauſtra P. V. 1. potes cum priſc. exempll. legere *incluſa* P. *not.*
80 *Hæc*) hic P.
81 *Conrepta*) concepta luce A. marg. C. E. P.
82 *Ceu corpore*) cum corpore *Creech.* ceu corpore E. P.
85 *Certa*) veſtigia cæca c. P.
89 *Diffuſæ rebus*) a rebus D. e rebus *Quidã. e* deeſt P.
90 *Intrinſecus*) extrinſecus E. P.
92 *Coorta*) coorta C. E. P.
99 *Eſſe in imaginibus*) ex imaginibus A. 1. 2. Eſſe imaginibus a. Eſſe & imaginibus M.
Miſſis) miſtis D.
Eorum) earum *Gaſſ.*
101 Deeſt A. B.
Multæ) multas c. P.
102 *Hiſcendi eſt*) oſtendi eſt A. B. iſcendi eſt 1. 2. oſtendit P.
103 *Conſimileſque*) diſſimileſque C. E. P. 2.
104 *Effigiæ*) Effigies C. E.
106 *Rejectæ*) Rejecta B. E.
115 *Tantula , eorum*) tantula , ut horum C. E.
116 *Nulla ut poſſit*) nulla poſſit E. poſſit ut C.
117 *Horum*) Harum a. B.
120 *Anima*) animæ *Gaſſ.*
123 *Acrem , panaces*) acris panace P. ſunt qui *panacea* ſcribunt , ſed ſcribendum *acrem , panaces* P. *in not.*
125 *Horum*) Quorum C. P. V.
Ciebis) forte duobus A. marg. 1. 2. movebis C.E. M. P. revolvas V.
126 *Quam primum noſcas*) Quin potis es noſcas 1. Quin potius 2. Jam pote ſis noſcas I. V.
Vagare) vagari A. B. C. Ita verſ. 130. P.
128 *Nemo eſt*) non eſt A. marg. P.
129 *Neque eam*) neque enim P.

133 In

133 Inſere 137. 138. P.
134 Inſere 139. 140. 141. 142. 143. P. hic poſt verſum 138. inſeritur C.
135 Hic & ſequens collocantur poſt 143. C. E.
136 *Ora*) oras c. P. malit legere *ora* P. *in not.*
137 *In alto*) in altum P.
Duo verſus deſunt E.
138 Poſt hunc inſeritur verſ. 134. C. huic verſui 143. ſubjungit *Gaſſ. Creech.*
Violare) violaſſe P.
139 *Mulcenteis*) mulgentes A. B. D. I. mulgentes motum A. B. mulcentes: magnorum ſæpe C. E. P. mulcantes *Quidam* . *i. e.* verberantes .
141 *Magni montes*) montes magnos P.
143 Poſt hunc inſeruntur verſus 135. 136. C. P. hunc verſui 138. ſubjungunt *Creech. Gaſſ.*
Bellua nimbos) nubila nimbos *Gaſſ.*
144 *Genantur*) gerantur C. item verſ. 155. A. B. D. I. P. 1. 2.
146 *Quidquid*) quicquã P. priſc. cod. quidquid P. *in not.*
147 *Jaculentur*) jaculetur C. P.
148 *Sed in aſpera*) ubi aſpera B. C. D. E. I. P. 1. 2.
149 *Materiem ut ligni*) materiam ligni D. E. I. 1. 2.
152 *Accidit*) occidit A. B. c. P. accidit M. accidet D. E.
153 *Poſſit*) poſſunt C. P.
154 *Lævor*) levior P.
155 *Genantur*) gerantur c. A. B. D. I. P. redundent C. E. V. 1. 2.
159 *Texturas*) Exturas *Meurſius* . deeſt *tenueis* E.
160 *Genuntur*) geruntur A. B. D. E. I. P. V.
161 *Celer bis*) celeris rebus c. P. *Quidam* legunt *celer his* P. *in notis* .
162 *Et quaſi*) Et ceu C. E.
164 *Item*) idem P.
167 *Queiſcumque obvertimus oris*) quoicunque obvertimus

mus oræ , *vel* quamcunque obvertimus orani L. quodcunque A. B. K. quocunque c. E. P. V. 1. obvertimus , illuc A. obvertimus oris 2. K. 1. illud C. E. P. omnis V.

168 *Res ibi*) res tibi A. I.

170 *Fœde*) ſæpe *Gaſſen.*

171 *Uti tenebras*) uti in tenebras I.

Acheronta rearis) Acheronte retecto c. P. reamur C. E. M.

179 *Ut ſpatio brevis hora*) ſpatio ut brevis ora C. P. *priſci codd.* brevis aura P. *in not.*

Teratur) feratur P. 1. 2.

180 *In quemcumque locum*) quem quæque locum A. B. C. D. E. I. M. *Creech.*

Numine tendunt) momine tendit C. E. numine c. tendit P. ſcribit *momine* P. *in not.*

183 *Diſperſus*) diſperſus C.

185 *Factas*) ſtanteis , celeres c. P.

188 *Truduntur*) cuduntur A. B. C. E. I. P. 1. 2.

193 *Immemorabile*) priſci codd. innumerabile P. *in not.*

194 *Parvola cauſſa*) plurima cauſa F.

195 *Atque propellat*) & propellat P. *in not.*

Eſt, procul) Et ſatis C. E. codd. P. Quod ſupereſt , ubi tam volucri levitate ferantur P. procul c.

200 *Ex alto in terras*) Altoque foras mittuntur c. P. V. *Creech.* ex alto in terras , priſci codd. *Pii :*

204 *Supera eſt*) ſupereſt C. E. P.

205 *Jam prima fronte*) igitur in prima fronte I. jam prima fronte C. E. P.

208 *Multiplexque*) Multipliciſque A. B. I. P. multiplexque M.

209 *Pervolgant*) promulgant I.

210 *Specimen verum*) Speciem veri P. corrige *ſpecimen veri* P. *in not.*

212 *Sub divo*) ſub dio c.

215 *Tem-*

215 *Tempore*) temporis C.E. nonnulla exempll. *Pii*.
216 *Ad terrarum accidat*) in terrarum incidat C. E. accidit P.
217 *Mitti hæc*) minima hæc A. B. C. E. I. priſca exempll. *Pii*. mira hæc c. P.
219 *Fluunt*) fluant D. E. P.
Odores) rebus obortu L. M. *abortu* ſunt qui ſcribunt P. *in not.*
222 *Auras*) aures A. B. D. *Creech.*
230 *Et ſentire ſonorem*) exaudire ſonorem L. vetus *ſonare* A. B. c. P.
247 *Protrudit*) procudit A. B. E. item verſ. 281. P.
249 *Omnis*) omneis L.
250 *Perterget*) præterget c. P.
255 *Summe celeri*) ſumma & celeri c. P.
256 *Quale ſit*) Quale fit I. Quali' ſit *Creech.*
259 *Perſpiciantur*) percipiantur I.
261 *Privam*) primam E. L. P.
263 *Unverſum*) univorſum A. B. univerſum D. E. inverſum c. P. ſunt qui ſcribunt *unverſum* P. *in not.*
264 *Aliquæ*) aliqua A. B. C. D. E. K. *Gaſſ.* aliquas P. ſunt qui ſcribunt *aliquæ* P. *in not.*
271 *Remmota*) remota A. B. D. ita verſ. 289. ſemota C. E. ita verſ. 289.
274 *Foris*) foras P.
275 *Is quoque enim*) Ipſe etenim A.B.P. Ipſo etenim I.
Sit) fit A. B. C E. F. L. P. *Creech.*
276 *Enim eſt, citra*) enim citra E. P. V.
Poſtes) poſitus *Gaſſ.*
Qui cernitur) quam cernitur A. concernitur P.cum c. I. tum V.
278 *Perterget*) pertinget & C. E. P. 1. perteget 2. 3.
281 *Protrudit*) pertrudit D. procudit P.
284 *Ubi ſpeculum*) in ſpeculum P.
285 *Continuo a nobis in id hæc*) Continuo, hæc in id, a no-

a nobis quæ A. B. D. in eum quæ C. E. P. V.

289 *Remmota*) ſemota P. 3.

290 Hos tres delendos cenſent L. *Creech.*
Mirarier eſt par) mirari par eſt B. C. D. E. P. *priſca exempll.* mirarier eſt par P. *not.*

291 *Quæ*) qui C. P.

292 *Aëribus*) Aciebus A. marg. c. P. corrigit *Aëribus* P. *in not.*
Utroque) utrimque A. utrâque a. B. utrinque c. M. P.

294 *Fit ut in*) fit uti læva *Muretus* .

298 *Cretea perſona*) Cerea perſona C. Cretæ perſonam c. P. Creteam perſonam, Creſſam perſonā L. probat.
Pilæve, trabive) quidā legūt *palove . trabive* P. *in not.*

299 *Rectam ſi fronte*) *Quidam* legunt -- *forte* Cr.

300 *Ipſa*) ipſam D.

301 *Oculus*) oculos *Quidam* .

302 *Sit*) fit P.

303 Deſunt uſque ad 325. P. omittuntur hoc loco 22. verſus , quorum 16. poſt 353. inſeruntur ; reliquî ſex poſt 364. C. E.

304 *Sexve*) ſex ut A. B. P.

305 *Latebunt*) latebit 1. 2.

306 *Torte*) forte D.

311 *Inde retrorſum reddit ſe*) Indeque retrorſum redit , & C. P. retroverſum redit , & V. retrorſum redit ; & E. K. 2. retrorſum reddit , & A. B. Inde retro rurſum redit 1.

322 *Nequeunt*) nequeant P.
Illinc) illuc ſimulacra L. emendat .
Reverti) remitti *Gaſſend.*

326 *Tendere*) cernere A. B.

333 *Lurida*) Lutea ex Varrone P. *in notis* .

334 *Luroris*) lutoris P. *in not.*

337 *Pingunt*) tingunt *Gaſſ.*

340 *Init*) iniit P.

340 *Poſſedit*) poſſidit A. B. I.
346 *Obſederat*) obſiderat D.
347 *Simulacra adaperta*) quidam ſimulacra c. quædam ſimulacra P.
348 *Videamus*) Inferas a verſ. 303. ad verſ. 325. P.
349 *In tenebris a luce*) e luce A. B. L. e tenebris in luce P.
353 *Conjecta*) conlecta A. contecta B. L.
Poſt hunc inſeritur v. 303. cũ 15. ſequentibus C.E.
358 *Per labitur*) allabitur A. illabitur C. E. P. *in not.* adlabitur D. delabitur P.
360 *Eum*) cum P.
361 *Hinc*) Hæc P.
362 *Quaſi tornata ut*) quaſi ut ad tornum A.B. C. E. I. turrim c. P.
364 Poſt hunc inſeritur v.319. cum 5.ſequentibus C.E.
366 *Geſtumque*) greſſumque E. corrigit.
367 *Credas*) credis P. recte *in not.* P. reponit *credas*.
368 *Geſtuſque ſequentem*) geſtumque frequentem c. greſſumque frequentem P.
372 *Quacumque*) quæcumque I. P.
374 *Videatur*) videantur I.
377 *In ignem lana*) carmine lana B. agmine V. in agmine P. *in not.* margine E. P.
378 *Et ſpoliatur*) expoliatur P.
379 *Abluit*) adluit 1. 2.
380 *Hic*) hoc P.
382 *Lumina*) lumine P.
383 *Num tranſeat*) unum tranſeat I.
387 *Adſingere*) effingere P. affingere P. *in not.*
389 *Quæ*) Hæc P. Quæ *not.* P.
393 *At adſiduo in ſunt*) & aſſiduo ſunt D. E. P. aſſiduo ſunt A. B. 1. 2.
397 *Indicat*) judicat P.
399 *Inter quos*) inter aquas c. P.

400 *Iidem Apparent; & longe divolſi licet*) deeſt L.P. 1. 2.
404 *Deſierunt*) Deſierint P.
408 *Tibi tum*) ubi cum P.
413 *Ætheriis*) æternis ingentibus c.
416 *Conlectus*) conjectus C. E. 2. priſc. cod. P. commiſtus c. commictus P.
417 *Inter ſiſtit*) interſiſtit E. P.
420 *Ut* deeſt 1. 2.
Videre &) videre C. E. L. P.
421 Spurium cenſet L. rubrica notatur V. 1.
Mirando) mirãde A.B. 1. mirãdæ 2. mirandi *Quid.*
Cælo) cæli *Quidam*. pacto F.
422 *Ubi in medio*) ubi medio C. E.
Obbæſit) adhæſit C. E. P.
426 *Quocumque*) quacunque D.
427 *Adſimili*) hac ſimili c. P.
429 *In perpetuum*) imperpetuum P.
430 *Longa*) Longe a. B. D. I.
435 *Condere*) tendere P.
436 *Ubi*) ibi P.
437 *Ne*) Nec P.
438 *Clauda*) clauſa c. P. ponto clauda *Creech.*
439 *Apluſtris*) plauſtris I.
441 *Superne guberna*) ſuperne gubernacla C. E. ſuperna gubernat c. P.
442 *Quæ*) Qua A. marg.
444 *Reflexa prope in*) Et flexa prope jam P.
Fluitare) volitare D.
447 *Nubeis*) nimbos, atque A. B. E. I. P.
448 *Quam quo*) ac vera ratione V. 1. atque vera 2.
450 *Preſſit eum*) Preſſit, cum quodam A. B. P.
Uti) ut P.
452 *Fiorentia*) flagrantia C. E.
458 *Et*) ut P.
460 *Concluſoque*) Concluſique A. marg.

461 *Nu-*

461 *Mutare*) Nutare *Quidam*. mutare c. P.
466 *Nequidquam*) Ne quidquam B.
469 Hos duos ὀβελίζει L.
Egregius) egregius eſt D. ægrius eſt Cr. V.
Secernere) diſcernere A. eſt cernere c. P.
470 *Addit*) abdit A. c. D. P. 2. addit A. marg. *Creech.* V. 1.
472 *Quom ſe*) qui ſe D. *Creech.* quo L. P. cum I. quod *Quidam*.
473 *Hunc*) Nunc c. P. hos duos verſus ſuſpectos habet L.
Mittam contendere cauſſam) quidnam contendere curem? L.
474 *Inſtituit veſtigia retro*) inſtatuit K. 1. 2. inſiſtit *Gaſſ.* ſeſe K. V. 1. eſſe 2. ſuſo V. *i. e.* ſurſum.
475 *Hoc quoque uti concedam*) hunc quoque ubi *Gaſſ.*
At id) ad id E.
481 *Neque ſenſus*) ſenſibus poſſe A. B. I. ſenſu poſſe P.
486 *Eos contra*) nos contra c. P.
490 *Oculive*) oculique D. oculi atque P.
493 Deeſt P.
494 *Id molle, aut durum; gelidum*) Id, quod molle ſit, & gelidum C. E. egelidum c. Et quod molle ſit egelidum P.
496 *Sunt*) ſint E.
498 *Naſcuntur*) Naſcantur 1. 2.
506 *Mendoſe*) mendoſæ P.
507 *Quæquam*) quæque A. B. *Gaſſ.* quoquã C. D. E. 1. 2.
515 Deeſt A. B. P.
519 *Obſtipa*) obſtita *Feſtus*.
520 *Abſona*) obſona c. P.
523 *Sic igitur*) Sic etiam *Quidam*.
524 *Sit*) ſit *ita Quidam*.
530 *Poſſunt*) poſſint E. P.
531 *Præterradit enim*) Præterea radit vox c. K. P. V. 1.

Digitized by Google

Propterea radit V. 2.

532 *Foras*) foris A.

533 *Coorta*) coarcta c. P. ita verſ. 629.

535 *Explетis -- oris*) ex pletis — auris V.
Raditur) redditur E. P.

536 Deeſt A. B. I. ſpurium cenſet L.
Viis) ſuis & L. P.
Iter lædit, qua) lædit iter K. radit, qua c. reddit P. radit P. *in not.* quo D.

539 *Fallit*) fallat P. fallit P. *in not.*

546 547. hi duo leguntur poſt verſum 556. A. B. C. D. E. I. P. V. 1. 2.

547 *Lævor lævore*) lævis lævore E.P. levo levore V. 1. 2.

550 *Aut reboant raucum retrocita cornua bombum*) delendum cenſet L. abeſt I. Et reboat A. B. D. Et revocat C.E.P. *in not.* Et reflexa retro dant cornua barbita c. barbara P. *& codd.* P. retro cita C. E. L. cita barbara bombum A. B. C. D. E. P. *not.* Berecynthia barbara bombum V.

551 *Vallibus & cycni gelidis orti ex Heliconis*) Et gelida cycni nece torti ex antro Heliconis C. E. antro ex P. *in not.* Vallibus & cycni nece torti ex antro Heliconis c. P. Et validis cycni torrentibus ex Heliconis V. 1. Et validis nece tortis orti 2. Et validis cygni nece torti ex A. B. I. M. Et validis cygni nece detorti D. P. Vallibus & cycni detorti ex Heliconis P. *in not.*

554 *Rectoque*) retroque P.
Ore) emittimus ictu *Gaſſ.*

555 *Verborum*) nervorum C. E. V. 1. 2. verborum c.

556 Poſt hunc verſum inſeruntur 546. & 547. A. B. C. D. E. I. P. 1. 2.

557 *Atque ubi*) Ac ubi A. B. C. D. E. Hoc ubi P. 1. 2.

561 *Sit longius*) ſit longius A. marg. P.

564 *Audire, neque hilum*) ſentire: neque illā C.E. 1.2.

illa

illa a. B. I. ſentire : neque illa P. illim V.
567 *Edictum*) verbum ſape V. peditum, quid. codd. *Pii*.
Perciet) prociet c. P.
568 *Emiſſum*) miſſum E. L. P.
Præconis) pædonis , quid. codd. *Pii* .
572 *At , quæ*) atqui P.
Accidit) incidit A. B. C. D. E. I. P.
574 *Pars ſolidis*) Pars ſolis A. marg. P.
581 *Etiam*) & jam ſeptem A. B.
583 *Repulſantes*) propulſantes P.
Iterabant) tradebant F.
Referre) referri A. marg. C. P. V. 1. 2. referti , quid. codd. P.
591 *Velamina*) ullamina 1. 2. vallamina V.
600 *Quæ loca per nequeunt*) Per loca quas c. P.
602 *Cum loquimur -- quod ſæpe videmus*) Spurium cenſent F. L. Conloquium A. B. P. quoque ſæpe tenemus A. B. I. quoque ſæpe videmus P. Cum loquimur D. E. F. *Gaſſ. Creech.* codd. P.
604 *Renutant*) remutant C. remittant c. P. recte corrigit *in not.* renutant P.
606 *Tranſvolat*) trameat A. B. D. I. traviat c. P.
608 *Ubi una*) ubi jam C. E. P.
609 *Diſſiluit*) Diſſolvit P.
Multas) multis P. recte corrigit *in not.* multas .
616 *Clauſa*) clauſtra C. P.
619 *Hæc , queis*) Nec , queis C. B. F. *Creech.*
Lingua) linguam P.
620 *Pluſque operaï*) plus operaï C. codd. P. plus operæque P.
623 *Exſiccareque*) ac ſiccare recepit C. E. exſiccareque cœpit c.
626 *Manantis*) manantes P.
629 *Coorta*) coarcta P.
Pungunt) pingunt P. recte tamen *in not.* corrigit

 pun-

pungunt P.

631 *Succo in fine*) ſucco fine E. P. *Palmerius*.

636 *Humectum*) humidum V. 1. 2.

637 *Cur*) qui P.

639 *Prædulce*) perdulce P. 1. 2.

641 *Fuat*) fiat E.

642 *Eſt utique, ut ſerpens — ſalivis*) Sæpe etenim ſerpens -- ſalivâ D. Eſt itaque ut P.
Contacta) quæ tacta A. B. C. E. I. P.

648 *Teneri*) tenere A. B.

650 *Generatim*) variatim F. generatim *Creech*.

651 *Circumcæſura*) circumtextura A. B. c. I. P.

652 *Et ſeminibus diſtant*) ex ſeminibus conſtant C. D. E. P. conſtant variaque V. variantque 1. 2. figuris A. B.

660 *Differre*) diſtare figura *Gaſſ.*

661 *Via*) vias c. P.

662 *Ergo ubi*) Hinc, ubi A. B. I. Hoc, ubi C. P.

663 *Illis, queis*) Illi cui ſuaveſt C. E. Illi, qui P.
Corpora) corpore P. recte tamen *in not.* P.

664 *Contrectabiliter*) Contrectabilis in caulas c.

666 *Hamataque fauceis*) hamataque formis *Gaſſ.*

669 *Aliqua eſt*) aliqua P.

674 *Progignere*) propingere c. P.

677 *Odoris*) odore P.

679 *Volvat*) ſolvat A. marg.

685 *Promiſſa*) permiſſa K. V.

686 *Præſentit*) præſenſit A. marg. P. præſentit, codd. antiq. *Pii*.

687 *Romulidarum*) Romanorum *Gaſſ.*

692 *Eſt alio — alter*) Eſt illo — longius ille F.
Permitti) promitti A. permitti a. K.

693 *Quiſquam*) quicquam P.

698 *Emittitur*) amittitur D.
Ex re) ex ſe c. P.

699 *At-*

699 *Atque recedere*) ac procedere C. E. ac præcedere P. ac decedere, *vel* atque excedere L.
701 *Conlabefacta*) non labefacta P. concalefacta A. B. c. priſc. codd. P.
702 *Creatum*) creatam P.
703 *Principiis voci*) Principiis quam vox a. B. D. E. I. P. 1. 2.
Quoniam) quanquam P. quoniam *in not.*
704 *Qua*) quo P.
708 *Decurrit*) decurrunt E. P. *Creech.*
711 *Colores*) colorum *Gaſſ.*
714 *Noctem*) nocte E. P.
Explaudentibus) expandentibus *Quidam*.
716 *Nenu queunt*) Hunc nequeunt C. E. V. quem nequeunt P.
723 *Penetrantibus illis*) penetrantibus ibus V. 1.
724 *Remeando*) remorando V. 1.
725 *Ex ulla lumina*) ex illa lumina V. 1.
726 *Accipe ; &*) percipe, & *Gaſſ.*
727 *Veniunt*, *veniant*) veniant, veniunt D.
733 *Percipiunt*) percutiunt oculos A. B. I.
Oculos) oculi P.
735 *Senſumque laceſſunt*) mẽtemque laceſſunt F. *Creech.*
737 *Facies*) fauces *not.* P.
739 *Omne genus*) Omnigenum A. marg. C. E. P.
740 *Quæ fiunt*) quæ fluunt *Quidam*. flutant P. *in not.*
742 *Conſiſtunt*) conſiunt ex A. B. C. conficiunt ex E.P.
744 *Animalis*) animantis A.B. animantum,quid.codd. P. animaĩ C. E. P.
745 *Convenit imago*) concurrit A. B. I. imago: & E.
754 *Oculis ; quod*) illi, quod A. marg. C. E. P. 1. 2.
755 *Simili*) ſimilis C.
756 *Quoniam docui me*) docui quod jam me, corrigit P.
759 *Leonum cetera*) leonum, & cætera E. P. leones leonum V. 1. 2.

761 *Profudit*) membra fatigat *Gaſſ.* profundit *Alii.*
763 *Quæ, quom*) quæ tum c. tum cum P.
765 *Reddita vitaï*) Reddita vita V. 1. 2. *Salm.*
Jam mors) jam pauſa, & F.
767 *Offecti*) affecti A. C. E. L. effœti P. *offecti*, nonnulli codd. P.
768 *Poſſunt*) poſſint P.
769 *Præterea*) Propterea *Quidam.*
Meminiſſe) mens ipſa jacet c. P.
770 *Diſſentit*) diſcernit *Creech.*
771 *Vivum ſe*) verum ſe *Gaſſ.*
776 *Hæc geſtum*) hic geſtum C. E. P.
777 Poſt hunc verſum inſeruntur tres ſequentes : Tanta eſt mobilitas, & rerum copia tanta, Tantaque ſenſibili quovis eſt tempore in uno Copia particularum ut poſſit ſuppeditare A. B. C. E. F. L. qui tamen ſpurios cenſet.
778 *Quæruntur*) quærendum P.
779 *Exponere*) expandere avemus D. *Creech* non improbat.
784 *Si terrā cordi eſt*) ſi terra eſt cordi P. *in not.* corrigit.
792 *Oculis*) ollis geſtum *Creech.*
793 *Madent*) valent A. D. M. P. madet a.
795 *Tempore in uno*) tempore in illo, *antiqui & fidei ſpectatæ codd.* P.
796 *Cum ſentimus id ; ut*) Conſentimus, id eſt cum A. B. c. P. ideſt 1. 2. Hunc verſum rejicit L. nec revocat *Creech.*
799 *Locis in queiſque*) locos in quoſque C.E. P. loco ſibi quiſque parato V. loco ſin quiſque parata 1. 2.
800 *Tanta eſt mobilitas, & eorum copia tanta*) Tanta mobilitas 'ſt V. Tanta his P. & rerum copia A. B. C. E. P. V. 1.2. Poſt hunc inſeruntur duo ſequentes : *Hoc*, ubi *tanta* perit, alioque eſt altera nata, Inde ſtatu prior hic geſtum mutaſſe videtur C. E.

C. E. P. hæc P. prima E. P.

801 *Se contendit*) quæ contendit A. B. C. E. P.

803 *Niſi ſic ſeſe*) niſi quæ ex ſeſe ipſe C. E. P. niſi quæ ex ſe ipſe V.

804 *Futurum*) futuram P. 1. 2.

805 *Videat*) videas *Quidam*.

806 *Sint*) ſunt D. E.

811 *Semotæ — remotæ*) ſemotum fuerit — remotum A. B. C. E. I. P.

813 *Præter quam*) Præterquam A. B. Præterea, quam quis eſt rebus C. E. Præter quam, quibus eſt in c.

815 *Ac nos*) At nos D.

Fruſtramur & ipſi) fruſtra nimis. ipſi C. E. fruſtramur id ipſi A. B. c. P. fruſtraminis ipſi 1. fruſtra nimis V. fruſtraminipſis 2.

821 *Iſtud*) Illud A. B. C. D. E. L. P.

Vitium vehementer, & iſtum) vitium vitare memento F. vehementer ineſto A. B. C. E. I. & P. V. ineſſe 1. 2. ſubaudi, *ſcito* V. noſſe *Quidam*. ſubaudi χρὴ. & illum D.

822 *Effugere errorem, vitareque præmeditator*) Et fugere — præmetuēter *Quidam*. illorumque errorem præmetuenter F. illorumque errorem præmeditemur A. B. I. K. errorem illorum, qui hæc præmeditantur C. E. præmeditemur c. P. præmetuenti ut V. præmetuentur 1. præmetuenter 2.

823 *Ne facias*) qui faciunt A. B.

825 *Faſtigia*) veſtigia poſſe c. P. priſci codd. P. *faſtigia*.

827 *Tum*) cum P. corrigit P. *nec*, ex codd. eruderat.

Ex apta) exapta P.

830 *Pretantur*) precantur P. recte corrigit P. *in mot.*

832 *Nil adeo*) Nihil ideo A. B.

834 *Oculorum*) oculi quam, priſci codd. P.

836 *Praceſſit*) præcedit C.

839 Deeſt *eorum* E.

849 *Poſſent*) poſſunt E. L. P.
850 *Vitaque*) utraque reperta P. *in not.*
859 *Multa modis multis*) Multa modis docui A. Multis modis docui a. B.
Plurima) pluria debent F. *Creech* non probat.
860 *Iis, quæ*) his, quæ A. B. C. P. *in not.* corrigit *qualia ſunt* V. quia ſunt 1. 2. his quia P.
862 *Exhalantur*) exantlantur *Quidam*.
866 *Vireis*) nervos interdatus V. vobres 2.
867 *Obturet*) obduret C. E. ob divertendi P. ut amore obduret edendi P. ex codd. quibuſdam.
876 *Varieque*) vareque *Quidam*.
877 *Protrudere*) protendere noſtri c. P.
882 *Quam*) niſi P.
883 *At, quod*) Id, quod E. P. V.
887 *Factu*) factis E.
888 *Ferit*) perit: atque *Quidam*.
890 *Tum*) cum P.
893 *Diſpergitur*) diſpargitur V. 1. 2.
894 *Corporis: hinc*) Corporis hinc V.his igitur F.*Creech.*
895 *Corpus uti, ut navis*) Corporis ut hæc navis A. B. Corpus ut; ac navis C. E. M. P.
Velis) remis, ventoque *Gaſſ. Creech.*
897 *Poſſint*) poſſunt A. B. P.
902 *Unum*) una A. B. unus c. quolibet unus P.
912 *Diſcedas*) diſcedant C. fidelia exemplaria P.*in not.*
924 *Multa*) multo A. marg. C.
926 *Cæco*) tecto conſurgere E.P.quid.codd. *cæco* P. *not.*
927 *Confletur*) conflatur E. P.
932 *Tundier*) Trudier D.
934 *Aut ſeta, aut conchis*) Aut etiam conchis A.B. Aut etiam concluſæ in callo P. Aut ante concluſæ C. E. P. *in not.*
936 *Reflatur*) inflatur *Quidam*.
943 *Ejiciatur*) Eliciatur E. P. 1. 2.

946 *Adi-*

946 *Aditus*) coitus natura A. B. ſæptus M. ſeptus C. E. & cœtus c. P.

947 *Abit*) adit, corrigit P. *in not.*
Mutatis motibus) mutatus motibus, corrigit P. *in not.*

949 *Langueſcunt*) langueſcuntque omnia *Quidam*.

950 *Procumbunt*) procubant A. B. cubanti C. E. P. V. 1. 2. *Non.* Poſt hunc inſeritur in C. E. F. P. item L. ſed delendum cenſet L. *Sæpe etiam* ſummittuntur, vireſque reſolvunt. tama V. tamen 1. 2.

955 *Contuſa*) concuſa A. B. P. concuſſa I.

956 *Porro animaï*) parte animaï *Quidam*.

957 *Altior*) Artior V.

958 *Diviſior*) divitior C. clivoſior c. P. diviſior P. *in not.*

959 *Et quoi*) Et quo C. E. P.
Devinctus adhæret) defunctus adhæret E. P. devictus P. *in not.*

961 *Atque in qua*) Atque in ea P. recte tamen corrigit P. *in not.*

963 *Componere leges*) componere lites *Alter*.

965 *Cernere bellum*) degerere bellum A. B. E. degere D. I. P. V. degerere vellum 1. 2. duellum *Quidam.*

970 *Multos*) multas P.

971 *Dederunt*) dederint P.

972 *Deſtiterint*) deſtiterunt A. B.

973 *Reliquias tamen*) At reliquias tamen A. B. At reliquas C. D. E.

975 *Obverſantur*) obſervantur P. recte tamen corrigit *in not.* P.

979 *Conſeſſum*) conſenſum c. P. concentum V. quid. codd. P.

986 *Palma*) palmis A. marg. P.

987 *Tunc quaſi*) Aut quaſi K. P. V. Hunc nothum cenſent A. B. L.

988 *Venantumque*) Venatumque P. recte tamen corrig. *in not.*

in not. P. Abeſt verſus totus V. 1. 2.
989 *Tamen ſubito*) canes ſubito V.
990 *Crebras*) crebro A. marg. P. V.
992 *Sequuntur*) ſequantur P.
994 *Terroribus*) erroribus *Creech.* terroribus A. B. C. E. P. V. 1. 2.
996 An hic verſ. ſit legitimus dubitat A. deeſt C. E. P.
999 *Et quam*) & quo A. B. C. E. I. P.
Semina eorum) ſeminiorum A. B. c. P. 2. *Creech.* ſemina rerum *Creech.*
1001 *Penniſque*) pinniſque A. B. P.
1003 *Leni ſi*) levi ſi C. E. leni ſic c. P.
1004 *Edere ſunt perſectantes*) Adere ſunt perfectãtes E.
Viſæque) viſæ atque P.
1006 *Etenim*) itidem ſæpe K. V. 1. 2.
1012 Deeſt P.
1013 *Sui facti*) ſui fati c.
1015 *Se quaſi*) Ut quaſi K. Ut qui V.
1016 *Exterrentur*) Exterruntur K.
Mentibus) montibus P.
1017 *Æſtu*) æſtus A. B.
Permoti) promoti P.
1020 *Puſi ſæpe*) Pueri ſæpe A. B. C. E. I. Multi c. P. Poiri V. Puri 1. 2.
1021 *Devincti*) devicti P.
Credunt extollere) credunt ſe extollere P. V. 1.
1022 *Saccatum*) ſiccatum C. E. quid. codd. P. ſacratum c. ut ſacratum P.
1023 *Cum*) Ceu c. P.
1025 *Creavit*) Inſeras : Quæ ciet irritans loca turgida ſemine multo P.
1026 *E corpore*) de corpore P.
Quoque) quoique A. B. quæque C. E. cuique I.
1027 *Coloris*) Inſeras verſus 1033. 1034. P.
1028 *Qui*) quæ K. Deeſt totus verſus P.

1029 *Ut*

1029 *Ut, quaſi*) Et quaſi K. P.
1030 *Fluminis*) Senſiſis, & Fleminis A. marg.
Cruentent) cruentet P.
1031 *Id in*) idem nobis c. P.
1033 1034. inſeruntur inter 1027. & 1028. P.
1040 Poſt hunc inſerũt C. L. & P. Incitat irritans loca turgida ſemine multo. deleri tamẽ eũ mavult L.
1042 *Namque omnes*) Namque homines, priſc. exempl. P. Hos tres verſus eradit L.
1044 *Hoſtem*) os cum ruber C. hoſtem c.
1045 *Ictum*) ictus P.
1051 *Nomen*) numen *Ottoch.*
1052 *Illæ primum*) illa a. B. illata prius E. P.
1053 *Fervida*) frigida A. B. D. E. P. in codd. tamen antiq. P. ſcribitur *fervida*.
1054 *Nam ſi*) Namque ſi P.
1055 *Obverſatur*) obſervatur P. recte tamẽ corrig. *in not.*
1057 *Abſterrere*) Abſtergere A. B. I.
1058 *Conlectum*) conjectum C. P. priſc. codd. collectũ P.
1059 *Converſum*) conceptum unius Cr. F. M. congeſtum, *vel* conceptum P. *not.*
Amore) amorem C. Cr. F. P.
1060 *Et*) Nec P.
1061 Poſt hunc inſerit *Gaſſendus*: Quod cupido affixum cordi viviſcit, ut ignis.
1068 *Certa, & pura eſt*) certe pura A. certe puta A. B. D.
1070 *Incertis*) in certis E.
1074 *Adfigunt*) affligunt P.
1076 *Rabies*) rabiei *Quidam*.
Illæ germina) illæ hæc germina ſurgunt A. B. c. illa hæc C. E. K. 1. illi; hæc P. germinat urgens C. E. codd. reverendæ antiquit. *Pii*.
1081 *Coram*) totum natura c. K. V. MSS. omnes P.
1082 *Quojus quam pluria*) cujus quam plurima E. quo pluria P.

1089 Re-

1089 Rejicit L. *Creech.*
Spes raptat) ſpes captat ſæpe A. B. I. venti ſuevit raptare procella F.
1090 *Quom*) qui c. P.
1091 *Ardorem in membris qui*) qui membris ſtinguere C. E. P. V.
1098 *Flore fruuntur*) flore utuntur A. B. luuntur *Palmerius*. juvantur L. *in notis*.
1099 *Quom jam præſagit*) dum jam præſagit A.B.I. jam tum C. P. jam dum E. jam cum 1. 2. jam ut V. jam jam ut V.
1105 *Interdum id velle*) interdum velle E. P. V. 1. 2.
1106 *Cupide Veneris*) cupide in Veneris *Quidam*.
1107 *Liqueſcunt*) liqueſcant A. marg. P.
1108 *Erupit*) rupit *Creech.* eripuit K. erupit A. B. C. E. L. P.
Cõlecta) conjũcta P. cõlecta, & cõjecta C.E.K.V.1.
Nervis) venis, quid. codd. P.
1114 *Vireis*) nervos c. P.
Abſumunt) adſumũt c. P. recte tamẽ corrig. *not.* P.
1116 *Interea*) interna D.
Vadimonia) Babylonia fiunt c. P. V. 1. 2. vadimonia, quid. codd. P.
1117 *Vacillans,*) fama vigillans V. 1. 2.
1118 *Unguenta,* &) Unioque, & . *vel* Fibulaque, & . *vel* Tyrrena, & F.
1123 *Pallam, ac Melitenſia, Ceaque*) pallam, Melitenſia A. B. D. pallam, & qualos, & Iachia vertunt C. E. quid. codd. P. pallam, atque alidentia, chiaque K. atque allidens Jachiaque P. ac Æolidentia, Chiaque V. Melitenſia Chiaque B. D. I. & ſtlitas & ïanthina c. in ſtlitas & ïanthina vertunt, quæd. exempll. P. Interdum in pallas aclides & jatria vertunt P. *in not.* nempe quæ ſibi tutamini & ſaluti erant.

1128 *Aut*

1128 *Aut quod*) Aut cum E.
1130 *Jaculata*) jactata *Gaſſ.*
1134 *Atque*) Atqui P.
1136 *Aperto*) operto V.
1138 *Ne inlaqueeris*) ne inliciaris A. B. D. I. P. ne illiniaris P. *in not.* illiciaris C. E.
1139 *Ne laciamur*) ne jaciamur C. E. P. 1. 2. inliciamur V.
1143 *Obſtes*) obſtet D.
1144 *Et*) Ut E.
Primum) pravi C. P.
1145 *Tum quæ*) Ut quæ 1. 2.
Percupis) præpetis,ac A.B.C.D.E.perpetis c. P. 1.
1146 *Nam hoc faciunt*) Nam faciunt E. P.
1147 *His*) ſibi.P.
1150 Hos tres verſus delet L.
1151 *Placent*) placeant P. recte tamen corrig.*in not.* P.
1153 μελίχροος) melichrōus A. melichrus a. B. D. μελίχλωρος, c. codd. priſci P. μελαγχρυς P. *Eſt* deeſt P.
1154 *Nervoſa*) nævoſa M. V. nevoſa C. E. nervoſa c.
1155 Χαρίτων ἴα) chariton mia A. B. D. μία E. V. 1. 2. charitonia C. P.
1158 *Fit*) ſit C.
1159 Ἰσχὸν ἐρωμένιον) Iſchnon eromenion A. B. D. Ἰσχνὸς, ἐρωμάνιον C. K. P.
Fit) tum ſit C. P.
1160 ῥαδινὴ) rhadine A. B. D. ῥοδάνη. c. codd. priſci P.
Tuſſi) tuſſit C. P. tuſſi c. P. *in not.* ῥαδινὴ *vero eſt*. ῥαδινη : βήττῳ eſt jam mortua tuſſi P. *in not.*
1161 *At gemina &*) At Lamia, & A. V. At lamina 1. At jamina 2. At λάβρα, immanis; acriſque eſt icta ab Iaccho C. E. At lamia 'ſt manioſa deo 'ſt certę ipſa ab c. P.

pungunt P.
631 *Succo in fine*) ſucco fine E. P. *Palmerius*.
636 *Humectum*) humidum V. 1. 2.
637 *Cur*) qui P.
639 *Prædulce*) perdulce P. 1. 2.
641 *Fuat*) fiat E.
642 *Eſt utique, ut ſerpens -- ſalivis*) Sæpe etenim ſerpens -- ſalivâ D. Eſt itaque ut P.
Contacta) quæ tacta A. B. C. E. I. P.
648 *Teneri*) tenere A. B.
650 *Generatim*) variatim F. generatim *Creech*.
651 *Circumcæſura*) circumtextura A. B. c. I. P.
652 *Et ſeminibus diſtant*) ex ſeminibus conſtant C. D. E. P. conſtant variaque V. variantque 1. 2. figuris A. B.
660 *Differre*) diſtare figura *Gaſſ.*
661 *Viæ*) vias c. P.
662 *Ergo ubi*) Hinc, ubi A. B. I. Hoc, ubi C. P.
663 *Illis, queis*) Illi cui ſuaveſt C. E. Illi, qui P.
Corpora) corpore P. recte tamen *in not.* P.
664 *Contrectabiliter*) Contrectabilis in caulas c.
666 *Hamataque fauceis*) hamataque formis *Gaſſ.*
669 *Aliqua eſt*) aliqua P.
674 *Progignere*) propingere c. P.
677 *Odoris*) odore P.
679 *Volvat*) ſolvat A. marg.
685 *Promiſſa*) permiſſa K. V.
686 *Præſentit*) præſenſit A. marg. P. præſentit, codd. antiq. *Pii*.
687 *Romulidarum*) Romanorum *Gaſſ.*
692 *Eſt alio -- alter*) Eſt illo -- longius ille F.
Permitti) promitti A. permitti a. K.
693 *Quiſquam*) quicquam P.
698 *Emittitur*) amittitur D.
Ex re) ex ſe c. P.

699 *At-*

Digitized by Google

699 *Atque recedere*) ac procedere C. E. ac præcedere P. ac decedere, *vel* atque excedere L.

701 *Conlabefacta*) non labefacta P. concalefacta A. B. c. priſc. codd. P.

702 *Creatum*) creatam P.

703 *Principiis voci*) Principiis quam vox 2. B. D. E. I. P. 1. 2.

Quoniam) quanquam P. quoniam *in not.*

704 *Qua*) quo P.

708 *Decurrit*) decurrunt E. P. *Creech.*

711 *Colores*) colorum *Gaſſ.*

714 *Noctem*) nocte E. P.

Explaudentibus) expandentibus *Quidam*.

716 *Nenu queunt*) Hunc nequeunt C. E. V. quem nequeunt P.

723 *Penetrantibus illis*) penetrantibus ibus V. 1.

724 *Remeando*) remorando V. 1.

725 *Ex ulla lumina*) ex illa lumina V. 1.

726 *Accipe ; &*) percipe, & *Gaſſ.*

727 *Veniunt*, *veniant*) veniant, veniunt D.

733 *Percipiunt*) percutiunt oculos A. B. I.

Oculos) oculi P.

735 *Senſumque laceſſunt*) mẽtemque laceſſunt F. *Creech.*

737 *Facies*) fauces *not.* P.

739 *Omne genus*) Omnigenum A. marg. C. E. P.

740 *Quæ fiunt*) quæ fluunt *Quidam*. flutant P. *in not.*

742 *Conſiſtunt*) confiunt ex A. B. C. conficiunt ex E. P.

744 *Animalis*) animantis A. B. animantum, quid. codd. P. animaĩ C. E. P.

745 *Convenit imago*) concurrit A. B. I. imago : & E.

754 *Oculis ; quod*) illi, quod A. marg. C. E. P. 1. 2.

755 *Simili*) ſimilis C.

756 *Quoniam docui me*) docui quod jam me, corrigit P.

759 *Leonum cetera*) leonum, & cætera E. P. leones leonum V. 1. 2.

C. E. P. hæc P. prima E. P.

801 *Se contendit*) quæ contendit A. B. C. E. P.

803 *Niſi ſic ſeſe*) niſi quæ ex ſeſe ipſe C. E. P. niſi quæ ex ſe ipſe V.

804 *Futurum*) futuram P. 1. 2.

805 *Videat*) videas *Quidam*.

806 *Sint*) ſunt D. E.

811 *Semotæ -- remotæ*) ſemotum fuerit -- remotum A. B. C. E. I. P.

813 *Præter quam*) Præterquam A. B. Præterea, quam quis eſt rebus C. E. Præter quam, quibus eſt in c.

815 *Ac nos*) At nos D.

Fruſtramur & ipſi) fruſtra nimis. ipſi C. E. fruſtramur id ipſi A. B. c. P. fruſtraminis ipſi 1. fruſtra nimis V. fruſtraminipſis 2.

821 *Iſtud*) Illud A. B. C. D. E. L. P.

Vitium vehementer, & iſtum) vitium vitare memento F. vehementer ineſto A. B. C. E. I. & P. V. ineſſe 1. 2. ſubaudi, *ſcito* V. noſſe *Quidam*. ſubaudi χεὶν. & illum D.

822 *Effugere errorem, vitareque præmeditator*) Et fugere — præmetuēter *Quidam*. illorumque errorem præmetuenter F. illorumque errorem præmeditemur A. B. I. K. errorem illorum, qui hæc præmeditantur C. E. præmeditemur c. P. præmetuenti ut V. præmetuentur 1. præmetuenter 2.

823 *Ne facias*) qui faciunt A. B.

825 *Faſtigia*) veſtigia poſſe c. P. priſci codd. P. *faſtigia*.

827 *Tum*) cum P. corrigit P. *nec*, ex codd. eruderat.

Ex apta) exapta P.

830 *Pretantur*) precantur P. recte corrigit P. *in not.*

832 *Nil adeo*) Nihil ideo A. B.

834 *Oculorum*) oculi quam, priſci codd. P.

836 *Præceſſit*) præcedit C.

839 Deeſt *eorum* E.

849 *Poſſent*) poſſunt E. L. P.
850 *Vitaque*) utraque reperta P. *in not.*
859 *Multa modis multis*) Multa modis docui A. Multis modis docui a. B.
Plurima) pluria debent F. *Creech* non probat.
860 *Iis, quæ*) his, quæ A. B. C. P. *in not.* corrigit *qualia ſunt* V. quia ſunt 1. 2. his quia P.
862 *Exhalantur*) exantlantur *Quidam*.
866 *Vireis*) nervos interdatus V. vobres 2.
867 *Obturet*) obduret C. E. ob divertendi P. ut amore obduret edendi P. ex codd. quibuſdam.
876 *Varieque*) vareque *Quidam*.
877 *Protrudere*) protendere noſtri c. P.
882 *Quam*) niſi P.
883 *At, quod*) Id, quod E. P. V.
887 *Factu*) factis E.
888 *Ferit*) perit: atque *Quidam*.
890 *Tum*) cum P.
893 *Diſpergitur*) diſpargitur V. 1. 2.
894 *Corporis: hinc*) Corporis hinc V. his igitur F. *Creech.*
895 *Corpus uti, ut navis*) Corporis ut hæc navis A. B. Corpus ut; ac navis C. E. M. P.
Velis) remis, ventoque *Gaſſ. Creech.*
897 *Poſſint*) poſſunt A. B. P.
902 *Unum*) una A. B. unus c. quolibet unus P.
912 *Diſcedas*) diſcedant C. fidelia exemplaria P. *in not.*
924 *Multa*) multo A. marg. C.
926 *Cæco*) tecto conſurgere E. P. quid. codd. *cæco* P. *not.*
927 *Confletur*) conflatur E. P.
932 *Tundier*) Trudier D.
934 *Aut ſeta, aut conchis*) Aut etiam conchis A. B. Aut etiam concluſæ in callo P. Aut ante concluſæ C. E. P. *in not.*
936 *Reflatur*) inflatur *Quidam*.
943 *Ejiciatur*) Eliciatur E. P. 1. 2.

946 *Adi-*

946 *Aditus*) coitus natura A. B. ſæptus M. ſeptus C. E. & cœtus c. P.

947 *Abit*) adit, corrigit P. *in not.*
Mutatis motibus) mutatus motibus, corrigit P. *in not.*

949 *Langueſcunt*) langueſcuntque omnia *Quidam*.

950 *Procumbunt*) procubant A. B. cubanti C. E. P. V. 1. 2. *Non*. Poſt hunc inſeritur in C. E. F. P. item L. ſed delendum cenſet L. Sæpe *etiam* ſummittuntur, vireſque reſolvunt. tama V. tamen 1. 2.

955 *Contuſa*) concuſa A. B. P. concuſſa I.

956 *Porro animaï*) parte animaï *Quidam*.

957 *Altior*) Artior V.

958 *Diviſior*) divitior C. clivoſior c.P. diviſior P. *in not.*

959 *Et quoi*) Et quo C. E. P.
Devinctus adhæret) defunctus adhæret E. P. devictus P. *in not.*

961 *Atque in qua*) Atque in ea P. recte tamen corrigit P. *in not.*

963 *Componere leges*) componere lites *Alter*.

965 *Cernere bellum*) degerere bellum A. B. E. degere D. I. P. V. degerere vellum 1. 2. duellum *Quidam.*

970 *Multos*) multas P.

971 *Dederunt*) dederint P.

972 *Deſtiterint*) deſtiterunt A. B.

973 *Reliquias tamen*) At reliquias tamen A. B. At reliquas C. D. E.

975 *Obverſantur*) obſervantur P. recte tamen corrigit *in not.* P.

979 *Conſeſſum*) conſenſum c. P. concentum V. quid. codd. P.

986 *Palma*) palmis A. marg. P.

987 *Tunc quaſi*) Aut quaſi K. P. V. Hunc nothum cenſent A. B. L.

988 *Venantumque*) Venatumque P. recte tamen corrig. *in not.*

in not. P. Abeſt verſus totus V. 1. 2.

989 *Tamen ſubito*) canes ſubito V.

990 *Crebras*) crebro A. marg. P. V.

992 *Sequuntur*) ſequantur P.

994 *Terroribus*) erroribus *Creech*. terroribus A. B. C. E. P. V. 1. 2.

996 An hic verſ. ſit legitimus dubitat A. deeſt C. E. P.

999 *Et quam*) & quo A. B. C. E. I. P.
Semina eorum) ſeminiorum A. B. c. P. 2. *Creech*. ſemina rerum *Creech*.

1001 *Penniſque*) pinniſque A. B. P.

1003 *Leni ſi*) levi ſi C. E. leni ſic c. P.

1004 *Edere ſunt perſectantes*) Adere ſunt perfectãtes E.
Viſæque) viſæ atque P.

1006 *Etenim*) itidem ſæpe K. V. 1. 2.

1012 Deeſt P.

1013 *Sui facti*) ſui fati c.

1015 *Se quaſi*) Ut quaſi K. Ut qui V.

1016 *Exterrentur*) Exterruntur K.
Mentibus) montibus P.

1017 *Æſtu*) æſtus A. B.
Permoti) promoti P.

1020 *Puſi ſæpe*) Pueri ſæpe A. B. C. E. I. Multi c. P. Poiri V. Puri 1. 2.

1021 *Devincti*) devicti P.
Credunt extollere) credunt ſe extollere P. V. 1.

1022 *Saccatum*) ſiccatum C. E. quid. codd. P. ſacratum c. ut ſacratum P.

1023 *Cum*) Ceu c. P.

1025 *Creavit*) Inſeras : Quæ ciet irritans loca turgida ſemine multo P.

1026 *E corpore*) de corpore P.
Quoque) quoique A. B. quæque C. E. cuique I.

1027 *Coloris*) Inſeras verſus 1033. 1034. P.

1028 *Qui*) quæ K. Deeſt totus verſus P.

1029 *Ut*

1029 *Ut, quaſi*) Et quaſi K. P.

1030 *Fluminis*) Seminis, *&* Fleminis A. marg.

Cruentent) cruentet P.

1031 *Id in*) idem nobis c. P.

1033. 1034. inſerantur inter 1027. & 1028. P.

1040 Poſt hunc inſerũt C. L. & P. Incitat irritans loca turgida ſemine multo. deleri tamẽ eũ mavult L.

1042 *Namque omnes*) Namque homines, priſc. exempl. P. Hos tres verſus eradit L.

1044 *Hoſtem*) os tum ruber C. hoſtem c.

1045 *Ictum*) ictus P.

1051 *Nomen*) numen *Creech.*

1052 *Illæ primum*) illa 2. B. illata prius E. P.

1053 *Fervida*) frigida A. B. D. E. P. in codd. tamen antiq. P. ſcribitur *fervida*.

1054 *Nam ſi*) Namque ſi P.

1055 *Obverſatur*) obſervatur P. recte tamẽ corrig. *in not.*

1057 *Abſterrere*) Abſtergere A. B. L.

1058 *Conlectum*) conjectum C. P. priſc. codd. collectũ P.

1059 *Converſum*) conceptum unius Cr. F. M. congeſtum, *vel* conceptum P. *not.*

Amore) amorem C. Cr. F. P.

1060 *Et*) Nec P.

1061 Poſt hunc inſerit *Gaſſendus*: Quod cupido affixum cordi viviſcit, ut ignis.

1068 *Certa, & pura eſt*) certe pura A. certe puta A. B. D.

1070 *Incertis*) in certis E.

1074 *Adfigunt*) affligunt P.

1076 *Rabies*) rabiei *Quidam*.

Illæ germina) illæ hæc germina ſurgunt A. B. c. illa hæc C. E. K. 1. illi; hæc P. germinat urgens C. E. codd. reverendæ antiquit. *Pii*.

1081 *Coram*) totum natura c. K. V. MSS. omnes P.

1082 *Quojus quam pluria*) cujus quam plurima E. quo pluria P.

1089 Re-

1089 Rejicit L. *Creech.*
Spes raptat) ſpes captat ſæpe A. B. I. venti ſuevit raptare procella F.

1090 *Quom*) qui c. P.

1091 *Ardorem in membris qui*) qui membris ſtinguere C. E. P. V.

1098 *Flore fruuntur*) flore utuntur A. B. luuntur *Palmerius*. juvantur L. *in notis*.

1099 *Quom jam præſagit*) dum jam præſagit A.B.I. jam tum C. P. jam dum E. jam cum 1. 2. jam ut V. jam jam ut V.

1105 *Interdum id velle*) interdum velle E. P. V. 1. 2.

1106 *Cupide Veneris*) cupide in Veneris *Quidam*.

1107 *Liqueſcunt*) liqueſcant A. marg. P.

1108 *Erupit*) rupit *Creech.* eripuit K. erupit A. B. C. E. L. P.
Cõlecta) conjũcta P. cõlecta, & cõjecta C.E.K.V.1.
Nervis) venis, quid. codd. P.

1114 *Vireis*) nervos c. P.
Abſumunt) adſumũt c. P. recte tamẽ corrig. *not.* P.

1116 *Interea*) interna D.
Vadimonia) Babylonia fiunt c. P. V. 1. 2. vadimonia, quid. codd. P.

1117 *Vacillans,*) fama vigillans V. 1. 2.

1118 *Unguenta, &*) Unioque, & . *vel* Fibulaque, & . *vel* Tyrrena, & F.

1123 *Pallam, ac Meliten ſia, Ceaque*) pallam, Melitenſia A. B. D. pallam, & qualos, & Iachia vertunt C. E. quid. codd. P. pallam, atque alidentia, chiaque K. atque allidens Jachiaque P. ac Æolidentia, Chiaque V. Melitenſia Chiaque B. D. I. & ſtlitas & ïanthina c. in ſtlitas & ïanthina vertunt, quæd. exempll. P. Interdum in pallas aclides & jatria vertunt P. *in not.* nempe quæ ſibi tutamini & ſaluti erant.

1128 *Aut*

1128 *Aut quod*) Aut cum E.
1130 *Jaculata*) jactata *Gaſſ.*
1134 *Atque*) Atqui P.
1136 *Aperto*) operto V.
1138 *Ne inlaqueeris*) ne iniliciaris A. B. D. I. P. ne illiniaris P. *in not.* illiciaris C. E.
1139 *Ne laciamur*) ne jaciamur C. E. P. 1. 2. iniliciamur V.
1143 *Obſtes*) obſtet D.
1144 *Et*) Ut E.
Primum) pravi C. P.
1145 *Tum quæ*) Ut quæ 1. 2.
Percupis) præpetis, ac A.B.C.D.E. perpetis c. P. 1.
1146 *Nam hoc faciunt*) Nam faciunt E. P.
1147 *His*) ſibi P.
1150 Hos tres verſus delet L.
1151 *Placent*) placeant P. recte tamen corrig. *in not.* P.
1153 μελίχροος) melichrœus A. melichrus a. B. D. μελίχλωρος c. codd. priſci P. μελαγχρους P.
Eſt deeſt P.
1154 *Nervoſa*) nævoſa M. V. nevoſa C. E. nervoſa c.
1155 Χαρίτων ἴα) chariton mia A. B. D. μία E. V. 1. 2. charitonia C. P.
1158 *Fit*) ſit C.
1159 Ἰσχὸν ἐρωμένιον) Iſchnon eromenion A. B. D. Ισχνὸς, ἐρωμάνιον C. K. P.
Fit) tum ſit C. P.
1160 ῥαδινὴ) rhadine A. B. D. ῥοδάνη. c. codd. priſci P.
Tuſſi) tuſſit C. P. tuſſi c. P. *in not.* ῥαδινὴ *vero eſt.* ῥαδινὴ : βήττω eſt jam mortua tuſſi P. *in not.*
1161 *At gemina &*) At Lamia, & A. V. At lamina 1. At jamina 2. At λάβρα, immanis; acriſque eſt icta ab Iaccho C. E. At lamia 'ſt manioſa deo 'ſt certe ipſa ab c. P.

1162 *La-*

1162 *Labioſa*) labroſa C. E. λελἓσα φιλοίνη c. λαλἓσα φιλοίνη P. φίλημα codd. P.

1164 *Eſto jam*) extollam quanto vis *Quidam*.

1166 *Sunt*) ſint P.

1167 *Omnia turpi*) omnia turpis C. P. V. 1.

1168 *Et miſeram*) Et miſera in P. *in not.*

1173 *Admiſſum*) miſſum K. 1. 2. immiſſum E. P. viſum V.

Venientem) veniens C.E. F. P. & *Creech.* vel venti offenderit F.

1175 *Cadat*) cadet C. E. P.

1177 *Concedere*) contendere K.

1178 *Magis ipſa*) magis ipſa E.

1179 *Poſtſcenia*) proſcenia C. E. proſcænia M. corrig. P. *in not.* poſt tenia c. P. poſtſcænia A. D. poſtcænia V.

1180 *Adſtrictoſque*) adſcriptoſque P.

1181 *Poſſis*) poſſes P.

1182 *Anquirere niſus*) inquirere in uſus E.P. *in not.* inquirens uſus C. inquirere riſus c. P. V. 1. 2. uſus A. C. niſus a. K.

1184 *Prætermittet te*) Prætermittere humanis V. Prætermittite P. corrig. *Prætermittit te*.

1187 *Adſuctis*) aſſuetis C. E. P.

1192 *Subat*) ſubito ardet E. M. P.

1193 *Retractat*) læta retractant A. B. C. D. E. *Gaſſ.* nectere tractat c. P.

1194 *Etiam , quos*) ſubito quos C. E. etiam c.

1195 *Vinclis*) vitiis communibus K.

1196 *Non ſæpe*) quum ſæpe A.B.P.*Creech.* quin ſæpe E.

1197 Deeſt P.

1198 *Cum* deeſt P.

1200 *Lacere*) jacere C. E. P.

1202 *Semen forte virile*) ſemina , forte virilem V. ſemine forte virili 1. 2. ſemine K. *Salm. Wall.* virilis

lis *Salm.* vir illi *Wall.* virili P. *in not.* tamen P. corrigit *virile*.

1203 *Femina commulxit*) Fœmineum mulſit C. E. P. fœmina immulſit A.B. vi mulcet K. vim vicit V. *Salm.* Inſeras 1197. P.

1206 *Juxtim*) miſtim, miſcentes E. P.
Volta) multa P.

1210 *Neque utrum*) nequutrum. nec utrum K. *pro* neutrum.

1213 *Multa modis*) multimodis C. D. E. P.

1218 *Minus hæc*) magis hæc A. B. C. E. P.

1220 *Semine ſæclum*) ſemine ſemen *Gaſſ.*

1223 *Utri ſimile eſt*) veriſimile'ſt P.

1224 *Quod*) quæ C.

1226 *Quoiquam*) quenquam P.

1227 *Abſterrent*) Abſtergent A. B. D.
Ne dulcibus) & dulcibus *Gaſſ.*

1229 *Plerique*) plerumque P. V.
Multo) multas c. P. priſca tamen exempll. *Pii*. multo.

1236 *Cedit*) credit ab 1. 2. redit V.

1238 *Provolat*) pervolat *Gaſſ.*

1239 *Penetratum*) penetratis L. in vet. ed.

1245 *Nactæ*) natæ c. P.
Poſt ſunt) poſſunt tamen C. E. P.
Unde) inde P.

1246 *Poſſent*) poſſunt P.

1250 *Refert*) id refert A. B.

1253 Deeſt A. B. E. P.

1254 *Atque adeo*) Atque in eo C. E. P. V. 1. 2.

1262 *Molles opus ſunt*) molles proſunt c. moles proſunt P. obſunt *Quidam*.

1264 *Clunibus*) Criſſans ipſa F.

1265 *Exoſſato*) ex oſſatim, priſc. codd. P.

1266 *Ejicit enim ſulci*) ejicit enim ſulcum C. E. icit enim

Digitized by Google

enim ſultum c. eſcit V. *Wall.* ſulcum V. 1. 2. ſultum P. *Quidam* legunt ſultu, *Quid.* ſulcū P. *in not.*

1267 *Vomerem*) Vomeris : atque C. E. V. 1. 2. Volneris c. P.
Seminis ictum) ſemini' jactum F. *Creech.*

1268 *Idque ſua cauſſa*) Hacque ipſa cauſa F. Sicque ſua, *vel* Atque ſua L. *in notis*.

1269 *Gravidæque*) gravida atque V.

1272 *Nec*) Nam P.

1275 *Modis*) moris. & c. P. modis, priſci codd. P.
Corporis) corpore C. E. P.
Cultu) culta E. P. culto 2.

1276 *Ut facile inſueſcat ſecum vir degere vitam*) Ut facile vir ſueſcat ſecum degere V. 2.

1279 *In longo*) id longo A. marg.

VARIÆ LECTIONES

IN LUCRETII

LIBRO V.

1 P*ollenti*) palanti c. P. polenti A. B.

2 *Majeſtate, biſque repertis?*) majeſtatiſque repertis C. E. P. majeſta ſatque V. 1. majeſtatis atque 2. majeſtate atque K.

3 *Valet verbis tantum, qui fundere*) valet tantum verbis, ut fingere D. queis pingere laudes A. B. quîs F. qui fingere C. E. F. K. V. 1. quis fingere P.

7 *Nam ſi*) Nemo ſi C. P. Nemo ceu P. *in not.*

8 *Ille fuit*) ipſe fuit A. B. D. I.

10 *Quique*) quippe per I.

12 *Locavit*) luce vocavit K. V. 1.

18 *At bene*) Ut bene K.

20 *Didita*) dedita P. recte *in not.* corrig. *didita* P.
28 *Vis Geryonaï?*) tergemini quoque Geryonæ vis?c.P.
35 *Stirpem?*) ſtipites? quid? c. P.
36 *Propter Atlanteũ litus*) Oceani propter litus C. E. P. *in not.* Oceanũ propter littus P. Oceanũ propter latum, priſci codd. P. *in not.* Propter Atlantarũ D.
Pelageque ſevera) pelagique ſonora C. E. P. pelagique ſevera V. 1.
39 *Quid*) qui P.
41 *Scatit*) ſcatet, & C. ſenet, & c. P.
44 *At*) Ac P.
45 *Tunc ingratis*) eſt ingratis a. ſunt ingratis C. E.P. V. *Gaſſ.* ſe inſinuant dum V.
46 *Conſcindunt*) cum ſcindunt *Quidam*. tũ ſcindunt P.
48 *Spurcities, petulantia*) ſpurcitia, ac petulantia A. B. C. D. E. P.
49 *Deſidieſque*) deſidiæque C. P.
51 *Decebit*) decebat K.
53 *Divinitus ipſis*) divinitus ipſa D.
54 *Immortalibus*) Jam mortalibus P.
De divis) e divis C. E. P. V.
56 *Nunc*) dum rationes D. E. *Creech.*
59 *Ævi valeant*) valeant ævi K.
62 *Incolumis*) incolumem C. P. 1.
65 *Nunc me huc*) nunc huc A. B. C. D. E. P.
73 *Veſci*) noſci per C. E. P.
78 *Vi flectat*) vis flectat K.
79 *Hic inter*) hæc inter D. 1. 2.
91 *Atque alte*) utque alte A. B.
Hærent) hæreat A. B. D.
92 *Moremur*) moremus E.
94 *Horum*) Quorum C. E. P. V. 1. 2.
99 *Accidat*) Accidit C. E. P.
100 *Pervincere*) permittere dictis c. P.
103 *Indu manus*) indumanus C. E. P.

106 *Mo-*

106 *Motibus orbis*) motibus ortis C. E. P. V.
111 *Qua*) Quæ c. P.
113 *E Phœbi*) a Phœbi E.
116 *Solem , cælum*) & cœlum A. B. C. D. E. L. P.
117 *Æterna manere*) æterna meare C. 1. 2.
118 *Par*) pars P. par *not.* P.
121 *Reſtinguere*) reſtringere P.
124 *Sic ſint indigna*) quæ ſint indigna C. D. E. I. P. ſic ſint L.
128 *Conſiliumque*) conciliumque legi velit P. *in not.*
129 *Nec in æquore*) non æquore C. D. E. I. P.
134 *Longiter*) longius eſſe C. P. V.
135 Hos quatuor verſus rejicit F.
137 *Innaſci*) innoſci D. deeſt hic verſus V.
151 *Tactum ſuffugit*) contactum fugit D.
153 *Quod tangi*) ſi tangi P.
155 *De corpore*) pro corpore L.
158 *Proptereaque*) prætereaque P.
159 *Id*) Ad P. *Id* reponit *in not.* P.
163 *Ullum de ſedibus*) ulla vi ex ſedibus V. 1. 2. ulla vi ex ſenſibus unquam C. P. ex ſedibus a. B.
164 *Summam*) ſumma a. B. C. E. P. 1. 2. fundo L.
173 *In anteacto*) inante acto a. B.
174 *Quid*) Qui P.
Amorem accendere) amore accedere . amore accendere E. Poſt hunc inferitur 177. C. E.
176 *Diluxit*) diduxit rerum c.
177 Deeſt P.
Fuerat) fueret A. B.
181 *Creatum ?*) creato ? *Quid. Cod.*
183 *Divis unde inſita*) dis unde eſt inſita V.
185 *Umquam vis*) inquam vis E.
186 *Quidnam*) Quidque C. E. P. Quidquid. V.
187 *Specimen natura*) ſpeciem natura C. P.
Creandi) creando Cr. D. L.

188 *Nam-*

188 *Namque ita multa*) Sed quia multo *Gaſſ.* multimodis A. B. C. L. P.

191 *Omnimodiſque*) Omni' modiſque L. ita verſ. 426. 717. & 1023.

194 *Deciderunt.*) Deciderint P.
Meatus) novatus, codd. *Pii*.

195 *Genitur*) geritur A. B. C. D. E. P.

201 *Quantum cæli*) quam tum cæli c. P.
Tegit) tegat P. *in notis*.

202 *Avidam*) aliam partem M.

204 *Diſtinet*) deſtinat P. priſci codd. P. *diſtinet*.

211 *Vertentes vomere*) iterantes vomere V. 1.

213 *Exſiſtere*) exurgere, priſc. codd. P.

214 *Et tamen*) Sed tamen *Quidam*.

222 *Apportant*) Important L.

225 *Vitali*) vitaï A. B.

226 *Profudit*) profundit D. P.

230 *Crepitacula eis opus ſunt*) crepitacillis opus eſt C. E. V. 1.2. quid. codd. P. crepitacula eis c. *Creech.* opus eſt *Creech.* P.

234 *Queis ſua*) Qui ſua P. *in not.* Quæ ſua P.

239 *Omnia nativo & mortali corpore conſtant*) Corpore nativo ac mortalibus omnia conſtant P. *in not.*

240 *Debet tota eadem*) Debet eodem omnis mundi A. B. eadem omnis C. E. I. P.

241 *Quorum*) quoniam parteis *Gaſſ.*

242 *Et mortalibus*) nativo mortalibus E. immortalibus P.

248 *Ne me arripuiſſe*) ne arripuiſſe A. B. ne corripuiſſe C. E. P.

255 *Quas*) Qua validi I.

258 *Alid auget*) alit, auget A. B. C. E. I. L. P. V. *Gaſſ.*

259 *Roditur*) Redditur C. E. P. 1. 2.

261 *Limatur*) libatur, & A. B. C. D. E. I. P. 1. 2. *Creech. Gaſſ.*

261 *Recreſcit*) aucta ſeneſcit *Gaſſ.*
268 *Deminuunt*) diminuunt A.C. E.P. ita etiam v.390. hujus libri. dimminuunt a. B. K.
273 *Detulit*) rettulit P.
274 *Qui corpore*) quid corpore P. ſcribendum tamen jubet *qui* P. *in not.*
275 *In horas*) in oras C. E.
276 *Quodcumque*) quocunque P.cuicunque,corrig.P.*not.*
281 *Recidere*) Decidere M. Reccidere L. P. *in not.*
302 *Toleratur*) celeratur origine V.
304 *Subortu*) ſub ortu C. P.
305 *Flammaï*) flammarum M.
309 *Feſſa fatiſci*) fiſſa fatiſci F.
310 *Protollere*) procellere fineis C. E. P.
312 Delendum cenſet F. monumenta *Creech.* monimenta D. E.
313 *Cedere proporro, ſubitoque ſeneſcere caſu*) Spurium cẽſet L.Quærere proporro ſibi cũque ſeneſcere credas A. B. c. F. I. 1. 2. Quæ ruere proporro ibi conque ſeneſcere credas V. Omniaque ut porro F. Quærere proporro, ſubitoque ſeneſcere credas L. *caſu*) credas P.
319 *Tuere*) ruere hoc C. P.
Omnem) omne P.
320 *Terram ; quod procreat*) terraï ; procreat P.
323 *Quodcumque*) quocunque P. recte tamen *in not.* P.
324 *Diminui*) deminui *Creech.* diminui M.
326 *Terraï*) terrarum A. B. C. D. E. P.
329 *Toties*) tot res cecidere K.
344 *Quippe*) quique magis V. 1. 2.
345 *Terraï*) Terrarum C. D. I. P.
348 *Magnaſque*) triſteſque ruinas *Gaſſ.*
350 *Ægriſcimus*) ægreſcimus A. B. C. E.
Iiſdem) idem C. E. ĩſdem *Creech.* iidem P. *in not.* tamen reponit *iiſdem* P.

359 *Fan-*

359 *Fungitur*) frangitur hilum C. D. E. figitur c. P.
362 *Summarum*) ſicut ſummaï *Gaſſ.*
369 *Proruere*) Conruere A. B. C. E. P. 1. 2.
372 *Exſpergi*) expargi C. E. 1.
378 *Quæ ſunt*) quo ſunt D.
387 *Ultroque*) ultraque P. *in not.*
396 *Humor regnarit*) ſuperarit in *Gaſſ.*
397 *Ambens*) ambiens E. P. quid. codd. P. ambens *pro* ambedens.
399 *Terraſque per omneis*) terraſque peruſſit *Gaſſ.*
402 *Cadenti*) cadentis P.
407 *Vera eſt animi ratione*) vera nimis eſt ratione a. B. D. *Creech.*
410 *Revictæ*) revinctæ P.
413 *Ut fama eſt hominum, multas quando obruit urbeis*) Ut fama eſt, hominum multos quãdo obruit undis A.B.C.E.I.P.*Gaſſ.* multas quando obruit undis V.
414 *Inde*) Unde P.
416 *Imbres*) nubes, & *Gaſſ.*
417 *Conjectus*) conlectus A. conjectus a.
419 *Soliſque & lunæ curſus*) ſolis, lunaï curſus A. B. D. I. *Gaſſ.*
421 *Ordine ſe quæque, atque*) Ordine quæque ſuo, atque C. P. quid. codd. P. Se ordine quæque ſuo E. L. *Gaſſ.* Ordine ſe nec quæque, emendati codd. P. Ordine ſe ſuo quæque V.
430 *Tandem ea conveniant, quæ ut convenere*) Tandem conveniant; ea A. B. conveniant ea D. V. conveniunt, ea *Creech.* quæ conjuncta, repente A.B.D. I. *Creech.* quæ conventa repente C. E. V. Tandem conveniant ea, quæ conveniant P. quæ convenere P. *in not.* corrigit.
431 *Sæpe*) exordia; nempe F.
434 *Altivolans -- neque magni*) Alta volans -- nec magnis C. Altevolans V.

438 *Inde loci*) indu loci P. *in not.* V.
447 *Altum ſecernere*) magnum ſecernere D.
448 *Secreto humore*) ſecretum , humorque P.
452 *In medioque imas*) In medio , atque imas L. V. *Gaſſ. Turneb.*
456 *Hæc e*) hæc ſunt c. P.
460 *Signifer*) Ignifer 1. 2. quid. codd. P.
465 *Ipſa quoque interdum*) Ipſaque ut interdum A. marg. C. E. V. 1. 2.
468 *Tum ſe*) cum ſe C. P.
472 *Hunc*) Nunc P. Hinc , quid. codd. P.
Secuta) ſecuta , & V. 1.
473 Hunc verſum delet L. parentheſi includunt A. B. D. delet item *Creech.*
Utroſque) utraſque E. P. Aſtrorumque globi F.
In auris) in oras P. *in not.* corrigit .
477 *Utroſque*) utraſque E. P.
Corpora viva) corpora bina D.
480 *Moveantur*) quæ moveant nos C. E. P.
483 *Suffudit*) ſuffodit D. E. I. P.
Foſſas) foſſa *Gaſſ.*
484 *Circum*) curvam P.
486 *Limina apertam*) limina partem C. E. P.
489 *Manando*) mandando c. P. malit *in not.* mandendo .
492 *Denſebant*) Denſabant E. P. 1. 2.
495 *Succumbere partes*) ſubſidere partes *Gaſſ.*
503 *Aëris auris*) aëris auras V. 2.
504 *Commiſcet*) Commiſcit 1. Committit : ſinit P. Committi ſinit , ac C.
Hæc) ac P.
508 *Ponti mare*) tantum mare D. ponto a. B. C. E. P. *in not.* tamen P. corrigit & reponit *puncto* .
512 *Parti*) parte C. P. partim I.
513 *Dicendum eſt , extraque tenere*) Dicendũ ex utraque tene-

tenere P. Dicendũ'ſt, & utraque tenere a. B. C. E.

515 *Æterni ſidera*) alterni ſidera F. alternis V.

516 *Aſt*) Aut P.

Subter, *contra*) ſuper contra E.

Qui) quis P.

517 *Fluvios*) fluviis *Gaſſ. Non.*

522 *Volvunt ſe immania*) volvunt immania *Creech.* ſub inania c. P. ſe inania A. B. C. E. ſummania V. ſumania 2.

529 *Mundis -- creatis*) mundi creati P.

533 *Quæ vegeat motum ſignis*) Qua vigeat motus M. vigeat D. E. P. 1. 2. multum P. motu inſignis D. codd. P.

534 *Progredientis*) progredientes P.

537 *Subter*) ſuper habere 1. 2.

539 *Inſita ſidit*) inſita ſedit *Gaſſ.* vivit A. B. C. D. E. P. 1. 2.

541 *Et*) Ut P.

546 *Cui quæ adjaceat*) quid quæ adjaciat A. B. quid quæque vehat res K. V. *aut* quid quæque queat res C. E. P. V.

550 *Videtur*) videntur A. B. C. D. E. I. P.

554 *Cæloque revincta*) cœloque rejuncta E.

556 *Uniter apta*) uniter aucta c. P. V. 1. 2.

561 *Quis*) Quid F. V. *Creech.*

Niſi vis animæ, quæ) eſt nobis niſi vis, quæ V. 1.

568 *Adjicere*) Allicere C. E. P. V. 1. 2.

569 *Illa ipſa intervalla nihil de corpore limant*) nihil viſus intervalla de 2. B. I. nil ipſis ex intervallis de C. E. nilque niſi ex intervallis P. nihil niſi intervallis de 1. 2. nihil viſus intervallis V. nihil iis intervallis V. libant C. D. E. I. V. *Gaſſ.* librant c. P. 1. 2. vibrant P. corrig. *in not.*

570 *Nihilo ad*) nihil ad A. C. D. E. 1. 2.

572 *Loca tingunt*) loca fulgent a. B. C. D. E. I. P. V.

573 *Filumque videri*) ſublime videri A. D. nec adverſatur *Creech*. illimque videri a. B. ilumque V. 1. illumque 2. lumenque C. E. V. flumenque V. Lunæque c. P.

577 *Nihilo fertur*) nihil offertur P.

578 *Quam cernimus*) qua cernimus c. P. V.

579 *Remmota*) ſemota C. E. P. V. 1. 2.

581 *Quam minimum filum*) Qua minii filum V. *Quam*) Qua P. Quam *not*. P. Quæ minii 1. 2.

584 *Quanta hac cumque fuat, tanta hinc videatur in alto*) Quantaque ſit nobis, tanta hic videatur ab alto P. Quanta quoque eſt, tanta hinc nobis videatur C. E. Quanta quoque quanta'ſt hinc nobis videatur 1. 2. Quin quoque quanta 'ſt tanta hinc videatur in alto V. quæque fuat A. B. fluat, tanta *Gaſſ*.

588 *Perparvum*) Perpetuum L. *Gaſſ*.
Videntur) videtur *Quidam*. videntur P.

589 *Cum longius*) quo lõgius A. B. C. I. P. 1. 2. abſit C. E. P. V. partem: filum *quo* longius abſit P. cum V.

591 *Brevique*) Inferas: Quanta quoque eſt nobis hic tanta videtur in alto P.

596 *Hinc mundi*) hunc mundi I.

597 *Erumpere flumen*) erūpere lumen A. marg. E. *Creech*.

598 *Quo ſic*) qua ſic C. E. P. quia *Quidam*.
Vaporis) vapora E. vapore P. *vapores* reponit *in not*. P.

599 *Conveniunt*) conveniant A. B. I.
Conjectus) conlectus A. conjectus 2.

600 *Confluit*) Confluat A. B. I.

602 *Campiſque*) campoſque P.

604 *Aëra percipiat*) Aëra præripiat c. P. percipitat 2. præcipitat V. 1.

607 *Quod genus*) Quo genus E.

608 *Accipere*) Accendere ex A. B. Accendi ex C. E. I. P. Accendere 1. Accidere V. 2.

612 *Æſti-*

612 *Æſtiferum ut tantum*) Æſtiferus tantum 2. Æſtiri utantur radiorum 1. Æſtifer ut tractus. Æſtifero ut cinctu V.
Exaugeat) exaudiat ictum C. E.
613 *Nec certa*) nec recta 1. 2. ac recta A.marg. C.E.P.
616 *Canceris ut vertat metas ſe ad ſolſtitialeis*) Deeſt *ſe* A.B. C. P. Cancri iter uti vertat metas ad P.Canceris ut vertat,&c. boni codd.P. ſolſtitialis A.B.C.
617 *Id ſpatium*) ad ſpatium P. Lunaque menſis ut id ſpatium, codd. P.
619 *Non, inquam, ſimplex*) Non nunquam ſimplex c.P.
His) hic P.
626 *Poſterioribus ſignis*) poſterioribus ignis c. P.
628 *Lunam, & quanto*) lunam, quanto A. B. C. E.
644 *Aëribus*) Aëreis P, reponit *in not.* P. Aëribus.
A partibus) e partibus D. E. 1. 2.
650 *Extima cæli*) ultima cæli 2. B. L. V. 1.
655 *Matuta per*) matura per 1. 2.
656 *Defert*) differt V. 1. 2. *i. e.* late ſpargit, quid. codd. P.
659 *Conveniunt*) cum veniunt P. *in not.*
670 *Dimittunt*) dein mittunt V. demittunt A. B. M.
673 *Demittere*) dimittere P.
675 *Non nimis incertis*) minus hæc certis F. minus incertis C.
676 Hunc rejiciunt F. L.
' *Namque ubi ſic fuerunt*) Namque uti ſanxerunt *Creech.* ſuerint c. P.
677 *Atque uti*) Namque uti F.L. *Gaſſ.* Atque ita res E. P. V. 1. 2.
678 *Conſequa natura eſt*) Cōſequiæ quoque jam V. Conſequitur quodque eſt jam c.P. Conſequa natura'ſt, codd. caſtig. P.
682 *Imparibus*) In paribus P. repouit tamen *in not.* Imparibus P.

682 *Currens*) peragens anfractibus *Quidam*.
687 *Nodus nocturnas*) Almis nocturnas c. P.
Exæquat) exæquant c. P.
689 *Diſtinet*) Deſtinet D.
Metas) mythram P. *in not.*
696 *Ignis*) igni P.
702 *De ſurgere*) deſurgere C. E. P. huic poſtponit Vetus Codex, & P. Propterea fit *ut* videantur dicere *veni*. ut ii -- verum P.
703 *Percuſſa*) perculſa E. P. V.
704 *Majus lumen*) magis & lumen C. E. majus c.
706 *Eum*) cum P.
707 *Super edita*) ſuperedita A. B.
709 *Debet item*, *quanto*) Debeat it quanto, codd. P.
710 *Orbem*) Inſeras 714. 715. P.
713 Deeſt P.
714 *Quoque uti*) quare uti E. V.
720 *Ex parti*) ex parte it, priſc. codd. P.
722 *Donicum eam*) Denique eam A. B. D. E. I. P. 1.2.
726 *Chaldæam*) Chaldeûm A. B. D. P. Chaldæûm C. I. *Gaſſ.*
728 *Quaſi fieri*) quaſi id fieri P. 1. 2.
Pugnat uterque) pugnat utrinque c. P.
729 *Amplectier auſis*) amplectier uſus, corrig. P. *in not.*
732 *Adoleſcere quæque*) aboriri quæque A. c. P. *Gaſſ.* aboriſci a. B. V. aboleſci C. E. M. quid. codd. P. aboleſcere D.
734 *Difficile eſt*) Id facile 'ſt F.
736 *It*) Sic P. It P. *in not.*
737 *Pennatus*) Pinnatus *Creech.* Pennatus P. 1. 2.
738 *Præſpergens*) præſpargens C. P. 1. 2.
742 *Evius Evan*) Euhyus C. P. Euchyus E.
744 *Fulmine*) flamine, conject. P. *in not.*
746 *Ac dentibus algus*) accentibus algi C.D.E. ac dentibus algit c. P. algor A. B. *algu* V. algi 1. 2.

749 *Cum*

749 *Cum fieri poſſint*) Cum florere queāt, quid. codd. P.
751 *Tibi*) tum P.
752 *Secludere ſolis*) ſecludere poſces C. E. P.
755 *Putetur*) putemus c. P.
762 *Oppreſſum ſolem ſuper*) oppreſſum ſubter ſolē ipſa L.
768 *Certa mundi*) tetra mundi C. E.
769 *Pererrat*) peragrat A. B. D. I. perexit C. per exit E. P. V. poſt hunc verſus ſequens inferitur per C. E. L. P. Menſtrua *cum rigidis* coni perlabitur umbras . dum rigidas E. L. P. ſed delendum cenſet L.
774 *Offecto lumine*) effœto lumine C. E. P. quid. codd. P. *offecto* .
777 *Candida luce*) condita luce c. P.
780 *Tollere , & incertis tentarit credere ventis*) Tolleret , incertis credunt committere ventis V. Tollere & incertis credunt committere P. 1. 2. ceperunt credere V. tendat committere E. antiqui codd. *Pii.*
787 Deeſt *in* C. E. P.
790 *Coorta*) ratione creata c.P. cohorta, codd.antiq. P.
794 *Sunt*) ſint P.
798 *Majora*) majore P. 1. 2. corrigit tamen *in not.* P.
Adulto) adulta A. B. C. D. E. I. L. P. 1. 2. *Gaſſ.*
801 *Æſtate*) ætate V. 1.
803 *Tum tibi*) Tunc ibi terra c. P.
805 *Hinc ubi*) Ecce ubi C. E. Hinc ubi c. Atque , ubi D. Hoc V. 1. 2. Hoc ubique quæ loci V.
806 *Terræ*) terram 1. 2.
807 *Ætas*) æſtas 1. 2.
808 *Humorem*) humore , codd. P.
Petiſſens) peteſcens E. V. petiſcens P.
809 *Ibi natura*) ibus natura L.
810 *Et ſuccum*) Ut ſuccum P. corrigi tamen jubet *Et ſuccum* P. *in not.*
828 *Ulla*) illa P.
Migrant) migrat A. marg.

831 *Con-*

882 *Etiam num*) etiam tunc A. B. P. nunc C. D. E. V. 1. 2.

883 *Lactantia*) lætantia V.

886 *Pueris*) puerili C. E. V. pueris c.

887 *Occipit*) Officit . & V. 1. 2.

888 *Ne forte ex*) Ne torto ex *Nonius* .

889 *Credas*) credis a. B.

890 *Rapidis*) rabidis *Heinſius* .

892 *Diſcordia membra*) diſſortia membra *Creech*.

894 *Projiciunt*) proficiunt A. B. C. D. E. I. P. 1. 2.

899 *Flamma quidem vero cum*) Ignea flamma quidem cum c. P.

904 *Foras acrem*) feras acrem c. P. *Quidam* ſcribunt *Ore ferens*. P. *in not*.

Efflaret de) flaret de C. P.

909 *Tum*) cum P.

912 *Ponere poſſet*) pandere poſſet c. P. V. 1. pondere 2.

920 *Poſſint*) poſſunt A. B. C. D. E. P.

921 *Res ſic*) Sed ſic a. B. E. M. P.

Quaque —, *& omnes*) quicque — & omnia a. B.

925 *Et*) E legit P.

926 *Fundatum* , *& validis*) Fundatum , validis E.

932 *Molirier*) mollirier P. *in not*. tamen *molirier* .

936 *Placabat*) placarat P.

937 *Corpora quercus*) pectora quercus *Quidam* .

939 *Pæniceo*) puniceo C. E. P.

942 *Dia*) dira tulit D. V. 1. 2. dura E.

943 *At ſedare*) Scribe *Ad ſedare* auctore *Macrobio* P. *in notis* .

945 *Claricitat late*) Clare citat ad ſe ſitientia A. B. I. Clarior accitat ſitientia C. D. E. P. Clare cit & late V. Claricitatiate & , quid. codd. P.

946 *Denique noctivagi*) denique nota vagis c. P. V.

947 *Nymphαrum*) Lympharum P.

Exibant) eſcibant humore V. 1. 2.

958 *Quod*

958 *Quod cuique.*) Quodcunque c. P.
959 Inſeras verſum 966. P.
960 *Jungebat*) inciebat corpora a. B.
965 *Conſectabantur*) Conſpectabantur *Quidam*.
968 *Silveſtria membra*) ſilveſtribus membra a. B.
969 *Nuda dabant*) Nudabant A. C. E. M. P. Nuda dabant a.
973 *Reſpectabant*) expectabant F. reſupinabant *Creech*. res ſpetabant V.
975 *Quod enim*) quoniam conſuerant c. P.
980 *Quod*) quæ P.
983 *Setigeri ſuis*) Spumigeri ſuis C. E. L. P.
984 *Paventes*) parentes D.
987 *Labentis lumina*) lamentis lumina C. E. P. 1. 2.
995 *Donicum*) Denique P. 2.
Privarunt) privarant P. alii codd. privabant P. *in not.*
1000 *Sed temere, incaſſum mare fluctibus ſæpe coortis*) Nec temere incurſu fluctus mare ſæpe coortum C. caſtigati & eruderati codices P. Nec temere in caſſum, fruſtra mare ſæpe coortum E. P. caſſum, fluſtris mare ſæpe V. fruſtra mare ſæpe coortũ 1. 2.
1001 *Ponebat*) miſcebat inanes D. L. fondebat *Quidam*.
1007 *Ipſi ſibi*) ipſis ſibi C. P.
1008 *Aliis ſolertius*) letum ſolertius c. P.
1009 *Pelleis*) quid. codd. P. *pelves*.
1012 *Videre creatam*) vidêre coortam D.
1014 *Alſia corpora*) algida corpora C. E. P. alſia P. *not.*
1015 *Poſſent*) poſſet P. recte tamen jubet legi *poſſent* P. *in not.*
Ferre) ferri P.
1018 *Habentes*) jungere aventes M. V. P. *in not.* ex codd. ſuis purgatioribus.
1019 *Finitima*) Finitimi M. V.
1022 *Omnium*) omnis A. M. V. omni P. *in not.* omniũ a.

1024 *Ser-*

1024 *Servabant*) ſervabat P.
1025 *Aut genus*) Haud genus *Quidam*. At P.
Tum foret) cum foret I.
1032 *Quam poſſit*) quod poſſit C. E.
1034 *Infenſus*) infeſtus V.
1037 *Vixdum cum ipſis ſunt*) Vix etiam cum ſunt A. B. Vix jam etiam cum ſunt P. Vix jam cum ſunt E. M. Vix dum etiam cum ſunt : *vel* Vix dum eis, cum ſunt L.
1039 *Pennis*) pinnis V. 2.
1042 *Deſipere eſt*) Deſuper eſt V. 1.
1046 *Fuerant*) fuerent A. marg.
1047 *Huic prima*) hinc prima D.
1048 *Quid*) Quod P.
Scirent -- viderent) ſciret -- videret E. 1. 2.
1052 *Quid facto eſſet opus*) Quid ſit opus facto C.E.I.P.
Faciles neque enim paterentur) facile neque E. opus, neque enim faciles paterentur L.
1056 *Vigeret*) vigetur c. P. vigeret etiam *in not*. P.
1061 *Etenim id licet e rebus*) etenim licet in rebus E. P. V.
1063 *Fremunt*) premunt A. B. C. E.I. fremunt c. tremunt *Nonius*.
1064 *Rabie diſtracta minantur*) rabies diſtricta minatur P.
1066 *At catulos*) aut catulos E.
1067 *Aut ubi*) At ubi E.
Jactant) lactant pedibus A. B. C. D. I. P.
Petentes) patente V. potentes 1. 2.
1068 *Teneros imitantur*) veros imitantur F.
1070 *Et cum*) At quom L.
Deſerti) deſertis, quid. codd. P.
1074 *Pinnigeri ſævit*) Pinnigeris acuit calcaribus *Quid*.
1075 Hic ſequenti poſtponitur E.
1076 *Sis alias*) ſic alias A. C. D. E. I. 1. 2.

1079 *In*

1079 *In falſis*) in falſo C. E. P. V.
1081 *Certant*, *prædaque repugnans*) cernant, prædataque 2. certant, prædataque 1. certant, præda atque V. prædæque P.
1083 Deeſt *ut* P.
1092 *Diditur*) diditus A. B. deditur P.
1093 *Incita*) inſita c. P.
1096 *Æſtuat in ramos*) Æſtiva in *Quidam*.
1098 *Et micat*) Emicat A. B. L. 1. 2.
1101 *Vapore*) vaporem P.
1104 *Hi*) & P.
1105 *Et igni*) & acri c. P.
1107 *Cœperunt urbeis*) cœperunt tum urbes A. B.
1109 *Diviſere*, *atque dedere*) diverſim ut quiſquis haberet, priſci codices P.
1111 *Vireſque vigebant*) vireſque vigentes F.
1116 *Gubernet*) gubernat C. E. P.
1118 *Neque enim eſt umquam penuria parvi*) neque æs tanquam penuria c. neque enim æs tanquam -- P. neque enim eſt unquam penuria parvi, codd. P. neque enim æs tanquam penuria parvo P. *in not.* penuria. Parvi at - V.
1119 *At claros ſe homines voluere eſſe, atque potenteis*) At claros, homines voluerunt ſe, atque potentes C. E. V. Ad claros homines voluerunt atque potentes P.
1121 *Degere vitam*) ducere vitam A. marg.
1127 *Imperio res*) inferiores velle V. 1. 2.
1128 *Sine incaſſum*) ſide incaſſum MSS. V.
1130 *Vaporant*) vaporat c. P. *in not.* ita corrigi jubet. hunc & ſequentem deleri vult *Creech.*
1131 *Aliis magis*) altis magis C. E. P.
1140 *Turbaſque redibat*) turbaſque recidit 1. recidat 2.
1141 *Sibi cum*, *ac*) ſicum ac 2. Lege *ſiccum i. e.* non cruentum, ut *ſicca morte* apud Juven. V. ſibi cum hac

hac ſumma tum quiſque 1.

1142 *Docuere creare*) didicere creare *Creech* conjicit.

1144 *Vi colere*) defeſſum vicere ævum 1. vigere ævum 2. vi gerere V.

1146 *Arctaque jura*) arctaque juſſa V.

1148 *Quam nunc conceſſum*) quam non conceſſum P. corrig. *in not.*

1150 *Unde*) Inde M. P. V. hunc verſum poſt 1152. ponendum cenſet *Creech.*

1158 *Protraxe ferantur*) prograxe A. B. c. protraxe C. E. MSS. V. *Gaſſ.* prograſſe D. procrâxe *Creech.* prograxe feruntur c. P. prodaſſe *pro* prodiiſſe V.

1163 *Sacra rebus, lociſque*) florent rebuſque lociſque c. P. V. florent rebus lociſque 2. Hunc vel rejiciendum, vel ſic legendum cenſet F. *Quæ nunc in cunctis fument ariſque fociſque* F.

1170 *Auctu*) auctus c. ita legi jubet P. *in not.*

1176 (*Et manet omnino*) *& quod*) Et tamen omnino, quos tantis A. B. Et tamen omnino, quod C. E. P. Et manet omnino, quos tantis D.

1186 *Illorum nutu*) ipſorum nutu *Gaſſ.*

1188 *Sol, & luna*) nox, & luna C. E. P. V.
Videntur) videtur C. E. L. P.

1189 *Signa ſevera*) ſigna ſerena c. *Gaſſ.*

1191 *Ros*) ſol C. E. P.
Imbres) imber c. P.

1197 *Velatum*) cælatum ſæpe c.
Videri) videre P.

1202 *Pacata*) placata C. D. E. I. P.

1208 *Ecquæ*) Ne quæ *Quid.* Et quæ P. Ecquæ, codd. P.
Deûm nobis) deûm endo polis immenſa F.

1211 *Ecquænam*) Et quænam P.

1213 *Et tanti motus hunc poſſint ferre laborem*) Hunc tanti motus poſſint ſufferre laborem F. Et taciti A. B. C. D. E. item *Creech. vel* tanti c. *Creech.*

1222 *Con-*

Digitized by Google

1222 *Corripiunt*) Conrepunt, codd. *Pii*.
Perculſi) percuſſi P.
1224 *Sit ſolvendi tempus adactum?*) ſint ſolvendi tempus adacti *Quidam*. adauctum? *Alii*.
1226 *Æquora*) æthera verrit c. P.
1231 *Ad vada leti*) ad vada lethes, codd. *Pii*.
1238 *Poteſtates*) poteſtatis E. P.
1252 *Altis*) altas A. B. D. L. P. *Gaſſ.* altis A. marg.
1257 *Terris*) terras C. E. P. V.
1261 *Calore*) liquefacta favore c. P. vapore P. *in not.*
1265 *Silvaſque excidere*) parent, quibu' ſylvas cædere *Creech.* ſylvas & cædere *Quidam*.
1266 *Materiem lævare, dolare, ac radere*) Materiemque dolare: & levia radere E. P. Materiemque dolare, lævare, & radere A. B. Materiem lævare, dolare, ac radere: *vel* Materiamque dolare, & lævia reddere *Creech.* priorem lectionem habent priſci codd. *Pii*.
1271 *Nec poterat*) Nec poterant C. E. P.
1275 *Volvenda*) volvẽdo P. recte tamen corrig. *in not.* P.
1279 Deeſt E.
1281 *Ipſum per*) ipſi per C. D. E. I. L. *Gaſſ.* ipſum per c.
1289 *Serebant*) ferebant E.
1293 *Opprobrium*) obſcurum *Pius* ex *Macrobio*.
1296 *Reppertum*) armatum in A. B. C. D. E. I. P. V. 1. 2. nec rejicit *Creech.*
1297 *Dextraque vigere*) frænis, virgave viere F. dextraque viere, priſc. codd. P. vegere D.
1299 *Et bijugo*) Et bijugos F. *Creech.*
1300 *Inventum*) armatum aſcendere c. P. V. 1. 2. priſci codd. P. *inventum*.
1301 *Turrito*) aurito corpore c. P. priſc. codd. P. *turrito*.
1302 *Anguimanos*) Anguimanes C. Anguimanus P.
1307 *In mœnera*) munera A. marg. E. munere A. B.

1309 *Par-*

1309 *Parthi præ ſe*) partim præ C. E. P. V. *Parthi* , priſc. codd. P. *in not.*
1311 *Hos poſſent*) his poſſent C. D. E. I. P.
1314 Hunc rejicit *Creech.*
1318 *Petebant*) patebant A. B. c. P. V. 2.
1320 *Volnere vinctos*) volnere victos a. B. P.
1322 *Sues tauri*) ſuos tauri E. V. 1. 2.
Terebant) tenebant D.
1324 *Cornibus , ad terramque minanti*) Cornibus & terram minitanti mente P. V. 1. 2.
1325 *At validis*) Et validis P. V.
1326 Hunc veruto conficit L. nec illum crudelem cenſet *Creech.*
Suo) alio tinguentes V.
1327 Hunc eradi volunt A. L. M. *Creech.* deeſt E.
1329 *Dentis adactus*) dentis ad ictus C. ad auctus P. *in not.* tamen corrig. *ad ictus*.
1333 *Sic , quos*) Siquos ante E. P.
1338 *Lucæ, ferro male mactæ*) templis , ferro male cæſæ A. B. D. I. male mactatæ C. E. mactæ c.
1339 *Fera facta*) fera fata *Pius* corrig.
1340 *Sic fuit*) Si fuit V. 1. 2.
1342 *Fuerat*) fueret A. B. D. P. fieret E. V. fuerit P. *in not.*
1347 *Perire*) perirent c. P.
1348 *Vacabant*) vocabant P.
1350 *Textile poſt ferrum eſt*) Textile poſt fartum 'ſt P. conject. *in not.*
Parantur) paratur A. B. D. P.
1351 *Tam lævia*) jam lævia P.
1352 *Fuſi , & radii*) fuſi , radii E. P.
1358 *Potius durum*) pariter durum E. P. V. 1. 2.
1359 *Durarent*) durarunt E. P. ſpuriū hunc eſſe ait F.
1364 *Unde*) Inde A. B.
1367 *Terra*) terræ *Gaſſ.*

1370 *Locum concedere*) ſitum concedere ç. P.
1373 *Currere poſſet*) cernere poſſet *Gaſſ.*
1374 *Profuſa*) protuſa D.
1379 *Lævia carmina*) lenia carmina c.
1387 *Unumquidquid*) unum quidvis paulatim C. P.
1388 *Ratioque*) ratio quæ P.
1390 *Omnia cordi*) ſunt omnia chordæ V. otia cordi F. *Creech.*
1397 *Conſuerant*) Conſuerunt A. B. D. L.
1398 *Coronis*) corollis A. B. D. I.
1399 *Monebat*) movebat P. 2. poſſes legere *monebat* P. *in not.*
1404 *Et vigilantibus*) Evigilantibus V.
Somni) ſomno C. E. P. V.
1405 *Multimodis*) multimodas P. corrig. *in not.*
1406 *Unco*) rauco, codd. P.
1409 *Majorem*) Majore *Quidam*.
Dulcedinis) dulcedine C. D. E. P.
1417 *Ferina eſt*) ferina A. B. P. V. 2.
1420 *Et tandem*) Et tamen *Quidam*.
Diſtractum) diſtractam P. V. 1. 2.
1421 *Diſperſiſſe*) Diſperiiſſe C. E. P. V. 1. 2.
1424 *Reſidit*) reſedit C. E. P.
1427 *Signiſque ingentibus*) gemmiſque inſigniter apta *Gaſſ.* ſigniſque vigentibus c. P.
1435 *Et* deeſt V. 1. 2.
1439 *Degebant*) degebat V. 1. 2.
1440 *Diſcretaque*) deſcriptaque a. B. D. I. diſcerptaque V. diſceretaque MSS. V.
1441 *Velivolum*) velivolis a. B. c. D. I. P. V. legi jubet *velivolum* P. *in not.*
Navibus pandis) navibus ponti a. B. Protei ad oras V. propter honores V. florebat propter odores c. P. 1. 2.
1445 *Prius actum*) prius auctum P. prius actũ, codd. P.

1447 *Agri*

1447 *Agri culturas*) agriculturas D. L.
1450 *Polire*) polita V. 1. 2.
1452 *Progredientes*) progredientis P.
1454 *Eruit oras*) erigit oras c. P. V. 1. 2.
1455 *Alid*) aliud A. B.
Videmus) videbant C. E. L. P.

VARIÆ LECTIONES
IN LUCRETII
LIBRO VI.

1 F*Rugiferos*) frugiparos fœtus V. 1. 2.
7 *Exſtincti*) exſtincta V.
10 Hunc verſum delendum cenſet L. deeſt P. ſequenti poſtponit C. E. V. 1.
„ *Et, per quæ*) & pro quam poſſent V.
11 *Ferme mortalibus*) ferme a cortalibus V.
14 *Cuiquam*) quidquam tamen C. quicquam *Gaſſ.*
15 *Atque animum infeſtis cogi ſervire querelis*) Pauſa atque infeſtis coget ſervire querellis K. Atque animi ingratis vitam vexare querelis C. E. P. 1. 2. vexari curis V. Poſt hunc inferitur: Cauſam, quæ infeſtis cogit ſervire querelis C. E. P. V. Pauſa atque infeſtis &c. 1. 2. Plurima, quæ infeſtis cogant &c. H. 2.
16 *Intellexit*) Intellegit K. 1. 2.
Vas efficere) fas efficere K.
20 *Ut*) In P.
22 *Cernebat*) cernebant K.
24 *Cuppedinis*) cuppidinis K. torpedinis H. 2.
26 *Tramite prono*) tramite parvo E. P. 1. 2. pravo K. limite prono H. 2.

27 *Contendere*) concedere curſu C. E. contendere c. H. 1. 2.

29 *Quod flueret naturæ vi*) Quod fieret K. Quod fuerit fortunaï V. Quod fuerit naturali MSS. V. naturali viro atque veniret C. D. E. P. naturaï, varieque A. B. Totum verſum deleri vult *Creech.* flueret permananter, *vel* permutatim F.

31 *Et quibus e portis*) E quibus & portis.

38 *Hunc igitur*) Nunc igitur K.

43 *Eſſe, & nativo conſiſtere corpore cælum*) E ſe nativo conſiſtere corpore, cœlum Et V.

44 *Fiunt, fientque, neceſſe*) fiunt, fierique neceſſe eſt A. B. C. D.E. P. 1. 2. fientque neceſſe eſt I.

45 *Eſſe ea diſſolvi*) Pleraque diſſolvi A. B. C. D. E. I. P. 1. 2.

47 *Vincendi ſpes hortata eſt, atque obvia curſu*) Hunc & duos ſequentes ſuppoſititios putat L. Votorum exhortantur ſpes; atque obvia rurſum C. E. H.2. Ventorum exhortantur A. B. c. H. 1. P. Ventorum circant placentur omnia rurſum K. Ventorum exhortat pellacia, & omnia rurſum V. vide *Nonium* in *rurſus*. Exultant votorum ſpes P. *in not.* Ventorum exirtant placentur omnia *rurum* 1. rurſum 2. obvia rurſum D. P.

48 *Sunt placato*) ſint placato C. E. K. P.

Fuerant) fuerint P.

Furore) converſa favore A. B. C. D. E. P. V.

51 *Efficiunt*) Et faciunt K. P. V. 1. 2. antiqua exempll. P. *in not.* Efficiunt.

54 *Regnum : &*) regnum A. B. C. D. E. P. 1. 2.

56 *Hæc fieri*) poſſunt, ac fieri A. B. D.E. has fieri P.

65 *Atque alte terminus hærens*) utque alte terminus hereat A. B. hæreat I.

66 *Tota regione*) cæca ratione feruntur A. B. c. D. I. H. 1. I. P. 1.2. tota ratione C. E. H. 2. hunc verſum

ſum parentheſi includit K.

68 *Putando*) putare, alienaque C. E. P. MSS. V.

69 *Delibrata*) Delibata A. B. C. D. E. P. V. 1. Deliberata 2. Deirata *Creech. i.e.* valde irata.

70 *Sæpe aderunt*) Sæpe oderunt MSS. V.

Quod violari) quo violari A. B. C. E. L. 1. 2.

72 *Quietos*) quietus c. H. 1. K. P. 1. 2.

73 *Fluctus*) volvere fletus V. MSS.

75 *Feruntur*) ſimulacra fuerunt V. 1. 2.

80 *Profata*) multa profecta A. B. C. D. E. P. 1. 2.

81 *Ornanda*) ornata politis K. tornanda, quid. codd. P.

82 *Ratio cæli*, *ſpecieſque*) ratio ſuperûm cœlique tenenda A. B. D. H. 2. L. V. ratio ſuperûm cœliſque tenenda 1. 2.

84 *Quæque ferantur*) cunque ferantur A. B. C. E. L. P.

91 *Præſcripta ad candida calcis*) præſcribito ad candida callis V. 1. præſcribita ac 2. ſuprema præſcripta, & candida callis P. ac candida callis C. E.

94 *Inſignem*) inſigni capiam A. B. C. D. E. I. P. 1. 2.

100 *Hinc magno*) hic magno H. 2.

101 *Nubes*) corpore in aere V. corpore nure 1. 2.

102 *Ac tigna*) ac ligna c.

104 *Nam aut cadere abrupto -- preſſa*) Nam cadere aut bruto deberent C. E. F. *Creech.* Nam cadere abrupto -- preſſi c. P.

105 *Aut*, *ut fumus*) haud ut fumus P. *in not.* corrigit.

108 *Magnis intenta theatris*) magnis intenta trachelis, quid. codd. P.

109 *Malos*) muros inter c. P. *Gaſſ.* malos, quid. codd. P.

110 *Petulantibus Euris*) petulantibus auris C. E. 1. 2. A marg. P. perviantibus auris K.

112 Hunc verſum parentheſi includit L.

114 *Planguntque*) planguentque P. utramque lectionem agnoſcit *in not.* P.

115 *Ut non*) interdum, non C. E. P. ut non, priſci codd. P.

117 *Corporis tractum*) corpora tractim K. corpore tractum P.

119 *Exierit*) exierint K. exierunt V. 1. 2. *Creech.*

122 *Diſſiluiſſe*) maxima diſſolviſſe C. P. diſſiluiſſe H. 1. 2.

124 *Intorſit*) nubibus infercit V. interſit 2.

Concluſaque) contuſaque K. contruſaque *Alter*.

127 *Commovit*) contumuit vis V.

130 *Pariter ſonitum*) parvum ſonitum K. V. 1. 2. magnum V.

132 *Cur ſonitus*) Ut ſonitus C. D. E. P.

137 *Perfringens*) perfingens impete V. 1.

138 *Docet res*) doce res V. 1.

141 *Qui quaſi*) quæ quaſi K.

142 *Infringendo*) infrangendo K.V. in frangendo P.

144 *Ubi e nube*) uti e nube A. B.

146 *Continuo ut*) ut continuo magno D. deeſt *ut* A. B. C. E. P.

Trucidet) trucidat K. V.

148 *Propere*) propter demerſimus K. V. 1. 2.

149 *Si nubes*) ſin nubes K.

150 *Repente*) ſuccenſa recente 1. 2.

152 *Turbine ventorum*) Turmæ ventorum K.

153 *Nec res ulla*) Nec reſina, caſtigat. exempll. P.

154 *Sonitu flamma*) ſonitu in flamma V.

157 *Conſercit, franguntur in arctum*) convertit, franguntur in altum c. P. quid. codd. P. *conſercit*. priſci codd. P. *in arctum*.

158 *Miſti*) miſta P.

164 *Fulgere*) Fulgura K.

167 *Videas*) videat c. H. 1. K. P. alii codd. P. *in not.* videas.

Arboris auctum) arboris ictũ c. ita corrig. P. *in not.*

168 *Quam*)

168 *Quam*) quem P.
Aureis) auris A. B. ita verſ. 282. auras c. P.
170 *Tonitrum*) tonitum accipimus K.
171 *E ſimili*) Et ſimili c. H. 1. K. P.
Et deeſt P.
175 *Spiſſeſcere*) ſpiſſaſſere K.
176 *Ferviſcit*) ferveſcit V. 1. 2.
181 *Nictantia*) nutantia fulgura K. minitantia V.
182 *Adlicit*) adficit aureis *Quidam*.
183 *Oculos ad lumina noſtros*) oculorum ad limina noſtra 1. oculorum ad lumina noſtra C. E. P. 2.
184 *Alte*) alti K.
185 *Impete miro*) agmine miro *Creech*.
186 *Nec tibi*) Ne tibi K.
Inferne) inferre P. inferna, priſci codd. P.
187 *Quam ſint*) Quam ſit K.
Quid exſtent) quod extent c. P.
189 *Portabunt*) portabant K. 2.
190 *Cumulata*) collata videbis c. P.
191 *Superna*) ſuperno K.
196 *Clauſi*) clauſæ K.
197 *Minantur*) minantes H. 2.
198 *Nunc hinc, nunc illinc*) Nunc huc, nunc illuc *Gaſſ.*
200 *E nubibus*) in nubibus *Creech*.
206 *Etenim*) ſed enim P. recte tamen corrigit P. *in not.*
210 *Has*) Haſce *Creech. Alii*. Has C. E. K.
212 *Fulgere colores*) fulgore colores c. K. P. ſcribi jubet *fulgere* P. *in not.*
215 *Ingratis illa*) ingratius illa C. E. P. V. *ingratis* corrigi jubet P. *in not.* ingratiis L.
218 *Quali natura*) quod ſic natura C. E. P. ignis natura, nonnulla exempll. P. *in not.* quod ſit natura P. *in not.*
219 *Et inuſta*) & mixta vapore H. 2. codd. antiq. P. *in not.*

220 *Halantes*) halantis C. E.
Auras) ſulfuris aureis c. P. *auras* legi jubet *in notis* P.
222 *Per ſe accendunt*) ſæpe accendunt V. ſeſe , codd. P. *in not.* 1. 2.
224 *Hunc*) Nunc P. recte tamen corrigit *in not.* P.
225 *Mobilibuſque*) motibus , atque H. 2.
226 *Obſiſtere poſſit*) abſiſtere poſſit c. P.
228 *Uti , ac voces*) uti vocis C. E. Abeſſe poteſt hic verſus *Creech.*
230 *Ut* deeſt P.
Curat item) Cur autem, ſcribendum cenſet ex priſca lectione P. *in not.*
232 *Lateramina vaſis*) latera omnia vaſis C. E. P. lateramina vaſi A. B. L. lateramina P. *in not.*
233 *In ipſum , &*) in ipſum C. E. P. 1. 2.
236 *Uſque adeo pollens*) exque adeo cellens V. 1. uſque adeo tellens 2. tollẽs fervore A.B.candens C.E.P.
239 *Diſcludere*) diſcindere tutreis *Quidam* .
240 *Tigna , trabeiſque*) ligna , trabeiſque C. E. P.
241 *Demoliri*) commoliri atque A. B. D.
243 *Poſſunt*) poſſint *Creech. Alii* . poſſunt C. E. K. P.
244 *Neque te in*) neque in C. E. 1. neque quamin 2. neque quem in V.
246 *Nubibus exſtructis*) Nubibus extractis C. P. extructis H. 2. quid. codd. P. *in not.* extruſis, alii codd. P. *in not.*
248 *Hoc fieri*) hæc fieri *Gaſſ.*
253 *Impendent*) Impendunt P.
256 *Flumen*) fulmen P.
257 *Fertur tenebris procul*) fertur terris procul F. fertus V.
259 *Repletus*) repletur C. P.
264 *Nubila ſole*) lumina ſole *Gaſſ.*
265 *Nec tanto poſſent hæc terras opprimere imbri*) Nec

tanti

tanti poſſent venientes opprimere imbres *Gaſſ.* tantos poſſent venientes opprimere imbres H. 2. tantos imbres M. poſſent terras C. E. nec tanto poſſent venientis opprimere A. B. c. I. P. nec tantos P. *in not.*

265 *Flumina*) Fulmina c. P.

268 *His igitur*) Hic igitur P.

271 *Semina habere cavas*) Semina hæc de re cavas MSS. V. fac ſemina ciere cavas V.

273 *Hic ubi*) Hoc, ubi E. Hac H. 2.

275 *Cum eo*) cum in eo C. P.

276 *Vortex*) vertex V.

278 *Ipſe ſua nam*) accenditur, ipſe ſuapte L. *Creech. Gaſſ.* ſua cum C. E. P. 2.

280 *Vis venti, vel gravis ignis*) percaluit gravius jam ventus in ignis c. P. recte tamen ex priſc. codd. emendat *in not.* P.

281 *Tum quaſi*) cum quaſi P.

291 *Atque ita præcipitans*) Atque ita Pyrrhæ nos ad F.

293 *Provolat ictu*) pervolat ictu D.

297 *Vortex, quod*) Vortex, quem c. V.

298 *Idem in*) item in A. B. C. D. E. idem in c. H. 1. 2.

307 *Concepit*) concipit MSS. V.

310 *Perculit ictu*) percutit ictu D.

311 *Vaporis*) vapores P.

312 *Excipit ictum*) excipit illum c. P.

314 *Vis ſit ferri, hoc ſecius illa*) vis ferri 'ſt hoc ſecius illec V. 1. ſecius ille 2.

318 *Nec temere omnino*) Nec tamen omnino *Gaſſ.*

319 *Ex quo*) ex qua P.

320 *In curſu*) in curſus P.

323 *Sic*) ubi P.

324 *Incita*) inſita C.

331 *Per rara viarum*) per operta viarum H. 2.

334 *Natura*) naturæ P.

334 *Deer-*

334 *Deorſum*) pondera deoſum V. deorum 1, 2.
338 *Plagis*) gladiis itinerque *Nonius*.
346 *Intendunt*) intendant A. B. D. incedunt *Quidam*. incendunt *Alii*.
348 *Liquidis quia*) liquidus quia E. H. 2. *Creech.*
Travolat ignis) trameat ignis A. B. D. tranſvolat C. E. L. traviat c. P. tranſviat MSS. V.
349 *Perfringit*) perfigit V. 1. perfrigit 2.
350 *Qua texta*) quæ tecta c. quæ texta P.
356 *Stellis fulgentibus alta*) telis fulgentibus alta F.K. *Creech. vel* ſtellis fulgentibus apta *Creech.*
359 *Ventique calore*) ventique calores *Quidam*.
361 *Inter utrumque igitur*) Inter utraſque igitur E.
362 *Tum variæ*) Cum variæ *Quidam*.
363 *Nam fretus ipſe*) Namque irit ipſe H. 2.
Frigus, *& æſtum*) frigidus æſtum c. H. 1. P. frigus ad æſtum *Nonius*.
366 *Fluctuet aër*) fluctuet æther *Gaſſ.*
367 *Et*) eſt P.
Rigoris) poſtrema liquoris H. 1. P.
368 *Tempus id eſt vernum*) Tempus adeſt vernum c. E. H. 2.
369 *Se res*, *turbareque*) ſeſe, turbareque V. 1. inter ſe, turbareque 2.
370 *Extremus*) extremis A. B.
371 *Quod fertur*) cum fertur H. 2.
374 *Mirum eſt in eo ſi*) mirum ſi in eo jam tempore C. E. mirum ſi in eo tum P. ſi in eo ſic H. 2.
381 *Indicia occultæ*) Judicia occultæ A. B. c. D. H. 1. 2. I. P.
388 *Quo cuique eſt cumque voluptas*) quo ducit quemque voluptas A. B. quo inducit cumque P. at qua ejis eſt cumque voluntas V. 1. quoque eſt cumque 2. voluntas H. 2. P. V. 1. *Gaſſ.*
389 *Adverſabile cumque eſt*) adverſabile cūque'ſt C.E.P.

aver-

averſabile P. *in not.*

390 *Icti*) ictu C. E. P.

Fulguris balent) fulguris edant D.

392 *Nulla ſibi turpis conſcius rei*) conſciu' rei *Creech.* nulla ſibi turpi conſcius in re C. E. P. V.

396 *An con brachia ſueſaciunt*) An tum brachia conſueſcunt A. B. C. D. E. P. V.

397 *In terraque patris*) Et terræ matris P. *in not.*

401 *Ipſe in eas tum*) ſucceſſere , ipſus in æſtum C. P. ipſe in æſtum E.

402 *Teli*) cæli P. priſca lectio *teli* P. *in not.*

404 Poſt hunc verſ. 474. ſi modo Lucretianus eſt , videtur locandus L.

405 *Si vult caveamus*) Præterea ſævi ut caveamus H. 2.

407 *Vult opprimere*) autem vel opprimere 2.

411 *Mittere*) mittier , quidam codd. P. *in not.*

420 *Plurimaque hujus*) plurimaque plus A. B. E. plurima quo plus C. P.

428 *Tum ſunt*) tum ſint C. E. cum ſint P.

431 *Quam cœpit*) qua cœpit *Gaſſ.*

439 *Detrudit ad*) detruſit *Creech. Al* detrudit ad C.E.P.

442 *Ventis e nubibus*) venti ſe nubibus *Creech. Alii*. venti ſe e nubibus, priſci codd. P. *in not.* venti ſe nubilus P. *in not.* ventis e nubibus C. E. P.

446 *Procellæ*) procellat V.

452 *Poſſint*) poſſent A. B.

453 *Comprenſa teneri*) compreſſa teneri C. E. P.V. 1.2.

459 *Quam ſint quaque*) Quam ſint quoque V. 1. 2. Qua ſint conque V.

461 *Cum conſiſtunt*) tum conſiſtunt C. P. recte tamen corrigit *cum* P. *in not.*

464 *Hic demum*) Hinc demum H. 2. *Gaſſ.*

465 *Condenſa , ac ſtipata ſimul cernantur , & udo*) Et condenſa , atque arcta , apparere , & ſimul ipſo A. B. C. E. I. V. hunc verſum delet L. Et conden-

Digitized by Google

denſa, atque arcta patere: & ſimul ipſo P.

466 *Videantur*) videatur C. E. P.

467 Delet L.

„ *Nam loca declarat*) Nam ſe declarat C. E. Nam ſi P. nam loca, emaculati codd. P. *in not.*

468 Delet L.

„ *Res ipſa, & ſenſus*) Res ipſa ad ſenſum C. E. V.

472 *Quo magis*) Quod magis *Quidam*.

473 *Momine ponti*) momina ponto V.

474 *Ratio cum ſanguine abeſt*) ratio conſanguinea eſt humoribus V. ratio tum ſegnis abeſt M. & H. 2. *vel* cum ſanguine adeſt c. H. 2. P. Delendum verſum cenſent L. P. *Creech.*

480 *Urget enim*) Surgit enim c.

481 *Nimbis*) nimbus P.

482 *Hunc veniant*) huc veniant c. P.

In cœtum) in cœlum P.

485 *Quantaque volarent*) cunctaque volarent *Quidam*.

495 *Demiſſus*) dimiſſus P.

498 *Creſcere utraſque*) creſcere utrumque A. B. C. D. E. I. L. P. *Gaſſ.*

500 *Corpus cum ſanguine*) sãguis cum corpore creſcit L.

501 Delet L. recte forſan *Creech.*

502 *Concipiunt*) Conſuggunt, codd. P. *in not.*

508 *Nubes vi venti*) nubes imbres tum mittere *Creech.*

510 *Coacta*) coorta *Creech. Alii*. coacta C. E. V. MSS.

511 *Urget, & e ſupero premit*) Urget & inſuper opprimit V. Urget & ſuper V. Urgens & ſuper 1. 2.

514 *Stillantque*) ſtillantia, quaſi A. B. I. ſtillante C. E. P. MSS. V. ſtillando H. 2. M.

515 *Cera*) Tela ſuper MSS. V. Teda V.

516 *Vehementer utroque*) vehementer utrinque c. H. 2. P.

519 *Multa fuerunt*) multa flentur ſemina V. afflentur V. fientur 1. 2.

521 *Inſuper, atque omni*) Inſuperaque omni *Quidam*.

522 *Ter-*

522 *Terraque cum fumans*) Terraque conſumens humorem c. P.
Rebalat) tota relatrat V. redralat MSS. V. redhalat V.
523 *Hinc ubi*) Hic ubi C. E. P.
525 *Nubibus arqui*) nubibus arci C. E. arquus c. P. nubilus arquis , codices P. *in not.*
528 *Omnia , nix*) Sicuti nix H. 2.
530 *Refrenat eunteis*) refrænat aquantis A. marg. H. 2. refrænat aventes Perfacile & V. 1. 2.
531 *Tamen hæc*) cuncta hæc H. 2.
Reperire) te per te P. reperire P. *in not.*
533 *Sint*) ſunt P.
535 *Fac ut eſſe*) fac eſſe D. face ut eſſe P.
536 *Item , ut ſupera eſt*) item & ſupera P.
538 *Gerere , &*) gemere , & H. 1.
540 *Vi*) jam P.
Submerſaque ſaxa) ſubmerſo capte V. ſubmerſaque ſoſca 1. 2.
541 *Similem eſſe ſui , res*) ſimile eſſe & par res H. 2. ſimile eſſe ſui res P. recte corrigit *in not.* ſimilem P.
542 *Rebus ſubjunctis*) rebus ſejunctis D.
546 *Diſſerpunt*) diſcerpunt P.
549 *Exſultant , ubi currus fortis equûm vis*) exultantia ſunt , fortis quam *ubi* equûm vis c. tibi P. exultant ſola Piſæumque flumen V. exultantes quam ubi fortis equûm vis a. B. exultant ubi currus cunque equitum vi A. C. E. M.
550 *Ferratos utrimque*) Ferratos cum utrinque V.
551 *Ubi magnas in aquæ*) ubi in magnas aquæ A. B. in magnas æque C. E. magnas in aquas c. P.
553 *Aqua , & fluctu*) aquæ fluctu A. B. C. D. E. P.
Vacillet) vacillans D. P. 2.
554 *Ut vas in terra*) Ut vas inter non MSS. V. Ut vas infe-

inferii non V. Et vis in c. P. Ut vas, quid. codd. P. *in not.*

557 *Parti ex*) parte ex P. 1. 2.

562 *Minent*) minant in C. E. P. *in not.* micant c. P. manent, alii codd. P. *in not.*
Prodita) percita P. *in not.*

566 *Tantam*) tandem terrarum E.

567 *Non ulla refrenet*) ſi nulla refrænet C. E. P.

568 *Reprendere eunteis*) deprehendere eunteis C. E. P. reprehendere cunque? D. euntem: A.B. L. *Creech.*

571 *Ruinas*) ruinam P.

573 *Suas ſe in*) ſuas in C. E. P.

578 *Aut ipſa tellure*) ut ipſa I. ipſa tellure C. E. P. ipſa ab tellure A. B. H. 1. aut ipſa a tellure *Creech. Al.*

580 *Magnas*) magno F.
Fremit ante) fremitante E.

582 *Simul artam*) ſimul altam A. C. D. E. L. P. ſimulatam 2. B.

584 *In Tyria*) In Syria C. E. P. V.
Fuit Ægis) fuit Argis H. 2. Ægi P. recte tamen corrigit *Ægis* P. *in not.*

586 *Diſturbât*) Diſturbans C. E. Diſturbatque P.
Obortus) abortus P.

587 *Ceciderunt*) cecider' & V.
Multaque) Multa V.

588 *Multæ per*) multis per A. B. I.

589 *Subſedere*) Subſidere P.

592 *Inde*) unde P.

594 *Moveri*) atque movere C. E. P. 2.

596 *Superne*) ſuperna C. P.
Inferne, cavernas) inferne caverna C. E. inferna cavernas c. P.

597 *Terraï ne diſſolvat*) Terrarum ne H. 2. Terræ ne diſſolvatur P. Terrarum ne diſſiliat natura c.

598 *Neu diſtracta*) Nec diſtracta D.

602 *At-*

602 *Attamen*) Et tamẽ P. priſci codd. Attamẽ P. *in not.*
603 *Subditat*) Subdit & hunc c. P.
604 *Subtracta*) ſubſtructa feratur V. 1. 2.
607 Deeſt P. V.
609 *Quo tantus fuat*) quo ſit tantus decurſus C. E. 1. 2. quo fit tantus D. quo fiat tantus A. B. fluat tantus *Gaſſ.*
610 *Veniant*) veniunt D.
611 *Tempeſtateſque volanteis*) tempeſtateſque valenteis H. 2.
619 *At pelage*) At pelago C. ita legi jubet ex antiquis exemplaribus P. *in not.* pelagi A. B. I. P. pelagus E.
Subſtrata) Scribi jubet ex priſca lectione *ſubtracta* P. *in not.*
622 *Largiter in*) Largius in c. P. Largitus in H. 1.
628 *Æquore ponti*) æquore venti *Quidam.*
629 *In orbe*) in orbi E. H. 2.
632 *Conjunctas — cingit*) conjuncta eſt — cingens A. B. C. D. E. P.
Maris undique) magis undique *Quidam.*
638 *Liquido pede*) recto pede *Gaſſ.*
641 *Media de clade*) enim dia de clade F. K. enim mediocri clade F. *Creech.* mediocre clade V. media Græcia de coorta 1. 2. de glande coorta H. 2. media quæ clade P. ſcribit tamen *in not.* ex antiqua lectione P. *media de clade.*
645 *Cernentes pavida*) Cernentes pando c. H. 1. panda P. corrigit *in not.* P. pavida.
647 *Tibi rebus*) tibi in rebus C. E. D. I. P. *Gaſſ.*
650 *Et videas*) Ut videas P.
651 *Conſtet*) conſtent H. 2.
652 *Et quota pars homo terraï ſit totius unus*) Nec ſit pars homo terraï quota totius unus C. E. H. 2. Nec quota pars homo &c. c. M. P. unum c. Nec tota pars homo &c. H. 2. P. *in not.* ſed textus lectionem

magis

magis probat P. *in not.* V. 1. 2.
655 *Miratur*) miratus P. quid. codd. miratur P. *not.*
658 *Obturgeſcit*) Quidam legunt *obbruteſcit* P. *in not.*
659 *Oculos*) oculoſque P.
660 *Exſiſtit ſacer*) Exurit ſacer c. P.
Corpore) corpora P.
663 *Nobis cælumque*) morbi, cælumque A. C. E.
Mali fert) male fert P. ſcribi jubet *in not.* P. *Et ſatis hac tellus orbem cælumque malum fert.*
666 *Suppeditare*) ſuppeditari C. D. E.
671 *Ut tempeſtates*) Et tempeſtates C. E. 1. 2.
672 *Tetulerunt*) retulerunt D. P. tetulerunt *not.* P.
674 *Fluvius, qui non eſt, maximus eii eſt*) fluvius, qui viſus maximus eii A. B. C. E. P. 1. 2. quivis ut maximus V.
686 *Percaluit, calefecitque*) percellit, calefecitque K.
687 *Saxa furens*) Saxa ferens K.
689 Deeſt P.
690 *Funditque ardorem*) Vertitque ardorem V. Fecitque ardorem P. Fertitque P. *in not.*
691 *Differt*) Differre P. Differt, alii codd. P. *not.*
Fumum. inſeras verſ. 689. P.
693 *Ne*) Nec P.
694 *Magna ex parti*) magni ex D. parte C. P.
696 *Mari*) mare A. B. P.
697 *Hac ire*) hæc ire G.
698 *Mari penitus res cogit aperto*) mare: & penitus ſe cogier arcto C. E. H. 2. animam penitus *Creech.* mare A. B. res cogit aperto c. H. 1. hunc verſum ſpurium cenſet L. poſt hunc inſerit L. quem ſpurium quoque cenſet: *'Et penetrare mare, & penitus ſe cogier arcto* L.
699 *Flammas*) flammam H. 1. 2. P.
701 *Ventigeni crateres*) vertice itē crateres A.B.C.E.M. P.ventigeni crateres a.vertigini 2.vertice enī V.1.

702 *Nos*

702 *Nos quas*) quos nos P.
708 *Eum ferro, neque*) eum ferro nec A. B. C. D. E. P.
710 *Verum aliquid genere eſſe ex hoc quod concio dicat*) Verum eſſe ex genere hoc aliquid, quod C. E. Utrum-quod contigit eii V. contio dicat A. B. contio credat E. P. *in not.* concio credat C. contio itel 1. 2.
711 *Dicere habemus*) dicere avemus H. 2.
712 *Æſtati*) æſtate A. B. C. E. P. æſtatem H. 1. 2.
716 *Quo Eteſia flabra feruntur*) qui Eteſiæ eſſe feruntur C. E. qui Eteſii eſſe feruntur V. efflare feruntur c. quo Eteſiæ efflare feruntur P. ſcribi jubet *quo Eteſia flabra feruntur* P. *in not.*
718 *Surſus replent*) rurſus replent c. H. 1. P.
720 *Flumine, quæ*) Flamine, quæ H. 1. 2.
722 *Nigra virûm*) nigra nigrum c.
Percoctaque ſæcla) percocto ſæcla C. E. P. V.
727 *Amni*) amnis P.
728 *Proclivus*) proclivis C. E. P.
730 *Quo Eteſia*) quod Eteſia H. 2.
735 *Forſit & Æthiopum*) Forſitan Æthiopum C. E. P. 2.
736 *Creſcat*) Creſcit P.
Albas deſcendere ningueis) albas decedere ningues C. E. I. albos decedere in igneis c. P. *albas decedere ningues* ſcribi jubet P. *in not.* albas deffundere ningues H. 2.
738 *Sint*) ſunt P.
Deeſt *loca* C.
742 *Cum advenere*) cum venere A. B. C. E. P.
743 *Remigii*) Remigio P.
746 *Subſtratus*) lacus ſubjectus H. 2.
Averno eſt) Averni C. E. H. 2. P. 1. 2.
747 *Qualis apud Cumas locus eſt, montemque Veſevum*) Hic locus eſt Cumas apud, Ætruſcos per montes, Oppleti validis ubi fumant montibus auctus *Pius ex Jano Parrhaſio*. Is lacus eſt Cumas apud, &

Veſuvi per montis A. B. Is locus eſt Cumas apud, Hetruſcos & monteis C. Is locus eſt Cumas apud Hetruſcos, & monteis E. Is locus eſt Cumas apud, acri ſulpore montis V. His locus &c. 1. montes 2. Ut locus &c. Euboico ſub monte F. Qualis apud Cumas eſt ocris vipera montis L. Miſeni ſub pede montis *Gaſſ.* Is lacus eſt Cumas apud acri ſulpore montis K. Qualis apud Cumas lacus eſt D. Hic locus eſt Cumas apud, ejus ſub pede montis P. Is locus &c. apud, ejus ſub pede montis c.

748 *Oppleti*) Pompeji calidis L.
Auctus) aucti C. E. L. V.

749 *In mœnibus*) in montibus c. P.

752 *Non cum*) non, cum A. B.

755 *Loci hoc opus*) loci opus C. E. locis opus H. 2.
Ipſa ſua vi) ipſa ſuapte C. E. I. P. V.

756 *Item locus eſſe, videri*) item ſpelunca videri F. locus (lacus) ſulporis eſſe V. eſſe, vigentes *Creech.* eſſe volantes H. 2. M.

757 *Quadrupedes quoque quo ſimul ac veſtigia primum*) Quadrupedum quo ſecla ſimul veſtigia prima F.

762 *Janua ne his Orci potius regionibus eſſe*) Janua neu poteis Orci regionibus eſſe MS. neu poſtes V. ne potius orci regionibus C. E. ne portis orci c. ne portis orci & P. ne potius his orci A. B.

763 *Credatur poſta, hinc animas*) Credatur poſt hinc animas Acherontis E. V. 1. 2. Credatur, poſthinc animas Acherontis C. P. poſita hinc H. 2. M.

764 *Inferne*) inferna P.

768 *Namque ipſa de re nunc dicere*) nam de re nunc ipſa dicere *Quidam*. de re tibi P.

771 *Multa, homini quæ*) Multa cibos, quæ C. E. P. cibo æque ſunt V.

772 *Poſſint*) poſſunt D.

776 *Texturas*) Exuvias inter *Quidam*.

778 *Aſpe-*

778 *Aſpera odore*) aſpera tactu A. B. C. E. P. 1. 2.
782 *Infeſto ſenſu*) infeſtæ ſenſu L. corrigit *in not.*
783 *Tributa eſt*) tributa E. H. 2.
786 *In* deeſt P.
791 *Ubi acri*) ubi acris A. B. acreis C. E. P.
792 *Conſopit*) cum ſopit V. 1. 2. Poſt hunc inſerit L. Quin gravidis hinc nidor abortum immittere ſuevit.
793 *Dejicere ut pronos qui morbus ſæpe ſulvit*) Deicere ut privos A. B. Concidere ut pronos qui morbos mittere ſuevit C.E. item L. ſed deleri eum mavult L. Nidore ut ſomnos qui morbus mittere ſuevit F. Concidere & fumus qui morbum mittere ſuevit V. Cum cinere & fumus qui morbum mittere ſuevit V. 1. Concipere & fumum qui &c. V. Concidere & pumos qui morbo mittere ſuevit V. 2. Cum cinere & fumo qui morbum mittere V. Concidere & fumus V. 1. Concidere & primos qui morbos mittere ſuevit c. P. morbo M.
796 *Odorata eſt*) odora eſt P. neque corrigit *in not.*
798 *Atque*) utque P.
Sedibus intus) ſedibus ipſis D. *Gaſſ.*
799 *Etiam cunctere lavatris*) etiam cum te relavaris c. P. cunctere lavabris V. 1. 2. lavari C. E.
800 *Plenior & ſolio in fueris ferventis aquaï*) & fueris ſolio ferventis C. E. Plenior efflueris ſolio ferventis c. P. Plenior affueris dolio ferventis H. 2. & fueris ſolio in ferventis A. D. I. & ſuperis ſolio in B.
804 *At cum membra hominis percepit fervida febris*) Aut niſi membra prius pertexit frigida ſervus A. B. Aut niſi membra domus percepit fervida muſtum K. At cum membra minus pertexit fervida ſervus C. P. membra domus percepit fervidus ignis c. P. domans percepit fervida ſervis H. 2. dominus per-

texit fervida ſervis E. domnus percepit 1. 2. domans perrepit V.

805 *Tum fit odor vini plagæ mactabilis inſtar*) Aut fit odos, plagæ manabilis mora A. B. viri plagæ manabilis c. P. *in not.* manabilis D. P.

810 *Exſpirat*) expiret A. B. C. D. E. P.

Scapteſula) ſcaptenſula A. B. C. E. P.

814 *Copia deſit*) copia deſiat A. B. deſit C. E. P.

815 *Magna? neceſſe eſt*) magna vacare C. E. H. 2. *neceſſe'* ſt c. H. 1. P.

816 *Exæſtuet*) exæſtuat C. E. P.

817 *Exſpiretque*) Expiratque C. E. P.

Aperta) apertum 2.

820 *Venenet*) veneni V. P. legi jubet *in not.* Et ſpatium cæli quadam de parte venenat P. *in not.*

823 *Ut cadat*) Et cadat D. *Gaſſ.*

Qua dirigit æſtus) qua ſe erigit æſtus F. derigit A. B.

824 *Hic eadem*) hic eadem C. E.

827 *Veneni*) venena C. P.

829 *Sit*) fit P.

834 *Pennarum*) pinnarum P.

835 *Proditur omne*) perditur omne C. P.

836 *Nictari*) nixari A.B.D.E.I.P. vexari nequeunt C.

837 *In terram*) in terris a. B. P.

838 *Natura*) Naturam P.

841 *Rareſcit*) Areſcit A. C. E. P. V. 1. 2.

843 *Affecta calore*) effœta calore C. E. *Gaſſ.* effœta vapore H. 1. 2. P.

844 *Hoc fit frigidior*) Fit quoque frigidior C.E.P. Hoc quoque *Quidam*.

Qui in terra eſt) qui terra 'ſt D.

846 *Scilicet, ut coëundo*) ſcilicet in coeundo C. E. P.

848 *Eſt apud*) Eſſe apud D. I.

849 *At*) & P.

851 *Fer-*

851 *Ferviſcere raptim*) ferveſcere partim C. E. P.
854 *Sol nudum*) ſol udum C. E.
Contrectans) contractans C. P. V. 1. 2.
857 *Hic*) hunc P.
Craſſo corpore) craſſi corporis C. E.
Terram) terra, legendum cenſet P. *in not.*
858 *Vapori*) vapore C. D. E. vaporem P. calido ſatiare vapore, legendum pronuntiat P. *in not.*
862 *Rara tenet circum hunc fontem*) Pura tenet circum fontem C. E. Parthenice circum fontem V. Para tenet circum fontem 1. Partene circum fontem 2. Parva tenet certum fontem P.
864 *Hinc ubi*) Hoc ubi c. P. 2.
Obruit umbris) obruit undis c. H. 1. 2. P. recte tamen corrigi jubet *umbris* P. *in not.*
865 *Subtus frigeſcit*) ſolito frigeſcit H. 2.
868 *Faciunt laticis tactum*) faciunt aquæ tactum A. Ita legendum ex *Beda* cẽſet P. *in not.* laticis tactum a.
Atque ſaporem) atque vaporem C. E. P. V. 1. 2. uſque vapore H. 2.
869 *Radiis terram dimovit*) radiis umbram dimovit *Creech.*
Obortis) obortus A. E. obortis a. C.
875 *In luci*) in lucem C. E. P. in luce A. B. D.
877 *Dimittat : quaſi ſæpe*) demittat cum ſæpe C.E.H.2. demittat P. quaſi ſæpe c. H. 1.
878 *Mittit*) mutat, & C. E. nutat c.
Nodoſque relaxat) nervoſque relaxat a. B. V. venaſque relaxat H. 2.
887 *Non tam viva tamen*) Non ita multa tamen V.
889 *Conciliari*) conciliare C. E. P. V. 1. 2.
890 *Genus endo mari ſpirat*) genus Aradius ſpirat *Creech.* inde mari ſpirat C. E. P. ſparat fons 1. 2. endo mari Aradio fons V.
891 *Qui*) Quod P.

892 *Præbet regionibus*) pariter regionibus c. P. ſed ex priſca lectione *præbet* emendari jubet P. *in not.* præter regionibus V. 1. 2.

896 *Quo cum*) quæ cum C. E. P.

897 *Aut cum tædaï corpori*) aut in teda cum corpora C. E. P. indu tedaï corpore V. aut in tedaï corpore V. corpora *Alii*.

898 *Quia*) quod 1. 2.

900 *Lumina lychnum*) lumina linum C. E. lychnum c.

905 *Putandum eſt*) fatendum 'ſt *Gaſſ.*

913 *Demiſſo*) demiſſos *Creech.* demiſſo C. E. P.
Jactarier auris) jactarier hamis C.E.P. auris H. 2.

916 *Permananter vis*) permanant; & vis P. aliam etiam lectionem agnoſcit P. *in not.*

921 *A rebus*) ab rebus E.
Quaſcumque) quæcunque P.

922 *Mitti, ſpargique neceſſe eſt*) mitti fateare neceſſe 'ſt A. D. I. L. P. *Gaſſ.*

924 *Fluunt*) fluant P.
Rebus odores) rebus obortu M.

925 *A fluviis*) e fluviis P.

927 *Per aureis*) per auras C. E. P.

935 *Sentire ſonorem*) ſentire ſonare A.B.C.H.1.2.P.1.2.

941 *Miſtum corpus inani*) niſi corpus mixtum inani A. B. D.

946 *Diditus in*) Diditur in A. B. C. D. E. P.

947 *Unguiculoſque*) unguiculaſque P. utramvis lectionem probat P. *in not.*

953 *Quin ferri*) qui ferri K. P.
Suëvit) ſuerit P.

954 *Undique qua circum corpus lorica coërcet*) Denique qua C.E. K. P. V. quam circum corii F. corii L. coli A. B. colli C. E. cæli V. colli lorica cohæret c. P.

955 *Morbida vis quæcumque exſtrinſecus inſinuatur*) Fervida

vida vis *Creech.* vi quacunque K. viſque ſimul cum extrinſecus C. E. P. vis ſimulacrûm extrinſecus V. 1. vis ſimul cum extrinſecus 2. viſque ſimul cum excuſſeris H. 2.

956 *Et tempeſtates terra cæloque coortæ*) Nam -- F. tempeſtatem coortam F. H. 2. tempeſtate in terra coorta V. 1 tempeſtatem 2.

957 *E cælo emotæ terraque repente faceſſunt*) In cælum terraſque remotæ jure faceſſunt A. B. C. E. I. P. In cælum terraſque remota e jure faceſſunt V. 1.2. Vel ferri natura timet circumque ſatiſcit F. In cælum terraſque timet arcumque ſatiſcit H. 2.

958 *Non raro*) niſi raro C. E. P. V. 1. 2.

963 *Montibus alte*) montibus altas H. 2. P.

964 *Exſtructas ningueis*) Extructaſque niveis radiis c. H. 2. P extructas ningues, alii codd. P. *in not.*

965 *Liqueſcit in*) liquefit in V. 1. 2.
In ejus poſta) in ignis poſta c. P.

966 *Liquidum facit æs*) liquidum facile æs P. *in not.*

970 *Oleaſter eo*) celaſter eo V.

971 *Diffluat ambroſia*) Effluat C. E. Effluat ambroſiam P. Effluat ambroſias V. 1.

972 *At nihil eſt, homini fronde hac quod amarius exſtet*) Qua nihil eſt homini, quod amarum frondeat æque C. E. ex ſe H. 2. Qua nihil &c. quod amarius fronde exiſtat V. Qua &c. amarius fronde hac extet 1. 2. At nihil eſt homini fronde hac quod amarius extet c. At nihil eſt homini, quod amarius fronde hac extet A. B. D.

977 *Subus hæc res munda*) ſuibus hæc munda C. E. ſubus hæc jucunda D. H. 2. I. P.

978 *Toti ut*) tuti ut c. P.

979 *Quam dicere*) quia dicere c. P.

984 *Varii*) variis P.

986 *Alia --, aliaque*) alio -- alioque A.B.C.D.E.I. P.

987 Poſt hunc leguntur verſ. 994. 995. C. E. P.
Alia) aliò A. B. C. D. E. I. P.
988 Hic poſt verſ.995. collocatur A. B. D. I. L. *Gaſſ.*
989 *Præterea*) propterea P.
990 *Aliud per ligna*) aliud tignis, aliud C. E. P.
992 *Ire videtur*) ille videtur *Gaſſ.*
993 *Eadem*) eandem C. P.
995 Poſt hunc ponitur 998. A. B. D. I. L. *Gaſſ.*
998 *Hinc*) huic P.
999 *Pateſiet*) palam fiet P. *in not.*
Pelliciat vim) pellicit arcum, codd. P. *in not.*
1003 *Multuſque*) multiſque P.
1005 *In vacuum*) In vanum D.
Cadunt) cadant A. B. H. 2. M.
Utque) ut qui P. *ut quin* legendum cenſet *in not.* P.
1010 *Quod paullo diximus ante*) quod dicitur, ex elementis C. E. P. V.
1011 *De ferro*) e ferro P. V.
1014 *Cæciſque in eo*) cæcis in eo H. 2. cæciſque in eis P. cæciſque in eo, priſci codd. P. *in not.*
Hæſit) hæret *Gaſſ.*
1016 *Ex tranſverſo*) e tranſverſo H. 2.
1020 *Huc accedit*) Hoc accedit E.
1021 Hic verſus eſt ſuſpectus ab L.
1022 *Simul a fronte*) ſimul ac fronte C. E.
1024 Abeſt hic verſus a MSS. V.
1025 *Provebat atque propellat*) provehit atque propellit H. 2.
1029 *Hic, ubi*) Hic tibi c. P.
Ferri eſt) ferri C. E. P. V. 1. 2.
1030 *Parvas ad parteis*) Pronas ad C. E. M. P. Privas ad partis A. B. D. Primas ad L. *Gaſſ.*
1031 *Ventus*) ventis C. E.
1033 *Raro ſunt corpore, & aër*) quandoquidem rareſcunt corpora; ut aer ç. P.

1038 *At-*

1038 *Atque* deeſt P.
1039 *Et quamquam in partem conamina*) & vacuam in C. E. & partem in vacuã conamina A.B.D.I.P.*Gaſſ.*
1046 *Interpoſito diſcordia*) interpoſito ; & diſcordia D. *Gaſſ.*
1048 *Præcepit*) Percepit C. E. P.
1051 *Fluctu*) fluctus E.
1052 *Ferrea texta*) Terrea teſta P. ſcribi tamen jubet ex antiqua lectione *Terrea texta* P. *in not.*
1053 *Eo quæ*) eo quod ſæpe A. B. C. D. E. I. P.
1055 *E lapide*) a lapide D.
1061 *Corpuſcula ; tum fit*) corpuſcula , cum ſic c. P.
1062 *Impellant ut eam Magneſii ſemina ſaxi*) Impellantur eo Magneſia ſaxa *Quidam*. magneſia flamine ſaxa C. E. magnetis ſemina ſaxi c. P. *in not.* magnetis ſemina faxit P. flumina A. B. D.
1066 *Sola -- calce*) ſolo -- calcis H. 2.
Cooleſcere) coaleſcere A. B. C. D. E. P.
1067 *Taurino ita jungitur*) taurino jungitur A.B. C. E. P. materies ſi arenæ jungitur H. 2.
1069 *Quam*) *Quas* ſcribi jubet P. *in not.*
1072 *Colos*) colus H. 2.
Jungitur una) mergitur c. mergitur uno P. jungitur una C. quædam exempl. P.
1073 *Queat uſquam*) queat unquam D.
1074 *Fluctu renovare operam des*) fluctus renovare E. operam det H. 2.
1075 *Eluere omnibus*) ebibere omnibus *Quidam*.
1076 *Denique res auro argentum concopulat una*) Denique auro res aurum copulat F. Denique res auro aurum copulat *Quidam*. auro fit uti aurum copulat c. auro fit uti aurum copulet P. argentum copulat A. B. C. E.
1077 *Ærique æs plumbo fit uti jungatur*) Æraque, nec plumbo fit C. E. Æs æque nec plumbo E.

Æs

Æs æque plumbo P. Aureaque res plumbo **A. B.** Ǽreaque plumbo fit uti jungantur V. Ǽreaque res plumbo I. Ǽrea res P. *in not.* tangatur ab E.

1081 *Reſtat*) præſtat P.

1082 *Mutua contra*) mutua cuncta H. 2.

1083 *Conveniant*) conveniunt H. 2.

1084 *Horum optima*)hæc optima C.E.P.peroptima **H.2.**

1086 *Coplata teneri*) compacta teneri C. E. coplata c[illegible]

1087 *Quod magis*) Quo ma[illegible] 2.

1096 *Omnis morborum*) omn[illegible]m morborum *Quidam*.

1097 *Aut extrinſecus*) Aut i[illegible]trinſecus H. 2.

1099 *Putrorem*) putorem [illegible]3. I. P. V. 1. 2.

1103 *Longe diſcrepat aër*) [illegible]ge diſcrepitant res C. E. 1. 2. diſcrepitat res A. B. diſcrepat aer c.

1104 *Nam quid Britannum cælum*) Britanis A. B. E. Brittannis C. D. P. Brittanidis F. Brittanno cælo L. Namque Britannis quid cælum H. 2.

1105 *Et quod*) Id quod L.

1106 *A Gadibus*) & Gadibus E. H. 1. 2.

1107 *Percoctaque ſæcla calore*) percocto ſæcla H. 2. P. V. ſecla colore c. H. 2. P. calore P. *in not.*

1108 *Quæ cum*)Quæ quæ P.antiq.codd. *Quæ cum* P. *not.*

1110 *Videntur*) videtur C. E. P.

1111 Deeſt hic verſus E.

1113 *Ægypto in media*) Ægypti in medio C. E. P.

1114 *Atthide tentantur greſſus, oculique in Achæis*) Hac lue tentantur greſſus, oculique micantes H. 2.

1115 *Alius locus eſt inimicus*) aliis eſt morbus iniquus H. 2.

1116 *Varius*) variis P.

Id aër) ad aer E.

1117 *Alienum eſt*) Alienum A. C. E. P.

1123 *Subito*) ſubita P.

1124 *Perſidit*) perſedit E.

1130 *Peſtilitas, etiam pecubus balantibus ægror*) Peſtilitas

tas & jam pigris calantibus ægror 1. 2. & lanigeris balantibus V. etiam pecudum balatibus ægris C. E. M. pigris talaribus ægre c. P. halatibus, nonnulla exempl. P. *in not.*

1132 *Nobis adverſa*) Nobis diverſa C. E. Nobis ab diverſa P.

1133 *Nobis ultro natura cruentum*) nobis intro natura corruptum C. E. natura ultro C P. V. naturam intro H. 2. corruptum C. D. E. I. P. V. corrumptum 1. 2.

1134 *Quo non*) quod non A. B. D. P.

1136 *Mortifer æſtus*) mortifier aër V.

1137 *Finibus Cecropiis*) Finibus in Cecropis C. E. P.

1139 *Ægypti e finibus*) Ægypti finibus C. E. P. Ægypti e finibus P. *in not.* finibus Orcus c.

1141 *Omnes*) omni c. P. omnes, codd. P. *in not.*

1145 *Intrinſecus atro*) intrinſecus atræ C.E. 1.2. atro c.

1149 Huic ſubjungi verſus 1152. & 1153. vult *Creech.*

1156 *Angor*) anguor *Creech.* angor A. B.C.D.E.L.V.2.

1166 *Homini*) hominum E. H. 2.

Flagrabat ad oſſa) flagrabat adeſa A. B. c. D. P.

1167 Rejicit L.

1168 *Poſſet*) poſſes C.E.P.V.1.2. poſitis cuiquam H.2.

1169 *Vertere in utilitatem*) Verteret utilitatem C. E. Vertere in utilitatem c. Vertere ad utilitatem V. Vertere & utilitatem ad 2. Huic ſubjungit verſum 1172. H. 2.

1172 Deeſt P.

Lymphis) nymphis putealibus V. 1. 2.

1174 *Corpora merſans*) corpora vexãs F.inerrans V.1.2.

1175 *Parvis humoribus*) pernix humoribus P. *in not.* parvis, codd. P. *in not.* pravis humoribus E.

1176 *Jacebant*) jaciebant Multi præcipites lymphis putealibus alte Corpora P. *in not.* tamen P. hunc verſum inſeri jubet poſt 1170.

1178 *To-*

1178 *Totas ardentia nocteis*) toties ardentia morbis C. E. totiens ardentia morbis P. V. 1. 2.

1184 *Aut ingens*) ac ingens A. B. D. haud ingens C. E.

1186 *Continčta colore*) contacta colore A. B. C. E. 1. 2. contracta P.

1187 *Raucas vix edita tuſſi*) rauca vix edita tuſſe V. vix edita tuſſis P.

1188 *In manibus vero nervi trahier, tremere*) trahere & tremere C. P. 1. 2. vero trahier nervi, & tremere A. B. D. L. trahere nervi & tremere E.

1193 *Duraque; inhorrebat rictum; frons tenta minebat*) Duraque, in ore jacens rectum frons tenta meabat C. E. Duraque, &c. -- rictum -- manebat H. 2. Duraque inhorrebat facies frons tecta meabat c. P. Duraque in ore jacens, nictu, (rictu) frons tenta meabat. Duraque inhorreſcens rictum, frons tenta minebat K. inhorreſcens, in ore jacens, inhorrificans, in horrefacens, rictu -- minabat V. Duraque in ore jacet rectum frons V. Duraque in ore jacens rictu frons tenta manebat, priſci codd. P. *in not.* micabat. minabat. manebat *Creech.* mebat 1. meabat D. I.

1194 *Poſt ſtrati morte*) proſtrati morte C. E. poſt artus c. H. 1. 2. P.

1195 *Candenti*) candente E. candentis H. 2.

1198 *Viſceribus*) Ulceribus *Creech.* Viſceribus C. E. *Al.*

1201 *Plenis ex*) pletis ex A. B. expletis naribus C. E. P.

1202 *Huc hominis*) Hac hominis F.
Fluebat) fluebant H. 2.

1203 *Qui tatri*) cui tetri C. E. P.

1206 *Partim*) ſpartim P.

1210 *His inceſſerat*) invaſerat acer a. B. D. incuſſerat A. C. E. K. iis incuſſerat P.

1215 *Exiret odorem*) exciret C. P. *ut acrem exciſſet* corrigit P. *in not.*

1217 *Se-*

1217 *Sedibus ulla*) ſolibus c. H. 1. *Creech.* ſedibus ulla C. E. H.2. M. P. *in not.* ex *Macrobio* .

1218 *Noctibus ſæcla*) nocti ſæcla a. D. triſtia ſæcla C. E. M. P. nec fortia , quid. codd. P. *in not.* noxia K. V. noctia *Vet.* L.

1219 *Exibant*) Exuperant ſylvis H. 2.

1221 *Omnibus ægram*) omnibus ægre P. V. 1. 2.

1225 *Alis dederat*) ali dederat C. E. alii P. aliis c.

1228 *Miſerandum & magnopere*) miſerandum magnopere C. E. P.

1230 *Morbo* , *morti*) morbi ; morti E.

1232 *Et* deeſt P.

Mittebat) immittebat V. 1. amittebat 2.

1233 *Idque vel*) Atque vel c. P. Idque vel , quid.codd. P. *in not.*

Cumulabat) cumulabant E. Hunc verſum poſt 1235. collocant E. V. 1. 2.

1235 *Ex aliis alios avidi*) Ex aliis alii pavidi P. *in not.*

1236 *Suos fugitabant viſere ad ægros*) ſuis fugitabant , ut fit , ab ægris C. E. V. ſuos ad ægros c. P. ex antiquis tamen codd. reponi jubet *in not.* P. *ad ægros* .

1237 *Cupidi*) cupidos C. P. V. cupidis E.

1238 *Pœnibat paullo*) pœnitet , & paullo C. E. M. Pœnas & paulo c.P. pœnis P. *in not.* pœna ibus at V. Pœnibus & 1. Pœnibus at 2.

1239 *Mactans*) mactat C. E. mactans c. Inſeras 1242. 1243. P.

1242 *Pudor quē tū cogebat*)pudoreque omni cogebat c.P.

1244 Inſeritur poſt 1247. P.

1245 *Aliis alium*) aliis alius F.

1247 *Bonam partem in lectum*) bona ex parte C. E. bona ex parti H.2. bonā partem c. in letum C.E.

1252 *Caſis contruſa*) caſa contruſa C. E. P. V.

1253 *Dedita morti*) tradita morti c. P.

1257 *Nec*

1257 *Nec minimum partim*) Nec minimam partem ex A.B. C.E.P.V. *Creech*. Nec minima pars ex H. 2.
Mæroris) ægroris in V. *Creech*. mœroris in C. E. P. 1. 2.
1259 *Parti*) parte C. D. E. P. 1. 2.
1260 *Omnia complebant*) omnia condebant A. B. C. E. P. condiebant 2.
Teſtaque) teſtis, quo c. P.
Quo mage eos tum) quo magis æſtus C. E. M. P. æſtu D. K.
1261 *Confertos*) Confeſtos ita D. K. Infertos c. P.
1263 *Silanos ad aquarum*) ſola amneis ad c. P. ſic amnis ad H. 2.
1264 *Aquaï*) aquarum C. E. P. V.
1266 *Tum corpore*) cum corpore E.
1269 *Ulceribus tetris*) Viſceribus tetris C. E. P. cæcis prope A. B.
Sordique ſepulta) ſordeque ſepultis A. B. C. E. ſordetque ſepultis H. 2. ſordique ſepulta c. cordique ſepulta D. ſordeque ſepulta 2.
1275 *Pendebantur : enim*) Pendebantur enim E. Pendebant etenim H. 2.
1277 *Ut prius hic*) Ut pius hic A. B.C. E. P. Quo prius D. 2. Quo pius V. Huc pius 1.
1278 *Totus trepidabat*) totus repedabat C. E. P.
1279 *Conſortem mæſtus*) cognatum mœſtus c. P.
1282 *Inſuper inſtruſta*) Inſuper extruſta D. P.
1284 *Corpora deſererentur*) corpora deferrentur c. P. deſererentur, priſci codd. P.

F I N I S.

I N-

INDEX

LOCUPLETISSIMUS,

In quo abſtruſa omnia, & obſoleta verba, item loquendi genera inſignia, quæ T. Lucretium *legentibus negotium faceſſere poſſunt, dilucide ac breviter explicantur, opera & ſtudio J. A. V.*

Prior numerus librum, alter verſum denotat.

AB auro fulgorem *pro auri fulgorem* 2. 50.

Ab Iaccho Ceres. 4. 1161. *quam ſcilicet Jacchus amat.*

Abire *pro mori* 2. 962

Ablativus duplex. ut Conterrere metu quæ poſſint numine divæ. 2. 623. *& multa ſimilia.*

Ab nulla ratione. 1. 934. *& alibi. i.e. temere, nullo conſilio, de nibilo.*

Aboriri *pro intercludi, intermori.* 3. 156

Abrotonum. 4. 124. *genus herbæ graveolentis.*

Abſonus. 4. 520. *diſſonus, minus conveniens.*

Abſterrere ſibi pabula amoris. 4. 1057. *i.e. a ſe arcere.*

Abſtraxe. 3. 650. *abſtraxiſſe.*

Abuti *cum quarto caſu.* 5. 1032

Accidere ad aures. 2. 1025

Acerba tuens *pro acerbe.* 5. 34

Acervatim. 6. 1261. *per acervos.*

Acheruſia templa. 1. 121. *infernæ regiones apud Acherontem fluvium.*

ἄκοσμος *puella.* 4. 1153. inornata.

Acragātinus Empedocles. 1. 717. *ex Agrigento Siciliæ*

Digitized by Google

cilia urbe, *qua &* Acragas *dicta*.
Actus, us *pro curſus*, *fluxus*. 3. 193
Adactus, us. 5. 1329. *ab* adigo. adactus dentis *pro morſu*. ibid.
Adauctus, us. 2. 1122. *incrementum*.
Adaugeſcere. 2. 296
Adcredere. 3. 869. *idem quod credere*.
Adeſſe *pro eſſe*. 6. 70
Adfigere adhæſum *pro adhærere*. 4. 1235
Adhæſus, us. 3. 382. & 4. 1235. *adhæſio*.
Adjectus, us. 1. 690. *pro adpulſus*. l' accoſtarſi. *pro attactus*. 4. 677
Adigere *pro admovere*. 5. 1224
Adjutare. 1. 812. *adjuvare*.
Adlicere *pro attingere*. 6. 182
Adolere *pro cumulare*. 4. 1230
Adopinari *pro conjicere*. 4. 814
Adparere *tertia brevi ab* adpario 2. 1110. *comparare*, *adipiſci*.
Adportare ante auribus. 5. 101
Adſimulatus. 2. 980. *ſimilis*.
Adſuctus *ab* adſugo. 4. 1187
Adverſabile. 6. 389. *odio dignum*.
Adulare. 5. 1069. *caudæ motu blandiri*, *quod canum eſt*.
Adumbratim. 4. 364. *ſubobſcure*.
Advorſum *pro adverſum*. 5. 1318
Ædituentes *pro æditui*, *ſacrarum ædium cuſtodes*. 6. 1273
Ægoceros. 5. 614. *Capricornus ſidus caleſte*, αἰγόκερως.
Ægreſcere. 3. 520. *in morbum incidere*.
Ægrire *pro ægrotare*. 3. 107
Ægriſcere *pro ægrotare*. 5. 350
Ægror. 6. 1130. *morbus*.
Aër *ſecunda producta*. 4. 370. a Græco ἀὴρ.
Aëribus binis. 4. 292. *gemino aëre*.
Aëris magnum mare. 5. 277
Ærumnabile. 6. 1229. *ærumnoſum*, *triſte*, *miſerabile*.
Æſtati *pro æſtate*. 6. 712
Æta-

Ætatem *pro ætatis ſpatio*. 6. 235
Æther *ultima producta*. 5. 499. *a Græco* αἰθήρ.
Æthra *pro æther*. 6. 466
Ævus *dicebant veteres pro* ævum. 3. 604
Agricolûm *pro agricolarum*. 4. 590
Agundis *pro agẽdis*. 5. 1334
Aï *per diæreſin pro Æ. genus archaiſmi*. militiaï *pro militiæ*. 1. 30. *ſic* animaï, aquaï, naturaï, linguaï, & *alia innumera*.
Alexander, *Helenæ raptor, alio nomine* Paris. 1. 475
Algo *in ſexto caſu pro algore*. 3. 732
Algor. 3. 623. *frigus*.
Algus, i. 5. 746. *frigus*.
Alia; *ſubaudi* via. 6. 986. & 987
Aliæ *pro aliùs*. 3. 931
Alicunde. 5. 523. *ex aliquo loco*.
Alid *pro aliud*. 1. 264. & *alibi non ſemel*.
Aliena pacis. 6. 68. *paci contraria*.
Aliena rerum aliarum. 6. 1063
Aliena ſalutis. 3. 832. *res noxiæ*.
Aliis *diſſyllabum per ſynæreſin*. 4. 641. & 6. 1225. V. *Synæreſis*.
Alipes cervus. 6. 765. *i.e. velociſſimus*.
Aliquæ res *pro aliqua res*. 4. 264
Alſius. 5. 1014. *qui frigus ægre fert*.
Alituum *pro alitum*. 2. 928
Aliûm *pro aliorum per ſyncopen*. 1. 882. & 2. 910
Alternis. 3. 374. *ſubaudi* vicibus.
Altitonans. 5. 744
Altivolans. 5. 434. *ſublime volans*.
Am *pro eam*. 3. 445. ἀρχαϊκῶς.
Amaracinum. 2. 846. & 4. 1172. *unguentum ex amaraco, ſeu ſampſucho, herba odorata, quod veteres in deliciis habebant*.
Amaror. 4. 225. *amarities*.
Ambens *pro ambiens, vel ambedens*. 5. 397
Amciſus. 3. 660. *circumciſus*.
Amfractus. 1. 719. *circuitus hic illic fractus*.
Anademata. 4. 1122. ἀναδήματα, *faſciæ, redimicula*.
Anapæſtus in fine verſus pro ſpon-

ſpondæo. 4. 83
Anaxagoræ *philoſophi ſententia de rerum principiis.* 1. 830
Androgynos. 5. 837. *monſtrum ſexus utriuſque particeps, alio nomine hermaphroditus.* ἀνδρόγυνος.
Anguimani elephanti. 2. 537. & 5. 1302. *quibus manus, ſive proboſcis flexilis volubiliſque eſt ſerpentis in morem.*
Angululus. 2. 428. *parvus angulus.*
Anima *pro aëre.* 1. 716
Animale *adjectivum; ut* animalia corpora. 2. 726
Animale genus. 1. 228
Annellus. 6. 911. *annulus, orbiculus.*
Anquirere. 4. 1182. *inquirere.*
Anteacta *triſyllabum per ſynæreſin.* 3. 985
Anteacto *triſyllabum per ſynæreſin.* 5. 173
Antehac *diſſyllabum per ſynæreſin.* 5. 339
Anteire *triſyllabum per ſynæreſin.* 4. 142
Anticipare. 5. 658
Antiſtare. 5. 22. *præcellere.*
Aperta *ultima producta ob ſequentem poſitionem.* 6. 817
Apertum corpus. 1. 298. *patens, quod ſenſibus attingi poteſt.* V. cæcus.
Apiſci. 1. 449. *adipiſci, conſequi. Utitur hoc verbo* Catullus *de Nuptiis Pelei ac Thetidos.*
Apiſci *pro invadere.* 6. 1234
Apluſtra. 2. 555. *ornamenta navium.*
Apluſtrum. 4. 439
Aptus *pro connexus.* 2. 478. *& alibi.*
Aranei *triſyllabum per ſynæreſin.* 3. 384
Arbutum. 5. 939. *fructus arbuti arboris.*
Armentarius. 6. 1250. *bubulcus, vel qui armenta paſcit.*
Armipotens. 1. 34. *armorum potens, dominus. Martis epitheton.*
Arquatus. 4. 334. *qui morbo regio laborat,* ἰκτερικός.
Arquus, arqui *dicebant veteres pro* Iride. 6. 525
Arteria, orum. 4. 532. *ductus a pulmone ad fauces, unde vox fertur.*
Articulare voces. 4. 555. *diſtinguere, & quaſi artubus*

tubus formare.
Articulatim. 4. 559. *per articulos*.
Aſpergo, inis. 6. 524. *imber, ros*.
Aſpectare *pro aſpicere*. 3. 76
Athenæa mœnia, *i. e. Athenarum*. 6. 749
Atthis. 6. 1114. *Attica, Græciæ regio*.
Auctare. 1. 51. *augere. frequentativum eſt*.
Auctifici motus. 2. 571. *per quos augentur corpora*.
Auctus, us. 2. 481. *augmen, magnitudo, moles*.
Auctus, us. 2. 1121. *incrementum*.
Auctus, us *pro ſcaturigine*. 6. 748. Giſanius.
Averna loca. 6. 738. *peſtiferos halitus exhalantia, qui avibus ſupervolantibus ſpiritum intercludunt. quaſi ἄορνα, i. e. ſine avibus*.
Augent *pro augentur*. 2. 1163
Augmen *pro mole corporis*. 1. 435
Avida pars *dictum videtur pro ingenti, vaſta. ſed* Creechius *improbat*. 5. 202
Avidum auricularum. 4. 598. *avidarum auriū, mira audiendi cupidum*.
Aurata metalla. 6. 811. *aurifodinæ*.
Auxiliatus, us. 5. 1039. *auxilium*.

B

Babylonica. 4. 1023. *ſubaudi* ſtragula, peri-ſtromata.
Barathro, onis. 3. 967. *ſtultus, barathro dignus. Alii legunt* balatro.
Barbigeræ pecudes. 5. 898. *caprinum genus*.
Baubari. 5. 1070. *latrare*.
Bella anni *ver & autumnus*. 6. 373
Blanditim. 2. 173. *blandiendo*.
Bombus. 4. 550. *cornuum, aut tubæ mugitus*.
Brachii *diſſyllabum per ſynæreſin*. 6. 433
Bractea auri. 4. 731. *tenuiſſima auri lamina*.
Britannum *prima longa*. 6. 1104
Bucera ſæcla. 5. 864. *boum genus*.
Buceriæ greges. 2. 661. *boum genus*.

C

Cachinnare. 1. 918. & 4. 1169. *cachinnū tollere.*

Cacumen extremum corporis. 1. 593. *minima pars atomi, quæ tamen ab atomo divelli nequit, ob ipſius ſoliditatem.*

Cadere *pro minore in pretio haberi.* 5. 1417

Cæcare. 4. 326. *excæcare.*

Cæcigenus. 2. 740. *qui ab ortu oculis captus eſt.*

Cæcus *pro eo qui videri non poteſt.* ἀόρατος. 1. 278. & *paſſim.*

Cæcus *pro incognito.* 5. 1004

Cæleſtum *pro cæleſtium, i. e. deorum.* 6. 1272

Cælos *in quarto caſu numeri multitudinis.* 2. 1097

Caſura in carmine eſt ſyllaba illa quæ ex voce aliqua caditur, ac poſt quemvis pedem relinquitur. V. fulget.

Calor *pro æſtate.* 1. 175

Calor *pro igni.* 1. 786

Calx *pro linea quæ in Circo alba creta ducebatur, ubi curſus finis erat.* 6. 91

Campi natantes *pro mari.* 6. 1140

Canceris. 5. 616. *vetus genitivus a* Cancer.

Canor. 4. 182. *cantus.*

Caput lucis *Sol.* 5. 294. *i. e. fons, & origo.*

Caſtus *pro innocens.* 5. 1024 καταπληξις. 4. 1156. *ſtupor, terror, res admiranda.*

Catervatim. 6. 1142. *in frotta.*

Cavea *theatri.* 4. 76

Caulæ *pro poris & meatibus corporis.* 2. 951

Caurus. 6. 134. *ventus ab occaſu æſtivo ſpirans.*

Conamen *pro conatus.* 6. 325

Cea. 4. 1123. *elegantia veſtimenta quæ ex inſula Cea apportabantur.*

Cedere *pro incedere.* 5. 841

Centaurium. 2. 401. *triſtiſſimi ſaporis herba.*

Ceres ab Iaccho. 4. 1161. *quam ſcilicet Jacchus amat.*

Cernere *pro certare, pugnare.* 4. 965

Cêſſe *pro ceſſiſſe, per ſyncopen.* 1. 1104

χαρίτων ἴα. 4. 1155. *Gratiarum una.*

Cibatus, us. 1. 1093. & 6. 1125 *cibus, alimentum.*

Cibus

Cibus in totas diffunditur. *ſubaudi* arbores, *quamvis præceſſerit* arbuſta. 1. 353
Cicuta *pro calamo paſtorali*. 5. 1382
Cinefactus. 3. 919. *in cinerem verſus*.
Circum *pro circiter*. 5.881
Circum-cæſura. 3. 220. περικοπὴ, *ſummus cortex*, *ſuperficies*.
Circum-cæſus. 3. 404
Circumcurſare. 4.402
Circumretire. 5. 1151
Circumtremere. 1. 1088
Citus. 1. 996. *i. e. concitatus*, *celeriter motus*.
Citus *prima producta a* cio, is. 2. 84. citus *vero prima correpta a* cieo, es.
Clam eſſe *pro latere*. 5. 1156
Clandeſtinus. 1. 779. *occultus*, *latens*.
Clarare *pro declarare*. 3.36
Clarere. 6. 937. *clarum*, *& manifeſtum eſſe*.
Clareſcere. 5. 1455. *clarum fieri*.
Claricitare. 5. 945. *advocare*, *invitare*.
Claudicat *pro deficit*, *ſive minus apparet*. 6. 1105. Creech.
Clauſtra vitaï. 6. 1151. *præcordia*, *& intima viſcera*.
Clinamen. 2. 292. *declinatio*.
Clinare *pro declinare*. 2. 243
Cluere. 1. 120. *& paſſim*. *eſſe*, *fama ferri*, *celebrari*, *audire*.
Coactare *pro cogere*. 6.1120
Coactus, us. 2. 273. *impulſus violentus*.
Cœptare. 1. 268. & 4. 112. *incipere*.
Cognoſſe *per ſyncopen pro cognoviſſe*. 1. 332
Cohibeſſit *pro cohibuerit*. 3. 445
Colere ævum *pro vitam ducere*. 5. 1144
Collabefieri. 3. 600. *conquaſſari*, *convelli*.
Colli *pro colle*. 2. 317
Colos *pro color*. 6. 207
Colum. 2. 391. *vas per quod vina tranſmittuntur*, *ut puriora fiant*.
Comitari. 1.98. παθητικῶς. *pro deduci*, *a* comito, as.
Commeditari *pro imitari*. 6. 111.
Commorunt *pro commoverunt*, *per ſyncopen*. 2.765
Commutatus, us. 1. 795

Compoſitura . 4. 329. *compoſitio* . ἁρμογή .
Comtus , us . 1. 88. *ornatus* , *ornamentum* .
Conata , παθητικῶς . 5. 386
Con brachia ſueſaciunt. 6. 396. *conſueſaciunt brachia* . V. *Tmeſis* .
Concedere *pro cedere* , & *locum dare* . 1. 1074. & *alibi ſæpius* .
Concelebrare . 1. 4. *replere* , *populoſum* & *frequentem efficere;* celebris *enim antiquis* frequens .
Conciere *pro excitare* . 6. 826
Conciliatus , us . 1. 576. & 2. 99. *coitus* , *concurſus* , *concilium* .
Concilium genitale. 1. 184. *concurſus atomorum ad gignendas res* .
Concinnare *pro efficere* . 4. 1277
Concio *pro turba confluente*. 6. 710
Concire . 6. 409. *convocare* .
Concopulare . 6. 1076. *conjungere* .
Concretius . 4. 1237. *magis concretum* .
Concruciare . 3. 149. *ſimul cruciare* .
Conductæ partes . 1. 651. *collectæ* , *ac ſtipatæ* .
Condurare . 6. 968. *durum efficere* .
Confercire . 6. 157. *conſtipare* .
Conferre membra. 4. 1098. *rem veneream exercere* .
Confervefacere . 6. 352. *vehementer calefacere* .
Confieri *pro fieri* . 2. 1069. & 3. 413. & 4. 292
Confluxet *pro confluxiſſet* . 1. 986
Confugiēt teneraſcere mētem , *i. e. ad eam rationem confugient* &c. 3. 767
Congemere . 3. 947
Congeſtus , us . 6. 724
Conjectus , us . 3. 199. & 4. 956. *conjectio* .
Coniſcare . 2. 320. *arietare* , *capita opponere* .
Conlabefactare . 1. 493. *lædere* , *corrumpere* .
Conlabefactus . 4. 701. *quaſſatus* , *agitatus* .
Conlaxare . 6. 232. *ſimul laxare* .
Conlectus , us . 4. 416. *conlectio* .
Conque globata . 2. 153. & *conglobata* . V. *Tmeſis*.

Con-

Conque gregantur. 6.455. *& congregãtur*. V. *Tmeſis*.
Conque putreſcunt. 3.344. *& conputreſcunt*. V. *Tmeſis*.
Conradere fidem, *i.e. paulatim conciliare*. 1. 402
Conrepere *pro contrahi. audaci translatione*. 5.1218
Conridere. 4. 81. *ſimul ridere*.
Conſanguineum *pro conſanguineorum*. 3. 73
Conſequa *pro conſequens*. 5. 678
Conſiſtere *pro conſtituere*. 6.10. Gifanius.
Conſopire. 6. 792. *ſimul ſopire*.
Conſors *pro conſanguineo, vel alio neceſſario*. 6.1279
Conſpurcare. 6. 21
Conſtare *pro eſſe*. 1. 505. *& paſſim*.
Conſtiterunt *tertia per ſyſtolen correpta*. 5. 416
Conſumſe *pro cõſumſiſſe per ſyncopen*. 1. 234
Contage *in ſexto caſu a cõtages, ultima producta*. 3. 734. contagi *fortaſſe legendum eſt*.
Contemplator *pro contemplare, imperativ*. 6. 188
Contemtim. 5. 1125. *per contemtum*.
Continctus *a continguo*. 2. 742
Contractior. 5. 570. *magis contractus*.
Contrectabiliter. 4. 664. *ut contrectari innoxie poſſit*.
Contremere. 5. 1220
Contrudere. 6. 1252
Contuimur *a contuor*. 4.39
Convellere *pro corrumpere*. 3. 341
Conviſere. 1. 146. *ſimul viſere*.
Conveſtire luce. 2. 147
Conus. 4. 431. *figura nuci pineæ ſimilis*.
Coaleſcere *pro coaleſcere*. 2. 1061
Cooluerint *quadriſyllabum, duabus primis in unã longam contractis*. 2. 1061
Cooperuiſſe *pentaſyllabum, duabus primis per ſynæreſin in unam longam contractis*. 5. 343
Coortus, us *a coorior*. 6. 671
Coortus ſolis. 2. 1106. *ortus*.
Copia fugæ. 1. 982. *i. e. poteſtas fugiendi*.
Coplata *pro copulata*. 6. 1086
Corpus amittere. 1. 810. &

& alibi. macreſcere.
Corniger cervus. 3. 751
Crateres Ætnæ. 6. 701. *fauces nimirum.*
Crebra reviſit *pro crebro.* 2. 359. *Helleniſmus eſt.*
Crepare *pro in ore ſemper habere, inculcare.* 2. 1168
Creperum. 5. 1295. *quod crepitat & ſtrepit.*
Crepitacula. 5. 230. *aenea vaſcula, quorum tinnitu infantium vagitus, & fletus ſupprimebatur.*
Creſſe *pro creviſſe per ſyncopen.* 3. 683
Creteus. 4. 298. *ex argilla, ex creta.*
Cretus *pro creatus.* 2. 905
Cruentare *pro maculare, inficere.* 4. 1030
Cruentum *pro infectum.* 6. 1133
Cujus *pro cujuſquam.* 3. 931
Cujuſcujus *pro cujuſque.* 2. 482
Cujuſviſcumque. 3. 389. *cujuſcumque.*
Culturæ agri. 5. 1447
Cumque *particula expletiva.* 2. 113. *& alibi.*
Cunctantior *pro lentior.* 3. 193
Cuppedo *pro cupido.* 1. 1081. *& paſſim. vox obſoleta.*
Curetes. 2. 629. *ita dicti Berecynthiæ ſacerdotes.*
Curſu *pro curſui.* 6. 47

D

DÆdala tellus. 1. 7. *i.e. ingenioſa, varia.*
Dare *pro concedere.* 3. 540
Dare diſceſſum *pro diſcedere.* 4. 45
Dari in lectum *pro morbo decumbere.* 6. 1247
Deciderunt *tertia per ſyſtolen correpta.* 5. 194. V. *Syſtole.*
Dederunt *ſecunda correpta per ſyſtolen.* 4. 971. & 6. 4.
Dedicare *pro indicare, oſtendere.* 1. 368
Deerrarunt *triſyllabum per ſynæreſin.* 3. 873
Deeſſe *diſſyllabum.* 1. 44. V. *Synæreſis.*
Deſit *pro deficit.* 2. 1142
Deinceps *diſſyllabum per ſynæreſin.* 2. 333
Delibrare. 3. 24. *decorticare, extenuare, deminuere.*
Deliquare. 1. 423. *aperte oſtendere, declarare.*

De-

Demĕtire. 3. 465. *inſanire.*
Denſere & condenſere *pro denſare & condenſare*. 1. 393. & 396
Denſerier *pro denſeri*. 1. 648. V. *Paragoge*.
Deorſum *diſſyllabum*. 1. 363. & 4. 632. V. *Synæreſis*.
Depactus *pro defixus*. 2. 1087
De plano. 1. 412. *exigua opera, non magno conatu. Metaphora ſumta eſt ab illis qui de plano loco, tamquam arbitri; non ex tribunali, tamquam judices, ſententiam ferunt*.
Deplexus. 5. 1320. *vinclis ſolutus*.
Depugnare. 4. 1009
De quavis una re. 1. 417. *de quibuſvis ſingulis rebus*.
Deridiculum. 3. 778. *riſu maxime dignum*.
Derivare *pro deflectere*. 2. 365
Deruptus *pro abruptus, divulſus*. 6. 538
Deſidies *pro deſidia*. 5. 49
Deſierunt *tertia correpta per ſyſtolen*. 4. 404
Deſipientia. 3. 498. *dementia*.
Deſubito. 2. 265. & 3. 643. *ſtatim*.
Diæreſis figura eſt reſolutio vocalium conjŭctarŭ, aut diphthongorum, qua ſæpius utŭtur veteres poëtæ.
Diaſtole figura ſyllabas breves producit. Vide exempla ſuo loco.
Dictæi Curetes. 2. 633. *ita dicti a* Dictæo, *Cretæ monte*.
Dicunt *ſine recto caſu a quo verbum pendeat*. 1. 466. *Has ellipſes frequentiſſime adhibet Lucretius*.
Didere. 3. 246. & *alibi*. *diſtribuere*.
Dididerunt *tertia per ſyſtolen correpta*. 6. 2
Diditur *pro dividitur*. 2. 1125
Differitas. 4. 640. *differentia*.
Diffuſilis æther. 5. 468. *qui facile diffunditur*.
Diis *monoſyllabum per ſynæreſin*. 2. 1092. & *paſſim*.
Diluviare. 5. 388. *diluvione obruere*.
Disjectus, us. 3. 941. *diſſipatio*.
Diſpandere. 6. 598
Diſpanſæ in ſole veſtes. 1. 307

Diſpendii *triſyllabum per ſynæreſin*. 2. 1127. *ſic alia ſexcenta*.
Diſpenſus *pro diſpanſus, porrectus*. 3. 1001
Diſplodere. 6. 130. *cum ſonitu rumpere*.
Diſpoſitura. 1. 1026. *diſpoſitio, ordo*.
Diſpoſta. 2. 643. *diſpoſita*.
Diſque ſupatis. 1. 652. & *diſſupatis*. V. *Tmeſis*.
Diſſepire. 1. 998. *quaſi ſepe, ac termino disjungere*.
Diſſepta ſaxea. 6. 951. *domorum parietes*.
Diſſerpere. 6. 546. *huc illuc ſerpere*.
Diſſolüat *quadriſyllabũ pro diſſolvat*. 1. 224. V. *Diæreſis*.
Diſſupat *pro diſſipat*. 1. 351
Diſtantia *pro diſcrimen*. 2. 373
Diſtare *pro differre*. 1. 614. & *alibi*.
Diſtractior. 4. 958
Diſturbât *pro diſturbavit, ultima producta*. 6. 586
Diverſius. 3. 803
Diviſior. 4. 958
Divitior *pro ditior*. 5. 1114
Dius. 2. 172. *almus, divinus*.
Dius *pro aëreo, ſeu diurno*. 1. 23. & *alibi*.
Documen *pro documentum*. 6. 391
Dolia curta. 4. 1020. *vaſa fictilia fracta, in angulis viarum poſita, in quæ Romani mejere ſoliti erãt*.
Doloris corpora. 2. 466. *i. e. acuta, quæ ſenſum pungunt & vellicant*.
Dominantior. 3. 398. & 6. 237. *potentia majore*.
Donicum *pro donec*. 2. 276. & *paſſim*. *vox obſoleta*.
Δορκάς. 4. 1154. *caprea*.
Duellica *triſyllabum per ſynæreſin*. 2. 660. *bellica*.
Dulcire *pro dulceſcere*. 2. 473
Dumtaxat *pro ſcilicet*. 2. 122
Duramen aquarum. *glacies*. 6. 529
Durateus equus. 1. 477. *ligneus*. δοῦρον *enim veteres Græci pro* ξύλον lignum *dicebant*. Giſanius.
Duriter. 5. 1401

E con-

E

E Contemtibus exire. 5. 831. *grandem, & inſignem fieri*.
E ſupero. 2. 227. *ſubaudi* loco.
Ea propter. 4. 314. *propterea*.
Eadem *ſexto caſu numeri ſingularis, diſſyllabum per ſynæreſin*. 4. 748
Eadem *ſexto caſu; ſubaudi* via. 6. 993
Eadem aliis quiete ſopitus. 3. 1051. *i. e. eadem ac alii*.
Eadem turpi facere. 4. 1167. *i.e. eadem quæ turpis facit*.
Eamdem *diſſyllabū per ſynæreſin*. 3. 507
Ecquænam ſit finis. 1. 952. *num aliqua ſit finis*.
Ecthlipſis figura eſt quoties m *cum vocali adjuncta, abſorbetur a proxima dictione a vocali incipiente. Hanc veteres poëtæ ſæpius negligebant. Ita noſter:* CorporuM augebit numerum. 1. 437. & *alibi ſæpius*.
Ecthlipſis neglectæ exempla. 2. 679. 3. 197. & 1095. & 4. 1267. & 6. 275
Effervere *tertia brevi ab* effervo, is. 2. 928
Effervifcere *pro effervescere*. 3. 296
Effigias *quarto caſu pluralis numeri, ab* effigia, æ. 4. 46
Efflare. 6. 681. *foras flare*.
Efflare colorem *pro amittere*, καταχρηστικῶς. 2. 831
Egigni corpore *pro gigni e corpore*. 2. 702
Egregie *pro valde*. 1. 736
Egregius *comparativū neutrius generis*. 4. 469. *magis egregium*.
EI *pro* I *in quarto caſu numeri multitudinis, in pleriſque nominibus tertiæ declinationis. Ita* frugiferenteis, ſuaveis, amneis, monteis, rapaceis, & *alia infinita. quam tamen ſcribendi rationem improbat* Giſanius.
Eicit *diſſyllabum per ſynæreſin*. 3. 890. & 4. 1266
Ejectus, us. 4. 957. *ejectio*.
Elephas morbus. 6. 1112. *lepræ genus*.
Emiſſus, us. 4. 206. *emiſſio*.

Em-

Empedoclis Acragantini *philoſophi ſententia de rerum principiis*. 1. 717

Enare *pro emergere*. 3. 590

Endo *pro in*, ἀρχαϊκῶς. 2. 1096

Endogredi *pro ingredi*. 1. 83. endo *enim pro* in *dicebant veteres*.

Endopedite. 1. 241. *arcte, implicite, perplexe*.

Ergo ſtatuarum, & nominis. 3. 78. *i. e. cauſſa*.

Erumpere ſe. 4. 1108. *efferre*.

Eſcit *pro erit*. 1. 613. ἀρχαϊκῶς.

Eſſe eorum. 4. 99. *natura eorum*.

Eſſe morbo, & morti. 6. 1093. *i. e. morbum, & mortem afferre*.

Eſt *pro accidit, contingit*. 6. 1197. & *alibi*.

Eſt coërcens *pro coërcet*. 3. 397

Eteſia flabra Aquilonum. 5. 741. & 6. 716. *certo anni tempore ſpirantia, quibus Nilus tumefactus in agros exundat*.

Evēta *Lucretius vocat quæ rerum* accidentia *recentiores philoſophi appellant*. 1. 451

Evius Evan. 5. 742. *Bacchus*.

Ex omnia ſurgunt. 6. 788. *omnia exſurgūt*. V. *Tmeſis*.

Exæſtuare æſtus. 6. 816

Exanimum *pro exanime*. 1. 774. & 6. 705

Exaugere. 5. 612

Excierunt *tertia per ſyſtolen correpta*. 4. 41

Exēplare *pro exēplar*. 2. 123

Exeſor. 4. 221. *qui exedit*.

Exeſt *pro exedit*. 3. 1006

Exire *pro effugere, evadere*. 6. 1204. & 1215

Exitialis. 2. 569. & 6. 565. *exitium afferens*.

Exoreretur *pro exoriretur*. 2. 506.

Exos, exoſſis. 3. 721. *ſine oſſibus*.

Exoſſatus. 4. 1265. *oſſibus quaſi loco motis*.

Exſpergi. 3. 827. *ſpargi foras*.

Expergitus. 3. 942. *expergefactus*.

Explaudere. 4. 714

Exſpuere rationem ex animo. 2. 1041

Exſtare *pro eſſe*. 1. 337. & 619. *item paſſim*.

Exſuperare *pro ſuperabundare*. 5. 385

Extentare. 3. 489. *extēdere*.

Extenuantur *tetraſyllabum per ſynæreſin ; ſecunda producta*. 4. 1256
Extrarius. 4. 278. *qui extra eſt*.

F

FAbrica. 4. 516. *adificatio*.
Fabricator. 3. 473
Fac *monoſyllabum breve*. 2. 484
Faceſſere. 6. 957. *abire, diſcedere*.
Facitare *pro arefacit, miro loquendi genere*. 6. 962
Fæcula. 2. 430. *condimenti genus*.
Falciferi currus. 3. 642. *quibus falces adligatæ ad obvios in præliis diſſecandos*.
Famul *pro famulus*. 3. 1048
Fatiſci *pro fatiſcere, rimas agere*. 5. 309
Femen, inis. 4. 826. *femur*.
Ferruginus. 4. 74. *ferruginei coloris*.
Fervere *ſecunda correpta a fervo, is*. 2. 41. & *alibi*.
Ferviſcere *pro ferveſcere*. 3. 290
Fidêi *ſecunda producta*. 5. 103
Filatim diſtractus color. 2. 830. *in tenuja fila*.
Filum *pro corporum extremitate, & circumcæſura*. 5. 573. & *alibi*. il contorno, *ut pictores loquuntur*.
Flammare. 2. 671. *inflammare, incendere*.
Flammeſcere. 6. 669. *inflammari*.
Flexura. 4. 313. *flexus*.
Flixere *pro conflixere*. 2. 85. *Id moris habet Lucretius, ut verbis ſimplicibus utatur pro compoſitis, & rurſus compoſitis pro ſimplicibus*.
Fluctifragum litus. 1. 306. *quod fluctus frangit*.
Fluenter. 4. 226. *fluxu quodam*.
Flutare *pro fluitare*. 3. 190
Fluvidum *triſyllabum neglecta ecthlipſi τῦ* m. 2. 465
Fluvidus *pro fluidus*. 2. 463
Fluxum *pro rimoſum*. 6. 19
Formamentum. 2. 818. *forma, figura*.
Formatura. 4. 556. *forma*.
Forſit *pro forſitan*. 6. 735
Fragor *pro diviſione, qua res*

res franguntur. 1. 748
Fragoſus. 2. 859. *aſper, exeſus*.
Freta ætatis. 4. 1024. *primæ adoleſcentiæ fervor*.
Fretu *pro freto, ablat.* 1. 721
Fretus anni *vocantur a Lucretio ver & autumnus; quod hæ tempeſtates inter frigus, & calorem, quaſi fretum, ſitæ ſint*. 6. 363
Friare. 1. 887. *minutatim concidere, exterere*.
Frõtibus *pro fronte*. 5. 1033
Fructus *participium a fruor*. 3. 953
Fuat *pro fuerit*. 4. 641
Fuerunt *ſecunda per ſyſtolen correpta*. 5. 676
Fugitare. 4. 325. *fugere*.
Fulgere *ſecunda brevi*. 5. 1094
Fulget *ſecunda producta, licet vocalis ſequatur; ope ſcilicet diaſtoles, vel ob morulam cæſuræ. etenim inter ultimam ſyllabam vocis antecedentis, & priorem ſubſequentis minima quædam pauſa fit a pronuntiante, qua cæſura brevis tempus producitur*. 2. 27. *Sexcenta exempla ſimilia cum apud Lucretium, tum apud reliquos poëtas invenire eſt*.
Fulgit *pro fulget*. 5. 767
Fungi *pro pati*. 1. 442. & 3. 169
Fuvat *pro fuerit*. 1. 387. *Archaiſmus*.

G

GAlli. 2. 614. *Matris deorum ſacerdotes abſciſſa virilitate, ita dicti a Gallo Phrygiæ fluvio, cujus aqua epota in furorem agebantur*.
Geli *pro gelu*. 5. 206. *a gelus maſculino*.
Gelum, 1. 6. 877
Gemmare. 2. 319. *rore, quaſi gemmulis, madere*.
Generales maculæ. 1. 584. *cujuſque generis propriæ*.
Generatim. 1. 21. *per ſua quæque genera*.
Genitabilis. 1. 11. *vigignendi præditus*.
Genitaliter. 4. 1251. *generationi convenienter*.
Geno. 1. 130. & *paſſim*. *veteribus idem ac* gigno.
Gerere *pro edere, producere*. 1. 718
Glacies æris. 1. 494. *eleganter dictum pro æris ri-*

rigore, ac duritie.
Glandiferæ quercus. 5.937
Glomer lanæ. 1. 361
Glomeramen. 2. 453. & 5. 725. *globus convolutus.*
Grandeſcere. 1.192. *augeri.*
Gravatim. 3. 388. *ægre, difficile.*
Gravidæ; *ſubaudi* meretrices, *quamvis præceſſerit* ſcorta. 4. 1269
Guberna. 2.553. & 4.441. *gubernacula navium.*
Gubernaclum. 4. 902. *gubernaculum.*

H

HAbent *pro ſunt.* 1. 1068
Habere *pro debere.* 6. 711
Hac re *pro idcirco.* 1. 173
Harmonia *Grajis eſt habitus vitalis corporis.* 3. 101
Harmoniæ Veneris. 4. 1241
Hauſtra. 5. 517. *modioli rotæ additi, qua utebantur ad hauriēdam aquam.*
Heliconiadum comites. 3. 1050. *poëtæ Muſarum affectæ.*
Heracliti *Philoſophi ſententia de rerum principiis.* 1. 639
Hiatus fit in carmine, quando vocalis in fine dictionis, inſequente vocali alterius dictionis, non eliditur, & Synalœphe negligitur; ut 2. 617. Vivam progeniem QUI in oras luminis edant.
Hiatus ope longa ſyllaba correpta. 4. 70. Nam certe jaCI, atque emergere multa videmus.
Hilarus *pro hilaris, & vegetus.* 2. 1122
Hilum *pro aliquid.* 3.221. *& alibi.*
Hiſcere. 4. 64. *os ad loquendum aperire.*
Hiſce rebus *pro has ob res.* 6. 647
Homerus ſemperflorens. 1. 125
Homœomeria. 1. 830. & 834. ὁμοιομέρεια, *partium ſimilitudo; vox ab Anaxagora uſurpata in explicanda ſententia ſua de rerum principiis.*
Homulli. 3. 927. *homunciones, homunculi.*
Horriferum. 5. 219. *horrorem incutiens.*
Horrifice. 2. 609. *cum* hor-

horrore, *ac formidine*.
Humani *pro homines*. 3. 80
Humectus ſtomachi tenor. 4. 636. *vis illa cibos concoquendi*, & *in liquorem ſolvendi*, *quæ in ſtomacho eſt*.
Humos *pro humor*. 6. 1185
Hypermeter verſus eſt, *cum ſyllaba in fine redundat*, *quæ abſorbetur a vocali ſequentis verſus*; *ut* 4. 1003. Accipitres ſomno in leni ſi prœlia,pugnaſque Edere &c.& 5. 847

I

JAcêre *pro contemni*. 5. 1272
Igneſcere. 6. 300. *ignis naturam contrahere*.
Iidem *diſſyllabum per ſynæreſin*. 1. 166. & 4. 399
Illæ *pro illius*. 4. 1052. & 1076
Illî *pro illic*. 1. 1064
Illûm *pro illorum per ſyncopen*. 3. 513
Illuvies. 6. 1268. *ſordes*.
Im *pro eum*. 3. 876. ἀρχαϊκῶς.
Imbibere *pro inducere in animum*. 3. 1010
Imbri *pro imbre*. 6. 265
Immemorabile. 4. 193. *quod verbis explicari non poteſt*.
Impetus cæli. 5. 201. *amplitudo*, *vaſtitas*.
Impigræ *ſecunda longa*. 5. 1451
In manibus *pro repente*. 4. 818
In morte graveſcant. 3. 1035. *ingraveſcant morte*. V. *Tmeſis*.
In offenſu eſſe 3. 954. *offendere*.
In ſumma *pro denique*. 3. 84
Inanire. 6. 1003. *inanem reddere*.
Inædificare. 6. 263. *ſuperſtruere*.
Incautum ſcelus. 6. 389. *a quo ſibi non cavent homines*.
Incēdii *triſyllabum per ſynæreſin*. 6. 673. *ita* conchylii, abſinthii, & *alia multa*.
Inceſte. 1. 99. *turpiter*, *impure*, *impie*.
Inciderunt *tertia per ſyſtolen correpta*. 6. 1173
Inciliare. 3. 976. *increpare*. *verbum obſoletum*.
Incomitatus, παθητικῶς. 6. 1223. *ſine comitibus*.

Inde

Inde loci. 5. 438. & *alibi.* τὸ loci *abundat.*
Indeptus *pro eo qui occupavit, ab indipiſcor.* 3. 213
Indu jacere *pro injicere.* 5. 103
Induperator. 4. 964. *imperator, per epentheſin.*
Inermus *pro inermis.* 5. 1291
Inferne *ultima brevi.* 6. 186
Infit *pro incipit.* 3. 514
Ingeneraſcere. 3. 745. *intus gigni.*
Ingratis *adverbium.* 3. 1082. *contra voluntatem.*
Init *ſecunda producta ob cæſuram.* 4. 340
Initium *triſyllabum, ultimis duabus per ſynæreſin contractis.* 2. 269. & 3. 272
Initus *pro initium.* 1. 384
Initus. 1. 13. *ingreſſus,* εἴσοδος.
Inlaqueare. 4. 1138. *laqueo conſtringere.*
Innumerabiliter. 5. 275
Innumeralis *pro innumerabilis.* 2. 1086
Inolens olivum. 2. 849. *oleum nullo præditum odore.*
Inops amor. 4. 1135. *qui voto non potitur.*
Inque genuntur. 3. 745. & *ingenuntur.* V. *Tmeſis.*
Inque gredi. 4. 885. & *ingredi.* V. *Tmeſis.*
Inque merenteis. 2. 1104. & *immerenteis.* V. *Tmeſis.*
Inque pediri. 3. 483. & *impediri.* V. *Tmeſis.*
Inque tueri. 4. 717. & *intueri.* V. *Tmeſis.*
Inque valebunt. 2. 301. & *invalebunt, i.e. invaleſcent.* V. *Tmeſis.*
Inſatiabiliter. 6. 978
Inſedabiliter. 6. 1174. *inſatiabili aviditate.*
Inſenſile. 2. 865. & *paſſim. quod ſentiri nequit, vel quod ſenſibus caret.*
Inſertim. 2. 114. *ſe inſerendo.*
Inſeſſus *pro obſeſſus.* 2. 520
Inſilia. 5. 1352. *textorum tela quædam.*
Inſinuare omnes latebras. 1. 410. *ſubaudi* te.
Inſinuarit. 3. 484. *ſubaudi* ſe.
Inſtinctus. 1. 924. *inſtigatus.*

Inſtiterunt, *tertia per ſyſtolen correpta*. 1. 407
Inſtructa aliena rogorum, *i. e. ſtrues alienorum rogorum*. 6. 1282
Inſuerit *pro inſueverit*. 4. 878
Intactile. 1. 438. *quod tangi nequit*.
Intactus, us. 1.455. *qualitas tactui contraria*.
Integere. 3. 22
Integra, *ſecunda producta*. 3. 705
Integros, *ſecunda producta*. 4. 2
Inter enim curſant. 3.263. *intercurſant enim*. V. *Tmeſis*.
Inter enim jecta eſt. 3. 872. *interjecta eſt enim*. V. *Tmeſis*.
Inter enim ſepit. 4. 946. *interſepit enim*. V. *Tmeſis*.
Inter quæcumque pretantur. 4. 830. *quæcumque interpretantur*. V. *Tmeſis*.
Inter quaſi rumpere. 5.288. *quaſi interrumpere*. V. *Tmeſis*.
Intercludere animam. 6. 1264. *ſuffocare*.
Interdatus. 4. 866. *immiſſus, injectus*.
Interfieri. 3. 885. *interfici*.
Interfodere. 4. 720
Internoſcere. 4. 246. *dignoſcere*.
Interſepire. 4. 946. *intercludere*.
Interſitus. 5. 1376. *inſitus*.
Interſtinguere. 5.760. *ſuffocare*.
Intervomere. 6. 894
Inula. 2. 430. *genus herbæ amaræ*.
Inurgere. 5. 1034
Inutilitas. 5. 1273
Iphianaſſa. 1. 86. *Agamemnonis regis filia, alio nomine Iphigenia, quam pater Dianæ immolavit. vide fabulas*.
Ire *pro mori*. 3. 525
Irritât *pro irritavit; ultima longa, licet ſequatur vox incipiens a vocali*. 1. 71. *idem obſervatur in aliis verbis ita contractis*.
Iʹσχνὸν ἐρωμένιον. 4. 1159. *gracilis amicula*.
Italia terra. 1. 722
Itere *pro itinere*. 5. 652
Itiner *pro iter*. 6. 338. ἀρχαϊκῶς.
Itus, us. 3. 389. *greſſus*.
Juvencus equus. 5. 1073. *i. e. florenti ætate. pullus equinus*.

Juventas *pro juventus*. 5. 886

Juxtim *pro juxta*. 4. 504

L

LAbaſcere. 1. 538. & 4. 1279. *labare, deficere*.

Labi *pro labe*. 5. 928

Labioſus. 4. 1162. *craſſis labiis*.

Labrorum tenus. 1. 939. & *alibi. uſque ad labia tantum*.

Lacere *pro illicere*. 4. 1200

-- -- *pro vincire*. 4. 1139

Lacrumæ *pro lacrimæ*. 1. 126

Lædere *pro illidere*. 5. 999

Lætificus. 1. 194. *lætus, vigens, lætum faciens*.

Lævare. 5. 1266. *lævigare, polire*.

Lævor. 2. 423. & 4. 154. *qualitas aſperitati oppoſita*.

Lampada vitæ tradunt, quaſi curſores. 2. 78. *Athenienſes in quibuſdam feſtis currebant accenſam facem geſtantes; qui curſum perfecerat, curſuro alteri facem tradebat. Hoc Lucretius eleganter ad generationem tranſtulit*.

λαμπάδιον. 4. 1158. *facula, parva lampas*.

Lampas *pro ſole, ac die*. 6. 1196

Lanam facere. 5. 1353. *lanificium exercere*.

Lapidi *pro lapide*. 1. 883

Laqueata templa. 2. 28. *laquearibus ornata. Sunt autem laquearia tignorum interſtitia, item fornicum partes concavæ*.

Largificus. 2. 627. *largus, abundans*.

Largifluus. 5. 597. *large fluens*.

Largiter auferre. 6. 622. *multum detrahere*.

Lateramen *pro latus*. 6. 232

Latuſculum. 4. 312. *parvum latus*.

Lauricomi montes. 6. 151. *lauretis conſiti*.

Lex. 5. 1317. *leæna*.

Leviſomnus. 5. 862. *vigil*.

Libella, *prima producta*. 4. 518. *inſtrumentum quo fabri utuntur ad parietes dirigendos*.

Licet quamvis. 6. 600. & 620. τὸ licet *abundare videtur*.

Limare *pro decerpere*, *deradere*. 3. 11
Liquentia, *prima longa*. 4. 135
Liquidus *prima producta*, *quæ alioquin brevis eſt*. 1. 350. & 3. 428
Liquitur *prima longa*, *pro diffluit*, *liqueſcit*. 2. 1132
Liquor *prima producta*. 1. 454
Loca *pro utero mulieris*. 4. 1260
Loca promta. 6. 1265. *publica*, *omnibus patentia*.
Loci *pro utero mulieris*. 4. 1239
Longiter. 3. 676. *longe*.
Loquaculus *diminutivum a loquax*. 4. 1158
Lucas boves *appellarũt veteres Romani elephantos*, *quod primum eos in Lucanis vidiſſent*. 5. 1301. & 1338
Luci *pro luce*. 4. 236. & 6. 875
Lucifer, a, um. 5. 725. *lucem afferens*.
Ludificare *pro decipere*. 1. 938. & *alibi*.
Luela. 3. 1028. *pœna qua luitur ſceleris macula*.
Luror. 4. 334. *color teter*, *ex viridi & luteo miſtus*.

M

Machina *pro inventum*, *ratio*. 4. 1112
Mactabilis plaga. 6. 805. *graviſſimus*, & *mortifer ictus*.
Mactatus, us. 1. 100. *occiſio*, *cædes*.
Mactus *pro cæſus*. 5. 1338
Madere *pro ebrium eſſe*. 4. 793
Magneſii *triſyllabum per ſynæreſin*. 6. 1062
Magneſium ſaxũ. 6. 1062. *magnes*, *qui ferrum trabit*.
Male factum cum eſt animo. 3. 596. *cum animus deficit*.
Malis mandare. 2. 637. *comedere*, *dentibus conterere*.
Manabile frigus. 1. 535. *quod uſque ad viſcera penetrat*.
Mancupio aliquid dare. 3. 984. *proprium efficere*.
Mancupium *pro mancipiũ*. 3. 984
Manenda ſit ætas *pro manendum ſit ætate*. 3. 1088

Man-

Mannus. 3. 1076. *parvus equus, gradarius*.
Manus dare *pro concedere*. 2. 1129
Mare *pro mari*. 1. 162. *Ita Catullus carm.* 4. cum veniret a mare noviſſimo.
Matuta. 5. 655. *Aurora dea, ita Romanis vocitata*.
Maximitas. 2. 497. *enormis magnitudo*.
Meditatus, παθητικῶς. 4. 1175
Mele. 2. 412. μέλη, *carmina*.
Melibœa purpura. 2. 499. *a quodam Theſſaliæ oppido cognomine ita dicta*.
Melicus. 5. 335. *lyricus, qui ad carmina pertinet*.
Melitenſia. 4. 1123. *elegantia veſtimenta, quæ ex inſula Melita apportabantur*.
μελίχροος. 4. 1153. *mellei coloris*.
Membrana, *ultima producta ope cæſura*. 4. 48
Membratim. 3. 526. *per membra ſingula*.
Meminiſſe jacet. *i. e. memoria*. 4. 769. *verbum loco nominis*.
Memmiades *pro Memmius*. 1. 27. & *alibi*.
Mendoſe. 4. 506. *perperam*.
Metus. 1. 93. *dictum videtur pro ſuperſtitione*.
Metutum. 5. 1139. *participium obſoletum a metuo*.
Minere *pro imminere*. 6. 562. & 1193
Minitari. 1. 69. *minari*.
Minores *pro poſteri*. 5. 1196
Minutatim. 2. 1131. *paullatim*.
Minute. 6. 352
Miſere alicui eſſe. 3. 874
Miſſus, us. 4. 410. *jactus*.
Miſtim. 3. 565. *conjunctim*.
Mobilitare. 3. 201. *mobilem efficere*.
Moderanter. 2. 1096. *quadam certa ratione, ac modo*.
Moderatim. 1. 324. *modo & ratione, paullatim*.
Modus *pro finis*. 1. 1007. & *alibi*.
Mœnia mundi *appellare videtur Lucretius ultimum cæli ambitum, qui omnia interiora quaſi circumvallat*. 1. 74. & *paſſim*.

Mœri *pro muri*. 4. 221. ἀρχαϊκῶς.
Moloſsûm *pro moloſſorum*. 5. 1062
Momen. 2. 220. & *alibi*. *momentum*, *motus*, *impulſus*.
Momen ponti. 6. 473. *pontus ipſe mobilis*.
Montivaga fera. 1. 405. *quæ per montes vagatur*.
Movendi initum unde res quæque capiat. 1. 384. *ſubaudi* ſe.
Movĕtur ſenſiferos motus. 3. 568. *Helleniſmus*. *Ita Horatius Ep.* 2. *l.* 2. agreſtem Cyclopa movetur.
Multangulus. 4. 658. *plures habens angulos*. πολύγων@.
Multeſima pars. 6. 651. πολλοςὸν μέρ@. *cui multæ debent eſſe pares aut ſimiles ad conſtituendum totum*. Nonius, Gifanius.
Multigenus. 2. 335. *multorum generum*.
Multimodis. 1. 894. *multis modis*.
Multimodus. 3. 869. *multiplex*, *varius*.
Multiplex, *ſecunda producta*. 2. 162. & 4. 208.
Munificare. 2. 625. *muneribus afficere*.
Munita viaï. 3. 497. *i. e. via munita*.
Muſæus lepor. 1. 933. & 4. 9. *i. e. poëtica venuſtas*.
Muſſare *pro dubitare*. 1. 658. *pro ſubmiſſa voce murmurare*. 6. 1177
Mutua *pro viciſſim*. 4. 302

N

NAſi primoris acumen. 6. 1191. *extremus naſi apex*.
Naviter. 1. 526. *omnino*, πάνυ ἀκριβῶς.
Nec me animi fallit. 1. 137. & 921. *ſubaudi* ratio.
Neceſſum *pro neceſſitatem*. 2. 289
Neceſſum eſt. 4. 120. *neceſſe eſt*.
Negitare. 4. 911. *negare*.
Nenu *pro non*. 3. 200. & 4. 716. ἀρχαϊκῶς.
Neptuni corpus acerbum. 2. 471. *maris aqua ſalſa*.
Nequa. 1. 268. *ſubaudi* ratione.
Nexare. 2. 98. *nectere*.
Nexilis veſtis. 5. 1349.

nectendo facta. aggrupata.
Nictantia fulgura. 6. 181. *micantia*.
Nictari *pro niti*. 6. 836
Nigrare. 2. 732. *atro colore eſſe*.
Nigror. 3. 39. *nigredo*.
Nilum *pro nibilum*, *per contractionem*. 1. 206. & *alibi paſſim*.
Ningues *pro nives*. 6. 736
Niſus. 4. 904. *conatus*.
Niſus pedum. 5. 912. *greſſus pedum*, *quibus tota corporis moles innititur*.
Nixare *pro conniti*. 3. 1013
Nixari *pro niti*. 4. 509
Noctivagus. 4. 586. *qui vagatur noctu*.
Nodum anni *appellat æquinoctiale punctum Lucretius*. 5. 687
Nominitare. 3. 353. & 4. 48. *nominare*, *appellare*.
Non ſenſus *pro eo quod ſenſus non habet*. 2. 930
Nonne videre. 2. 16. *ſubaudi* eſt, *vel* licet.
Nothum Lunæ lumen. 5. 575. *non proprium*, *ſed a Sole acceptum*.
Notities *pro notitia*. 5. 183
Nulla una *pro nulla omnino*. 2. 1077. & *alibi*.
Nullius *ſecunda correpta per ſyſtolen*. 1. 225. & 925. *ſic* illius, totius, ullius, V. *Syſtole*.
Numen *pro nutu*. 3. 145.
-- -- *pro motu*. 4. 180
Numerûm *pro numerorum*. 5. 1408

O

O *pro* I *uſurpabant veteres*. *ſic* olli *pro illi*. 1. 673
O *pro* V *Archaiſmi genus*. volnere *pro vulnere*. 1. 35. & *alia multa*.
Obbruteſcere. 3. 544. *ſtupidum*, & *inertem fieri*.
Obſidit *ab obſido*, *ſecunda longa*. 4. 352
Obſtipus. 4. 519. *in alteram partem flexus*.
Obturare amorem edendi. 4. 867. *ſaturare*.
Obturgeſcere. 6. 658. *circum turgeſcere*.
Occiderunt *tertia per ſyſtolen correpta*. 3. 1041
Occipere. 5. 887. *incipere*.
Odos *pro odor*. 4. 88
OE *pro* V *genus Archaiſmi*. mœnera *pro munera*. 1. 30. & *alibi*. *ſic* pœnire *pro punire*, &

mœrorum *pro murorum apud Virgil. Æneid.* 10. 24.
Offectus *pro obſtructus, ſopitus.* 4. 767
Offenſare. 6. 1051. *impingere.*
Offenſus, us. 2. 223. & *alibi. occurſatio. -- pro offenſione, ac tædio.* 3. 954
Oleſcere *pro augeri, adoleſcere.* 2. 1130
Olivum *pro oleum.* 2. 392
Olli *pro illi.* 1.673. & *alibi.*
Omne, *Lucretio eſt ſpatium illud infinitum, extra hunc orbem, in quo mundos innumerabiles ex atomis fortuito concurrentibus quotidie naſci, ac quotidie interire, ipſe ac ceteri Epicurei ridicule contendunt. Græcis* τὸ πᾶν. 1. 75. & *ſæpius. Hoc alibi poëta* rerum ſummam, & ſummam ſummarum *appellat.*
Omne genus ſimulacra. 4. 739. *omnis generis. Ita Catullus:* Aucupia omne genus.
Omnigenus. 2. 758. & *alibi. omnis generis.*
Omnimodis. 1. 684. & 2. 488. *modis omnibus, omnino.*
Omniparens *terra.* 5. 260. *unde oriuntur omnia.*
Omniparentes terræ. 2. 705
Omnituentes ſenſus. 2. 942. *qui omnia tuentur, & percipiunt, juxta Lucretium.*
Omnium *diſſyllabum per ſynæreſin.* 2. 910. & 5. 1022
Opella. 1. 1107. *parva opera, parvus labor. Sic* opella forenſis *apud Horatium in Epiſtolis.*
Opinatus, us. 4. 467. *opinatio.*
Oppilare. 6. 725. *obſtruere.*
Opplere. 2. 145. *replere.*
Oppoſta. 4. 151. *oppoſita.*
Oppreſſus, us. 1. 851. *oppreſſio.*
Orbi *pro orbe.* 5. 75. & 1345
Orbus pedum. 5. 838. *pedibus carens.*
Ordia. 4. 32. *primordia, rerum principia.*
Organici. 2. 412. *qui organa pulſant, vel citharas.*
Organicus ſaltus Heliconis. 3. 133. *citharis reſonans.*
Oſſifraga. 5. 1078. *avis quæ oſſa frangit.*

Pæ-

P

PÆdor. 6. 1267. *ſqualor, immunditiesꝫ.*
Palantes. 2. 10. *errabundi, vagi, diſperſi.*
παιπάλλιν. 4. 1154. *parva Pallas.*
Palpebræ, *ſecunda longa.* 4. 950
Panaces. 4. 123. *panacea, genus herba odoratæ.*
Panchæi odores. 2. 417. *Arabici; Panchaïa enim Arabiæ felicis pars.*
Pandæ naves. 5. 1441. *curvæ, cavæ.*
Pandionis populus. 6. 1141. *Athenarum, ubi Pandion rex imperavit.*
Pangere. 1. 26. *ſcribere; quod ſtilum in cera pangere, ſeu figere ſcribentes ſolerent.* Giſanius.
Pappi. 3. 387. *flores carduorum leviſſimi.*
Paragoge figura eſt additio ſyllabæ in fine vocis, ut proferrier. 1. 208. & *paſſim non tantum apud Lucretium, ſed etiam apud alios veteres poëtas.*
Parti *pro parte.* 5. 512. & 6. 557
Participari. 3. 692. *participem fieri.*
Particulatim. 3. 541. *per ſingulas particulas.*
Partire. 5. 683. *partiri, dividere.*
Parum multa *pro pauca.* 6. 779. & *alibi.*
Paſcua rura. 5. 1247. *paſtionibus apta.*
Partum turpe. 2. 680. *malus & illicitus quæſtus.*
Pavire *pro tundere.* 2. 376
Pauſa *pro finis.* 1. 748
Pauxilli. 1. 835. *diminutivum a pauci.*
Pauxillus *a paullus, quod veteribus eſt* parvus. 3. 230. Giſanius.
Pecubus. 6. 1130. *pecoribus.*
Pelage *quarto caſu numeri multitudinis.* 5. 36. τὰ πελάγη.
Pellacia. 2. 559. & *alibi. fallacia, a pelliciendo, ſive in fraudem trahendo.*
Pellacia ponti. 5. 1002. *maris tranquillitas.*
Pellicere. 5. 1003. *in fraudem trahere.*
Penetrale. 1. 495. *quod penetrare poteſt.*
Penetralior. 2. 382. *magis penetrans.*
Penetrare *pro in mentem veni-*

nire. 5. 1261
Penetrat *ſecunda producta*. 4. 617
Penetratum *pro eo quod penetravit*. 4. 674. & 1239
Pennipotentes *pro avibus*. 2. 877. & 5. 787
Percaleſacere. 6. 177
Perciere. 3. 185. *permovere*.
Percire. 3. 304. *commovere*.
Percoquere. 6. 722
Percupere. 4. 1145
Perdelirum. 1. 693. *maxime inſanum*.
Perfica natura. 2. 1116. *qua perficit res*.
Perfigere. 3. 306. *penitus figere*.
Perfinire. 1. 612. *prorſus terminare*.
Perfluctuare artus. 3. 721. *fluctuare per artus*.
Perfructus *participium a perfruor*. 3. 969
Perfurere. 1. 276. *vehementer furere*.
Perhilum. 6. 575. *perpaullulum*.
Peritare *pro perire*. 3. 710
Permananter. 6. 916. *vi quadam permanandi*.
Permittere *pro emittere*. 4. 692
Perniciale. 1. 452. *perniciem afferens*.
Pernoſcere. 3. 182
Perolere. 6. 1153. *graviter olere*.
Perparvus. 5. 588
Perpotare laticem. 1. 939. & *alibi*. *i. e. totum ebibere*.
Perquam *pro valde*. 3. 188
Perque forare. 5. 1267. & *perforare*. V. *Tmeſis*.
Perque plicatis. 2. 394. & *perplicatis*. V. *Tmeſis*.
Perſentire. 4. 25
Perſentiſcere. 3. 250. *ſenſu affici*.
Perſidit *a perſido; quod eſt decumbo, deorſum feror*. 6. 1124
Perſubtilis. 3. 180
Pertæſum eſt *a pertædet*. 3. 1074. & 5. 1149
Perterget *a pertergeo*. 4. 250
Perterricrepus. 6. 128. *crepitu perterrens*.
Pertolerare. 5. 317
Pervadere *pro contingere*. 1. 556
Pervalere. 6. 916
Pervigilium. 6. 754. *diuturna, & pernox vigilia*.

Per-

Pervigilii, *tetraſyllabum per ſynæreſin*. 6. 754
Pervolgare. 2. 163. & 4. 209. *celebrare, complere*.
Peſſum *pro deorſum*. 6. 588
Peſtilitas. 6. 1096. *peſtilentia*.
Petere terram genibus. 1. 93. *i. e. molliter genua flectere*.
Petiſſere *pro petere*. 3. 648. & 5. 808
Petitus terræ ſuavis. 3. 173. *lapſus in terram remiſſus, & languidus, qualis eſt eorum qui animo deficiūt*.
φίλημα. 4. 1162. *oſculum*.
Phrygius numerus. 2. 620. *acerrimus erat, atque impetu plenus*.
Pinniger. 5. 1074. *aliger*.
Plaga *pro ictu, atque impulſu*. 1. 627. & *paſſim*.
Plangere *pro verberare*. 6. 114
Plura *pro amplius*. 6. 244
Pluria *pro plura*. 1. 877. & 4. 1082
Pluſculum. 4. 620. *plus aliquanto*.
Pœniceus color. 2. 829. *puniceus, Tyrius. Vide* OE. *pro* V.
Pœnire *pro punire*. 6. 1238
Poſitura. 1. 686. θέσις, *ſitus*.
Poſſidat *pro poſſideat*. 1. 387
Poſſido *pro poſſideo*. 1. 965
Poſta *pro poſita*. 1. 1058. & 6. 763
Poſtſcænium. 4. 1179. *quod poſt ſcænam latet*.
Poteſſe *pro poſſe*. 1. 666. & *alibi*.
Poteſtur *pro poteſt*. 3. 1023. ἀρχαϊκῶς.
Potis eſt. 1. 453. & *alibi*. *poteſt*.
Potitur *ſecunda brevi*. 2. 652
Potitur primordia. 2. 652. *principia in ſe continet*.
Præcipitanter. 3. 1076
Præditus culpa. 5. 200
Prædulce. 4. 639. *dulciſſimum*.
Prælongus. 3. 614
Præmeditator, *ſecunda perſona præſentis imperativi numeri ſingularis, a præmeditor*. 4. 822
Præmetuere. 3. 1032. *ante metuere*.
Præmonſtrare. 6. 92
Prænuntius. 5. 736. *qui prænuntiat*.
Præpandere lumina menti. 1. 145
Præpedire. 3. 365. *impedire*.

Præ-

Præportare. 2. 621. *præferre.*

Præpoſta *i. e. præpoſita.* 6. 997

Præproperanter. 3. 780. *celerrime.*

Præſagire *pro ante ſignificare.* 3. 511

Præſpergere. 5. 738. *ante ſpargere.*

Præſtare *pro exhibere.* 3. 215

Præſtinguere. 3. 1037. *exſtinguere.*

Præterferre. 4. 573. *ulterius ferre.*

Prætermittere *pro ſinere.* 4. 1184

Præterradere. 4. 531. *trāſeundo deterere.*

πρηστήρ. 6. 423. *præſter, igneus turbo.*

Prima viaï. 1. 1068. *viæ principium.*

Prima virorum. 1. 87. *viri principes. Helleniſmus eſt.* τὰ πρῶτα τῶν ἀνδρῶν.

Primigenus. 2. 1106

Primitus. 5. 1092. *primum.*

Primoribus ex elementis. 6. 1007. *primis nempe principiis.*

Princeps. 1. 95. *pro primus, prima.*

Principiale. 2. 423. *quod pertinet ad principia.*

Principiale tempus. 5. 247. *quo res cœperunt eſſe.*

Principiorum corpora. 1. 991. *ipſa principia, ſeu prima corpora.*

Privus. 3. 390. & 723. *ſingulus.*

Pro quam *particula eſt comparativa.* 2. 1137

Pro re. 6. 1279. *pro facultatibus.*

Probare *pro oſtendere.* 6. 32

Proceleuſmaticus pes conſtat e quatuor ſyllabis brevibus. Hunc veteres poëtæ aliquando adhibuerunt loco dactyli, aut ſpondæi, præcipue initio verſus. Vide 3. 233

Proclivus, *i.e. proclivis.* 6. 728

Procreſcere. 1. 716. & 2. 546. & 6. 664

Procudere. 3. 1094. *de novo efficere.*

Prodiderunt *tertia correpta per ſyſtolen.* 3. 86. V. *Syſtole.*

Profatus, παθητικῶς. 6. 80

Proferrier. 1. 208. V. *Paragoge.*

Prohibeat *triſyllabum per ſyn-*

ſynæreſin. 1. 976. V. *Synæreſis*.
Projectus, us. 3. 1000. *projectio*.
Proinde *triſyllabum per ſynæreſin*. 4. 810
Prolatare, *i. e. proferre*. 1. 982
Proluvies. 5. 948. *aquarum ingens fluxus*.
Proluvies alvi. 6. 1198. *diarrhœa*.
Promittere *pro affirmare*. 3. 378
Promiſſus, *i. e. procul miſſus*. 4. 685
Properanter. 5. 301
Proponere *pro offerre*. 6. 1163
Proporro. 2. 979. & *alibi. i. e. deinceps, porro*.
Propritim. 2. 975. *ſingillatim, proprie*.
Proque voluta. 6. 1262. & *provoluta*. V. *Tmeſis*.
Prorſum meare. 1. 1004. *i. e. curſum continuare, numquam ſiſtendo, vel regrediendo*. prorſum *enim eſt* ante.
Proſtare *pro eminere*. 2. 428
Proſtheſis figura eſt additio literæ, vel ſyllabæ initio dictionis. ut 6. 672. tulerunt *pro tulerunt*.
Protelum. 2. 531. *tenor trahendi jugum, impulſus non interruptus*.
Protollere. 5. 310. *proferre*.
Protraxe. 5. 1158. *protraxiſſe*.
Provolare. 4. 1238. *procul volare*.
Provomere. 6. 446. *profundere*.
Puelli. 4. 1245. *infantes, parvi pueri*.
Pulli *pro novellæ arbores*. 5. 1363
Pumilio. 4. 1155. *nanus*.
Puncto in tempore. 6.229. *in puncto temporis*.
Puncto tempore. 2. 263. & 1006. *momento, articulo temporis*.
Pupula. 2. 810. & *alibi*. *pupilla, oculi acies*.
Puſi *pro pueri, puſiones*. 4. 1020
Puteales lymphæ. 6.1172. *puteorum aquæ*.
Putror. 2. 871. & 6.1099. *putredo*.
Pythia. 1. 740. *ſacerdos templi Delphici*.

Qua

Q

QUa porro cumque. 1. 509. *porro quacumque.* V. *Tmeſis*.
Qua vi cumque. 1. 569. *i. e. quacumque vi*. V. *Tmeſis*.
Quæ, *diphthongo correpta propter inſequentem in alia dictione vocalem*. At contra quæ amara. 2. 404
Quæ amara cumque. 2. 404. *quæcumque amara*. V. *Tmeſis*.
Quæſit *pro quærit*. 5. 1228
Quam ante *pro antequam*. 3. 986
Quamde *pro quam*. 1. 641. *vox obſoleta*.
Quas ob res *pro quamobrem*. 1. 156
Quantula. 2. 893. *quam parva*.
Quatinus *pro quatenus*. 2. 927. & 3. 219
Qui *correptum ope hiatus*. 5. 75. V. *Hiatus*.
Qui *pro quomodo*. 1. 169
Quibat. 1. 94. *poterat*.
Quiete, *i. e. per ſomnum*. 4. 987
Quietes *pro cubilibus*. 1. 406
Quiſſe *pro quiviſſe*, *potuiſſe*. 5. 1421
Quo *correptum ope hiatus*. 6. 716. & 730
Quo quamque inducere pergis. 1. 17. *ſubaudi animantem*.
Quoad *monoſyllabum per ſynæreſin*. 2. 849. & 5. 1212
Quod *pro at*. 1. 83. & 2. 350.
Quoique *pro cuique*. 1. 77. & *alibi*.
Quom *pro cum*. 2. 1038. & 4. 472

R

RAbies *pro rabiei*. 4. 1076. ἀσχαλᾶς.
Radiatum inſigne diei. 5. 699. *Sol*.
Radiatus Sol. 5. 463
Ramenta ferri. 6. 1043. *i. e. ſcobs*. la limatura.
Rancens. 3. 719. *rancidum*.
Raptim. 1. 663. *celeriter*.
Rareque facit. 6. 232. & *rarefacit*. V. *Tmeſis*.
Rauciſonus. 5. 1083. *raucum ſonum edens*.
Re tamen apſe. 2. 658. *reapſe*, *reipſa tamen*. V. *Tmeſis*.
Recellere *pro removere*. 6. 572
Recens *pro recenter*. 2. 416

Re-

Receptare. 3.504. *recipere*.
Receſſe *pro receſſiſſe per ſyncopen*. 3. 69
Reconflari. 4.925. *reparari*.
Recreſcere. 5. 261. *iterum creſcere*.
Reddere *pro dare, tribuere, Lucretio frequens*. 1. 204. & *alibi ſæpius*.
Redducere *pro reducere; ut lex carminis ſervetur*. 1. 229. & 4.990. & 5.1336. *quamquã ſyllaba* re *communis eſt Lucretio*.
Referre *pro deliberare, & conſulere*. 1. 700. *ut referre ad ſenatum, ad populum*.
Refutatus, us. 3. 524. *refutatio*.
Regignere. 5. 245. *iterum gignere*.
Rehalare. 6. 522. *exhalare, remittere*.
Rei *monoſyllabum per ſynæreſin*. 4. 883
Reij *pro rei*. 1. 689. & *ſic prima per diphthongum producitur, alioqui brevis futura*.
Reliqũas *tetraſyllabum per diæreſin*. 4. 973
Rellatum *pro relatum*. 2. 1001
Remedii *triſyllabum per ſynæreſin*. 6. 1224
Remõta *pro remota*. 4.271
Renideſcere. 2. 328. *renidere, ſplendere*.
Renutare. 3. 351. & 4. 604. *renuere, abnegare, recuſare*.
Reparcent facere. 1. 668. *i. e. facient, non parcent facere*. re *enim particula ſimplicibus verbis adjuncta, contrariam illis ſignificationem plerumque induit*. Giſanius.
Repetentia *pro memoria*. 3. 863
Reppertum *pro repertum*. 5. 1296
Repulſare. 4. 583
Repulſus, us. 4. 105
Reſidit *a reſido*. 5. 1424
Reſpectare *pro reſpicere*. 5. 376. & 973
Reſpondeamus *tetraſyllabum per ſynæreſin*. 3. 963
Reſtare *pro obſiſtere, repugnare*. 1. 111
Retentare. 2. 728. *retinere, prohibere, arcere*.
Retinentia *pro memoria*. 3. 675
Retractare. 4. 1193. *viciſſim, & contra tractare, recellere, criſſare*. Giſanius.

Re-

Retro *pro contra*, *viciſſim*. 1. 767. *& alibi*.
Retrocita cornua. 4. 550. *ultro citroque ducta*, *ait* Giſanius.
Revicta *pro victa*. 1. 587
Revincere. 4. 490
ῥαδινή. 4. 1160. *ſubtilis*, *tenuis*, *gracilis*.
Rictum. 5. 1063. *rictus*, *hiatus oris*.
Rigari *pro manare ac diffundi*. 2. 262
Rixare *pro rixari*. 6. 1284
Roborare. 4. 1032. *robur addere*.
Rorifer. 6. 864. *rorem ferens*.
Ros ſalis. 4. 440. *maris humor ſalſus*.
Rota ſolis *pro ipſo ſolis orbe*. 5. 433
Ruere *pro impellere*, *ac rapere*. 1. 273. *& alibi*.
Rurſum, *&* rurſus *pro contra*, *aut viciſſim*. 1. 52. *&* 661. *& alibi*.
Ruſsus *color rubro finitimus*. 4. 73

S

S *in carmine elidebatur apud antiquos non ſecus ac* M, *& vocales omnes. ut* Nam ſi de nihilo fierent, ex omnibuS rebus. 1. 160. *& ſimilia ſexcenta*.
S *pro* R *antiqui uſurpabant*, *ut* quæſit *pro quærit*. 5. 1228. *& alia multa*.
Saccatus humor corporis. 4. 1022. *lotium*, *ſive urina*, *quæ quaſi per ſaccum in veſicam percolatur*.
Sæclum. 1. 21. *& alibi paſſim utitur hac voce poëta pro genere*, *ſubole*, *multitudine*: *ſic* hominum ſæcla, mortalia ſæcla, ſcriptorum, ferarum. *ſic* γενεὰ *apud Græcos & ſpatiũ* XXX. *annorum*, *& genus ſignificat*. Giſanius.
Sæpe eſt numero factum. 6. 413. *factum eſt ſæpenumero*. V. *Tmeſis*.
Samothracia ferrea. 6. 1042 *annuli ferrei in Samothracia primum facti*.
Sanguen *neutro genere pro ſanguis*. 1. 837. *& alibi. vox obſoleta*.
Satias, ſatiatis *pro ſatietas*. 2. 1038. *&* 5. 40. *&* 1390
Satus, us. 4. 1226. *ſatio*, σπορά.

Scaphium. 6. 1044. *vaſis genus*.
Scapteſula. 6. 810. *locus in Macedonia, ubi argentum effoditur, a σκάπτειν, fodere. ſumitur pro quacumque argentifodina*.
Scapus. 5. 1352. *textorum inſtrumentum, cujus pulſu tela denſetur, ſeu potius jugum circa quod ſtamina volvuntur*.
Scatere *ſecunda brevi*. 5. 950
Scatit *pro ſcatet*. 5. 41
Scelerosus. 1. 84. *ſceleſtus*.
Scibat *pro ſciebat*. 5. 932
Scilicet. 1. 809. & *alibi*. *adverbium affirmantis, probantis, & concedentis*.
Scruposus. 4. 526. *ſcrupis impeditus, aſper. ſunt autem* ſcrupi *minuti lapilli*.
Scymni leonum. 5. 1035. σκύμνοι, *catuli leonum*.
Secius. 6. 314. *minus*.
Secreta facultas. 1. 174. *i. e. cujuſque rei propria*.
Secreta teporis. 2. 842. *i. e. teporis expertia*.
Secretus cibo. 1. 195. *cibi expers, jejunus*.
Secundum *pro ſtatim poſt*. 3. 35
Semianimo *tetraſyllabū per ſynæreſin*. 6. 1266
Semimarinus. 5. 890
Seminium. 3. 742. *ſemen*.
Semperflorens Homerus. 1. 125
Senecta ætate. 5. 884
Senectus, a, um. 3. 773. *ſenio confectus*.
Senſiferi motus. 3. 241. & *alibi*; *unde ſcilicet creantur ſenſus*.
Senſile. 2. 887. *ſenſu præditum*.
Sentiſcere. 3. 394. & 4. 590. *ſentire*.
Seorſum *diſſyllabū per ſynæreſin*. 2. 472. & 683
Seorſus *pro ſeorſum*. 4. 497
Sepit *ultima producta ope cæſuræ*. 4. 946
Sereſcere. 1. 307. *exſiccari*.
Serpentia ſæcla ferarum. 6. 766. *ſerpentes, angues*.
Severa ſilentia noctis. 4. 462. *triſtia ſcilicet*.
Si *correptum ob hiatum*. 4. 1054. & 6. 796. V. *Hiatus*.
Sibi *elegantiæ tantum cauſſa poſitum*. 2. 871. & 3. 334
Siculûm *pro Siculorum*. 6. 642

Sicyonia. 4. 1118. *calcei Sicyonii, ob nimiam elegantiam mulierculis tantum & amatoribus convenientes.*

Sidere *pro deorſum ferri, ſedere.* 5. 493

Siet *pro ſit.* 2. 962. & 3. 102. & *alibi.* ἀρχαϊκῶς.

Silani. 6. 1263. *fiſtulæ, e quibus erumpit aqua.*

σιλωνή. 4. 1162. *puella ſimis naribus, quales Sileni & Satyri.*

Silvifraga flabra. 1. 276. *quæ ſilvas frangunt.*

Similia *triſyllabum, duabus ultimis in unam longam contractis per ſynæreſin.* 2. 908

Simul *pro ſimul ac, ſtatim ac.* 1. 88. & *alibi.*

Simulata igni *pro ſimilia.* 1. 688

Simulus. 4. 1162. *diminutivum a ſimus. preſſis naribus.*

Singlariter *pro ſingulariter.* 6. 1065

Sis *pro ſuis.* 3. 1038. & 5. 1076

Sola terræ. 2. 592

Solatia ſomni. 5. 1404. *videtur poſitum pro eo quod vice ſomni vigilantes oblectat.*

Solſtitialis. 5. 616. *ad ſolſtitium pertinens.*

Solum *pro ima pedis parte.* 1. 926. & 4. 2

Solute *adverbium.* 4. 53

Sonere *pro ſonare.* 3. 157

Sonor *pro ſonus.* 1. 645

Sordi *pro ſorde.* 6. 1269

Species *pro intuitu, vel aſpectu.* 1. 321. & 4. 243

Species verna diei. 1. 10. *i. e. vernæ diei. Multus eſt in hoc loquendi genere Lucretius. ſic infra* v. 82. impia rationis elementa, *i. e. impiæ rationis.* & v. 120. per gentes Italas hominum, *i. e. hominum Italorum. quamquam ibi nonnulli legunt* omnium *per ſynæreſin. Lib.* 2. *v.* 500. Purpura, Theſſalico concharum tincta colore, *i. e. concharum Theſſalicarum. Lib.4.v.598.* Humanum genus eſt avidum nimis auricularum, *i. e. avidarum auricularum; niſi forte* τὸ avidum *per ſyncopen dicitur pro avidarū. Lib.* 5. 24. Quid Nemeæus enim nobis nūc magnus

gnus hiatus Ille leonis obeſſet? *i.e. Nemeæi leonis*. *Lib.* 6. 1281. aliena rogorum inſuper inſtructa, *i.e. rogorum alienorum*. & *alibi*. *Apud alios quoque poëtas hujuſmodi exempla invenire eſt. Virgil.* 8. *Æneid. v.* 526. Tyrrhenuſque tubæ mugire per æthera clangor, *tubæ ſcilicet Tyrrhenæ*. *Horatius Epod.* 10. Graja victorum manus, *i. e. Grajorum victorum*. *Propertius Eleg.* 7. *l.* 3. Mæcenas eques Etruſco de ſanguine regum, *i.e. regum Etruſcorum*. *Idem Eleg.* 19. *l.* 3. Librorumque tuos, docte Menandre, ſales, *i.e. librorum tuorum*. *Ovidius Artis Amat. lib.* 1. *v.* 114. Rex populo prædæ ſigna petenda dedit, *i. e. prædæ petendæ*. *Vetus Poëta apud Ciceronem de Nat. Deor. l.* 1. *c.* 42. ubi incipiantur gentes orarum ultimæ, *i. e. orarum ultimarum*.

Speculorum æquor. 4. 106. *ſpeculorum plana, vel æqualis ſuperficies*.

Spiclorum *pro ſpiculorum*. 3. 199

Spiracula mundi. 6. 492

Spirare *pro manare*. 6. 890

Spiſſeſcere. 6. 175

Spondaicus verſus appellatur Hexameter, qui ſpondæum in quinta ſede recipit loco dactyli. Talis eſt ille: Quæ caput a cæli regionibus oſtendebat. 1. 65. & *plerique alii Lucretiani*.

Squamigeri *pro piſcibus*. 1. 373

Stacte, es, & æ. 2. 846. *ſuccus odoratus, ex variis aromatibus confectus*.

Stare *pro eſſe*. 1. 748

Sterila *pro ſterilia*. 2. 844

Stinguere. 1. 667. & 2. 827. & 4. 1091. *pro extinguere*.

Stridit *a ſtrido, is*. 6. 148

Stringere *pro deterere*. 1. 487

Stringor. 3. 693. *rigor, gelu*.

Structum. 4. 362. *conſtructio, fabrica*.

Sŭādĕt *triſyllabum per diæreſin*. 4. 1150

Suaviloquens carmen. 1. 944. & 4. 20

Suaviloqui verſus. 2. 528

Sub divo. 4. 212. *ſub aperto cælo.*
Sub verbo. 4. 786. *ad nutum, ad juſſum.*
Subare. 4. 1192. *complexum maris, aut feminæ appetere.*
Subcavus. 6. 556. *cavatus ſubter.*
Subditare. 6. 603. *identidem ſubdere.*
Subjectare. 6. 700. *ſubjicere.*
Sublima cæli. 1. 341. *pro ſublimia, a ſublimus. Archaiſmus eſt.*
Suboles *pro ſoboles.* 4. 1225
Subortus, us. 5. 304. *novus ortus.*
Subtertenuatur annulus in digito. 1. 313. *qua parte ſcilicet digitum attingit.*
Subus *pro ſuibus.* 6. 974
Süemus *triſyllabum.* 1. 55. V. *Diæreſis.*
Süerint *triſyllabum per diæreſin.* 4. 304. *conſueverint.*
Süêſſe *pro ſueviſſe, triſyllabum per diæreſin.* 5. 910
Suffire. 2. 1098. & 4. 1168. *vaporare, ſuffumigare.*
Suffugere. 4. 361. *clam fugere.*
Suffulcire. 4. 865. *ſuſtinere.*
Summatim. 3. 262. *per ſummam, & compendium.*
Summatus, us. 5. 1141. *ſumma poteſtas, principatus.*
Super ignis. 1. 650. *ignis ſuperus, qui furſum fertur. Vide* Gifanium.
Supera *pro ſupra.* 1. 430. *& paſſim.*
Superantior. 5. 395. *magis abundans.*
Superare *pro ſupereſſe.* 1. 631. *& alibi.*
Superne *ultima brevi.* 6. 543
Surpere *pro ſurripere per ſyncopen* 2. 314
Surſus *pro ſurſum.* 6. 718
Synæreſis figura, i. e. contractio duarum vocalium in unam ſyllabam, quæ Craſis *etiam,* Diphthongus impropria, Epiſynalœpha, Synizeſis, & Synecphoneſis *appellatur, veteribus poëtis familiariſſima fuit, Comicis præſertim. Lucretius quoque ea ſæpiſſime utitur. Quam ſi quis ignoraverit, vel minus animadverterit, multorum verſuum menſuram*

ram minime aſſequetur. Ita ſuaveis *diſſyllabŭ eſt Lucretio* 1. 7. deeſſe *pariter* 1. 44. & *alia paſſim, quæ ſuis locis invenies.*

Syſtole figura eſt quæ ſyllabas longas corripit. ita nullius *ſecunda brevi.* 1. 225

T

TAbe, *ultima producta ope cæſuræ, vel per diaſtolen figuram, quæ ſyllabas breves producit.* 1. 806

Tabificus. 6. 737. *qui diſſolvit, ac tabem inducit.*

Tactile. 5. 152. *quod tangi poteſt.*

Talipedare *antiqui dicebant pro vacillare pedibus ob laſſitudinem.* 3. 503. Feſtus.

Tangere *pro tangeris.* 2. 680

Tartara leti. 3. 42

Te adventumque tuum. 1. 6. & 7. *i. e. te advenientem.* ἓν διὰ δυο. *Ita Virgilius* 2. *Georgic.* pateris libamus & auro, *pateris nempe aureis.*

Tela diei lucida. 1. 148. *Solis radii. Hinc. Phœbum venatorem poëtæ fingunt.*

Templa humida linguaï. 4. 628. *palati cavitas.*

Templum *uſurparunt veteres pro cælo, & quovis etiam loco ſive hominum, ſive inferorum.* Acheruſia templa. 1. 121

Teneraſcere. 3. 766. *tenerum fieri.*

Tenere *pro eſſe.* 6. 862. -- *pro noviſſe.* 2. 1171

Tenuem *prima producta.* 4. 735

Tenuis. 2.232. *vel eſt ſpondæus, prima producta per diaſtolen, & reliquis contractis per ſynæreſin: vel eſt tribrachys loco ſpondæi.*

Tenuius, *quatuor breves loco dactyli.* 3. 244. V. *Proceleuſmaticus.*

Terrificare. 1. 134. *terrere.*

Terriloqua vatum dicta. 1. 104

Tetulerunt *pro tulerunt per proſtheſin.* 6. 672. V. *Proſtheſis.*

Thalaſſina veſtis. 4. 1120. *cærulei, & marini coloris.*
Tibi *venuſtatis tantum gratia poſitum*. 2. 1038. & 3. 28
Timefactus. 2. 43. *exterritus*.
Timentes mortis. 6. 1237
Tmeſis figura eſt quæ compoſitam vocem in duas dividit, interjecta aliqua particula. ut ſeque gregari *pro & ſegregari*. 1. 453. *& alia ſexcenta*.
Tmeſis inſigne exemplum. 6. 389
Tolerare ævum *pro vitam degere*. 2. 1169
Tolerare exitium. 5. 302. *ſuſtinere, arcere*.
Tonitralia templa cæli. 1. 1098. *ubi ſcilicet tonitrua fiunt*.
Tonitrus *pro tonitru*. 6. 163
Tonſæ. 2. 554. *remi*.
Tormentum *pro ictu & concuſſione, a torqueo*. 5. 318
Tornatus. 4. 362. *torno politus*.
Torreat *diſſyllabum per ſynæreſin*. 3. 930
Torrens flumen. 4. 1093
Torreſcere. 3. 903. *torreri*.
Tortari. 3. 661. *torqueri*.
Torte *adverbium*. 4. 306
Tractim. 3. 529. *ſenſim*.
Tralucere. 4. 309
Tranſmittere *pro tranſire*. 6. 993
Tranſpectus, us, *a tranſpicio*. 4. 273
Tranſtulerunt, *tertia correpta per ſyſtolen*. 3. 135. V. *Syſtole*.
τραυλίζει. 4. 1157. *leniter balbutit*.
Tremiſcere. 6. 547. *tremere*.
Tremit artus. 3. 488. *Helleniſmus eſt poëtis frequens*.
Tribrachys in fine verſus loco ſpondæi. 3. 449. *eſt autem pes ex tribus brevibus conſtans*.
Tripectora vis Geryonaï. 5. 28. *Geryonem ſcilicet finxerunt poëtæ tergemino corpore fuiſſe*.
Triquetræ oræ terrarum. 1. 718. *i.e. Siciliæ oræ; a tribus ejus inſulæ promontoriis, Pachyno, Peloro, & Lilybæo*.

Tri-

Triquetrum. 4. 657. *triangulum*.
Tritonis Pallas, *pro Tritonia*. 6. 750. *ita dicta, quod apud Tritonem fluvium primum apparuerit*.
Trochleæ. 4. 903. *organa ad ſurſum tollenda magna corpora*.
Tuantur *a tuor*. 4. 362
Tuditare. 2. 1143. & 3. 395. *tundere, urgere, impellere*.
Tuimur *a tuor, video*. 1. 301
Turbantibus *pro turbatis*. 5. 503
Turbare *pro agitari*. 5. 505
Turbare *pro errare, vagari*. 2. 125. Gifanius.
Turicremæ aræ. 2. 353. *in quibus nempe tus crematur*.
Tute *pro tu*. 1. 270. & *alibi*. *quod etiam Ciceroni familiare*.
Tutemet. 1. 103. *tu ipſe*.

V

U *pro* E; *ut* ſcribundis verſibus *pro ſcribendis*. 1. 25. & *alibi paſſim in his quæ* Gerundia *Gmmatici appellant*.
U *pro* O; *ut* frundiferaſque domos avium *pro frondiferas*. 1. 19
U *pro* Y *ſcribebant veteres Romani; nam* Y *peregrinum eſt*. incluta *pro inclyta*. 1. 41. & *pleraque alia*.
Vaceſieri. 6. 1003. *inaniri*.
Vacuare. 6. 1023
Vagare. 3. 628
Vage. 3. 872. *incerto errore*.
Vagor *prima producta*. 2. 576. *vagitus*.
Valeſcere *pro valetudinem recipere*. 4. 17
Vaporare. 5. 1130. *vapore infici*.
Vapos *pro vapor*. 6. 952
Variantia *pro varietas*. 1. 654. & 3. 319
Ubera lactis *pro lacte ipſo*. 1. 886. *vide Tibullum Eleg*. 3. *lib*. 1.
Vegere *pro vegetare, vigorem addere*. 5. 533
Vehementer, *triſyllabum, duabus primis in unam longam contractis*. 2. 1024
Vehementi *triſyllabum*. 3. 153. V. *Synæreſis*.
Velivolum mare. 5. 1441. *in quo ſcilicet naves velis volant*.

Ventigenus. 6. 701. *ex quo ventus erumpit*.
Ventus *pro inani* [illegible]*ia*. 3. 46
Veratrum. 4. 644. *hellebori genus venenoſum*.
Vermina. 5. 995. *vermes*.
Verſabundus turbo. 6.437. *quod ſc. verſando feratur*.
Verſare *pro vertere*, *mutare*. 2. 881
Vertere *pro verti*. 4. 1123
Verutum. 4. 411. *haſta ferro acuto præfixa*.
Veſcum ſal. 1. 327. *eſui aptum*.
Veterinum ſemen. 5. 863. *equinum*.
Vexamen *pro vexatio*. 5. 341
Victor *pro voti compos*. 1.76
Videlicet *pro videre licet*. 1. 211
Viduatus manuum. 5.838. *manibus carens*.
Vietus. 3. 386. *languidus*, *flaccidus*.
Viri *prima producta*; *patrius caſus a virus*. 2. 475
Viritim. 2. 1170. *in ſingulos homines*.
Viro *prima longa a virus*. 2. 852
Virus *pro fæce aquæ marinæ*, *ſeu ſale*. 5. 270
Virus Ionium. 1. 720. *videtur dictum pro ſordibus ab aqua marina contractis*. Giſanius.
Vis ferri *pro ipſo ferro*. 6. 999. & *multa ſimilia*.
Viſere ad ægros. 6. 1236. *morbo affectos inviſere*.
Viſu *pro viſui*. 5. 102
Vita humana *pro hominibus*. 1. 63. & *alibi*. *Tibullus lib.* 2. *Eleg.* 1. *abſolute dixit* vita: his vita magiſtris Deſuevit querna pellere glande famem.
Vitalia rerum. 2. 575. *cauſſæ quæ rebus vitam largiuntur*.
Vitalia ſæcla. 1.203. *præfinita annorum ſpatia*, *quibus vita hominum terminatur*.
Vitaliter. 5. 146. *vitalem in modum*.
Vitigenus liquor. 5. 15 *vinum*.
Vivam progeniem qui in oras luminis edant. 2. 617. τὸ qui *non eliditur*, & *corripitur ob inſequentem vocalem*. V. *Hiatus*.
Vivatus. 3. 410. *vividus*, *incolumis*.

Vivere *pro eſſe*. 3. 303. *uſurpat quoque* Horatius *non ſemel*.
Viveſcere. 4. 1061. *vividum fieri*.
Ullæ rei *pro ulli*. 1. 688
Umbrare. 2. 628. *umbra tegere*.
Unæ figuræ *pro unius*. 2. 778
Unde vaceſit cumque. 6. 1015. *undecumque vaceſit*. V. *Tmeſis*.
Unguiculi. 6. 947. *ungues*.
Uniter. 3. 851. *uno quodam nexu*.
Unverſum *pro univerſum per ſyncopen*. 4. 263
Unus enim tum quiſque. 5. 988. *tum enim unuſquiſque*. V. *Tmeſis*.
Vocamen. 2. 656. *vocabulum*.
Voci *pro voce*. 4. 703
Vocitare. 6.297.*appellare*.
Volantes *pro aves*. 6. 833
Volgatus *pro eo qui luſtravit, circumerravit*. 5.428
Volgivaga Venus. 4.1064. *promiſcua*, *incerta*.
Volgivagus. 5. 930. *errabundus*.
Volgo. 1. 239. & 905. *vulgo*, *paſſim*.
Volta *pro vultus*, *quarto caſu numeri multitudinis*. 4. 1206
Volturius. 4. 684. *vultur, avis rapacis genus*.
Volvendus *pro volubilis*. 5. 515. & 1275
Volventia *pro voluta*.6.344
Vorſus *pro verſus*, *adverbium*. 2. 1053
Uſurpare corpora prima. 1. 55. *i. e. uſu loquendi ſæpius vocare*.
Uſus foret *pro opus foret*. 1. 185. & *alibi*.
Uveſcere. 1. 307. *humorem imbibere*, *madefieri*.
Vulturnus. 5. 744. *ventus medius inter Eurum*, & *Notum*.

FINIS.

Le-

Lectiones nonnullæ præter noſtram ſententiam in textum Lucretii, quo caſu incertum, receptæ; quæ tamen veterum aliquot Editionum, & MSS. Codd. auctoritate nituntur.

Lib. III. verſ.	956	Non *reſtitue*	Nec
	1065	animo	animi
Lib. IV. verſ.	24	percipis	perſpicis
	994	terroribus	erroribus
Lib. V. verſ.	324	Diminui	Deminui
Lib. VI. verſ.	210	Has	Haſce
	243	poſſunt	poſſint
	439	detrudit	detruſit
	578	tellure	a tellure
	913	demiſſo	demiſſos
	1198	Viſceribus	Ulceribus
	1257	mœroris	ægroris

Er-

Digitized by Google

Errata ſic corrigito.

Pag. 48	*verſ.* 248	poſſis ,	poſſis .
54	461	Senſibus	Sentibus
67	901		
in quibuſdam exempl.		ereari	creari
	909	parteis	partes
70	1006		
in quibuſdam exempl.		capiat	capiant
106	848	ſub utrorum ad regna	ſub utrorum regna
133	358	per labitur	perlabitur
222	442	ventis e	venti ſe
231	754	Pervigili	PervigilI
240	1077	ex	æs
257	241	*Endopetite* , endopetita, indupetita	*Endopedite* , endopedita, indupedita
384.*col.*2. *lin.* 19		αἰγόκερος	αἰγόκερως

Digitized by Google

PATAVII. CIↃ IↃ CC XXI.

IV. NON. JANUAR.

Excudebat JOSEPHUS COMINUS.

Digitized by Google

CATALOGUS LIBRORUM

Qui hactenus prodierunt Patavii ex Typographia Cominiana, ſumtibus Vulpiorum inſtituta.

JOannis Poleni de Motu Aquæ Mixto Libri duo. 1717. cum figuris. 4.

Andreæ Naugerii, Patricii Veneti, Opera. 1718. 4. chart. major.

Gabrielis Faërni Cremonenſis Fabulæ Centum, & alia Opuſcula. 1718. 4. chart. major.

La Coltivazione di Luigi Alamanni, e le Api di Giovanni Rucellai, Gentiluomini Fiorentini, ec. 1718. 4. *in carta grande.*

Joannis Poleni de Caſtellis per quæ derivantur Fluviorum Aquæ habentibus latera convergentia, Liber. 1718. cum figuris. 4.

Hieronymi Fracaſtorii Veronenſis Poëmata omnia &c. 1718. 8. chart. major.

Jacobi Sannazarii Neapolitani Carmina &c. 1719. 4.

Marmi Eruditi, ovvero Lettere ſopra alcune antiche Inſcrizioni, Opera Poſtuma del C. Sertorio Orſato, N. Padovano, colle Annotazioni del P. D. Gianantonio Orſato, Monaco Benedettino Caſineſe, ſuo Nipote. 1719. 4. *in carta grande.*

Jo. Baptiſtæ Morgagni Adverſaria Anatomica Omnia. 1719. cum figuris. 4. chart. major.

Auguſtini Valerii, Patricii Veneti, S. R. E. Cardinalis, Epiſcopi Veronenſis, Opuſculum numquam antehac editum de cautione adhibenda in edendis libris, & nonnullorum Patriciorum Venetorum Opuſcula. 1719. 4.

Ser-

Sermoni Famigliari di S. Carlo Borromeo, ſin ora non più ſtampati. 1720. 4.

Cornelii Nepotis quæ exſtant omnia. Editio accuratiſſima, cum Var. Lect. Edit. principis Nicolai Jenſonis, & Aldinæ; nec non indice elegantiorum Nepotis locutionum. 1720. 8.

Proſpectus Illyrici Sacri, Auctore R. P. Philippo Riceputi e Soc. Jeſu. 1720. 4. chart. major.

Sancti Gaudentii Brixiæ Epiſcopi Sermones qui exſtant, nunc primum ad fidem MSS. Codd. recogniti, & emendati. Acceſſerunt Ramperti, & Adelmanni Venerabilium Brixiæ Epiſcoporum Opuſcula. Recenſuit ac Notis illuſtravit Paullus Galeardus Canonicus Brixianus. 1720. 4. chart. major.

C. Valerii Flacci Setini Balbi, Patavini, Argonauticon libri VIII. ex recenſione Nicolai Heinſii Dan.F. & Petri Burmanni V.C. cum argumentis Ægidii Maſerii, & indice verborum & phraſium aliquot inſigniorum. 1720. 8.

Titi Lucretii Cari de Rerum Natura Libri VI. ad optimorum exemplarium fidem recenſiti. Acceſſerunt Variæ Lectiones quæ in Libris MSS. & excuſis necnon Eruditorum Commentariis notatu digniores occurrunt. Singulis Libris adjecta ſunt argumenta Thomæ Creechii, & impiorum abſurdorumque Poëtæ dogmatum cenſura, eodem Creechio auctore. Acceſſit etiam novus locupletiſſimus index. 1721. 8.

Brevi prodibunt:

C. Criſpi Salluſtii quæ exſtant. Accedunt Julius Exſuperantius, Porcius Latro; & Fragmenta Hiſtoricorum Veterum, ex recenſione Joſephi Waſſe. 8.

Le Opere Volgari di M. Jacopo Sannazaro riſcontrate colle prime, e migliori Edizioni; ſi ſtampano nella ſteſſa forma, carta, e caratteri, co' quali ſi ſono ſtampate le Latine.

Digitized by Google

005639154

Digitized by Google

Digitized by Google